

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ**

**«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВА УКРАЇНИ»**

МАТЕРІАЛИ

IX Міжнародної науково-практичної інтернет конференції

28 жовтня 2022 року

Одеса
ОДУВС
2022

УДК 342.92(477)

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Стан та перспективи розвитку
адміністративного права України: матеріали
Міжнародної науково-практичної інтернет
конференції, м. Одеса, 28 жовтня 2022 р. – Одеса
: ОДУВС, 2022. – 225с.

УДК 342.92(477)

© ОДУВС, 2022

Вельмишановні учасники конференції!

Шановні учасники міжнародної наукової конференції, від імені ректорату і Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ щиро вітаю всіх присутніх гостей та учасників сьогоднішнього наукового заходу!

Метою конференції є об'єднання зусиль до проблем та перспектив розвитку в сучасному реформуванні сфер адміністративного права України, налагодження співпраці та обмін досвідом. Тематика публікацій охоплює найактуальніші проблеми сьогодення, які виникають в галузі адміністративного права України та зарубіжних країн.

Дякую всім хто знайшов можливість взяти участь у нашому заході незважаючи на такий непростий для країни час. Вже понад вісім місяців в Україні запроваджено правовий режим воєнного стану, що передбачає надання відповідним органам державної влади, можливості забезпечувати передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» повноваження та заходи, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Все це робиться заради однієї мети – вистояти у боротьбі із супротивником та зберегти правову, демократичну і незалежну державу!

В роботі конференції беруть участь провідні науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів та наукових установ України, а також практичні співробітники.

Бажаю всім учасникам в першу чергу міцного здоров'я, творчої наснаги, плідної роботи, а також цікавої дискусії, активного обміну думками та досвідом і безумовно впровадження результатів наукових досліджень в практичну діяльність.

Дмитро Швець,
*ректор Одеського
державного університету
внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ НАСЕЛЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Грохольський В. Л., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Відомо, що найважливіша роль у боротьбі з правопорушеннями належить державі, тільки в руках держави зосереджено засоби впливу і інститути примусу. Держава визначає напрямки протидії злочинності, форми і методи охорони громадського порядку, завдання, функції, повноваження і компетенцію правоохоронних органів та інші питання у цій сфері. Разом із тим, не слід забувати, що зусилля держави можуть бути успішними тільки при взаємодії з усіма інститутами громадянського суспільства та громадянами. Це визнано кримінологами всього світу і закріплено в ряді резолюцій ООН. Зокрема, в матеріалах спеціальної сесії IV Конгресу ООН по боротьбі зі злочинністю і поводженню з правопорушниками сформульовано висновок про те, що у різних країнах світу по-різному використовується інститут участі громадськості в боротьбі зі злочинністю, ці розбіжності мають об'єктивну політичну і соціально-економічну основу, але суть закріпленої в резолюції позиції зводиться до того, що без допомоги всього населення, всього суспільства успіх у боротьбі зі злочинністю неможливий [1].

Участь населенням в діяльності Національної поліції України може здійснюватися у різних формах, передбачених законодавством України. Така участь відбувається на добровільній основі і в окремих випадках може носити конфіденційний характер. Частіше за все громадяни залучаються для: засвідчення своїм підписом результатів проведення окремих слідчих (розшукових) заходів реальним подіям у складених документах; проведення окремих консультацій з питань контрольно-ревізійної діяльності, екології, технічним, соціальним та іншим питанням; використання для проведення окремих слідчих (розшукових) заходів, огляду (обшуку) житлових та інших приміщень, транспортних засобів та іншого майна громадян. Окремі громадяни можуть залучатися для проведення пошукових заходів: пошук підозрюваних за прикметами, фотокартками, фотороботом, прикметами викрадених речей та ін.

Сьогодні працівникам поліції досить складно, а в окремих випадках і неможливо виконати завдання з протидії злочинності, охорони громадського порядку лише за рахунок сил правоохоронних органів та їх технічного оснащення, без активної допомоги з боку населення.

Переконали, що сьогодні, особливо в період воєнного стану, слід чітко визначити форми участі населення в діяльності і надання допомоги поліції. Сьогодні мова повинна йти не про окремі форми і випадки взаємодії окремих суб'єктів поліції з населення, а про активну участь населення у такій протидії, створення умов для такої участі. Потрібно створити такі умови, при яких населення не просто спостерігає за результатами діяльності поліції, а було активним учасником цих процесів, мало можливість здійснювати реальний контроль за діяльністю поліції, брати участь в проведенні окремих заходів, відчувати свою необхідність і причетність до результатів діяльності поліції. І сьогоднішні зміни, що відбуваються в нашому суспільстві сприяють

формуванню нових взаємовідносин між населенням і правоохоронною системою, органами державної влади, місцевим самоврядуванням. Тому, одним з основних завдань держави, на сучасному етапі, є створення умов для участі населення у такій важливій загальносуспільній справі як протидія злочинності, охорона громадського порядку і громадської безпеки.

Слід відмітити, що ефективна участь населення в діяльності поліції можлива лише при високій взаємній довірі сторін, чого сьогодні в Україні, поки що на жаль, не спостерігається на такому рівні як в інших країнах Європейського Союзу. Наприклад, рівень довіри до поліції у: Фінляндії – 88 %, Данії – 86 %, Австрії – 76 %, Німеччині – 75 % [2].

Дослідження проведене Харківським інститутом соціальних досліджень за спільним проектом з Харківською правозахисною групою «Боротьба проти катувань, поганого поводження та безкарності в Україні» за підтримки Європейського Союзу показало, що в Україні поліції довіряють 30,4 % опитаних (серед яких 2,7 % – повністю довіряють, а 27,7 % – радше довіряють, ніж не довіряють). 50 % опитаних вказали, що не довіряють поліції: серед них 29,6 %, імовірно, що не довіряють, і 20,4 % – зовсім не довіряють. Таким чином, поліція загалом має негативне сальдо довіри (-19,6 %) [3].

Значна кількість опитаних оцінює діяльність поліції як неефективну. Так, роботою місцевої поліції незадоволені 49,4 % респондентів, а української поліції загалом – 52,7 %. Задоволених діяльністю місцевої поліції приблизно третина – 33,7 %, а національної поліції загалом – 29,5 % [3].

Більша частина опитаних (75,7 %) не мала жодних контактів із поліцією протягом року. Серед найбільш розповсюджених причин контактування респонденти вказали: ситуації, коли родичі або знайомі ставали жертвами злочину (5,4 %), контакт, коли було необхідно оформити документи (4,6 %), ситуації, коли поліція зупинила на вулиці з метою перевірки (4,1 %) [3].

На мій погляд, такі цифри свідчать про відсутність належної роботи з населенням. Якби поліція проводила профілактичну, просвітню, роз'яснювальну та іншу роботу серед населення, то не було б 75,7 % населення, які взагалі не мали жодних контактів з поліцією. Тому не дивно, що, ці люди не можуть дати оцінку діяльності поліції і вони навіть не знають чим можуть бути корисними для поліції. 26,4 % опитаних самі вказали на слабкий зв'язок поліції з населенням. 69,6 % респондентів зазначили, що отримують інформацію про діяльність поліції переважно з новин по ТБ, 51,4 % з розказаних історій з життя знайомих та друзів, 41,3 % з новин в інтернеті [3].

Водночас, незважаючи на неналежну, на мій погляд, роботу з населенням, 36,3 % опитаних вказали про готовність допомагати поліції за будь-яких обставин. 8,7 % респондентів вказали, що не будуть допомагати поліції за жодних обставин [3]. На перший погляд, це начебто не великий відсоток, але, в цілому по державі це мільйони осіб.

Думки респондентів про те, чи варто звертатись до поліції із повідомленням про злочин, розділились наступним чином: завжди звернуться до поліції - 33,4 % опитаних, звернуться в більшості випадків – 23,6 %, вирішать залежно від ситуації – 28,8 %, а 1,6 % – не звертатимуться за жодних

обставин. Значна кількість опитаних потерпілих (40,2 %) не зверталась до поліції із заявами про злочин, жертвою якого вони стали [3], що свідчить про низький рівень довіри до поліції, прокуратури і судової влади.

Якщо більшість жертв злочину (64,6 %) відзначає, що заяву про злочин було прийнято відразу, 19 % – довелось почекати, то у 4,4 % її відмовились приймати взагалі [3], що свідчить уже про порушення законності. 74,7 % жертв злочинів залишилися незадоволеними тим, як поліція розібралась з їхнім випадком, задоволені – лише 21,7 % [3].

Пояснень вище зазначеним результатам опитувань може бути багато, але основні з них полягають в тому, що для довіри населення до поліції і ефективного залучення населення до діяльності поліції не вистачає її відкритості і доступності, дотримання верховенства права і законності, уміння вести діалог з населенням та інформувати населення про результати роботи.

Виникає питання, а що робити, щоб покращити цей стан? На мій погляд є десятки різних заходів, але зараз без ніяких особливих затрат уже можна запровадити ряд форм участі окремих представників населення в діяльності поліції. Зокрема, в умовах відсутності потужного професійного як управлінського, так і виконавчого ядра на різних рівнях, у ряді випадків окремих досвідчених пенсіонерів поліції, науковців, які займаються дослідженням питань з протидії злочинності, доцільно б запрошувати до участі в цій діяльності як радників, консультантів. Це надасть можливість керівникам органів і служб поліції більш ретельно вивчити і розглядати причини і умови злочинності, розробляти та впроваджувати різні програми з залучення населення до діяльності поліції та багато інших питань у цьому напрямі. Сьогодні управлінське консультування на низовому і середньому рівнях не застосовується, хоча основна частина усієї поліцейської діяльності відбувається саме на цих рівнях.

Радники, консультанти - це фахівці, найчастіше вчені, що займаються питаннями управління в даній галузі діяльності, знавці передового досвіду, здатні практично надати допомогу з вирішення складних управлінських завдань. Керівник, іноді уявляючи, що йому потрібно започаткувати, але не має часу і сил запровадити в життя наявні ідеї. У таких випадках постає потреба в допомозі консультанта з управління, який на основі аналізу відповідних проблем і власного досвіду допоможе йому вжити необхідних заходів.

Сьогодні уже діють консалтингові фірми, які надають консультації з управління у сфері економіки, фінансів та інших напрямів бізнесу, але у правоохоронній сфері, поки що, це чомусь не застосовується.

Здійснюючи заходи із забезпечення участі населення в діяльності поліції слід також пам'ятати, що:

- 1) населення, в основному, негативно ставиться до правопорушників, але це не завжди збігається з бажанням викрити конкретного правопорушника;

- 2) громадяни у своїй більшості доброзичливо ставляться до роботи правоохоронних органів, але це не означає, що в будь-якому випадку вони їм готові допомогти.

Такий стан, на мій погляд, не слід називати критичним і ситуацію можна

покращити шляхом позитивного впливу на свідомість населення, з метою появи у них бажання допомагати поліції. З цією метою необхідно постійно здійснювати правову пропаганду серед населення і підвищуючи його правосвідомість. В Україні, на жаль, з цим є проблема і на державному (відомчому) рівнях цим питанням не приділяється належної уваги, про що свідчать результати вище наведеного опитування.

У забезпеченні правової пропаганди та підготовці населення до надання допомоги поліції важливе місце відводиться засобам масової інформації (ЗМІ), діяльність яких регулюється законами «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформацію», «Про телебачення та радіомовлення» та низкою інших нормативно-правових актів. Але, на жаль, в жодному із них немає чіткого визначення завдань і функції ЗМІ.

Водночас, сприйняття громадянами результатів діяльності поліції багато в чому залежить від якості та змісту отримуваної ними інформації, яку в переважній більшості вони черпають з преси, телебачення, інтернет-мережі та інших комунікативних засобів. Якою буде ця інформація, позитивною чи негативною, залежить не лише від того, наскільки якісно подається ця інформація поліцією (підрозділи комунікації) на офіційних веб-сайтах, в друкованих виданнях, телебаченні, а й від того, наскільки ефективно побудована система взаємодії поліції (підрозділів комунікації) безпосередньо із журналістами. На жаль, така співпраця нормативно не врегульована. Ця проблема є надзвичайно актуальною, адже значна частина інформації, яка отримується у результаті діяльності органів, підрозділів поліції має службову, слідчу та етичну складові, і межі надання такої інформації для ЗМІ не визначено. Така ситуація призводить до того, що, аби не нашкодити нікому, підрозділи комунікації змушені подавати «суху» інформацію, без подробиць. Але це часто сприймається представниками ЗМІ як приховування або необ'єктивне висвітлення інформації. Як результат, ЗМІ часто висвітлюють ту чи іншу ситуацію на свій розсуд, користуючись не завжди достовірними та компетентними джерелами. І на цьому ґрунті виникають конфліктні ситуації.

Для ефективної співпраці поліції з ЗМІ підрозділам комунікації потрібно працювати на випередження, і подавати об'єктивну інформацію вчасно, тим самим мінімізуючи розповсюдження чуток і отримання негативної, перекрученої інформації з інших джерел. З цією метою необхідно:

- а) планувати тематику, періодичність і обсяг інформації, яка надається населенню;

- б) планувати співпрацю з різними ЗМІ, які будуть доводити надану інформацію до населення;

- в) з метою недопущення перекручувань норм закону, фактів і обставин кримінальних проваджень, стану і динаміки злочинності консультувати журналістів по матеріалах, що надаються їм для опублікування;

- г) при необхідності надавати можливість і допомогу журналістам у перевірці інформації;

- д) якомога більше залучати журналістів до співпраці.

І нарешті, питання участі населення в діяльності поліції та забезпечені

правопорядку в державі необхідно невідкладно вирішувати. Адже сьогодні уже є очевидним, що роль і значення участі населення в забезпеченні правопорядку зростатиме, і форми такої участі потребують удосконалення та правового регулювання.

Література:

1. Грохольський В. Л. Державне регулювання боротьби з корупцією та організованою злочинністю. *Коррупция: региональные и отраслевые тенденции*: сб. науч. статей / под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дремина. Библиотека журнала «Юридический вестник». Одеса: Фенікс, 2003. С. 66-70.

2. Бова А. А. Рівень довіри до поліції (міліції): крос-національні зіставлення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією*. 2006. № 13. URL: <http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/> (дата звернення 18.10.2022)

3. Оцінка діяльності Національної поліції України за допомогою опитування громадської думки (резюме національного звіту). URL: <https://khpg.org/1550061985> (дата звернення 19.10.2022).

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Денисова А.В., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Реформи, що проводилися в Україні впродовж останніх років, зокрема бюджетна реформа, частково делегували право здійснювати видатки на надання публічних послуг на місцевий рівень. Проте ця реформа ще не завершена, оскільки не відбулося чіткого розподілу повноважень і відповідальностей між державною виконавчою владою й органами місцевого самоврядування. Адміністративно-територіальний устрій України збережено від радянських часів, а систему виконавчої влади та місцевого самоврядування побудовано на базі радянської системи виконавчої влади, що була створена для вертикальної системи ухвалення рішень. Незавершеність реформ зумовлює конфлікт інтересів, оскільки місцеві уряди практично не самостійні в ухваленні рішень щодо використання ресурсів. Без цього неможливо говорити про реальне самоврядування на всіх його рівнях.

Бюджетна децентралізація – це процес передання повноважень (функцій, компетенцій і відповідальності) від центрального уряду до місцевих урядів (органів місцевого самоврядування). Така передача повноважень має супроводжуватися передачею відповідних фінансових ресурсів на виконання цих повноважень через запровадження місцевих податків або трансформацію чи закріплення частини загальнодержавних податків за місцевими бюджетами, що отримали нові повноваження. [1]

Бюджетною децентралізацією також є передача повноважень від вищих органів управління до нижчих, наприклад, від регіональних до муніципальних або місцевих. Зазвичай бюджетна децентралізація зумовлена прагненням центрального уряду поліпшити систему управління державою. Центральний уряд намагається обмежити свою діяльність стратегічними функціями управління, а також загальнодержавними функціями, які важко

диференціювати щодо потреб конкретного громадянина, який проживає на конкретній території. [7]

Розглянемо проблеми:

По-перше, делеговані органам місцевого самоврядування повноваження не повністю забезпечено ресурсами. За відсутності стандартів надання публічних послуг обсяги фінансових розривів неможливо обґрунтувати. Переважання поточних видатків над видатками розвитку обмежує самостійність органів місцевого самоврядування та спроможність виконувати властиві їм функції. [2]

Нормативи, встановлені у законодавстві, часто не враховують обсягів наявних фінансових ресурсів місцевих бюджетів. За таких умов органи місцевого самоврядування, отримавши від держави повноваження на надання публічних послуг населенню, не дістають достатнього фінансування, аби забезпечити якісне надання цих послуг. Видатки місцевих бюджетів кожної з делегованих функцій перевищують розрахункові показники Міністерства фінансів України.

По-друге, обмежено можливості органів місцевого самоврядування збільшувати ефективність збору податків, що формують місцеві бюджети. Місцеві підрозділи Державної податкової адміністрації передусім опікуються адмініструванням податків, які зараховуються до Державного бюджету. Місцеві бюджети в основному формуються за рахунок загальнодержавних податків і зборів (наприклад, податок з доходів фізичних осіб). Ці податки повністю регулюються державою. Органи місцевого самоврядування практично не в змозі впливати на повноту надходжень від податків і зборів, що формують дохідну базу місцевих бюджетів (за винятком плати за землю). Наслідком цього є критично низька частка власних доходів місцевих бюджетів і незацікавленість органів місцевого самоврядування у збільшенні всього спектра податкових надходжень. [3]

По-третє, низька якість послуг у сільських і селищних громадах. Школи та фельдшерсько-акушерські пункти (ФАП) у селах і селищах час то не укомплектовано працівниками. Так, лише у Житомирській області коштами місцевих бюджетів утримується 16 ФАП, у штаті яких немає медпрацівника і які, відповідно, не можуть надавати якісні послуги населенню. У результаті навіть передбачені на надання послуг кошти не використовуються. Не укомплектовані вчителями школи та не забезпечені медпрацівниками ФАП неможливо реорганізувати. Центральна влада практично повністю регулює ці питання та забороняє скорочувати мережу установ. [4]

Для поліпшення фінансового забезпечення делегованих державою повноважень необхідно:

- об'єктивно встановити обсяги видатків місцевих бюджетів, що враховуються під час визначення міжбюджетних трансфертів вирівнювання;
- переглянути методики розрахунку таких трансфертів; [5]
- законодавчо врегулювати питання відмови органів місцевого самоврядування від виконання фінансово не забезпечених повноважень, делегованих державою;

- запровадити інституції, які б розглядали бюджетні суперечки, що виникають між різними рівнями управління ; [6]
- запровадити програмно-цільовий метод складання та виконання місцевих бюджетів.

Отже, вище зазначені пропозиції доцільно покласти в основу архітектури реформ бюджетної системи та місцевого самоврядування. Ключовим висновком є те, що уряд, перед тим як здійснювати ці реформи, має відповісти на запитання:

- які послуги він збирається надавати на державному та місцевому рівнях;
- чи потрібна бюджетна децентралізація для підвищення якості надання цих послуг і поліпшення ефективності управління державою, включаючи вплив на економічне зростання.

Відповіді на ці запитання мають бути критеріями ухвалення рішень щодо проведення окремих реформ у галузях надання публічних послуг, податкової та бюджетної систем.

Література:

1. Гурне Б. Державне управління [Текст] / Б. Гурне; пер. з франц. В. Шовкуна- 165 с.
2. Кукарцев О. Інституціональні механізми регіональної політики: централізація і децентралізація влади [Текст] / О. Кукарцев// Вісник Національного університету "Львівська політехніка". - С. 102 - 108.
3. Зарубіжні концепції і практика децентралізації державного управління [Текст] / Автореф. дис.канд. політ. наук: 23.00.04 / М.В. Харитончук; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин.. - 17 с.
4. Авалов З. Децентралізація и самоуправління у Франції [Текст]; Від реформ Бонапарта до наших днів: політ. Дослідж. - 347 с.
5. Дроздовська О. С. Теоретичні засади фінансової децентралізації [Текст] / О.С. Дроздовська // Фінанси України. - - № 8. - С. 19-25.
6. Державне управління і менеджмент [Текст]: навч. посіб. у таблицях і схемах/ Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов [та ін.]; за заг. ред. проф. Г. С.Одінцової. - 492 с.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ЯК ОСОБЛИВИЙ НАПРЯМОК ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Кузніченко С.О., д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України

Рішуча підтримка держав Європейського Союзу та США кардинально вплинули на виникнення нових інститутів в сфері управління територіями з особливим режимом захисту українського народу і держави від агресорів, що спричинило істотні зміни в правовому регулюванні особливо важливих питань держави, прав та свобод громадян та національної безпеки України в цілому. Зазначені обставини спонукали вітчизняну адміністративно-правову науку активізувати наукові пошуки у сфері надзвичайного правового регулювання. Серед правових засобів, призначених для усунення небезпек та загроз, важливе

місце посідає адміністративно-правовий режим воєнного стану, який останнім часом, з огляду на існуючу військово-політичну ситуацію що склалась в Україні, є об'єктом особливого наукового інтересу. У цьому напрямку учені дослідники захищають кандидатські та докторські дисертації, публікують велику кількість монографій та наукових статей, порушують проблеми надзвичайного правового регулювання за умов існування воєнних загроз в тезах та доповідях численних наукових конференцій.

Підставою для введення надзвичайних правових режимів є наявна небезпека, що загрожує конституційним цінностям, національним інтересам. Надзвичайні правові режими викликаються двома підставами, взятими в єдності:

- 1) великим рівнем небезпеки, що загрожує національним інтересам;
- 2) непереборністю цієї небезпеки іншими засобами, крім уведення надзвичайних правових режимів.

Слід зазначити, що виникнення однієї лише небезпеки ще недостатньо для обґрунтування введення надзвичайного правового режиму. Така необхідність визнається винятково небезпечною обстановкою, при якій держава не виключає заходи правообмежень, щодо осіб, які перебувають на її території, оскільки інші засоби відсутні або недостатні.

Наша мета виявити об'єктивні умови небезпеки при реалізації політики надзвичайних правових режимів, які загрожують державі й суспільству (не окремій особистості в загальному порядку, але якщо небезпека загрожує президенту, народному депутату, державному діячу, то ця небезпека може визнаватися небезпекою державного рівня). Небезпека характеризується тим, що вона повинна бути існуючою, тобто наявною.

У багатьох нормативно-правових актах, присвячених питанням національної безпеки, також використовується поняття «особливий період». Однак законодавець не подає єдиного формулювання зазначеного поняття.

Таким чином, правовий режим воєнного стану, як надзвичайний юридичний регулятор охоплює низку тісно пов'язаних між собою елементів правового характеру. Уведення правового режиму воєнного стану можливе лише за наявності особливих умов, якими є підвищений ступінь небезпеки для життя і здоров'я громадян, безпеки суспільства й держави, що вимагає від органів державної влади та управління для її нормалізації правових, організаційних, тактичних та інших заходів, а також їх ресурсного забезпечення. При цьому особливі умови, що є підставами для введення правового режиму воєнного стану, мають винятково воєнний характер.

Слід зазначити, що особливі умови суспільно-політичного значення належать до юридичних фактів, з якими норми права пов'язують виникнення (зміну, припинення) правовідносин. Таким чином особливі умови – це, правоутворюючі (правозмінюючі, правоприпиняючі) факти, з якими норми права пов'язують виникнення (зміну, припинення) особливих правовідносин, це факти явища дійсності, які реально існували або існують в даний момент. Іншою характеристикою цих фактів, є те, що вони є обмеженої (однократної) дії, з якими норми права пов'язують юридичні наслідки тільки в даному

конкретному випадку. Більше того, за характером зв'язку з волею людини ці факти відповідають відносним та абсолютним подіям.

Введення воєнного стану завжди супроводжується запровадженням низки надзвичайних заходів, які не можуть застосовуватись у звичайних умовах. У адміністративно-правовій науці домінує думка, що такі заходи проявляються у формах: створення спеціальних органів управління; видання спеціальних нормативно-правових актів; застосування «посилених заходів» охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки; за потреби – обмеження прав і свобод громадян, а також розширення їхніх обов'язків.

Очевидним є те, що підставою для введення воєнного стану є надзвичайні ситуація воєнного характеру. При цьому дія воєнного стану, якщо мати на увазі його тривалість, не обмежується часом тієї або іншої надзвичайної події – зазвичай вона охоплює триваліший проміжок часу, оскільки, з однієї сторони, може оголошуватися державою не лише з моменту настання цієї надзвичайної події (агресії та ін.), але і при безпосередній загрозі її настання, а з іншої – вона може тривати певний час і після ліквідації наслідків цієї події.

Специфіка правовідносин, пов'язаних з реалізацією правових норм, що регулюють правовий режим воєнного стану, визначає сукупність регулятивних правових засобів, які в умовах воєнного стану набувають цілком новий зміст. Зокрема, до унікальних, що до інших надзвичайних правових режимів, слід віднести запровадження інституту військових адміністрацій, які можуть утворюватись на територіях, на яких введено воєнний стан, та надання права здійснювати заходи правового режиму воєнного стану, військовому командуванню, до якого закон відносить Генеральний штаб Збройних Сил України, Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України, командування видів Збройних Сил України, командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України, управління оперативних командувань, командування з'єднань та військових частин Збройних Сил України [43].

Узагальнюючи зазначимо, що правовий режим воєнного стану має являти собою систему взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих правових норм, що регламентують: підстави для його введення; діяльність суб'єктів, уповноважених його вводити, скасовувати та реалізовувати відповідні заходи; порядок його запровадження; дію правового режиму воєнного стану в часі, просторі та за колом осіб; механізм обмеження прав і свобод громадян, а також обов'язки, які покладаються на юридичних і фізичних осіб. На наш погляд, тільки у випадку такої детальної регламентації інститут воєнного стану матиме конституційний характер і ознаки легітимності.

Наявність прогалин в законодавстві про воєнний стан обумовлено неможливістю прогнозування всіх можливих ситуацій в сфері суспільних відносин, що виникають в умовах воєнного стану. Це обумовлює необхідність у правозастосуванні при забезпеченні режиму воєнного стану керуватися не лише правовими нормами, що випливають із законів та актів міжнародного права, а й основними принципами права.

На законодавчому рівні необхідно вибудувати баланс пропорційності обмеження прав та свобод шляхом визначення обсягу сил і засобів, які необхідні для відсічі агресії чи нападу, в залежності від рівня і масштабу військового конфлікту.

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Миколенко О.І., д.ю.н., професор, завідувач кафедри (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, м. Одеса, Україна)

Вже не вперше політики та суб'єкти владних повноважень намагаються здійснити кодифікацію норм адміністративно-деліктного права, адже чинний КУпАП не відповідає потребам сьогодення ні за змістом, ні за формою. Разом з тим, змін потребує весь нормативний масив, який сьогодні закріплений в КУпАП. Пояснюється це не тільки тим, що нормативно-правовий акт був прийнятий ще у 80-ті роки минулого століття та відповідав потребам радянського адміністративного права, а й тим, що його положення постійно фрагментарно «латались» та прилаштовувались до сучасних потреб суспільства. Все це призвело до розбалансованості норм КУпАП, їх суперечливості між собою, неможливості використання на практиці, і як результат – до неефективності діяльності органів (посадових осіб) адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності.

Існує декілька важливих питань, які обов'язково слід вирішити при розробці нового кодексу, що регламентує підстави та порядок притягнення осіб до адміністративної відповідальності.

1. Відсутність чіткого розуміння правової природи провадження у справах про адміністративні правопорушення. У науковій літературі дослідники розділилися на дві групи: представники першої стверджують, що таке провадження за своєю правовою природою є процесуальним провадженням (В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко і ін.), а представники другої вважають, що провадження у справах про адміністративні правопорушення є лише видом адміністративної процедури (В.М. Бевзенко, А.Т. Комзюк і ін.). Положення ж чинного КУпАП взагалі не розкривають цього питання. Втім окремі норми КУпАП дають можливість припустити, що порядок притягнення осіб до адміністративної відповідальності регламентується процесуальними нормами.

2. Тенденції щодо відмови від синтезу матеріальних та процедурних норм в межах кодифікованого нормативно-правового акту про адміністративну відповідальність. З моменту прийняття і по сьогодні КУпАП залишається нормативно-правовим актом, який одночасно синтезує в собі як матеріальні, так і процедурні норми (з огляду на попередні положення наукової статті в подальшому будемо їх іменувати «адміністративно-процедурні норми»). Наша позиція полягає в тому, що будь-який кодекс має, в першу чергу, практичне значення, а тому для зручності використання КУпАП повинен і в майбутньому поєднувати в собі як матеріальні, так і процедурні норми. Це буде зручно як для

осіб, яких притягують до адміністративної відповідальності, так і для суб'єктів, що вповноважені накладати на порушників адміністративні стягнення.

3. *Дублювання в адміністративно-деліктному законодавстві ідей, засад і положень, які забезпечують ефективність кримінальної відповідальності.* У зв'язку з тим, що КУпАП формувався як кодифікований нормативно-правовий акт в радянські часи під впливом досягнень науки кримінального права, в ньому залишилось багато норм, які були ефективними в минулому або залишаються ефективними в межах кримінального законодавства. В адміністративно-деліктному законодавстві такі норми є зайвими (неефективними), зокрема, мова йде про: а) інститут необхідної оборони; б) визначення вини як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони складу адміністративного проступку; в) визначення адміністративних правопорушень, які вчинені умисно та з необережності; г) передачу матеріалів по справі на розгляд громадської організації або трудового колективу і ін.

4. *Чинний КУпАП штучно обмежує коло суб'єктів, до яких можуть бути застосовані адміністративні стягнення.* Суттєвою проблемою для вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства є невизнання в положеннях КУпАП юридичних осіб в якості суб'єктів адміністративної відповідальності.

5. *Недосконалість процедури притягнення особи до адміністративної відповідальності.* Вважаємо, що слід розвивати (вдосконалювати) процедурну форму притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність за своєю суттю є оперативним реагуванням держави чи інших уповноважених суб'єктів на факт порушення вимог законодавства, а тому поряд із «звичайним провадженням» повинно широко використовуватись «спрошене провадження». Дивно, що за роки незалежності України «спрошене провадження» поступово зникло з положень КУпАП і представлене сьогодні на практиці незначною частиною справ про адміністративні правопорушення.

6. *Безпідставно розширена, а разом з цим неефективна, система адміністративних стягнень.* Окремого аналізу потребує система адміністративних стягнень. Намагання запозичити найкращі зразки прикладів країн світу приводить нашого законодавця до того, що більшість адміністративних стягнень, передбачених ст. 24 КУпАП, або є неефективними, або не застосовуються у зв'язку із відсутністю чітких механізмів щодо їх реалізації.

7. *Неузгоджена і неефективна система органів, які вповноважені притягувати осіб до адміністративної відповідальності.* Щодо системи органів адміністративно-юрисдикційної діяльності, то впровадження у адміністративно-деліктне законодавство «спрошених проваджень», дозволить, на нашу думку, звужити коло тих суб'єктів, які розглядають справу по суті у формі «звичайного провадження». Глава 17 КУпАП перераховує більше сорока органів (посадових осіб), які вправі розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення. Обумовлено це тим, що законодавець весь час намагався розмежувати суб'єктів, які порушують

провадження по справі (ст. 255 КУпАП), та суб'єктів, які приймають остаточне рішення по справі (Глава 17 КУпАП). Вважаємо, що з об'єктивних причин не можливо сьогодні передати весь об'єм справ про адміністративні правопорушення виключно судам загальної юрисдикції. В той же час, існуюча розгалужена система органів, які вправі притягувати осіб до адміністративної відповідальності, неефективна, про що написано чимало комплексних наукових праць [1, с. 139-145].

Вдосконалення положень КУпАП є кропіткою та системною роботою, в якій обов'язково повинні приймати участь відомі науковці, що багато років працювали над проблематикою адміністративної відповідальності. Практика створення різноманітних комісій щодо кодифікації законодавства про адміністративну відповідальність показує, що до складу таких комісій входять в основному представники органів виконавчої влади, юристи-практики (в основному представники суддівського корпусу) і один чи два науковця, які є представниками спеціальності «12.00.07.», але займаються проблемами фінансового, інформаційного чи, наприклад, службового права, не маючи при цьому ні знань, ні досвіду у сфері адміністративно-деліктного права. Бажано було б цю вимогу врахувати нашим можновладцям при підготовці чергових змін до КУпАП.

Література:

1. Миколенко О.І. Адміністративні комісії у системі органів адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Правознавство*. 2012. Т. 17. Вип. 1/2 (16/17). С. 139-145.

ТИПОВІ ТА ЗРАЗКОВІ СПРАВИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

Стеценко С.Г., д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, суддя Верховного Суду

Сучасні процеси державотворення України характеризуються низкою обставин, які суттєво впливають на планування та реалізацію заходів, спрямованих на розвиток держави. Розглядаючи удосконалення судочинства та судоустрою як один із важливих факторів державотворення, зазначимо ті обставини, на тлі яких відбувається розвиток та удосконалення однієї із гілок влади – судової. Серед них:

- інтеграція нашої держави до Європейського Союзу, відтак необхідність початкового врахування принципів та засад, на яких існує судочинство ЄС;
- черговий етап судової реформи, який наразі має місце в Україні, що характеризується новими підходами до формування Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України тощо;
- оновлення чинного законодавства, положення якого визначають порядок здійснення судочинства.

Адміністративне судочинство є порівняно молодим, проте надзвичайно важливим інститутом, який суттєвим чином впливає на взаємодію у системі «людина-держави». Основним нормативно-правовим актом у цій царині є

Кодекс адміністративного судочинства (далі - КАСУ), який визначає юрисдикцію та повноваження адміністративних судів, встановлює порядок здійснення судочинства в адміністративних судах. Відповідно до статті 2 КАСУ, завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Новелою КАСУ у 2017 році стало запровадження типових та зразкових справ. Стаття 4 КАСУ містить визначення, відповідно до якого типові адміністративні справи – це адміністративні справи, відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір у яких виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги. Своєю чергою, зразкова адміністративна справа - типова адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення зразкового рішення.

Доцільно стверджувати, що новації з приводу запровадження зразкових та типових справ дійсно стали важливим фактором, який значною мірою видозмінив розгляд справ. Чому так? Причин, які обумовлюють такого роду відповідь, а також актуалізують дослідження типових та зразкових справ – достатньо багато, зазначимо ключові з них.

По-перше, це сприятиме формуванню єдності судової практики. Адже рішення Верховного Суду у зразковій справі буде еталоном (взірцем, зразком) для вирішення аналогічних справ судами першої та апеляційної інстанцій;

По-друге, це забезпечуватиме пришвидшення розгляду типових адміністративних справ, оскільки з часу прийняття рішення у зразковій справі у суддів, в провадженні яких знаходяться типові адміністративні справи, настає можливість прийняття рішень у максимально стислі терміни, оскільки алгоритм вирішення такого роду справ стає загальновідомим.

По-третє, це демонструє теоретико-методологічну єдність нової практики Верховного Суду та діяльності Європейського Суду з прав людини у вимірі так званих «пілотних справ». Такий посил визначено самим українським законодавцем.

Якими ж є особливості провадження у зразковій справі? Формально-юридичний аспект відповіді на це питання міститься у положеннях ст. 290 КАСУ. Передовсім – це ініціатива адміністративних судів, у провадженні яких перебувають типові адміністративні справи. Якщо у провадженні одного або декількох адміністративних судів перебувають типові адміністративні справи, кількість яких визначає доцільність ухвалення зразкового рішення, суд, який розглядає одну чи більше таких справ, може звернутися до Верховного Суду з поданням про розгляд однієї з них Верховним Судом як судом першої інстанції. Значною мірою підхід суду касаційної інстанції до вирішення питання стосовно відкриття провадження у зразковій справі базується на ретельному аналізі подання про розгляд типової справи Верховним Судом як судом першої інстанції. У цьому сенсі зазначимо умови розгляду такого роду подань:

- розгляд подання здійснюється колегією суддів Верховного Суду у складі не менше п'яти суддів;

- питання про відкриття провадження у зразковій справі вирішується протягом 10 днів з дня надходження до Верховного Суду відповідних матеріалів;

- Верховний Суд вирішує зразкові справи за правилами спрощеного позовного провадження;

- ухвала про відкриття Верховним Судом провадження у зразковій справі публікується на офіційному веб-порталі судової влади України, а також в одному із загальнодержавних друкованих засобів масової інформації не пізніше ніж за десять днів до дати судового засідання для розгляду зразкової справи.

Такого роду порядок дій має місце тоді, коли подання суду нижчої інстанції відповідає вимогам, встановленим чинним законодавством. Водночас, практика розгляду подань про розгляд Верховним Судом адміністративної справи як зразкової та статистичні дані свідчать про те, що по більшості такого роду подань суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті провадження. Які ж основні причини такого стану справ?

Перш за все, варто вказати про випадки невідповідності подання вимогам статті 290 КАСУ. Якщо такого роду невідповідність має місце (зокрема, внесення подання неналежним складом суду, недостатня кількість типових адміністративних справ, неналежне обґрунтування підстав, з яких суд, що надає подання, вважає, що справа має бути розглянута Верховним Судом як зразкова, ненадані матеріали справ тощо), Верховний Суд ухвалює рішення про відмову у відкритті провадження. Стосовно кількості типових адміністративних справ, яка є достатньою, Верховний Суд також може відмовити у відкритті провадження у зразковій справі за умови наявності стійкого (сталого) та однакового підходу до розв'язання спорів

Також варто акцентувати увагу, що іноді мають місце значні розбіжності у фактичних обставинах різних справ, які унеможливають прийняття для них зразкового рішення. Мова йде про різні позовні вимоги, відповідачами є різні суб'єкти владних повноважень, неоднакове нормативно-правове регулювання.

Своєю чергою, у рішенні суду, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи, Верховний Суд додатково зазначає:

1) ознаки типових справ;

2) обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм;

3) обставини, які можуть впливати на інше застосування норм матеріального права, ніж у зразковій справі.

Статистичні дані свідчать, що станом на 1 жовтня 2022 року Верховним Судом розглянуто 140 подань про розгляд адміністративної справи як зразкової, з яких відмовлено у відкритті провадження – 111, розглянуто по суті - 25, повернуто – 3, закрито провадження у справі – 1.

Рішення суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду типової справи може бути оскаржено в касаційному порядку виключно з таких підстав:

1) суд першої та (або) апеляційної інстанції при вирішенні типової справи не визнав її типовою справою та (або) не врахував правові висновки, викладені у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи;

2) справа, в якій судом першої та (або) апеляційної інстанції ухвалено рішення з урахуванням правових висновків, викладених у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, не відповідає ознакам типової справи.

Таким чином, інститут типових та зразкових справ певною мірою вплинув на судову практику розгляду та вирішення адміністративних справ. Розглянуті адміністративні справи, за якими прийняті зразкові рішення, стали дороговказом для розгляду такої категорії справ судами першої та апеляційної інстанції. Також варто акцентувати увагу на тій обставині, що інститут типових та зразкових справ сприяє усуненню прогалин в чинному законодавстві, посилює стан правової визначеності, забезпечує послідовне та передбачуване правозастосування у подібних справах. Все вказане вище дозволяє констатувати, що типові та зразкові справи – важливий елемент розвитку адміністративного судочинства, яке, своєю чергою, є фактором державотворення в Україні.

ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Ярмакі Х.П., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Оточуючий нас світ – це сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих об'єктів, свого роду системне утворення. Таким системним утворенням є також органи та посадові особи, що здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення і, безумовно, це суб'єкти, які виконують постанови у цих справах. На вказаних суб'єктів покладені конкретні обов'язки, які вони виконують властивими їм прийомами і способами. Виконати ж обов'язки стосовно боротьби з адміністративними проступками кожний окремий суб'єкт, що здійснює провадження в справах про адміністративні правопорушення не спроможний. Необхідний чіткий взаємозв'язок, взаємодія як між виконавцями кожного органу (внутрішня взаємодія), так і з громадськістю, підприємствами, установами, організаціями різних форм власності, громадянами (зовнішня взаємодія). В контексті даних об'єктивних обставин доцільно, на наш погляд, розглянути взаємодію суб'єктів, котрі виконують постанови про накладення адміністративних стягнень з іншими суб'єктами провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Взаємодія суб'єктів провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення обумовлюється наступними об'єктивними обставинами:

а) контроль з боку вищестоящих органів (посадових осіб), за органами (посадовими особами), які виконують постанови про накладення адміністративних стягнень;

б) відповідна «спеціалізація» органів (посадових осіб), котрі виконують постанови про накладення адміністративних стягнень;

в) удосконалення управлінських функцій, пов'язаних з прогнозуванням взаємодії суб'єктів, які виконують постанови про накладення адміністративних стягнень;

г) виникнення комплексних проблем, у вирішенні яких зацікавлений кожний із суб'єктів, який має відношення до провадження у справах про адміністративні правопорушення.

В Україні проблематика взаємодії суб'єктів, які здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення, в тому числі і тих, що виконують постанови про накладення адміністративних стягнень, практично не досліджувалася. Безумовно, ця проблема має бути розглянута, в першу чергу, на концептуальному рівні, адже вимагають удосконалення як правове регулювання процесу провадження у справах про адміністративні правопорушення (аж до провадження щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень), так і практична сторона питання.

Враховуючи організацію провадження у справах про адміністративні правопорушення можна виділити наступні види взаємодії:

а) кожний суб'єкт взаємодії є частиною системи, і виконує свої визначені законом повноваження, незалежно від інших;

б) загальне завдання вирішується послідовно кожним суб'єктом, частиною системи;

в) завдання вирішується безпосередньо кожним суб'єктом як складовою частиною системи.

Відповідно до ст. 213 КУпАП органами (посадовими особами), уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення є:

1. Адміністративні комісії при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;

2. Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад;

3. Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді);

4. Національна поліція, органи державних інспекцій та інші органи (посадові особи), уповноважені на те Кодексом України про адміністративні правопорушення.

У зв'язку з тим, що сфера суспільних відносин, на які посягають адміністративні правопорушення, дуже різноманітна, коло суб'єктів, що уповноважені розглядати такі справи, досить широке – більше сорока. Об'єкт, на який посягає правопорушення, має бути сферою дії органу, що розглядає це правопорушення.

Велика кількість органів, що наділена правом розглядати адміністративні правопорушення, з одного боку, забезпечує оперативність і кваліфікованість цієї роботи, з іншого – впливає на стан законності.

Кожний із органів виконує свою роботу незалежно від інших. Він одночасно виконує функції, які стоять перед державою у сфері боротьби з адміністративними правопорушеннями взагалі.

Національна поліція, відповідно до ст. 255 КУпАП мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення за різними статтями, що передбачають склади адміністративних проступків та відповідальність за них. А розглядати справи за результатами адміністративних розслідувань та приймати за ними рішення відповідно до закону (Розд. 3 КУпАП), мають право інші органи (посадові особи). Якщо орган (посадова особа), який порушив справу про адміністративний проступок, орган (посадова особа), який розглядає справу і орган (посадова особа), який виконує постанову у цій справі виконують одночасно дії щодо цієї справи, таку форму взаємодії слід назвати сумісно-взаємодіючою.

Сумісна діяльність органів, котрі здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення спрямована на охорону порядку і боротьбу з адміністративними проступками. У будь-якому разі така мета не може бути досягнута зусиллями окремо будь-якого суб'єкта провадження у справах про адміністративні правопорушення.

У боротьбі з адміністративними правопорушеннями вищезазначені суб'єкти одночасно виконують практично однорідні дії і, в кінцевому результаті, їх індивідуальні зусилля є частиною сукупних зусиль. Їх сумісна діяльність підпорядкована меті, працює на мету, а сама мета об'єктивно обумовлена.

Організація взаємодії суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення, як управлінська функція, встановлює узгодженість між індивідуальними зусиллями цих суб'єктів і виконує загальну функцію із руху всього процесу провадження.

Отже, правильно організована взаємодія сприяє ефективним діям всіх суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення, спрямованим на кінцевий результат – виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Оптимальною можна назвати таку організацію системи, коли виконуються наступні принципи – сумісність елементів, актуалізація функцій, поєднання функцій, усунення негативних результатів.

Складність завдань, що стоять перед суб'єктами провадження у справах про адміністративні правопорушення, спеціалізація служб і підрозділів, посадових осіб цих суб'єктів викликає необхідність у розмежуванні зусиль між керуючими суб'єктами взаємодії. Таким чином система організації взаємодії у структурі суб'єкта характеризується ієрархічністю, яка проявляється за будь-якої взаємодії, де кожний суб'єкт наділений відповідною компетенцією, залежно від якої даних суб'єктів можна поділити на рівні.

Перший рівень – керівник органу, який здійснює провадження у справі про адміністративні правопорушення та його заступник – суб'єкти, які ведуть таку діяльність в силу своїх посадових повноважень.

Другий рівень – керівники служб і підрозділів, які займаються організацією взаємодії серед співробітників цих структурних підрозділів і аналогічних структурних утворень інших суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Третій рівень – посадові особи, які мають у своєму службовому підпорядкуванні інших посадових осіб. Ці суб'єкти організовують взаємодію в процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення епізодично, в силу разових доручень.

Четвертий рівень – всі виконавці, коли взаємодія у процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення складається самостійно, тобто без відповідних вказівок вищестоящих посадових осіб.

Основний суб'єкт організації взаємодії всіх суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення – керівник органу. Він несе персональну відповідальність за організацію роботи і виконання завдань, покладених законом на суб'єкта провадження.

Розмежування управлінських зусиль у процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення є відповідним резервом, у якому закладена можливість підвищення ефективності провадження, в тому числі провадження щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. Саме підвищення результативності дій керуючих і керованих суб'єктів взаємодії у процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення, яка практично не вимагає матеріальних витрат, передбачає досягнення максимального ефекту саме в процесі виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Підсумовуючи вищевикладене, організацію взаємодії суб'єктів провадження в справах про адміністративні правопорушення можна визначити як управлінську функцію, спрямовану на переведення суб'єктів будь-якої соціальної системи від індивідуальної до сумісної, узгодженої за місцем і часом діяльності щодо найбільш оптимального використання можливостей взаємодіючих суб'єктів заради виконання поставлених перед ним завдань, а також і для постійної їх підтримки в заданих параметрах.

Таке визначення організації взаємодії є оптимальним і розкриває її як функцію управління та дає можливість практикам правильно оперувати поняттями «взаємодія», «координація», «організація взаємодії», які мають місце у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Бааджи Н.А., викладач кафедри мовної підготовки

Проблематика соціального захисту сьогодні є дуже актуальною, особливо в мовах економічного спаду, девальвації національної валюти та зростаючого безробіття. Проте все ще існують окремі невирішені теоретичні та практичні питання правового регулювання у сфері забезпечення захисту прав загиблих поліцейських при виконанні службових обов'язків. Зокрема, з огляду на те, що сьогодні законодавство про Національну поліцію України є досить новим і молодим, бракує виважених досліджень правового регулювання соціального забезпечення поліцейських. Проблематика соціального захисту поліцейських обумовлена реалізацією ними права на працю.

Служба поліцейських в Україні характеризується високим рівнем ризику життю та здоров'ю внаслідок прямого контакту з агресивним злочинним середовищем, а також і через напружену діяльність із забезпечення громадського порядку та охорони прав і свобод людини та інтересів держави, яка виявляється у службі у нічний час, у вихідні та святкові дні, а також, як правило, не обмежується восьмигодинним робочим днем.

Такий стан справ потребує встановлення посилених заходів соціального забезпечення. До випадків, які можуть привести до тимчасової або постійної втрати працездатності, відносяться старість, хвороба, інвалідність, втрата годувальника, народження дитини та інші. Всі ці випадки, незважаючи на їх різноманітність, мають однакові соціальні наслідки для людини, ними обумовлюється потреба в отриманні джерел життєзабезпечення не в обмін на нову затрачену працю [3, с.8].

На думку С.М. Прилипке, соціальне забезпечення має дуже велике значення щодо добробуту працівників їх сімей. Право на соціальне забезпечення займає важливе місце серед інших соціально-економічних прав людини і є одним із засобів досягнення злагоди у суспільстві. Воно є невід'ємною частиною соціальної політики держави та Уряду і відіграє суттєву роль у недопущенні та зниженні рівня життя [5, с.202].

Одним із заходів соціального забезпечення поліцейських, який спрямований саме на відшкодування шкоди заподіяної життю та здоров'ю поліцейського, пов'язаної з службовою діяльністю, є одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського.

Відповідно до ч.1 ст.97 Закону України «Про Національну поліцію», одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського є соціальною виплатою, гарантованою допомогою з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які за цим Законом мають право на її отримання, у разі: 1) загибелі поліцейського, що настала внаслідок протиправних дій третіх осіб, або під час учинення дій, спрямованих на рятування життя людей або усунення загрози їхньому життю, чи в ході участі в антитерористичній операції, під час захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України або смерті працівника поліції внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого за зазначених обставин; 2) смерті поліцейського, що настала під час проходження ним служби в поліції та ін.

Якщо проводити аналіз європейського законодавства щодо соціального забезпечення, доцільно відмітити відсутність нормативного закріплення зазначеного терміну. Разом із цим, сутність даного правового явища можливо з'ясувати за рахунок напрямів роботи держави в яких проводиться соціальне забезпечення. Відтак, одна з Директив Ради Європи [1] визначає наступні галузі соціального забезпечення, зокрема: хвороба; відпустка у зв'язку із доглядом за дитиною; пенсії за віком; передпенсійне та інвалідне забезпечення; допомога у зв'язку із смертю; безробіття; нещасні випадки на виробництві або професійні захворювання, тощо.

К.Ю. Мельник справедливо відзначає, що Закон України «Про Національну поліцію» доволі детально регулює питання призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського. Але існує й відсильна норма, встановлена у ч.2 ст.97 Закону, згідно з якою порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського встановлюються Міністерством внутрішніх справ України. Тобто є ймовірність дублювання норм Закону про підстави призначення, розмір, осіб, які мають право на допомогу, тощо у ньому [4, с.29-30].

А розміри зазначеної допомоги встановлено у ст. 99 даного Закону. Але розмір допомоги прив'язаний до розміру прожиткового мінімуму, що сьогодні є значно заниженим. А в умовах інфляційних процесів та девальвації національної грошової одиниці розмір допомоги не буде сприяти правильному відшкодуванню відповідної шкоди.

У порівнянні із попереднім Законом України «Про міліцію» [6], соціальні гарантії працівників поліції значно розширені по відношенню до гарантій попередньої системи правоохоронних органів. Окрім цього, необхідно підкреслити загальну соціальну орієнтованість прийнятого Закону, що полягає в належному та європейському рівні забезпечення трудових і соціальних прав працівників поліції з огляду на їх особливий статус державних службовців.

Література:

1. Council Directive 79/7/EEC of 19 December 1978 on the progressive implementation of the principle of equal treatment for men and women in matters of social security. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=URISERV:c10521&from=EN>.

2. Закон України Про Національну поліцію» : від 02.07.2015 р., № 580–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Мельник К. Ю. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ (проблеми теорії та практики) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 Трудове право; право соціального забезпечення» / К. Ю. Мельник. – Х., 2002. – 20 с.

4. Мельник К. Ю. Деякі проблеми законодавчої регламентації одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського / К. Ю. Мельник // Актуальні проблеми соціального права : наук.-практ. посібник. Вип. II [Збірник статей учасників всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2015 р.] / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка, В. П. Мельника. – К. : ПВГОІ «ІР СТ Україна», 2016. – С. 29-31.

5. Прилипко С. М. Право на соціальне забезпечення в умовах ринкової економіки / Прилипко С. М. // Актуальні проблеми науки трудового права в сучасних умовах ринкової економіки. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – С. 202-208.

6. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – ст. 95.

РОЛЬ РІШЕНЬ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

*Бабич А., аспірантка кафедри службового та медичного права
Навчально-наукового Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Забезпечення національної безпеки – головне завдання державної політики [1].

Основними концептуальними підходами до визначення шляхів забезпечення національної безпеки в межах державної політики вітчизняна теоретико-політична думка визначає організаційно-управлінський підхід, який полягає в координації діяльності органів влади, створенні необхідних структур в системі забезпечення національної безпеки, ініціювання та проведення публічних обговорень з питань національної безпеки та законодавчий підхід, який розкривається через забезпечення національної безпеки шляхом прийняття нових норм законодавства та через різні форми державного контролю. Значно меншою мірою присутні геополітичний, гуманітарний та соціокультурний підходи. [2; с.20]

Із запровадженням воєнного стану в Україні, значення управлінських рішень про застосування санкцій набуло винятково актуального змісту, адже із категорії потенційних загроз національної безпеки держава перейшла в стан, коли можливо переконатися в правильності наданої оцінки ймовірності настання фактів та обставин, реально оцінити ефективність застосованих заходів і рішень, установити дійсні факти національної небезпеки та усунути їх наслідки.

Сучасна ситуація в державі становить уже не потенційну, а реальну загрозу не тільки окремим аспектам національної безпеки України, а й передбаченим у ч.1 ст.3 Конституції України найвищим соціальним цінностям: життю, здоров'ю, недоторканості та безпеці особи.

Для України, з огляду на відносно незначний і суперечливий історичний досвід державотворення, принципово важливим є управління вирішенням завдань в контексті забезпечення національної безпеки, яка була б адекватною протидії загрозам життєво важливим національним інтересам. Передусім державне управління за своєю організаційно-функціональною та ресурсною спроможністю має гарантувати суверенітет та територіальну цілісність країни [3, с. 45].

Стаття перша Закону України «Про застосування санкцій» встановлює, що з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави можуть застосовуватися спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (далі - санкції). [4]

Підставами для застосування санкцій згідно зі ст 3 Закону «Про санкції» є: дії іноземної держави, іноземної юридичної чи фізичної особи, інших суб'єктів, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним

інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності та/або порушують права і свободи людини і громадянина, інтереси суспільства та держави, призводять до окупації території, експропріації чи обмеження права власності, завдання майнових втрат, створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод; резолюції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй; рішення та регламенти Ради Європейського Союзу; факти порушень Загальної декларації прав людини, Статуту Організації Об'єднаних Націй.

У свою чергу, підставою для застосування санкцій також є вчинення іноземною державою, іноземною юридичною особою, юридичною особою, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземцем, особою без громадянства, а також суб'єктами, які здійснюють терористичну діяльність, дій, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, стосовно іншої іноземної держави, громадян чи юридичних осіб останньої.

Вказаний закон встановлює, що суб'єктами накладення санкцій є Рада національної безпеки і оборони України (далі - РНБО України) та Вищий антикорупційний суд, залежно від виду санкцій.

РНБО України, як передбачений Конституцією України координаційний орган з питань національної безпеки та оборони, не може залишатися осторонь згаданих вище загроз національній безпеці. Вона координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони, а її рішення вводяться в дію указами Президента України.[5]

Варто наголосити, що координація як функція менеджменту – процес, спрямований на забезпечення пропорційного і гармонічного розвитку різних сторін (виробничої, технічної, фінансової та ін.) об'єкта за оптимальних витрат матеріальних, фінансових і трудових ресурсів. [6; с.258]

Як зазначається у наукових джерелах, об'єктами національної безпеки є: конституційні права та свободи людини і громадянина; духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та інші соціальні цінності суспільства, його інформаційне і навколишнє природне середовище та природні ресурси; конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність держави [7, с. 7–8].

Відповідно до ст. 3 Закону України “Про Раду національної безпеки і оборони України”, функціями РНБО України є:

- 1) внесення пропозицій Президентові України щодо реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони;
- 2) координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони у мирний час;
- 3) координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони в умовах воєнного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України [8].

У свою чергу, видами санкцій згідно зі ст.4 Закону про санкції, які може

застосувати РНБО України, є: блокування активів - тимчасове позбавлення права користуватися та розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними; обмеження торговельних операцій; обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України; запобігання виведенню капіталів за межі України; зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань; анулювання або зупинення ліцензій та інших дозволів, одержання (наявність) яких є умовою для здійснення певного виду діяльності, зокрема, анулювання чи зупинення дії спеціальних дозволів на користування надрами; заборона участі у приватизації, оренді державного майна резидентами іноземної держави та особами, які прямо чи опосередковано контролюються резидентами іноземної держави або діють в їх інтересах та ін. [4]

Таким чином, рішення РНБО про застосування санкцій можуть прийматися у будь-який час, у тому числі в умовах воєнного стану. Умов обрання конкретного зі вказаних видів рішення залежно від того, в який час воно ухвалюється, чинне законодавство України не передбачає. Однак мета застосування санкцій має бути досягнута.

Зважаючи на мету прийняття Закону України «Про санкції», викладену в преамбулі, та вказані види санкцій логічно вважати, що запроваджений в державі стан впливає на оперативність прийняття та жорсткість рішення РНБО у відношенні до суб'єктів, яких воно стосується, адже окремі факти стають очевидними, обставини та причинно-наслідкові зв'язки — більш точно усвідомленими для правової оцінки.

В аналізі політики щодо забезпечення національної безпеки найважливіше місце має бути відведене оцінці впливу управлінських рішень на цей процес, що передбачає постановку проблеми та визначення мети (цілей), вибір альтернатив її досягнення, визначення критеріїв їх оцінки, оцінку альтернатив, а також питань моделювання з метою передбачення (прогнозування) можливих наслідків реалізації вибраної альтернативи. [9; 376]

Питання оцінки введених у дію указами Президента України рішень РНБО України про санкції з точки зору дотримання принципу «пропорційності» на сьогодні вже не має настільки теоретичного характеру, натомість набуло умов «присутності». Відповідно, для судової оцінки правомірності санкцій стало дедалі більше фактів, позаяк обставини та стан національної безпеки стали більш очевидними для будь-якого стороннього спостерігача, набули статусу загальновідомих та можуть використовуватися як докази.

Успіх політики держави щодо забезпечення національної безпеки України визначальною мірою залежить не тільки від того, настільки однозначно сформульовані й сприймаються суспільством і міжнародною спільнотою її цілі, а від чіткого розуміння вибраних шляхів, засобів та способів їх досягнення. З огляду на викладене очевидно, що політика національної безпеки принципово залежить від вибору концептуального підходу щодо її

забезпечення.[10]

Розглядаючи національну безпеку як найважливішу умову здійснення демократичних перетворень, слід зазначити, що такі радикальні зміни і перетворення вимагають мобілізації значних зусиль держави та суспільства. Виклики безпеки зумовлюють їх відволікання та переорієнтацію на відвернення загроз, що виходять як із внутрішнього середовища, так і зовнішньополітичного оточення держави. Більше того, нейтралізація та відвернення загроз може спричинити не тільки суттєве уповільнення темпів розвитку українського суспільства, а й зробити неможливим подальше демократичне оновлення та існування самої держави. [11; с.204]

Ефективне управління органами державної влади та місцевого самоврядування можливе лише за умов чіткої координації діяльності всіх суб'єктів забезпечення національної безпеки України: Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Національного банку України, судів загальної юрисдикції, прокуратури України, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, громадян України та об'єднань громадян.

Отже, за станом на сьогодні можна стверджувати, що рішення РНБО відіграють значну, а іноді й вирішальну роль у захисті національної безпеки від потенційних і реальних загроз, а це у свою чергу підтверджується набутим Україною воєнним досвідом.

Література:

1. Лагодіна В. Національна безпека як зміст і мета державної політики України / В. Лагодіна // Правова інформатика. 2007. 2(14). С.69-76.
2. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. – Львів : Сполом, 2020. – 418 с.
3. Ситник Г. Актуальні напрями підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки України в сучасних умовах державотворення / Г. Ситник // Вісн. НАДУ. 2009. №1. С. 42-52.
4. Закон України від 14 серпня 2014 року №1644-VII «Про санкції» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>.
5. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
6. Громова О.Є. Роль координаційної функції в процесі управління організацією. // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. / МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ. - М. - 2016. - Вип.7. - С.256-259.
7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Загальна частина / О. Ф. Бантишев, С. А. Кузьмін. — К. : ПАЛИВОДА А. В. — 336 с.
8. Закон України від 5 березня 1998 року №183/98-ВР «Про Раду

національної безпеки і оборони України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр#Text>.

9. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. – Львів : Сполом, 2020. – 418 с.

10. Валевський О.Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження: монографія / О.Л. Валевський. – К.: НІСД, 2001. – 240 с.

11. Антонов В.О. Стратегія національної безпеки України в сучасних умовах: завдання і проблеми реалізації // Правова держава : щорічник наукових праць / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; редкол.: Ю.С. Шемшученко, Н.М. Пархоменко, О.Ф. Андрійко [та ін.]. – Київ, 2021. – Вип. 32. – С. 202-211.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПІД ЧАС ДІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

***Баранов С.О.,** к.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)*

Агресія Російської Федерації у відношенні Української держави підняла проблеми не тільки відбиття нападу військовими силами і збройними засобами але й гостро поставила питання здійснення ефективного публічного адміністрування в країні за нових умов.

Поняття публічного адміністрування слід, на нашу думку, розуміти як елемент публічного управління, суб'єктами якого є публічні адміністрації (органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також суб'єкти делегованих повноважень), яким у встановленому законом порядку надано право здійснювати юридично значущі дії, спрямовані на забезпечення інтересів фізичних та юридичних осіб.

Метою здійснення публічного адміністрування в державі є максимальне забезпечення інтересів фізичних та юридичних осіб у всіх сферах життєдіяльності суспільства і у створенні на цій основі умов для сталого розвитку безпекових, політичних, економічних, соціальних, екологічних, інформаційних та інших видів суспільних відносин. За критерієм адміністративно-правового режиму можна видокремити такі види публічного адміністрування, як: а) публічне адміністрування у мирний час; б) під час надзвичайної ситуації; в) під час надзвичайного стану; г) під час воєнного стану [1, С. 36].

На думку дослідників публічне управління в умовах воєнного стану має свої характерні особливості та механізми розвитку. Введення воєнного стану завжди викликає негативний вплив на різні сфери життєдіяльності держави і суспільства. Це пов'язано як з інституційно-правовими змінами, що слідують у цьому випадку, так і з головною причиною запровадження такого стану – військовою агресією ззовні, а відтак і з різкою трансформацією цілої низки неформальних інститутів, що настають в наслідок неї.

Світова практика показує, що основними викликами, з якими стикаються країни під час воєнних дій на своїй території, є: руйнування усталених механізмів управління державою, різка зміна структури економіки, втрата значної частини бюджетних надходжень, загострення соціальних і демографічних проблем, посилення бідності, інфляція, а також зниження інвестиційної активності бізнесу [2, С.31].

Особливістю публічного адміністрування під час дії адміністративно-правового режиму воєнного стану є також обмеження певних демократичних процедур і зміцнення ієрархічності та єдиноначальності [3, С.67].

Введення воєнного стану передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [4].

З моменту введення воєнного стану на усій території нашої держави були утворені військові адміністрації, що уявляють у відповідності до норм закону, тимчасові державні органи, метою яких є забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Саме на них припадає основне організаційно - управлінське навантаження з реалізації положень режиму воєнного стану.

Одним з першочергових завдань влади – стало проведення мобілізаційних заходів з призову до лав Збройних Сил України резервістів та формування і розгортання підрозділів територіальної оборони у всіх адміністративно - територіальних одиницях країни.

Реалізації зазначених завдань не сприяли наявні організаційні, правові та соціальні проблеми, що існують у сучасній системі публічного адміністрування в Україні. А саме, по-перше, незавершеність адміністративно-територіальної реформи, що загрожує наростанням в Україні інституційних диспропорцій у взаємовідносинах між органами державної влади та органами місцевого самоврядування різних рівнів в процесі здійснення публічного адміністрування, особливо під час воєнного стану.

По-друге, розподіл управлінських функцій між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства щодо здійснення ними повноважень у сфері публічного управління в нашій країні значною мірою залишився недоврегульований. Причому це стосується не лише організації суспільного життя, але й економічних компетенцій, а також роботи з формування мобілізаційного резерву та діяльності у безпековій сфері.

По-третє, в Україні система військового обліку, включаючи формування мобілізаційного резерву, фактично не змінювалась з радянських часів. Як наслідок, ані органи державної влади, ані органи місцевого самоврядування, не

кажучи вже про інститути громадянського суспільства, не залучені до цього процесу належним чином.

На думку В. В. Борщевського функціонування інституту територіальної оборони, формування якого розпочалося буквально напередодні війни, залишилося не внормованим належним чином, що зумовило прискорене прийняття нових нормативно-правових актів з цього приводу вже під час дії воєнного стану.

По-четверте, ситуація ускладнюється через корупцію та інші інституційні дисфункції, що блокують ефективність механізмів публічного управління в Україні сьогодні. Передусім це стосується опортуністичної поведінки громадян та функціонерів. Наприклад, останнім часом спостерігаються непоодинокі випадки зловживань, пов'язаних з уникненням оподаткування, розподілом гуманітарної допомоги, розподілом земельних ресурсів, виїздом чоловіків призовного віку за кордон тощо [2, С.33].

Ще одною проблемою для органів публічної влади, яка проявилася за умов адміністрування під час воєнного стану стало необхідність проведення евакуаційних заходів у відношення матеріальних цінностей, поточної та архівної документації, промислового обладнання, а також великих груп населення з районів бойових дій та населених пунктів, які були піддані ракетно-бомбовим ударам ворога.

Особливість евакуації населення з ряду міст була зумовлена у більшості випадків неорганізованим виїздом громадян власним автомобільним транспортом автомобільними дорогами загального користування та відсутністю організації регулювання дорожнім рухом відповідними структурами державних органів і органів місцевого самоврядування, які відповідають за даний напрям діяльності.

Слід відмітити, що виїзд громадян залізничним транспортом був більш організованим завдяки злагодженій роботі колективу «Укрзалізниці» та налагодженій взаємодії військових адміністрацій та керівництва пасажирських залізничних станцій, що дозволило уникнути ускладнень оперативної обстановки на об'єктах пасажирської інфраструктури Укрзалізниці.

Однак, доцільно зауважити, що на окремих напрямках за маршрутами евакуації термін проїзду визначеної відстані збільшився від 8 до 72 годин, у порівнянні з нормальними умовами організації руху на зазначених маршрутах [5, С.32-33].

Виходячи з наведеного, вважаємо за необхідне запропонувати, що разом з планами організації евакуаційних заходів, які готуються державними та військовими адміністраціями доцільно розробляти методичні рекомендації щодо планування та проведення евакуаційних заходів на дорогах загального користування, визначивши основні форми організації взаємодії підрозділів ЗС України, Територіальної оборони, Національної поліції та органів місцевої влади щодо участі у евакуаційних заходах. Доцільно також внести доповнення у низку нормативних актів, які регулюють процедури планування та проведення евакуаційних заходів.

До особливостей здійснення адміністрування у період дії воєнного стану можна віднести реалізацію встановлених військовими адміністраціями заборон та обмежень щодо переміщення осіб та транспорту в «комендантську годину» чи порушення заборон на торгівлю алкогольними напоями на території адміністративно-територіальної одиниці або у визначений у наказі час. Зазначимо, що ефективності застосування наведених заборонних норм не сприяла відсутність норм адміністративного законодавства, які б встановлювали відповідальність за порушення встановлених військовими адміністраціями заборон та обмежень. Наведена колізія доволі оперативно була усунена шляхом внесення доповнень до статей КУпАП.

Важливою складовою забезпечення належного адміністрування в суспільстві під час дії воєнного стану є дотримання вимог інформаційної безпеки. Оскільки, у сучасному інформаційному просторі соціальні мережі часто виступають механізмом поширення фейкової інформації. Насамперед, це пов'язано з тим, що користувачі таких ресурсів сприймають дезінформацію, оскільки її поширюють друзі та знайомі, яким довіряєш.

Окрім того, фейки та дезінформаційні повідомлення можуть базуватися на правдивій інформації. У результаті такий контент провокує його споживачів на емоції здала того, аби вони не могли критично оцінювати новини. Водночас соціальні мережі створюють відповідні можливості для маскування проведення операцій психологічного впливу, що своєю чергою робить їх надзвичайно ефективним інструментом ведення інформаційної війни.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну викликало значний сплеск поширення дезінформації та пропаганди в соціальних мережах. Наразі влада стурбована поширенням неправдивої інформації в Інтернеті та її впливом на різнопланові сфери життєдіяльності людини в період воєнного стану. Тому належна організація відповідними державними інституціями заходів адміністрування медійним простором є важливим завданням публічного управління в воєнний період.

Виходячи з цього, акцентуємо увагу на необхідності адміністрування з організації моніторингу медійного простору уповноваженими на то державними органами (Національна комісія з державного регулювання у сфері електронних комунікацій, радіочастотного спектру та надання послуг поштового зв'язку, Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі, СБУ, Контррозвідка ЗС України, Нацполіція України, військові адміністрації) з метою своєчасного виявлення осіб, які розповсюджують в мережі Інтернет заборонену інформацію військового призначення, поширюють фейкові-новини, або про результати нанесених ракетних ударів, що в свою чергу, впливає на формування в населення масових негативних соціально-психологічних станів та панічних настроїв.

В даному контексті, важливим є контроль за висловлюваннями в мас-медіа посадових осіб держави та органів місцевого самоврядування. Такі інформаційні висловлювання посадової особи можуть негативно або позитивно вплинути на думки та дії мільйонів людей в Україні. При цьому висловлювання посадової особи може ретранслюватися журналістами, блогерами та іншими

особами. У цьому зв'язку слід важливу увагу приділяти як дослівним висловленням посадових осіб, так і непрямій передачі іншими особами оприлюдненої інформації [6, С.25-27].

Уявляється, що в якості механізму контролю за розповсюдженням публічної офіційної інформації в умовах військового стану має бути запровадження наступних застережень: по – перше, встановити вимогу, що будь-які посадові особи мають узгоджувати зміст стратегічно важливої інформації, пов'язаної із організацією життєдіяльності населення та роботи органів виконавчої влади із представниками ЗС України. Заборонити посадовим особам цивільних органів виконавчої влади коментувати інформацію, що стосується діяльності підрозділів ЗС України.

По-друге, журналістам, блогерам та будь-яким іншим особам слід заборонити надавати стратегічно-важливу інформацію без посилання на першоджерело. Інформація з посиланням на певну посадову особу повинна передаватися дослівно, а в письмових джерелах у паперових чи електронних носіях має братися у лапки. Після цього особа може коментувати таку інформацію, зазначивши, що це її особистий аналіз та особиста думка. Особи, які допустили порушення цих вимог повинні нести адміністративну або кримінальну відповідальність.

Вважаємо, що висловлені думки та пропозиції з питань організації та здійснення публічного адміністрування у період дії адміністративно – правового режиму воєнного стану будуть корисними та можуть застосовуватися в діяльності публічних адміністрацій.

Література:

1. Жукова Є. Публічне адміністрування під час дії адміністративно-правового режиму воєнного стану. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару, м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року. Кривий Ріг, 2022. 498 с. С.35-36.

2. Борщевський В. В., Василиця О. Б., Матвеев Є. Е. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*, 2022 р., № 2. С.30-35.

3. Шопіна І.М. Феномен адміністративно-правового забезпечення в адміністративному праві України. *Наука і правоохорона*. 2018. №4. С.67-71.

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

5. Єсімов С. Окремі аспекти організації евакуації населення. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару, м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року. Кривий Ріг, 2022. 498 с. С.33-34.

6. Дерев'янко Б. Про припустимість інформації, яка надається посадовими особами або передається через інших осіб в умовах активної війни. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного

науково-практичного онлайн-семінару, м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року.
Кривий Ріг, 2022. 498 с. С.25-28.

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ТА СВОБОД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Біла В., курсантка (Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Стариченко А., доктор філософії, викладач
кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса,
Україна)

Збройна агресія Російської Федерації і її повномасштабне вторгнення на територію України змусили весь державний апарат і суспільство в цілому перейти до оперативного функціонування в умовах правового режиму воєнного стану.

В умовах воєнного стану деякі конституційні права громадян можуть обмежуватися задля більш ефективної мобілізації ресурсів держави з метою протидії військовій агресії. Однак будь – які обмеження прав і свобод людини повинні знаходитися в межах Конституції України та діючого законодавства.

Актуальність даної теми полягає в тому, що відповідно до Конституції нашої держави: людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а її забезпечення є найважливішою функцією органів публічної влади.

Держава ж у свою чергу через взаємодію з органами місцевого самоврядування, правоохоронною системою та соціальною сферою зобов'язана забезпечити дотримання конституційних прав кожному громадянину, а також не допускати їх порушення, а у випадку порушень гарантувати повне та всебічне їх розслідування та покарання винних осіб. Таким чином, відповідно до основного закону нашої країни: ніхто не може порушувати права іншої особи чи групи осіб.

Проте, у зв'язку зі збройною агресією Росії масово порушуються не тільки норми національного законодавства але й норми міжнародного права та статуту ООН. Зокрема, це порушення норм та засобів ведення війни: катування, згвалтування, моральні приниження, незаконне заволодіння територією та майном і т. ін.

Проблематика стосується того аспекту, що на сьогоднішній день ми живемо в умовах воєнного стану та це не означає, що в когось є право порушувати наші конституційні свободи та права. Зокрема, це стосується не лише агресора, а й діяльності підрозділів Збройних Сил, роботи правоохоронних органів та публічних адміністрацій.

В той же час зазначимо, що під час війни, важливим є також усвідомлення кожним громадянином не лише власних прав, але й обов'язків, особливо в даний період часу. Це означає, що всі мають не лише права, але й обов'язки.

У зв'язку з воєнним станом певні конституційні права громадян дійсно можуть обмежуватися, оскільки це потрібно для швидкої та своєчасної протидії

військовій агресії. Але ні за яких умов не може бути допущено обмеження прав громадян, які зазначені в ст. 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 61, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України.

Громадяни не можуть бути позбавлені чи обмежені таких прав, як:

- права мати рівні з іншими конституційні права і свобода та бути рівними законом;

- права громадянина України. Особа не може бути позбавлена громадянства і права змінити громадянство, права не бути видвореним за межі України, права на піклування та захист з боку держави під час перебування за кордоном;

- права на життя і права захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (необхідну оборону), права кожної людини звертатися до держави з вимогою захистити її життя і здоров'я;

- права кожного на повагу до його гідності і права не бути підданим катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню, права не бути підданим без власної згоди медичним, науковим чи іншим дослідям;

- права на свободу та особисту недоторканність, права не бути заарештованим або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах і в порядку, встановлених законом;

- права кожного заарештованого чи затриманого зразу ж знати мотиви арешту чи затримання, з моменту затримання мати право на захист і користуватися правовою допомогою захисника;

- права вимагати негайного повідомлення родичів про арешт або затримання;

- права на звернення;

- права на житло і права не бути примусово позбавленим житла інакше як на підставі закону за рішенням суду;

- права на шлюб, права неповнолітніх дітей на утримання від батьків, права непрацездатних батьків на піклування про них з боку їхніх дітей, охорону прав сім'ї, дитинства, материнства і батьківства з боку держави;

- спеціальні права дітей;

- права на судовий захист прав і свобод людини, права звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та в установленому законодавством порядку до відповідних міжнародних організацій, права іншими не забороненими законом способами захищати свої права і свободи під порушень і протиправних посягань;

- права на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень;

- права знати свої права і обов'язки;

- права не відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення;

- права на правову допомогу та права бути вільним у виборі захисника своїх прав, права на захист від обвинувачення за допомогою адвоката;
- права не виконувати явно злочинні розпорядження чи накази;
- права не бути двічі притягненим до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення;
- права особи вважатися невинуватою у вчиненні злочину і не бути підданим кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду; права не доводити свою невинуватість у вчиненні злочину;
- право на те, що обвинувачення не буде ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях і що усі сумніви щодо доведеності вини особи будуть тлумачитися на її користь;
- права не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом, і не нести за це відповідальність, права підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного на захист, права засудженого користуватися всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

Отже, на наш погляд, в умовах воєнного стану важливим є забезпечення обізнаності громадян про норми діючого законодавства у сфері дотримання їх конституційних прав та свобод людини. Оскільки, під час військової агресії мають місце масові порушення даних прав, тому влада повинна через посадових осіб постійно інформувати населення про те, що вони можуть звернутися до правоохоронних органів – підрозділів Національної поліції України, прокуратури, Служби безпеки України, військових адміністрацій, чи до інших органів влади, які продовжують функціонувати у даній місцевості, для захисту своїх прав.

Введення воєнного стану в жодному разі не може бути підставою для обґрунтування застосування тортур, жорстокого чи принижуючого людську гідність поводження або покарання у відношенні громадян. Будь-які спроби використати введення воєнного стану для захоплення влади тягнуть за собою відповідальність згідно із законом.

У разі порушення прав громадян військовослужбовцями або працівниками правоохоронних органів – громадяни можуть отримати їх захист шляхом звернення до посадових осіб військової комендатури, органів прокуратури або до суду.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2> (дата звернення 18.10.2022).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення 16.10.2022).
3. Алямкін Р. Міжнародно-правовий режим захисту прав людини під час внутрішніх збройних конфліктів. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. (№ 6). С. 47-51.

ПРО ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Бльок Н.В., к.ю.н., старший викладач кафедри (Національний університет «Львівська політехніка», м.Львів, Україна)

Варто зазначити, що через повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України, яке розпочалося 24 лютого 2022 року проблема вимушеної міграції набуває першочергового значення для держави та суспільства.

Доволі велика кількість людей, котрі проживали в Україні, змушені були покинути свої домівки. Частина з них переїхали в межах країни та отримали статус внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), а частина людей виїхали за кордон, отримавши статус біженців. Деякі люди переїжджали на певний час і вже повернулися до місця свого постійного проживання, а деякі особи виїхали на не визначений час. Раптове вимушене переміщення великої кількості населення створює нові виклики та збільшує вже наявні, як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувається відтік людей.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» біженець – це особа, яка внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань [5]. Тому, біженець – це насамперед, особа, яка покинула країну, громадянином якої вона є, чи попереднє звичне місце свого проживання, або особа, яка перебуває поза межами своєї країни чи звичного місця свого проживання і яка, незалежно від того, зберегла вона своє громадянство чи ні, стала жертвою збройної агресії, тимчасової окупації, порушень прав людини тощо.

За оцінками ООН у справах біженців, впродовж останніх пів року з 24 лютого 2022 року майже третина громадян України роз'їхалися світом в пошуках порятунку від війни та нової домівки. Мовиться про 11,1 мільйона осіб, які через війну стали біженцями. Разом з тим, 4,7 мільйона вимушених переселенців уже повернулися додому, ще значна частина чекає закінчення бойових дій, аби приїхати назад [3].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [6]. Деталізація

цього поняття свідчить, що внутрішньо переміщені особи – це громадяни країни, іноземці, особи без громадянства, які постійно чи тимчасово проживають на території України та змушені з власної волі чи примусово здійснювати внутрішнє переміщення у межах своєї країни з причин об'єктивного характеру, які загрожують їхньому життю та здоров'ю.

За шість місяців повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну кількість внутрішньо переміщених осіб знову зросла і становить 6,9 млн осіб станом на 23 серпня 2022 року. За даними дослідження Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ), зазначено, що більшість із понад 300 тисяч нових переміщень, починаючи з липня 2022 року, відбулася на півдні та сході країни [1]. До того ж процес переміщення триває й надалі, оскільки велика кількість переміщених осіб хочуть повернутися додому.

Варто зазначити, що адміністративно-правовий статус особи (людини) – це сукупність прав, обов'язків, законних інтересів, гарантії їх реалізації, що закріплені у законодавстві, які характеризують особу як суб'єкта права. Відповідно адміністративно-правовий статус переселенців – це передусім гарантії особистих прав, судовий захист, майнові та особисті немайнові права, право на трудову, інвестиційну і підприємницьку діяльність, на відпочинок, охорону здоров'я, соціальний захист, освіту, участь в об'єднаннях громадян тощо.

До складу адміністративно-правового статусу варто відносити правосуб'єктність особи, її права й обов'язки, а також і юридичну відповідальність. Варто погодитися з позицією Н. Ней, яка підкреслює, що закріплення та зміна правового статусу осіб за допомогою правових норм є одним із важливих шляхів здійснення регулятивної функції права [4, с. 53]. Далі Н. Ней звертає увагу на те, що правовий статус біженців та внутрішньо переміщених осіб є адміністративно-правовим, а його змістовні елементи закріплені в нормах адміністративного права.

С. Стеценко, зазначає про те, що адміністративно-правовий статус є сукупністю прав, обов'язків і гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права, в основі якого закладено адміністративну правосуб'єктність [7, с. 90]. Визначення особливостей адміністративно-правового статусу біженців та внутрішньо переміщених осіб передбачає встановлення особливостей його змістових складників: правових норм, на рівні яких він знайшов об'єктивізацію; правосуб'єктності цієї категорії осіб; характеристики їхніх прав та обов'язків; визначення міри їхньої юридичної відповідальності.

Варто зазначити, що система нормативно-правового регулювання правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб, утворена із сукупності нормативно-правових актів, розташованих у ній з урахуванням юридичної сили окремого з них. Проте, особливістю правового статусу біженців і вимушених переселенців є те, що його нормативно-правова регламентація здійснюється положеннями спеціального законодавства.

Особливості правосуб'єктності як складової адміністративно-правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб полягає в тому, що в

положеннях чинного національного законодавства наводиться чітке визначення сутності даної категорії осіб, що включає в себе перелік необхідних елементів такої правосуб'єктності.

Потрібно зазначити про те, що особливості такого елементу адміністративно-правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб, як їхні права й обов'язки, зазначено у статті 26 Конституції України, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, установленними Конституцією, законами чи міжнародними договорами України [2]. Із цього випливає, що як окрему особливість адміністративно-правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб варто розглядати специфіку реалізації ним своїх прав та обов'язків, що передбачена в положеннях спеціального законодавства, яке регламентує такий статус. Проте біженці, котрі проживають за межами нашої країни повинні користуватися міжнародним законодавством відповідної країни. До того ж наданий статус біженця дозволяє його власникові переміщатися всередині кордонів Шенгенської зони.

Отже, під адміністративно-правовим статусом біженців і внутрішньо переміщених осіб варто розуміти взаємообумовлену сукупність правосуб'єктності, прав та обов'язків, а також юридичної відповідальності цих осіб, що передбачено в нормах адміністративного права, особливості яких вказують на їхнє місце і значення серед інших суб'єктів відповідних суспільних відносин. Проте, особливості адміністративно-правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб обумовлені особливостями його змістовних складників, у якості яких проаналізовано приписи спеціального законодавства, положення якого закріплюють такий статус; правосуб'єктність біженців і внутрішньо переміщених осіб; їхні права й обов'язки; міру їхньої юридичної відповідальності. Тому біженці та внутрішньо переміщені особи мають дотримуватися відповідного законодавства у країні перебування.

Література:

1. Кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні зросла до 6,9 млн осіб – MOM. URL : <https://ua.interfax.com.ua/news/general/856074.html>.
2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Організація Об'єднаних Націй. ООН. Україна. URL : <https://ukraine.un.org/uk>.
4. Ней Н. С. Місце теорії управління в правознавстві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Чернівці, 2006. 221 с.
5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 16, ст. 146). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>.

6. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

7. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2007. 624 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ В СУДАХ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Божко Д., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Баранов С., к.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Формально війна в країні має впливати на процес судочинства чи заважати захисту прав фізичних і юридичних осіб. Законодавством уточнюються, що правосуддя на території, де запроваджено військове становище, здійснюється лише судами. Скорочення чи прискорення будь-якої форми судочинства в умовах воєнного стану забороняється (ч. 1, 2 ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»). Відповідно, суди по можливості мають працювати у штатному режимі [1].

Водночас забезпечити стабільну та безперебійну роботу всіх судів за умов воєнного часу вкрай складно. Наприклад, довоєнна статистика показує, що щодня до Єдиного державного реєстру судових рішень вносилося близько 30 000 судових рішень, а зараз, за словами Голови Ради суддів України, ця цифра становить близько 11500 судових рішень на день [2].

З початком війни десятки судів у різних регіонах України, де йдуть бойові дії, були змушені припинити роботу. Однак зупинення роботи конкретного суду не свідчить про припинення розгляду справи. Замість таких судів правосуддя вершать інші суди, що є найближчими один до одного.

Своїми рішеннями Верховний суд змінив територіальну юрисдикцію понад 40 адміністративних судів, які через ті чи інші причини не можуть працювати в умовах воєнного стану. Крім того, 8 квітня Верховний суд змінив компетенцію окремих судів Донецької та Харківської областей.

Таким чином, навіть якщо той чи інший суд закритий через військові дії, справа гарантовано буде розглянута іншим судом.

Більшість українських судів перебувають у населених пунктах, де не ведуться активні бойові дії, проте, наприклад, загроза ракетних ударів все ж таки зберігається. Також велика кількість учасників судових процесів, працівники судів не можуть брати участь у розгляді справ через причетність до функціонування об'єктів критичної інфраструктури, вступ до лав ЗСУ, ТрО, або не можуть з'явитися до суду через небезпеку для їхнього життя та здоров'я.

Тому в умовах війни кожен суд на свій розсуд може вирішити, в якому режимі працювати чи тимчасово призупинити роботу. Найчастіше суди відкладають розгляд справ (крім невідкладних судових процесів).

У зв'язку з цим 2 березня 2022 року Рада суддів України видала Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. Рада суддів України також визначила рекомендації, пов'язані з безпосереднім розглядом адміністративних справ [3]:

- суд не повинен відкладати розгляд справ, що стосуються правопорушень посадових осіб органів державної влади;
- суди повинні відходити від формалізованих підходів і не вимагати надання копій документів, які свідомо не можуть бути надані у зв'язку з військовими діями;
- якщо за об'єктивними обставинами учасник процесу не може бути присутнім на судовому засіданні, суди зобов'язані дозволити такому учаснику брати участь у відеоконференції з використанням, зокрема, власних технічних засобів.
- визначаючи умови роботи судів у час, орієнтуватися на реально сформовану обстановку у регіоні;
- у разі виникнення загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників суду та суддів негайно приймати рішення про тимчасове призупинення судочинства конкретним судом до усунення обставин, що спричинили припинення судового розгляду;
- визначити мінімальну кількість осіб, які мають перебувати у приміщенні суду протягом робочого дня, чітко розподілити між ними обов'язки;
- обмежити допуск до судових засідань осіб, які не є учасниками судових засідань.

Слід розуміти, що терміни розгляду справи за умов війни непередбачувані. Зокрема, авторозподіл справи, відкриття провадження у справі, призначення справи до розгляду тощо, можуть тривати довше, ніж це передбачено процесуальним законодавством та зазвичай відбувалося на практиці.

3 березня 2022 року було ухвалено Закон № 2112, яким відредаговано частину 7 статті 147 Закону «Про судоустрій і статус суддів» [4], яка відтепер передбачає, що коли суд не може здійснювати правосуддя з об'єктивних причин в умовах воєнного стану чи надзвичайної ситуації, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, то територіальна підсудність судових справ, що перебувають у провадженні такого суду, може бути змінена шляхом передачі його суду, територіально найближчому до суду, який не може здійснювати правосуддя, або в інший призначений суд. Якщо Вища рада юстиції не може здійснювати такі повноваження, вони здійснюються за розпорядженням Голови Верховного суду. Відповідне рішення також є основою передачі всіх справ, які перебувають на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється.

Отже, як ми бачимо, навіть у непростих для багатьох регіонів нашої країни умовах продовжують здійснюватися судові процеси, розглядаються справи та приймаються рішення. І хоча формат роботи судів зазнав змін у

зв'язку з особливостями воєнного стану, з кожним днем все більше судів пристосовуються до функціонування в умовах воєнного стану [5].

При цьому слід зазначити, що жодних змін, пов'язаних із військовим становищем, до КАСУ не вносилося. Попри наявність зареєстрованого проєкту закону від 26 квітня 2022 р. № 7316 «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судових процесів в умовах військового чи надзвичайного стану)» [6], який передбачає низку процесуальних інструментів, у тому числі:

- повідомлення учасників процесу про дату, час та місце першого судового засідання будь-якими можливими способами, зокрема, за допомогою телефонограми, СМС-повідомлення, у месенджерах тощо;
- розгляд скарг на рішення суду першої інстанції без повідомлення сторін (у порядку письмового провадження);
- повідомлення про прийняття судового рішення шляхом розміщення інформації на офіційному вебпорталі судової влади із зазначенням вебадреси такого судового рішення (копія судового рішення, завірена судом, надсилається або видається за першої можливості, але не пізніше ніж через 30 днів після закінчення дії військового чи надзвичайного стану за заявою сторони у справі);
- у разі введення військового або надзвичайного стану за відсутності об'єктивної можливості проведення процесуальних дій у строки, встановлені відповідним кодексом, процесуальні дії повинні бути здійснені по можливості негайно, але не пізніше 20 днів після припинення або скасування військового чи надзвичайного стану

Однак цей законопроект ще не став законом, тому правосуддя в умовах воєнного стану здійснюється за нормами чинних процесуальних кодексів, а також з урахуванням рекомендацій ВС, РСУ, ДСА.

Отже, коротко підсумуємо можливість реалізації гарантованого Конституцією України права на правовий захист у період дії воєнного стану.

По-перше, наявна можливість звернутися до суду. Але слід враховувати можливу зміну територіальної підпорядкованості судових справ та впевнитись на сайті Верховного суду про наявність відповідного наказу для звернення за правильною адресою (це можна зробити й на сайті конкретного суду, до якого ви плануєте звернутись).

По-друге, наразі законодавством не передбачено додаткових пільг або звільнення від сплати судових зборів у зв'язку із запровадженням воєнного стану.

По-третє, ви повинні бути готові до того, що терміни розгляду вашої судової справи будуть тривалішими, ніж у мирний час.

Література

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 18.10.2022).

2. Судова звітність за 2021 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення 18.10.2022).

3. Щодо рекомендацій з організаційних питань роботи суддів в умовах воєнного стану: Рішення Ради суддів від 05.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0023414-22#Text> (дата звернення 18.10.2022).

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення 18.10.2022).

5. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennya-sudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu (дата звернення 18.10.2022).

6. Проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану) від 26.04.2022 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39489> (дата звернення 18.10.2022).

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Болгар О. В., керівник Біляївської окружної прокуратури

З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації всі сили та засоби органів прокуратури і правоохоронних органів спрямовані на підтримання правопорядку на території держави, належну фіксацію і розслідування злочинів агресора.

Так, станом на 27.10.2022, зареєстровано 42 387 кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів агресії та воєнних злочинів, 18 551 кримінальне провадження за фактами вчинення злочинів проти Національної безпеки. В ході розслідування «магістральної справи», про підозру повідомлено 627-ми представникам військово-політичного керівництва держави-агресора.

З жовтня минулого року започатковано формування бази даних I-DOC – інструменту для аналізу та систематизації розслідувань воєнних злочинів і злочинів проти людяності з метою використання зібраних доказів для кримінального переслідування винних у їх вчиненні осіб на національному та міжнародному рівнях.

У результаті активної співпраці з іноземними партнерами, прокурором Офісу Міжнародного кримінального суду відкрито повноцінне розслідування ситуації в Україні. Більше 40 країн долучились до звернення розслідувати злочини проти людяності та воєнні злочини, вчинені під час цього збройного конфлікту, збільшується кількість держав, які розпочали розслідування власних кримінальних справ.

Перед правоохоронною системою держави постала низка складних та надважливих завдань, докладаються максимальні зусилля для досягнення спільного результату у притягненні до кримінальної відповідальності всіх причетних до збройної агресії проти України.

Основною проблемою в організації розслідування та процесуального керівництва у таких провадженнях є ведення активних бойових дій на території областей, де вчиняється більшість злочинів. Постійна загроза життю та

здоров'ю слідчих і прокурорів унеможливилося проведення необхідних слідчих і процесуальних дій, зокрема і першочергових.

Значною мірою це зумовлено тим, що більшість працівників правоохоронних органів певних областей перебувають поза межами їх постійної дислокації. У регіонах, де ведуться активні бойові дії, ускладнена робота з матеріалами проваджень, відсутній зв'язок, електропостачання та можливість доступу до ЄРДР.

Адміністративні повноваження прокурора являють собою сукупність прав та обов'язків прокурора, які встановлені та гарантовані Конституцією і законами України, наділені особливим правовим змістом, реалізація яких впливає на поведінку і діяльність громадян, функціонування органів державної влади і посадових осіб, що здійснюються з метою забезпечення прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про прокуратуру», прокуратура України здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Згідно положень ч. 1 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність" та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Необхідність забезпечення стабільного функціонування системи кримінальної юстиції під час відсічі збройної агресії і належного реагування на випадки вчинення кримінально-караних діянь у цих умовах, обумовило необхідність законодавчих змін до Кримінального процесуального кодексу. Вказані зміни суттєво посилили роль прокурора у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану.

Так, Законом № 1631-VII від 12.08.2014, кримінальний процесуальний кодекс України доповнено розділом IX¹ «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану, або у районі проведення антитерористичної операції». Згідно з положеннями вказаного Закону, прокурору надано право виконувати окремі повноваження слідчого судді, у разі неможливості їх виконання у встановлені законом строки слідчим суддею.

З початком повномасштабного вторгнення збройних сил Російської федерації, виникла необхідність подальшого удосконалення окремих положень досудового розслідування та додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Так, положення ст. 615 КПК України «Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану», доповнювались новелами на підставі Законів, прийнятих Верховною Радою України 03.03.2022, 15.03.2022, 14.04.2022 та 27.07.2022.

З урахуванням викладеного, в умовах воєнного стану на прокурора (керівника відповідного органу прокуратури) покладено виконання наступних повноважень:

- Приймати рішення про початок досудового розслідування, у разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

- Виконувати окремі повноваження слідчого судді, у разі об'єктивної неможливості їх виконання слідчим суддею. Зокрема, повноваження щодо надання дозволу на обшук, огляд, привід, тимчасовий доступ до речей і документів, накладення арешту на майно, проведення негласної слідчої (розшукової) дії, продовження строків досудового розслідування, продовження строку дії ухвали слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою тощо;

- Зупиняти строк досудового розслідування у кримінальному провадженні, у разі об'єктивної неможливості подальшого проведення, закінчення досудового розслідування;

Таким чином, в період дії воєнного стану, частина повноважень судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні покладається на прокурора.

Відповідно до ч.2 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», Генеральний прокурор, керівники відповідних прокуратур, їх перші заступники та заступники координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня у сфері протидії злочинності.

Так, з початку повномасштабного збройного конфлікту, суттєвих змін зазнала саме структура злочинності, у зв'язку з чим виникла нагальна необхідність невідкладного застосування координаційних повноважень керівників прокуратур всіх рівнів, з метою забезпечення ефективної протидії правоохоронної системи держави кримінальній протиправності на території України, підтримання правопорядку на території держави, належної фіксації і розслідування злочинів агресора.

За 9 місяців поточного року на території Одеської області зареєстровано на 32,6% менше кримінальних правопорушень ніж за аналогічний період минулого року. Зокрема на 11,8% зменшилась кількість кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я, на 36,3% - злочинів проти власності, на 62,7% - кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, на 33,3% зменшилась кількість правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту, на 46,2% - злочинів проти громадського порядку та моральності тощо.

Проте, у 28,4 рази збільшилась кількість злочинів проти основ національної безпеки України, у 22 рази збільшилась кількість злочинів проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку, у 3,8 рази - кількість кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Використовуючи координаційні повноваження, прокурорами поставлені, серед інших, наступні пріоритетні завдання та виконані практичні кроки з їх реалізації:

1. Об'єднання зусиль правоохоронних та інших державних органів. Забезпечення узгодженості і оперативності у взаємодії між правоохоронними

органами та військовими формуваннями щодо виявлення та передачі інформації, необхідної для встановлення і притягнення до відповідальності осіб, що вчинили воєнні та інші злочини проти основ національної безпеки.

На базі прокуратур всіх рівнів утворено міжвідомчі робочі групи, головним завданням яких є забезпечення узгодженості і оперативності у взаємодії між правоохоронними органами та військовими формуваннями.

При військових штабах утворені спільні групи військових юристів, військовослужбовців Військової служби правопорядку у ЗСУ та прокурорів спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері. Метою діяльності спільних груп є збір доказів вчинення воєнних злочинів.

2. Системна діяльність правоохоронних органів щодо належної фіксації відомостей про воєнні злочини, передусім порушення норм міжнародного гуманітарного права. Налагодження взаємодії задля забезпечення ефективної роботи з розшуку осіб, зниклих безвісті, та ідентифікації невпізнаних трупів.

Основною особливістю організації і проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування нападів (обстрілів) на цивільне населення та об'єкти цивільної інфраструктури, це збирання доказів, які в подальшому бути використані в Міжнародному Кримінальному Суді.

Зібрані докази мають бути належні, допустимі, поза розумним сумнівом, тобто, по перше отримані у порядку, встановленому законом, по друге, прямо чи непрямо підтверджувати існування обставин, що підлягають доказуванню, а також достовірність чи недостовірність, інших доказів.

Міжнародні судові інстанції досліджують докази безпосередньо. Втрата будь-якої інформації про рух речових доказів може призвести до визнання судом таких доказів неприйнятними.

Враховуючи відсутність досвіду у більшості слідчих та прокурорів щодо документування та методики розслідування кримінальних правопорушень вказаної категорії, Офісом Генерального прокурора проведений значний обсяг роботи із забезпечення підпорядкованих прокурорів та слідчих правоохоронних органів методичною літературою, проведенні навчально-методичного семінарів, круглих столів тощо.

Проведено цілеспрямовану роботу щодо запровадження спеціалізації підрозділів Національної поліції та Служби безпеки України із досудового розслідування злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, та процесуального керівництва ними в органах прокуратури,

Створено єдиний ресурс – warcrimes.gov.ua, в якому акумулюється інформація про воєнні та інші злочини держави-агресора з початку повномасштабного вторгнення на територію України.

З метою забезпечення інформування тимчасово переміщених осіб щодо алгоритму дій із фіксації відомостей про воєнні злочини, у місцях їх можливого перебування розміщені відповідні інформаційні матеріали.

Вже 28 лютого цього року, на базі Служби безпеки України створено Об'єднаний центр з пошуку та звільнення полонених. Запроваджено швидку форму подачі заяв про зниклих безвісти українців в умовах війни, а також тих, хто потрапив у полон до окупантів.

Прокурорами вживаються постійні заходи, направлені на ефективну взаємодію у зазначеному питанні з міжнародними організаціями, в тому числі Міжнародним Комітетом Червоного Хреста.

3. Необхідність посилення обороноздатності України, з огляду на складну економічну ситуацію, необхідність ефективного реагування на порушення законодавства у бюджетній системі;

Так, з початку повномасштабного вторгнення Російської федерації, завдяки системній роботі прокурорів та правоохоронних органів, на потреби Збройних сил України передано 813 транспортних засобів, 13 000 тон пального, коштів і цінностей на загальну суму 3, 709 мільярда гривень.

Проводиться цілеспрямована робота, спрямована на виявлення, розкриття та ефективне розслідування корупційних проявів та схем ухилення від сплати податків, ввезенні товарів під виглядом гуманітарної допомоги та її розподілі, прихованого виведення з території України капіталу і стратегічних ресурсів шляхом укладання удаваних правочинів із підприємствами-нерезидентами, зареєстрованими в юрисдикції інших держав, юридичними особами, бенефіціарними власниками яких є резиденти Російської Федерації та Республіки Білорусь.

4. В умовах збройної агресії, протидія фактам колабораціонізму, сприяння Російській Федерації у розгортанні збройного конфлікту, а також незаконного поводження із вогнепальною зброєю, незаконному переміщенню осіб через держаний кордон України, визначена одним із основних пріоритетів в діяльності правоохоронної системи.

З метою досягнення реальних результатів роботи у вказаній сфері, зусиллями прокурорів до проведення заходів щодо виявлення, розкриття та ефективного розслідування кримінальних правопорушень, залучаються співробітники оперативних підрозділів Служби безпеки України, Міграційної поліції, Державної прикордонної служби України тощо.

Резюмуючи викладене, слід зазначити, що при реалізації повноважень прокурора, з метою виконання, покладених на нього функцій в умовах збройного конфлікту, незмінною залишається мета - захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Для досягнення зазначеної мети, з урахуванням об'єктивних обставин воєнного часу, необхідні:

- по перше, блискавична реакція прокурорів всіх рівнів на динаміку соціальних, економічних та військово-політичних процесів, задля забезпечення ефективної протидії правоохоронної системи держави кримінальній протиправності;

- по друге, безумовне забезпечення виконання завдань кримінального провадження, принципів законності, верховенства права, невідворотності покарання. Виконання зазначеного завдання, в умовах обмеженого функціонування судової системи, реалізується шляхом застосування інституту «Особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану» та ефективного застосування відповідних повноважень прокурора;

- по третє, забезпечення пріоритетності, належної фіксації, неупередженого розслідування і судового розгляду злочинів агресора, щоб кожний, хто вчинив вказані кримінальні правопорушення проти нашої Держави та громадян, був притягнутий до відповідальності.

БІЖЕНЦІ ТА ВПО – СУЧАСНА ПРОБЛЕМА ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Бортник Н. П., д.ю.н., професор, професор кафедри (Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна)

Мельник Н. О., студентка (Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна)

Нині доводиться констатувати, що практично всі континенти світу зазнали раніше або ж зазнають зараз серйозних випробувань, пов'язаних з вирішенням важких проблем біженців, які були спричинені різними чинниками, з-поміж них: і військові та різноманітні громадянські конфлікти, і масові порушення прав людини, й економічні проблеми держав, й екологічні катастрофи, епідемії та багато інших.

Варто нагадати, що термін «біженець» виник після Другої світової війни. Однак, постійне зростання локальних і глобальних збройних конфліктів призвело до необхідності не лише детального врегулювання правового статусу біженців, але й створення міжнародних організацій та профільних структур, які діяли б у цій сфері.

На міжнародному рівні правовий статус біженців отримав своє закріплення у Конвенції ООН 1951 року. Згодом, у 1967 році Конвенція про статус біженців була розширена Протоколом; пізніше її ратифікували понад 145 держав світу [1, с. 108-112]. Натомість, держави, які приєдналися до Конвенції, у свою чергу, запозичили у своє законодавство визначення поняття «біженець».

Відомий український вчений–міграцієзнавець С. Б. Чехович звертає увагу на визначення поняття «біженець», яке подається у Конвенції про статус біженця. Науковець вказує, що у цьому документі визначено, що біженцем може бути визнана будь-яка особа, яка в результаті певних подій, що відбулися до 1 січня 1951 р., і через цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою раси, віросповідання, громадянства, належності до певної соціальної групи чи наявності певних політичних переконань, перебуває за межами держави свого громадянства і не може користуватися захистом цієї держави чи не бажає скористатися таким захистом унаслідок таких побоювань; або не маючи певного громадянства і перебуваючи за межами держави свого попереднього звичайного місця проживання в результаті таких подій, не може чи не бажає повернутися до неї [5, с. 268-269].

Варто зауважити, що Україна є тією державою, яка упродовж багатьох років надавала захист значній кількості біженців. З перших років здобуття незалежності, Україна розпочала будувати демократичну правову державу, в центрі якої постає людина з її правами та свободами. Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і

забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України) [3].

Натомість, існування такої категорії людей, як біженці не лише призводить до правових наслідків для окремих держав, але й зобов'язує їх до певної правової поведінки та відповідальності. Нині такий обов'язок гідно виконує Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН), яке виступає представником міжнародного співтовариства, але й окремі держави можуть виконувати аналогічні функції щодо захисту біженців не менш ефективно.

Сьогодні, з жалем, доводиться констатувати, що Україна перетворилась з тієї держави, яка надає захист біженцям, у таку, що шукає захисту для власних громадян, оскільки мільйони українців стали біженцями через повномасштабну війну, яку країна-агресор, – РФ, називає «спеціальною військовою операцією» з благими намірами захисту так званого «руського мира». Ще з 2014 року вона змусила покинути свої домівки багатьох жителів Сходу нашої держави та АР Крим, зробивши їх вимушеними переселенцями. Натомість, з 24 лютого 2022 року, третина українців була змушена покинути свої домівки. На цей момент, це найбільша криза з переміщенням людей у світі. Близько 7 мільйонів осіб були переміщені в межах України, тоді як приблизно 13 мільйонів людей лишаються на територіях, постраждалих від конфлікту, будучи не в змозі виїхати через підвищені безпекові ризики, руйнування мостів і доріг, нестачу ресурсів або інформації про те, де вони можуть знайти прихисток і житло [2].

Відтак, в українському суспільстві та законодавстві виникло ще одне поняття, – «внутрішньо переміщена особа» (ВПО). Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII містить тлумачення цього терміну, а саме «внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [4].

Отже, сьогодні першочерговим завданням нашої держави є створення належних умов існування для внутрішньо переміщених осіб у відносно спокійних регіонах країни, та налагодження міждержавних зусиль, пов'язаних з наданням термінової допомоги українським біженцям.

Вочевидь, максимальну увагу необхідно концентрувати на наданні правової допомоги нашим співвітчизникам з якнайширшого кола питань, пов'язаних з можливістю отримання відповідей на найбільш актуальні питання щодо прав біженців у країні перебування (отримання житла, фінансової, медичної допомоги, інших соціальних послуг), прикладів оформлення різноманітних документів з посиланням на законодавчу базу тощо, а також вивчення мови країни-перебування та можливості тимчасового працевлаштування.

За сприяння УВКБ ООН наша держава має щоденно вживати заходів для неухильного забезпечення поваги до прав українських біженців і внутрішньо переміщених осіб, роблячи все можливе для пом'якшення гуманітарних наслідків, викликаних страшними діями російської «військової машини», її агресивними вчинками та безжальними терористичними актами проти мирного населення України.

Література:

1. Заключний акт конференції повноважних представників ООН про статус біженців і осіб без громадянства і текст Конвенції 1951 р. про статус біженців. Український часопис прав людини. К.: Право, 1997. № 1. С. 108–112.
2. Інформація з сайту: URL: <https://www.unhcr.org/ua/idps-ua>
3. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 1. Ст. 1.
5. Чехович С. Б. Міграційне право України: підручник [для студ., викл. вищ. навч. закладів]. К.: Школа, 2003. 368 с.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Булат А., курсантка (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Денисова А.В., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Корупція є одним з основних чинників, які створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, вона негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сферу громадську свідомість, міжнародні відносини. Ефективна протидія корупції в Україні, крім наявності відповідної політичної волі, вимагає належного законодавчого забезпечення (комплекс нормативно-правових приписів, що регулюють механізми запобігання корупції, а також відповідальність за вчинення корупційних правопорушень), формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивні заходи запобігання корупції, а також її мінімізації. Побудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам (зокрема, конвенціям ООН та Ради Європи проти корупції, а також рекомендаціям ГРЕКО та Стамбульського плану дій антикорупційної мережі ОЕСР) і передовій світовій практиці, а також враховувати особливості національної правової системи.[1]

Корупція (згідно Закону України від 5 жовтня 1995 року "Про боротьбу з корупцією" 2) – це діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання їх повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг, або інших переваг.

Чинне національне законодавство України передбачає заходи щодо запобігання корупції, а саме: заборона використання службових повноважень чи посадового становища; обмеження щодо одержання подарунків; заборони щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; заборона використовувати інформацію, яка стала відома особі у зв'язку із виконанням нею функцій держави або місцевого самоврядування після залишення посади; недопущення спільної роботи близьких осіб; проведення фінансового контролю, спеціальних перевірок стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посад з підвищеним корупційним ризиком; вжиття заходів щодо недопущення та врегулювання конфлікту інтересів; проведення антикорупційної експертизи проектів та чинних нормативно-правових заходів тощо. [2]

Одним із основних напрямів у сфері запобігання корупції є виявлення корупційних ризиків в діяльності державних службовців, а також усунення умов та причин їх виникнення. Перші згадки про корупцію за різними джерелами датовані ще 2800 року до н.е. та розташовані на глиняній табличці (на той час під корупцією розуміється широкий загальний суспільних негараздів, в тому числі і суто побутового характеру).

Звертаючи увагу на вищезазначене можемо сказати, що суспільство з стародавніх часів усвідомлювало всю загрозу корупції та намагалось її подолати. Яскравим прикладом викриття корупційних діянь є відома промова давньоримського політичного діяча Марка Туллія Цицерона, виголошена у 75 р. до н. е. у Римському Сенаті проти намісника Сицилії, звинуваченого жителями у численних зловживаннях владою, що свідчить про здирництво і високий рівень корупції уже тоді. Можна констатувати, що корупція існувала і існує у будь-якому суспільстві будь-якої доби, втім масштаби її є різні. [3]

Адміністративному праву відведена важлива роль у запобіганні корупції та в належній організації діяльності посадових осіб у цій сфері, оскільки адміністративне право має свій метод правового регулювання, систему адміністративних нормативно-правових актів, апарат державної адміністрації, положеннями адміністративного права визначається адміністративний процес і адміністративний примус, адміністративно-правові режими та адміністративно-правові засоби впливу. Систему заходів запобігання корупції як складовий елемент адміністративно-правового механізму запобігання корупції варто розглядати через теорію механізму адміністративно-правового регулювання. [4]

Провівши невеликий аналіз та вивчаючи основні умови досягнення мети антикорупційної політики має бути запровадженно стимули та належні умови публічної служби. Запровадження зазначених заходів вважається необхідним з огляду на те, що вирішальний вплив на виникнення та поширення корупції здійснюється через: недостатній рівень доброчесності та низький рівень професійної підготовки публічних службовців; уникнення значною частиною посадових осіб відповідальності за вчинення корупційних правопорушень; недосконалість адміністративних процедур; через формальність та відсутність визначених механізмів реалізації та застосування

заходів запобігання корупції, що призводить до низької ефективності антикорупційної діяльності.

А вирішення цих проблем має зафіксовано на меті антикорупційної політики країни, яка здійснюватиметься комплексно та скоординовано с іншими владними органами.

Література:

1. П.О Комірчий к.ю.н “Поширення корупції як загроза національним інтересам України” URL:<http://anticorruption.com.ua/poshirennya-korupcyi-yak-zagroza-naconalnim-nteresam-ukrayini.html>

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

3. Відділ з питань запобігання і виявлення корупції Головного територіального управління юстиції у місті Києві “ Про деякі аспекти запобігання корупції” URL:<https://www.nusta.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/11/%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>

4. Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk780804.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ І БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Буртова В.В. студентка (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Баранов С.О., к.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Становлення України як демократичної правової держави та її орієнтир на європейський вектор розвитку передбачає побудову держави, в якій установлений міцний конституційний правопорядок та належним чином дотримані права і свободи людини. Актуальність даного питання обумовлюється трьома паралельними складовими, по-перше, реформами, що наразі проводяться у нашій державі: однією з яких є реформа правоохоронної системи. По друге, реформою системи місцевого самоврядування, направленої на суттєве розширення прав територіальних громад. По-третє, зовнішнім фактором, пов'язаним з воєнним конфліктом на Сході країни та сьогодишню військовою агресією Російської Федерації проти України, і як наслідок встановлення дії режимів, спочатку антитерористичної операції, а потім введення режиму воєнного стану, що безсумнівно негативно позначається, на стані публічної безпеки та порядку, з огляду на наведене, вбачається, що проведення наукових досліджень у цій сфері сьогодні є надзвичайно актуальним [1, с. 225].

В законі «Про правовий режим воєнного стану» визначення воєнного стану надається як виду – «особливого правового режиму, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу,

небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [2].

Таким чином, воєнний стан є особливим правовим режимом діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та організацій в Україні у виняткових обставинах, пов'язаних тільки з обставинами зовнішнього характеру – необхідністю відбиття агресії проти України або запобігання безпосередній загрозі агресії. Оскільки підрозділи Національної поліції є однією з важливих складових його забезпечення постає питання дослідження особливостей діяльності цієї інституції в умовах дії режиму воєнного стану.

Проблемним питанням діяльності підрозділів Національної поліції щодо охорони публічного порядку і безпеки в умовах воєнного стану були присвячені праці провідних науковців А.А. Аксенова, Д.С. Афоніна, В.Є. Барби, Ю.Г. Барабаша, В. В. Белевцевої, Ю.П. Битяка, А.В. Боксгорн, В.М. Гаращука, С.С. Засунька, І.В. Кириленка, М.П. Кучерявенка, С.О. Кузніченa, В.І. Олефіра, К.М. Пасинчука, М. М. Медвідь, В. А. Молотай, Х. П. Ярмaкi та інших вчених.

Діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах введення воєнного стану зводиться до сприяння органам управління, створеним на визначеній території, в безпосередньому вирішенні завдань оборони держави.

Підрозділам Національної поліції у системі органів держави, що працюють у цій ситуації, займають особливе місце, зумовлене вмістом завдань у розглянутих умовах діяльності. Від ефективності їх роботи вирішальною мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки.

Саме в цих цілях і необхідно уточнити компетенцію Національної поліції, бо тільки наявність уточнених повноважень дає юридично обґрунтовані гарантії законності в реалізації функцій служб і підрозділів Національної поліції. Безсумнівно, що для успішного виконання завдань, поставлених перед підрозділами Національної поліції в умовах воєнного стану, їхні обов'язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов'язки кореспондуються з новими правами.

Надзвичайно важливою є та обставина, що розширення компетенції підрозділів Національної поліції при введенні воєнного стану є в системі заходів примусу. Співробітники підрозділів Національної поліції не можуть переступити меж дозволеного в методах і засобах своїй діяльності щодо забезпечення безпеки. Їх коло в цих умовах, на наш погляд, має бути розширено, бо застосування їх не завжди пов'язане з правопорушеннями, а може бути результатом оцінювання обстановки, що складається. Ускладнення

компетенції підрозділів Національної поліції проявляється і у внутрішньому управлінні кожним з них.

Особливості організації діяльності підрозділів Національної поліції щодо охорони публічного порядку і безпеки в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед Законами України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про Національну поліцію України [2, 3] і залежать від завдань, які повинні бути виконаними та стану оперативної обстановки. З урахуванням оперативної обстановки, наявної інформації, політичних, економічних, соціальних умов, географічного положення, інших обставин розробляються спеціальні плани, відповідно до яких здійснюється розстановка особового складу та матеріально-технічне забезпечення підрозділів Національної поліції.

Для того, щоб типові плани охорони публічного порядку відповідали своєму призначенню, їх розробляють під конкретні цілі (наприклад, на випадок захоплення заложників або захоплення особливо важливого об'єкта; з метою розшуку і затримання озброєних, особливо небезпечних злочинців (диверсійно-розвідувальних груп), що можуть з'явитись на території обслуговування [4, с. 339]. Суміщувати різні завдання в одному типовому плані недоцільно.

На нашу думку, можуть бути й інші цільові плани. В таких планах визначаються наявні сили та засоби, склад зведеного загону, додаткові сили та засоби, резерви, варіанти посиленого несення служби, підвищена готовність особового складу, бойова готовність, схеми зв'язку, конкретні виконавці та їх обов'язки, календарний графік виконання заходів на той чи інший варіант розвитку особливих подій. До плану додаються оперативні карти, схеми збору особового складу за тривою, основні та запасні місця дислокації, порядок взаємодії з іншими правоохоронними органами та підрозділами Територіальної оборони. В плані вказуються також підстави і порядок введення його в дію.

Заздалегідь розроблені планові заходи, випробувані на практичних заняттях з особовим складом, максимально наближені до реальної оперативної обстановки, є запорукою ефективної діяльності підрозділів поліції в умовах воєнного стану. Типові плани багаторазового використання дають можливість економити час, розробляючи управлінські рішення, вибираючи оптимальні варіанти і порядок дій, попередньо розраховуючи сили і засоби, готувати особовий склад до діяльності в умовах воєнного стану.

Важливого значення набуває психологічна підготовка особового складу, спеціальна фізична та професійна натренованість та загартованість [4, с. 340]. За високої загальної підготовленості особового складу до дій в умовах воєнного стану навіть раптове, не прогнозоване виникнення надзвичайних ситуацій не поставить підрозділ поліції у складне становище.

Підготовка типового плану на випадок введення режиму воєнного стану, наприклад, організація розшукових заходів у разі появи озброєної злочинної групи або диверсійно-розвідувальних груп противника, вимагає певного досвіду від керівника, знання особливостей місцевості, аналізу оперативної обстановки тощо.

Як правило, розроблення типового плану проходить у чотири етапи: підготовчий; безпосереднє розроблення плану; його узгодження, корегування, затвердження; доведення його до виконавців.

На підготовчому етапі начальник підрозділу з'ясовує цілі і завдання планування, вивчає законодавчі та інші нормативні акти, доручення та рекомендації Нацполіції України, досвід інших органів, інформацію про події, яким слід запобігти, їхні наслідки, реагування на них [5].

Висновки. Під час оголошення дії режиму воєнного стану об'єктом уваги діяльності підрозділів Національної поліції у більшості випадків стають внутрішні загрози національній безпеці України, особливо такі, як: криміналізація суспільства, різні прояви тероризму та сепаратизму, неналежне виконання законів, різноманітні порушення правопорядку, а також завдання з надання допомоги підрозділам ЗС України, Територіальної оборони, Служби безпеки України у вирішенні бойових та оперативно-тактичних завдань.

Отже, основною функцією підрозділів Національної поліції щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, чого досягають вирішенням таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами; протидія різним проявам тероризму; діяльності розвідувально-диверсійних груп, забезпечення публічного порядку і безпеки на підпорядкованій території тощо.

Література:

1. Афонін Д. С., Боксгорн А. В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. №1-2. с.224-230.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40, 41. Ст. 379.
4. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін. К. : «Правова єдність», 2009. 432 с.
5. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4948/vnulpurn201683712.pdf> (дата звернення 18.10.2022).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Вдовиченко О.М., доктор філософії, доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Невід'ємною частиною реформування системи національного публічного права є створення більш ефективних механізмів, спрямованих на адміністративно-правове забезпечення громадського порядку. Дослідження цієї проблеми набуває особливого значення й актуальності в умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, а також водночас оновлення правоохоронної системи України та приведення цих

сфер суспільного життя у відповідність до міжнародних стандартів.

На теперішній час ефективного та швидкого вирішення потребують проблеми солідарних дій членів громад, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку територіальної громади.

Система місцевого самоврядування на сьогодні не завжди задовольняє потреби суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування в більшості територіальних громад спрямовано на створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання населенню органами місцевого самоврядування, утвореними ними установами та організаціями високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг на відповідних територіях відповідно до повноважень, основних з яких є забезпечення громадської безпеки та порядку [1].

Основним завданням суб'єктів адміністративно-правового забезпечення громадського порядку є забезпечення внутрішнього правопорядку в державі, що передбачає виконання таких функцій: запобігання злочинам та іншим правопорушенням, виявлення, припинення злочинів та інших правопорушень, установлення й затримання осіб, які їх учинили; визначення тактики і стратегії забезпечення громадського порядку; профілактика правопорушень; нагляд за дотриманням громадянами та посадовими особами підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, чинного законодавства й нагляд за особами з антисоціальною поведінкою, які перебувають на обліку в поліції.

Ефективна реалізація зазначених завдань залежить від належного нормативного врегулювання відносин громадського порядку певною сукупністю правових і соціальних норм (ідеться передусім про норми адміністративного та кримінального права); належної забезпеченості діяльності правоохоронних органів (Національної поліції, Служби безпеки, прокуратури тощо), а також громадських організацій у сфері охорони громадського порядку; установлення дієвих заходів дисциплінарної, адміністративної, кримінальної й інших видів юридичної, а також моральної відповідальності за порушення громадського порядку.

І, найголовніше, адміністративно-правове забезпечення громадського порядку могло би бути більш якісним, якби питання правового статусу суб'єктів охорони громадського порядку були врегульовані законом з урахуванням реалій сучасного суспільного життя, економічного стану, національних правових традицій, а також криміногенної ситуації в країні.

Отже, слід визнати, що охорона громадського порядку – надзвичайно важливий об'єкт соціального управління, який украй необхідний для нормального існування громадянського суспільства та функціонування всіх його структур (політичних, культурних, соціальних тощо). Тому неякісне та низьке забезпечення громадського порядку негативно позначається на формуванні захищеності правопорядку громадян та суспільства загалом. Особливого значення набувають проблеми забезпечення громадського порядку

та безпеки в умовах правового режиму воєнного стану. Із метою охорони громадського порядку держави було створено систему правоохоронних органів. Водночас органи місцевого самоврядування самостійно здійснюють заходи щодо забезпечення та охорони громадського порядку. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] організація громадського порядку належить до повноважень органів місцевого самоврядування. Чинне законодавство не виділяє будь-яких питань місцевого значення за рівнем їхньої важливості. Однак не викликає сумніву, що саме питання охорони громадського порядку можуть бути названі серед найважливіших питань місцевого значення.

Крім того, у період дії воєнного стану громадяни України можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав, застосовуючи власну нагородну зброю, спортивну зброю (пістолети, револьвери, гвинтівки, гладкоствольні рушниці), мисливську нарізну, гладкоствольну чи комбіновану зброю та бойові припаси до неї [3]. Що також потребує окремої уваги правоохоронних органів і органів місцевого самоврядування.

Так, у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Воно здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Також територіальні громади стикаються з такими викликами:

- відсутність єдиної й оптимальної системи швидкого реагування на повідомлення про події, що загрожують громадській безпеці;
- несвоєчасне реагування на надзвичайні ситуації внаслідок обмежених спроможностей сил цивільного захисту, їх значної віддаленості від місць виникнення таких ситуацій;
- критична ситуація з аварійністю на дорогах і тяжкість наслідків дорожньо-транспортних пригод;
- недосконалість місцевої інфраструктури безпеки, обмежені можливості відеоспостереження, системи оповіщення населення про виникнення надзвичайних ситуацій;
- недостатній рівень участі суспільства в механізмах запобігання правопорушенням і виникненню надзвичайних ситуацій;
- недосконалість чинного законодавства щодо забезпечення громадського порядку і безпеки під час проведення масових заходів;
- відсутність належних навичок забезпечення особистої безпеки і недостатній рівень розуміння населенням своєї активної ролі в забезпеченні громадської безпеки;

- низький рівень ефективності превентивних заходів у сфері протидії злочинності.

Таким чином, залучення до сфери охорони громадського порядку органів місцевого самоврядування породжує необхідність формування додаткових організаційно-правових механізмів забезпечення громадського порядку, реалізації органами місцевого самоврядування повноважень у сфері правоохоронної діяльності.

Створення налагодженого механізму реалізації органами місцевого самоврядування своїх повноважень потребує певного часу та відповідного нормативно-правового забезпечення. Проте вже зараз органи місцевого самоврядування покликані забезпечити правове і матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів щодо забезпечення громадського порядку, активно сприяти виконанню завдань, що стоять перед ними.

Література:

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР . Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 03.03.2022 р. № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯН ЗА ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Верещак Е. С., здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції (Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ, м. Дніпро, України)

Науковий керівник: Пісоцька К. О., викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності (Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ, м. Дніпро, України)

Питання притягнення осіб, які вчинили різного характеру протиправні діяння – правопорушення, в умовах воєнного стану, на жаль, особливо актуально постало в наш час. На разі в Україні введено такий правовий режим як воєнний стан, коли економіка країни спрямована на підтримання військової промисловості та обороноздатності країни, коли можуть обмежуватися певні конституційні права та свободи громадян. На жаль, існують випадки, коли в такий складний для країни час, деякі громадяни підривають ситуацію всередині країни шляхом вчинення порушень чинного законодавства. Тому виникає доволі логічна відповідність, якщо обмежуються певні права та свободи громадян і якщо в цей період інша особа намагається здійснити посягання на

вже обмежені законом права та свободи, то відповідно й міри відповідальності, власне покарання, повинні змінитися – стати більш суворими, так звана відповідальність «за умовами воєнного часу».

Зараз поширені факти, коли жителі міст України самотужки борються з мародерами та іншими крадіями, піддаючи їх самосуду, прив'язуючи їх до електричних опор та дерев на загальний огляд. Безліч свідчень цього є у мережі інтернет. Кожен злочинець мусить понести передбачену законом відповідальність, тому таких осіб слід максимально оперативно передати до правоохоронних органів, щоб жоден з них не уник покарання, – пояснюють фахівці [2].

Тому із введенням воєнного стану на території України на розгляд до Верховної Ради України внесені відповідні законопроекти. Одним із таких законопроектів є № 7404 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану». Зазначений законопроект стосується перебігу строку давності виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, який зупиняється до дня припинення або скасування воєнного стану в установленому законодавством порядку (зміни до статті 303 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Також законопроектом запропоновано внести зміни до статті 38 цього Кодексу, яка регулює строки накладення адміністративного стягнення. Установлюється, що під час дії правового режиму воєнного стану в Україні перебіг строків, визначених цією статтею, продовжується у два рази або до дня припинення або скасування режиму воєнного стану в установленому законодавством порядку.

Крім того, законопроектом пропонується встановити можливість проведення судового засідання у справах про адміністративні правопорушення в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів, а також змінити правила повідомлення про розгляд справи (зміни до статті 246, 277-2).

Зокрема, встановлюється, що поряд з врученням судової повістки, про розгляд справи в суді може бути повідомлено через засоби зв'язку чи електронних комунікацій. Такі зміни зумовлені реальною практикою повідомлень про розгляд справи, яка склалася в сучасних умовах і не передбачена чинними нормами.

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що заходи адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану стають більш суворими. Здійснюється це з метою зменшення рівня злочинності, підтримання громадського порядку та безпеки, підтримання стабільності всередині країни та запобіганню вчиненню різного роду протиправних діянь власне громадянами та особами, які перебувають на території країни, де діє режим воєнного стану.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 28.09.2022);

2. Законопроект № 7404 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану» URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/212293_rada-poperedno-skhvalila-zmni-do-zakonodavstva-shchodo-krimnalnikh-ta-admnstrativnikh-pravoporusheh-v-umovakh-vonnogo-stanu

3. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні / В. Б. Авер'янов ; НАН Укр. : Ін-т держави ім. Корецького. К. : ІнЮре, 2017. 48 с.

4. Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В. М. Гаращук та ін. Адміністративне право України : підручник для юридичних вузів і фак / за ред. Ю. П. Битяка. Харків, 2022. 520 с.

5. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності поняття, види та організаційно-правові питання реалізації. Харків., 2020. 336 с.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Влад А., курсантка 2 (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Денисова А.В., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри(Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Запобігання корупційній злочинності — одна з головних проблем, з якою доводиться боротися у будь-якій державі у процесі становлення. Негативні наслідки цього явища не тільки перешкоджають нормальному розвитку та функціонуванню суспільства, а й становлять серйозну загрозу інтересам національної безпеки України, її демократичному розвитку, підривають авторитет країни, обмежують конституційні права та свободи громадян, порушують принципи верховенства права, руйнують моральні та спільні цілі. збігається з проблемами держави та полягає у здійсненні соціально-економічних, політико-правових, організаційно-структурних заходів у напрямку всебічного забезпечення потреб та інтересів громадян України. Запобігання корупції є об'єктом дослідження вчених, державних та громадських організацій, які постійно роблять свій внесок у спільну справу розвитку правового, демократичного, соціального державотворчих цінностей.

Корупція – це досить складне поняття, яке має історичний характер, розвивається в часі і істотно залежить від соціальних умов і традицій тієї чи іншої країни. Корупція – це соціальна хвороба, що знищує довіру між людьми, що перешкоджає розвитку держав, що підриває довіру народів до демократичних інституцій та сприяє експансії транснаціональної злочинності [1, с. 15]. Термін «корупція» застосовується найчастіше стосовно бюрократичного апарату та політичної еліти. Корупція може бути схильна до будь-якої людини, яка має дискреційну владу. Корупцію у різних країнах нерідко визначають національні, етнічні, релігійні та правові традиції. Наприклад, у деяких країнах зробити невеликий подарунок чиновнику на день народження або на свято вважається природною дією, тоді як в інших країнах

факт отримання такого подарунка сприйматиметься як грубе порушення норм суспільної моралі.

Для гармонійного розвитку суспільства і держави необхідно забезпечити прозоре та ефективне регулювання суспільних відносин, як публічно-правових, так і приватно-правових. Особливої актуальності механізм налагодження має у зв'язку із активізацією глобалізаційних тенденції в Україні та їх наслідків. Однак, сьогодні на розвиток нашої держави здійснюється деструктивний вплив такого суспільно негативного явища як корупція, яка дезорганізує роботу політичної, економічної, соціальної та інших сфер життя суспільства і держави. До того ж, вона загрожує демократичним основам функціонування України, серед яких – охорона і захист прав і свобод людини і громадянина [2, с. 60].

Використання корупційних механізмів призводить до кримінальних правопорушень, серед яких найбільш розповсюдженими є крадіжка та нецільові витрати коштів із державного бюджету, а також загальносоціальні негативні наслідки, серед яких знищення державних підприємств та ліквідації цілих галузей, що мають стратегічне значення для розвитку національної безпеки та економіки. Останнім часом соціальні, економічні та політичні наслідки зловживання владними повноваженнями спричиняють деструктивні наслідки не тільки у межах держави, але й впливають на міжнародну стабільність.

Незважаючи на існуючу загрозу, боротьба з корупцією в даний час обмежується дебатами в публічних ЗМІ, а значні скандали, пов'язані з підкупом та зловживаннями державних службовців та службовців, є лише частиною системного явища корупції. Як результат, корупція сприймається в органах влади та адміністрації та через засоби масової інформації та суспільство як незаконна або аморальна економічна діяльність, пов'язана з отриманням коштів або матеріальних досягнень лише суб'єктами державної влади [1, с. 14].

Ефективна профілактика, тобто превентивна діяльність, та боротьба з корупцією і її наслідками – пріоритетні завдання держави та інститутів громадянського суспільства [4]. Їх значення актуалізується тим, що корупція провокує і загострює сучасні кризові явища і, як результат, негативно впливає на всі сфери суспільного життя, руйнує основи розвитку демократичної, правової та соціальної держави.

Впровадження антикорупційних програм вказує на необхідність підвищення рівня правових та економічних знань, умінь та навичок у осіб, наділених повноваженнями для протидії корупції та правопорушенням, які з нею пов'язані. Саме тому залишається надзвичайно важливим підвищення ефективності впровадження антикорупційних програм [2, с. 60].

Корупція починається із заміщення інтересів та цілей держави та суспільства інтересами чиновників і вчиняється внаслідок навмисного, незаконного використання, зловживання своїм статусом чиновниками, прав та повноважень, наданих їм для власного збагачення. Виходячи з вищевикладеного, корупція – це зловживання службовим становищем з метою одержання, або обіцянки одержання невиннованої переваги [3, с. 22].

Отже, сучасний стан ситуації протидії корупції в Україні призводить до дезорганізації роботи публічної влади, а також зниження правової свідомості та

культури у населення. Як наслідок, унеможлиблюється динамічний демократичний, правовий та соціальний розвиток суспільства і держави. Зважаючи, що корупція має глобальний характер, тобто її негативні наслідки впливають не тільки на нашу державу, ускладнюється міждержавна співпраця у сфері забезпечення миру і безпеки людства.

Література:

1. Оленцевич, Наталія Володимирівна. "Корупція як глобальний виклик сталому розвитку." 2019. 2. Вальчук, Юлія Василівна, Анна Володимирівна Королевська. "Корупція як соціально-політичне явище: стан і тенденції корупції в Україні." 2020. 3. Кардаш, О. Я. "Корупція в Україні." Порівняльно-аналітичне право— електронне наукове фахове видання юри-дичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:. 4. Рівчаченко, Станіслав Вікторович. "Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції." (2017

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Волокітенко О.М., к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

В Україні триває поступова переоцінка, переосмислення політико-правових ідей та цінностей, відбувається процес оновлення системи права, її галузей та інститутів, трансформація практики правозастосування. За таких умов нагально необхідними є дослідження питання реформування адміністративного законодавства України із врахуванням тенденцій розвитку адміністративного права в сучасних умовах, та процесів суспільних трансформацій, що відбуваються в країні.

Європейський вибір об'єктивно вимагає від України зважених і послідовних кроків щодо вдосконалення та гармонізації національного законодавства до законодавства Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу. Система діючих міжнародних актів, що стосуються захисту прав людини, є частиною системи міжнародних актів щодо публічного адміністрування, яка містить стандарт діяльності держави в цій галузі.

Стрімкий розвиток суспільних відносин, що наразі характерний для нашої держави, надає особливої актуальності проблемі забезпеченню пріоритету прав і свобод людини в усіх сферах її взаємодії з державою, її органами та посадовими особами. На жаль, наразі адміністративно-правове законодавство та насамперед неефективна практика його застосування поки ще не здатні належним чином задовольнити всі необхідні суспільні потреби громадян і забезпечувати надійний захист основоположних прав та свобод особи з боку держави та основних її інституцій.

Національні системи права поступово зближуються за своїм змістом та суттю, тому необхідно переймати зарубіжний досвід країн, насамперед стосовно рівня реалізації адміністративних правовідносин з метою їх оптимізації та підвищення ефективності [1, с.203].

Взагалі, адміністративне право – це галузь публічного права, система

правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають в сфері публічної влади, забезпечення прав і свобод громадян з метою ефективного функціонування громадянського суспільства та держави [1, с.205]. Саме тому для цієї галузі права характерними є постійні та стрімкі зміни, пов'язані насамперед із залежністю від політичних, суспільних та соціальних змін і, як наслідок, з доволі значною плинністю нормативно- правових актів, більшість з яких є підзаконного характеру. Адміністративне право, котре нині в Україні перебуває на етапі активного реформування, є провідною галуззю публічного права, в якій притаманний останньому публічно-правовий (імперативний) метод органічно поєднується з використанням суттєвих ознак і елементів диспозитивного (приватноправового) методу регулювання суспільних відносин [2, с. 45].

Розглядаючи окремо адміністративне право, можна впевнено вказати, що воно є вкрай важливим за існування держави, а ще й в процесі глобалізації даного права висуваються нові вимоги до системи функціонування національних систем публічного адміністрування, на які покладаються всі сили для вирішення складних міжкультурних суперечностей, особливо тих, які виникають у процесі гармонізації механізмів спільного функціонування національних держав у світовому просторі, а отже, й узгодження відносин між державами та налагодження ефективних форм взаємодії [3, с.131]. Завдяки даному процесу з'являється не лише концепція глобального адміністративного права, а й створюється універсальне визнання його принципів, стандартів, процедур і механізмів. Унаслідок такого вдосконалення з'являються транснаціональні елементи адміністративно-правового регулювання, які збільшують зв'язок між національним адміністративним правом та міжнародним адміністративним правом [4, с. 159].

Новітній етап характеризується кардинальним переглядом сутності, змісту та призначення адміністративного права, якому притаманний перехід від державоцентристського (інтереси держави на першому місці, людина – для держави) призначення адміністративного права до людиноцентристського (інтереси людини на першому місці, держава – для людей). Визначається особа як основний суб'єкт адміністративно-правових відносин та призначення державних органів на створення необхідних умов для реалізації та захисту прав, свобод та інтересів особи. Ці базові, засадничі позиції адміністративного права вже певним чином знаходять прояв у нормах адміністративного законодавства.

До напрямів перспективного розвитку адміністративного права доцільно висунути такі, як: реалізація реформи на місцевому рівні, проведення децентралізації публічної влади; оновлення принципів діяльності суб'єктів публічної влади; збагачення змісту адміністративного права новими поняттями та категоріями; забезпечення захисту адміністративних прав та свобод громадян належними судовими органами; реалізація мети рівноцінного ставлення державних службовців до оцінки як стану виконання з боку громадян обов'язків перед державою, так і стану виконання з боку держави обов'язків щодо забезпечення прав і свобод громадян, за що держава, згідно з ч. 2 ст. 3 Конституції України [1, с.206], несе відповідальність; здійснення адаптації

адміністративного законодавства до стандартів та норм Європейського союзу.

Адміністративне право України, як і адміністративне право багатьох інших держав, є динамічною системою, що перебуває у постійному розвитку. Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси мають своїм наслідком трансформацію адміністративного права. Розвиток адміністративного права України як законодавства, галузі права та науки відбувається у руслі останніх адміністративно-правових тенденцій у Європі та світі, серед яких, зокрема, конституціоналізація, інтернаціоналізація, економічне регулювання, технократизація, електронне урядування, залучення недержавного сектору у площину публічного управління, саморегулювання, міждисциплінарний підхід до вирішення адміністративно-правових проблем [5, с.12].

Трансформація адміністративного права має відбуватися крізь призму забезпечення права людини на корисне, якісне, ефективне і належне публічне адміністрування. Адже право на належну (добру) адміністрацію все більше позиціонується європейськими вченими як право третьої генерації, поряд із правом на мир, здорове навколишнє середовище тощо. Тому реалізація цього права є обов'язком сучасної правової держави, у якій публічне адміністрування повинно здійснити такі якісні зміни в характері виконавчо-розпорядчої та організаційної діяльності держави, які б гарантували реалізацію такого права особи. І якщо воно, наприклад, визначається як діяльність із реалізації покладених на нього обов'язків і задоволення загальних публічних інтересів [6, с. 274–275], то це має сприйматися в контексті теорії сервісної держави та правової ідеології людоцентризму.

Водночас кодифікація адміністративного права, поліструктурність галузевого предмета, трансформаційні процеси, які впливають на кардинальний перегляд системи, зумовлюють концентрацію зусиль, орієнтованих на формування нового, сучасного, науково-правового фундаменту для нормотворчості та правозастосування [7, с. 76–77]. Саме тому важливим аспектом сучасного етапу вдосконалення адміністративного й адміністративно-процесуального законодавства стає необхідність встановлення повноцінного й ефективного громадського контролю і за процесом стрімкої зміни самого законодавства, і за результатами адміністративної нормотворчості.

Таким чином, вищенаведене дозволяє зробити висновок, що адміністративне право виникло ще за давніх часів і продовжує стрімко і глибоко розвиватися. Адміністративне право — публічне право, яке регулює відносини між державою та громадянами у сфері публічної влади. Його поява як самостійної правової галузі вимагала досить тривалого процесу становлення, який пройшов через епоху промислової революції, щоб сформувати вільну, незалежну та демократичну країну.

З метою подальшої оптимізації та розвитку адміністративно-правових відносин визнано доцільним оновлення системи державних установ; забезпечення боротьби з правовим нігілізмом; реалізація гідного рівня виконання прав та свобод громадян та захист належних йому прав від порушення з боку держави та її владних суб'єктів; оновлення чинного законодавства; фактичне насичення місцевих публічних адміністрацій та

громадських організацій фактичними інструментами прийняття управлінських рішень, необхідних державі тощо.

Таким чином, в сучасних євроінтеграційних умовах Україна потребує правильного й розумного реформування адміністративного законодавства України, адже публічне адміністрування відіграє досить важливу роль в механізмі захисту прав людини та забезпеченні їх гарантій, а отже у перетворенні України на правову, демократичну державу.

Література:

1. Конюх Г. В. Основні тенденції розвитку адміністративного права. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Право. 2014. Вип. 197(3). С. 203-208.
2. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / редкол.: В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Видавництво «Юридична думка», 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
3. Радишевська О.Р. Вплив процесу глобалізації на національне адміністративне право: міжнародно-правовий дискурс. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 126–132.
4. Кравець М.О. Тенденції розвитку адміністративного права в Україні у світлі глобалізаційних процесів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 158-160.
5. Ващенко Ю. В. Тенденції розвитку адміністративного права в Україні в світлі глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 4 (18). С. 4-15.
6. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія / за заг. ред. С. Чернова й ін. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 602 с.
7. Пирожкова Ю. Модифікація функцій адміністративного права в аспекті трансформації його системи: тенденції та перспективи. *Запорізькі правові читання : матеріали Щорічної міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 6 травня 2019 р. / за заг. ред. Т. Коломоець*. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. С. 76–79.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: У РАЗІ СМЕРТІ ЧИ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Галуцько В.М., д.ю.н., професор, професор кафедри (Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, Україна)

Кузьменко Ю.В., д.п.н., доцент, професор кафедри (Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, Україна)

Безпека та охорона праці працівників МВС є одним із напрямів в системі реалізації державної соціальної політики. Особливої актуальності та гостроти це питання набуло у період війни, розв'язаної проти нашої країни Росією, оскільки усі структурні підрозділи НПУ продовжують виконувати свої функціональні обов'язки в умовах повномасштабного вторгнення в Україну.

Рівень небезпеки сьогодні у складних умовах несення служби значно зростає, а саме під час фіксування правопорушень, евакуації громадян, чергуванні на блокпостах, розшуку диверсантів, протидії мародерству та при виконанні інших задач. Так, за статистичними даними, лише за перші 13 днів війни під час виконання службових завдань 88 працівника НПУ поранено, 22 – загинуло, 7 – зникло безвісти, 3 – взято в полон [1].

Аналіз чинного законодавства, що окреслюють спрямованість державної політики України у сфері соціального захисту поліцейських, показав, що провідними є такі нормативно-правові документи: Закон України «Про Національну поліцію» (2015 р.), Постанова КМУ «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» (2022 р.), Наказ МВС «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського» (2016 р.), Наказ МВС «Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС» (2017 р.), Наказ МВС «Про затвердження Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі поліцейського під час дії воєнного стану» (2022 р.).

У законі України «Про Національну поліцію» ст. 97 визначено: «одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського є соціальною виплатою, гарантованою допомогою з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які мають право на її отримання» [5].

Більш локальним щодо збереження життя і здоров'я поліцейських є Наказ МВС «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського». У ньому представлено «механізм оформлення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейських центрального органу управління поліції, територіальних органів поліції, міжрегіональних територіальних органів Національної поліції, установ та організацій, що належать до сфери управління Національної поліції України, поліцейських у тому числі курсантів, слухачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, поліцейських, які були відряджені до державних (міждержавних) органів, установ та організацій із залишенням на службі в поліції, але зі звільненням із займаної посади» [4]. Право на дану виплату мають такі категорії: у разі загибелі (смерті) поліцейського; у разі встановлення поліцейському інвалідності; у разі встановлення ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності.

Щодо розмірів, то ці виплати орієнтовано на розмір прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату, а їх обсяг наводиться нижче.

1) У разі загибелі (смерті) поліцейського:

- передбачено 750 розмірів прожиткового мінімуму, що настала внаслідок протиправних дій третіх осіб, або під час учинення дій, спрямованих на

рятування життя людей або усунення загрози їхньому життю, чи в ході участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, під час захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України або смерті поліцейського внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого за зазначених обставин;

- 250 розмірів прожиткового мінімуму якщо смерть поліцейського настала під час проходження ним служби в поліції.

2) У разі встановлення поліцейському інвалідності:

- визначення поліцейському внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із виконанням повноважень та основних завдань міліції або поліції, чи участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених вище, інвалідності:

- а) I групи - 400 розмірів прожиткового мінімуму;

- б) II групи - 300 розмірів прожиткового мінімуму;

- в) III групи - 250 розмірів прожиткового мінімуму;

- визначення поліцейському внаслідок захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених вище, інвалідності

- а) I групи - 120 розмірів прожиткового мінімуму;

- б) II групи - 90 розмірів прожиткового мінімуму;

- в) III групи - 70 розмірів прожиткового мінімуму.

3) У разі встановлення ступеня втрати працездатності без установлення інвалідності

- 70 розмірів прожиткового мінімуму: отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із здійсненням повноважень та основних завдань міліції або поліції, чи участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності;

- 70 розмірів прожиткового мінімуму: отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаного із проходженням служби в органах внутрішніх справ або поліції, наслідком якого є часткова втрата

працездатності без визначення йому інвалідності, - залежно від ступеня втрати працездатності у відповідних відсотках.

Для отримання даної одноразової грошової допомоги необхідно підготувати пакет документів відповідно до Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського.

Відповідно до Постанови КМУ «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» також мають право на виплату додаткової винагороди у розмірі 100000 грн. поліцейські, які отримали [2]:

- поранення (контузією, травму, каліцтво), пов'язаним із участю у бойових діях або забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах у період здійснення зазначених заходів, перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я (у тому числі закордонних), включаючи час переміщення з одного лікарняного закладу охорони здоров'я до іншого, або перебувають у відпустці для лікування після тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської (лікарсько-експертної, медичної) комісії;

- захоплені в полон (крім тих, які добровільно здалися в полон) або є заручниками, а також інтерновані в нейтральні держави або безвісно відсутні (у разі, коли зазначені події сталися як до введення воєнного стану, так і після його введення);

- загинули (померли внаслідок отриманих після введення воєнного стану поранень, травм).

Наказ МВС 21.06.2022 № 376 «Про затвердження Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі поліцейського під час дії воєнного стану» також розкриває механізм даної виплати. На цю виплату мають право така категорія: «У разі загибелі поліцейських під час дії воєнного стану, які брали участь у бойових діях або забезпечували здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах у період здійснення зазначених заходів, а також поліцейських, які померли внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого за вказаних обставин під час дії воєнного стану, не пізніше ніж через один рік після поранення (контузії, травми, каліцтва)» [3]. Щодо суми нарахування, то вона залежить від розрахунку потреби в коштах для виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі поліцейського.

Серед причин, коли не здійснюються виплата грошової допомоги, варто назвати такі: учинення поліцейським діяння, яке є кримінальним або адміністративним правопорушенням; учинення поліцейським дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння; навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, іншої шкоди своєму здоров'ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, який доведений судом); подання особою свідомо неправдивої інформації про призначення і виплату одноразової грошової допомоги.

Таким чином, державна політика України у сфері соціального захисту враховує потреби працівників МВС, що врегульовано рядом нормативно-правових документів. У чинному національному законодавстві створено чіткий механізм виплат в разі смерті чи втрати працездатності поліцейських, що свідчить про розуміння важливості та пріоритетності роботи, яку виконують працівники Національної поліції України.

Література:

1. Нацполіція: за 13 днів війни загинули 22 поліцейських, 88 поранені. Портал: Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-politsia-vtraty/31742776.html>

2. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: Постанови КМУ від 28 лютого 2022 р. № 168. Дата оновлення: 30.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022%D0%BF?find=1&text=%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%82#w11> (дата звернення: 06.10.2022).

3. Про затвердження Порядку призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі поліцейського під час дії воєнного стану: Наказ МВС від 21.06.2022 № 376. Дата оновлення: 12.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0858-22#Text> (дата звернення: 29.09.2022)

4. Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського: наказ МВС України від 11.01.2016 № 4. Дата оновлення: 29.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0163-16#Text> (дата звернення: 5.10.2022).

5. Про Національну поліцію: закон України від 2.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 26.09.2022).

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Голинська Л.О., аспірантка докторантури та аспірантури (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Рудой К.М., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

На сьогоднішній день інформаційні технології займають визначальне місце у нашому житті. Сучасне суспільство знаходиться на шляху невідомого розвитку технологій [1]. На даний час, практично неможливо знайти сферу, в якій би не використовувалися інформаційні технології. З розвитком сучасних інформаційних технологій почалось і зростання швидкості та обсягів передачі інформації. З кожним роком інформація має зростаючу роль для сучасного населення, вона є провідною у кожній сфері суспільного життя та пов'язана з стрімким зростанням потоків і обсягів інформації, зростанням ролі управління, ускладненням і розширенням його завдань у всіх сферах людської діяльності, які з успіхом розв'язуються на засадах нового інформаційно-методичного забезпечення.

Також, інформація посідає дуже значне місце у всіх сферах життєдіяльності держави, у тому числі і в діяльності Національної поліції України[2]. На сьогодні важко уявити роботу будь-якого з підрозділів Національної поліції без інформаційної підтримки та інформаційного забезпечення, накопиченні та систематизації інформації в базових даних, які використовуються у боротьбі зі злочинністю.

Виходячи з цього, інформаційне забезпечення правоохоронних органів України є актуальним питанням на сьогоднішній день, існує необхідність вивчення сутності інформаційного забезпечення поліції, тому що воно є одним із гарантів та способів забезпечення ефективності боротьби зі злочинністю, захисту прав і свобод українського суспільства в цілому й окремих його членів. В МВС України накопичено чималий досвід застосування сучасних інформаційних технологій, функціонує та постійно удосконалюється система інформаційного забезпечення, яка здійснює інформаційну підтримку підрозділів поліції у розкритті, розслідуванні та попередженні злочинів, у процесі встановлення та розшуку злочинців, надає багатоцільову статистичну, аналітичну та довідкову інформацію, допомагає при розв'язанні інших завдань боротьби зі злочинністю. Також у надзвичайних умовах діяльності поліцейських спостерігається тенденція подальшого збільшення обсягів інформації про причини окремих злочинів та умови, що сприяють їх вчиненню, про пошук найбільш ефективних форм і методів їх запобігання і т. інше.

Але хотілося б зазначити що, інформаційне забезпечення потребує удосконалення не лише в підрозділах практичного типу, але й у кадровій роботі, а саме у професійному навчанні поліцейських. Тому що постійний потік інформації цього підрозділу є щоденним. Швидкість та оперативність забезпечення інформацією надасть більш якісного виконання своїх функціональних обов'язків та застосування знань працівникам поліції.

Отже, доцільно впроваджувати і проаналізувати організаційні проблеми роботи підрозділів кадрового забезпечення щодо інформаційного законодавства, які притаманні професійному навчанню поліцейських.

Слід зазначити, що правові аспекти інформаційної діяльності органів поліції містяться у Законах України «Про Національну поліцію», «Про інформацію», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», та ряді інших [3]. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності: формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України й інших органів державної влади; виконує інформаційно-пошукову й інформаційно-аналітичну роботу, тощо [4]. Окрім цього, поліція може створювати власні бази даних, необхідних для забезпечення щоденної діяльності (закладів, установ) поліції у сфері управлінських відносин, відносин документообігу, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, необхідні для виконання покладених на неї повноважень [5]. Отже, виникає необхідність створення єдиної системи для систематизації діяльності підрозділів професійного навчання, а саме щодо:

1. Первинної професійної підготовки;

2. Підготовки у ВНЗ зі специфічними умовами навчання;
3. Післядипломної освіти; підвищення кваліфікації;
4. Службової підготовки.

Одним із позитивних перших кроків на шляху реформування в системі професійного навчання Національної поліції України стала розробка інформаційно – телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», однак, це не дало змогу в повній мірі висвітлити всю роботу підрозділу, тому що для повної систематизації потрібно враховувати усі напрямки роботи починаючи з внесенням в єдину базу планування роботи підрозділу, проведення та облік занять, здійснення контролю знань електронних журналів навчання, а також проведення підвищення кваліфікації в дистанційній формі та проведення в режимі онлайн тематичних семінарів та інструктажів, що дасть змогу поліцейським одночасно працювати і навчатись. Що, у свою чергу, сприяло б якісному контролю за працівниками поліції з боку підрозділів професійної підготовки[6].

Відповідно, інформаційно-телекомунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України» - це сукупність технічних і програмних засобів, призначених для обробки відомостей, що утворюються у процесі діяльності Національної поліції України та її інформаційно-аналітичного забезпечення. Система «Інформаційний портал Національної поліції України» є складовою частиною єдиної інформаційної системи МВС України[7].

Таким чином, особливої ролі набуває інформаційне забезпечення для вдосконалення системи професійного навчання поліцейських. У зв'язку з стрімким розвитком інформаційних відносин потребує пошуку нових підходів щодо забезпечення інформаційної безпеки існуючих в МВС інформаційних систем; запровадження інформаційно-аналітичних продуктів у діяльності різноманітних підрозділів Національної поліції, тому питання сучасної системи нормативно-правового забезпечення в інформаційній сфері потребує постійного детального вивчення та наукового аналізу [8].

Вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення для вдосконалення системи професійного навчання поліцейських має бути досягнуто за рахунок низки адміністративно-правових заходів, а саме: удосконалення адміністративного та інформаційного законодавства України; оптимізації організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів поліції; переоснащення підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою та відповідними програмами; розробка й упровадження єдиної бази інформаційних систем діяльності НПУ для кадрових підрозділів; створення умов для ефективного функціонування інформаційних обліків, забезпечення їх повноти, вірогідності, актуальності та безпеки в системі МВС України.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 №580-VIII / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України».
2. Шорохова Г.М. Дистанційне навчання як інноваційний підхід у сфері підготовки кадрів для Національної поліції України /Н.О. Прибуткова, Г.М. Шорохова // Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917-2017) :

збірник наук. ст. і тез доп. на науково-практичну конференцію до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листопада 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 340 с. – С.240-242.

3. Про інформацію: Закон України від 16.07.2020 №2657-ХІІ/ Верховна Рада України // База даних «Законодавство України».

4. Шорохова Г.М. Нормативно-правове регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення територіальних органів поліції України // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2019. № 4. www.par.in.ua.

5. Малиновська Т.М., Шорохова Г.М. Нормативно-правове регулювання діяльності територіальних органів поліції України в інформаційній сфері // Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994-2019 рр.) : зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту, Харків, 22 листопада 2019 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. - Харків, 2019. - 544 с.- с. 283-284.

6. Кондрашова, С.С. Інформаційні технології в управлінні [Текст] : Навч. посібник / С.С.Кондрашова . — К. : МАУП, 1998. — 560 с.

7. Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України». Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03 серпня 2017 року № 676.

8. Шорохова Г.М. Деякі проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції // Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє : Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 1-2 листопада 2019 р. Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2019. – 204 с. – С. 142-143.

9. Шорохова Г.М. Інформаційне забезпечення діяльності поліції України / Г.М. Шорохова // Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 19-20 квітня 2019 р. Львів: Західноукраїнська організація "Центр правничих ініціатив", 2019. – 116 с. – С. 78-82.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Гуцаленко У.В., курсантка (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Сірко В.С., к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Актуальність даної теми полягає в тому, що так як на сьогоднішній день ми живемо в умовах воєнного стану, внаслідок збройної агресії Російської Федерації на територію України. Таким чином, постійно порушуються права та свободи громадян нашої держави. Наприклад: незаконне заволодіння території чи майном, зґвалтування, катування, різного роду моральні приниження, і тп.

Хоча відповідно до основного закону України та Загальної декларації з прав людини та громадянина: «ніхто не має права порушувати право іншої особи», крім випадків встановлених законодавством. Отже, виникає необхідність в регулюванні діяльності НПУ. Оскільки, законодавство, яке існувало до введення особливого режиму, не достатньо регулювало дане питання, це також пов'язано із застосуванням ракет та дронів, обстрілів мирних жителів та медиків та іншої забороненої діяльності навіть в умовах воєнного стану, агресором. Проте, діяльність Національної поліції України, є одним з головних питань, що потребує розгляду та вдосконалення. Так, як поліцейські в цей складний для нас всіх період часу забезпечують внутрішній порядок на території всієї держави, здійснюючи патрулювання місцевості, своєчасне прибуття на місце події та профілактичну роботу для населення, з метою забезпечення порядку та законності.

Проблематика стосується того аспекту, що на сьогоднішній день ми живемо в умовах воєнного стану та це не означає, що хтось має право обмежувати основоположні права та свободи українців, крім встановлених чинним законодавством вимог. На жаль, це стосується не лише діяльності РФ, а й місцевих органів влади, серед яких також прослідковується незаконне обмеження прав. Тому, важливо зосередити та врегулювати діяльність Національної поліції з метою забезпечення недоторканості прав та свобод людини і громадянина, а саме тих, які не можуть бути обмежені ніким навіть під час дії воєнного стану.

Питанням вивчення теоретичної основи діяльності НПУ в умовах воєнного стану займалися такі провідні науковці: Ю. Г. Барабаш, В. В. Белевецька, С. С. Засулька, І. В. Кириленко, М. П. Кучерявенко, С. О. Кузнічена, В. І. Олефіра, К. М. Белевецька, Пасинчук, М. М. Медвідь, В. А. Молотай, Х. П. Ярмачі.

Особливості організації діяльності НПУ в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед Законом України “Про правовий режим воєнного стану” і залежать від завдань, які повинні бути виконаними та стану оперативної обстановки. Варто постійно слідкувати та ураховувати оперативну обстановку. Також інформацію, що стосується: політичних, економічних, соціальних умов, географічного положення, інших обставин, для розроблення спеціальних планів, відповідно до яких здійснюється розстановка особового складу та матеріально-технічне забезпечення НПУ.

Для того, щоб типові плани охорони громадського порядку відповідали своєму призначенню, їх розробляють під конкретні цілі (наприклад, на випадок захоплення заложників або захоплення особливо важливого об'єкта; з метою розшуку і затримання озброєних, особливо небезпечних злочинців, що можуть з'явитись на території обслуговування. Суміщувати різні завдання в одному типовому плані є не доцільним. [1, с. 250]

Також під час дії воєнного стану, працівники Національної поліції, набули нових повноважень, які є необхідними для виконання службових завдань у повній мірі, та з дотриманням заходів особистої безпеки, а саме:

1. Працівнику НПУ, дозволяється виконувати службові обов'язки у цивільному одязі, та без спеціального жетону і посвідчення, у випадках, коли їх наявність перешкоджає проведенню певних завдань та спеціальних операцій. До введення воєнного стану, поліцейським, заборонялось навіть у цивільному одязі під час виконання службових завдань діяти без жетону та посвідчення;

2. Дозволено застосовувати підручні засоби для забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб, щодо осіб які здійснюють збройну агресію проти України;

3. Дозволено застосовувати заходи примусу, без попередження, стосовно осіб, які здійснюють агресію;

4. Мають право застосовувати такі технічні прилади: фото- та відеозйомку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі; безпілотні літальні апарати; спеціальні технічні засоби перевірки наявності алкогольного сп'яніння; закріплення фото- та відео- техніки на однострої;

5. Поліції дозволено здійснення збору біометричних даних, у тому числі шляхом дактилоскопіювання;

6. Під час дії воєнного стану, не здійснюється атестація працівників НПУ [2, с. 306].

Національна поліція України, здійснює багатофункціональну діяльність від імені держави, місце і роль якої в механізмі забезпечення режиму воєнного стану полягає в реалізації національних інтересів. Наприклад: забезпечення конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності суспільства, екологічної безпеки, захисті суспільства від тероризму, у зв'язку з протидії воєнним загрозам. Наскільки ефективним є застосування форм і методів забезпечення режиму воєнного стану багато в чому залежить від гнучкості та динамічності використання сил і засобів НПУ. При цьому важливе значення має поліпшення форм і методів взаємодії поліції та громадськості у справі забезпечення режиму воєнного стану. Тому, одним з основних об'єктів, є діяльність НПУ. Оскільки перед працівниками НПУ стоять наступні виклики сьогодення: внутрішні загрози військового стану України, особливо такі, як криміналізація суспільства, розвиток "тіньової економіки", різні прояви тероризму, неналежне виконання законів і низький рівень правопорядку та ін. [3, с. 379].

Отже, основною функцією поліції щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, чого досягають вирішенням таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами; протидія різним проявам тероризму; забезпечення громадської безпеки.

Література:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III // Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. Ст. 250.

2. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / М. В. Ковалів. 2017. Ст. 306

3. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін. Київ: Правова єдність, 2009. Ст. 432 .

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. 2015. № 40, 41. Ст. 379.

ПОНЯТТЯ І ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Дмуховська А., курсантка курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Денисова А.В., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Поняття "публічне адміністрування" в останні роки набуло широкого розповсюдження та передбачає надання адміністративних послуг європейського рівня шляхом впровадження у практику діяльності принципів демократичного управління.

Публічне управління - це організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження, спираючись на владну силу, яку обмежує дієвий суспільний контроль.[1]

Публічне управління - це організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження, спираючись на владну силу, яку обмежує дієвий суспільний контроль.

Публічне адміністрування - регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами діяльність суб'єктів публічного адміністрування, спрямована на здійснення законів та інших нормативно-правових актів шляхом прийняття адміністративних рішень, надання встановлених законами адміністративних послуг. Адміністрування - це прерогатива виконавчих органів влади або чиновника (державний службовець) [1]

Публічне адміністрування - це цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та виконання основних функцій: орієнтуючого планування, яке визначає бажані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування та координування діяльності, а також моніторинг результатів. [1]

Згідно з глосарієм ООН термін «public administration» має багато значень. За даними Програми розвитку ООН (UNDP) це поняття має два тісно пов'язаних значення. У першому випадку цей концепт розуміється як цілісний механізм реалізації влади (політика, правила, процедури, системи, організаційні структури, персонал тощо), який фінансується за рахунок державного бюджету і відповідає за управління та координацію роботи виконавчої гілки влади та її взаємодію з іншими зацікавленими сторонами в державі, суспільстві та зовнішньому середовищі. У даному випадку public administration можна асоціювати з державним управлінням у широкому сенсі, принаймні з таким розумінням, де основою діяльності держави (органів державної влади), визнається не лише створення умов для найповнішої реалізації функцій держави, але й «Основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами».

У другому значенні public administration розуміється як управління та реалізація різних урядових заходів, що пов'язані з виконанням законів, постанов та рішень уряду та управління, що пов'язане з наданням публічних послуг,

тобто йдеться про виконавчо-розпорядчу діяльність органів виконавчої влади, а також інших органів (наприклад, виконавчих органів місцевого самоврядування), у частині реалізації ними виконавчо-розпорядчих функцій.

Остання дефініція часто асоціюється в українській фаховій літературі, або з державним управлінням, у вузькому його розумінні, як процесом здійснення виконавчої влади, який зумовлений головним її призначенням, а саме виконанням законів та інших правових актів державних органів, або з таким терміном, як «публічне адміністрування», що є буквальним перекладом *public administration*».

Публічне адміністрування охоплює безліч інститутів сучасного суспільства та знаходиться в призмі трьох глобальних підходів

1. Ринково-ліберальний - сформульований в концептуальних моделях нового менеджменту, оновленого управління і спирається на ринкову модель "байдужу до політики", у якій громадянин постає в образі споживача;

2. Ліберально-комунітаристський - розвивається в концепції "політичних мереж" і спирається на розвиток структурних взаємин (договірних) між політичними інститутами держави та суспільства, визнає рівність громадян;

3. Підхід демократичного громадянства - спирається на особливе "сприйнятливие" адміністрування, яке покликане служити громадянину.

Існують такі загальнометодичні принципи публічного адміністрування:

1) Пріоритет державної політики. У цьому контексті поняття політики означає спрямування діяльності держави, визначення принципів, її цілей, завдань, основних форм і методів управлінської діяльності. Політика служить формою узагальнення та вираження інтересів і волі представників окремих соціальних груп чи суспільства в цілому. Розроблений вищими органами влади й управління політичний курс (стратегія) є найважливішим фактором узгодження діяльності суб'єктів управління всіх рівнів. Сформульовані центральними органами держави економічна, соціальна, культурна, науково-технічна й інші види політики служать основою адміністративно-державного управління в усіх його аспектах.

2) Система управління - інформаційна система, її діяльність безпосередньо залежить від того, яка інформація використовується управляючим суб'єктом. Управляти суспільством і державою - значить діяти, володіючи достовірною об'єктивною інформацією. Принцип об'єктивності - один із провідних у системі публічного управління. Дотримуватись цього принципу - значить виходити з реального стану справ, а не з умовних передбачень; постійно аналізувати управлінські дії, приймати рішення на предмет їх відповідності завданням держави, закону і інтересів населення.

3) Принцип економії ентропії. Поняття ентропії в теорії соціального управління позначає міру невизначеності ситуації. Принцип економії ентропії характеризує умови впорядкування системи. Чим менше вимір ентропії, тим вище впорядкованість суспільної системи.

4) Принцип найменшої дії. Його суть у спроможності відбирати з можливого арсеналу управлінських впливів ті, в результаті яких простежується

мінімальний вимір ентропії. Інакше кажучи, перехід об'єкта, що управляється, в планований стан здійснюється з найменшими руйнуваннями. Орієнтація на еволюційний розвиток суспільного життя.

5) Публічне адміністрування - цілеспрямована діяльність. Він також означає раціональне використання часу одного з основних об'єктивних факторів суспільного життя.

6) Публічне адміністрування - не всеохоплююча діяльність. Його сфера обмежена самоорганізацією громадянського суспільства.

7) Принцип зворотного зв'язку - один із головних елементів управлінського суб'єктивно-об'єктивного відношення. Принцип потребує від управляючого суб'єкта постійного контролю за тим, як об'єкт управління реагує на його дії.

На сьогодні публічне адміністрування в Україні перебуває на етапі активного становлення та розвитку, що пов'язано із соціально-політичним становищем в країні, зміною законодавчих нормативно-правових актів. Необхідність проведення реформування публічної адміністрації зумовлена невідповідністю чинної системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування принципам демократії, європейським стандартам та їх надмірною централізацією. Причинами такого стану є: - неефективна організація діяльності міністерств; малораціональна система органів виконавчої влади на центральному рівні; - неефективна організація публічної влади на регіональному та місцевому рівнях; - неефективне місцеve самоврядування; відсутність паритетних засад у відносинах особи з такими органами.

Серед основних завдань проведення реформи публічної адміністрації можна виділити наступні: - формування стабільної та ефективної організації і діяльності виконавчої влади; - організації професійної, політично нейтральної та відкритої публічної цивільної служби (служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування); - створення системи спроможного місцевого самоврядування; зміцнення статусу громадянина у відносинах з органами публічної адміністрації; - гарантування підконтрольності публічної адміністрації політичній владі та суспільству.

Зробивши аналіз вище вказаного можна сказати, що публічне адміністрування є найголовнішим в державному управлінні, тому що взаємодія публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та виконання основних функцій: орієнтуючого планування, яке визначає бажані напрями розвитку. [2]

В системі публічного адміністрування принципи - основні положення управлінської діяльності. Це керівні правила, що відбивають зміст законів і закономірностей і мають бути закріплені в нормативно-правових документах та використовуватися в науковій та практичній діяльності фахівців з управління. Суттєвою особливістю принципів публічного адміністрування є закріпленість їх у більшості правових норм. Правове закріплення принципів надає їм більшу конкретність і стійкість в управлінських відносинах.

Література:

1. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна; за ред. А. Ф. Мельник. - К. : Знання, 2009.
2. Оболенський О. Ю. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни Публічне управління: наукова розробка / О.Ю. Оболенський, С.О. Борисевич, С.М. Коник. - К.: НАДУ, 2011.
3. Приходченко Л.Л. Забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади [Текст] : монографія / Л. Л. Приходченко ; Національна академія держ. управління при Президентові України, Одеський регіональний ін-т держ. управління. - О. : [Оптимум], 2009
4. Амосов О. Ю. Моделі публічного адміністрування (архетипова парадигма) / О. Ю. Амосов, Н. Л. Гавкалова // Публічне управління: теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. - Х. : Вид-во "ДокНаукДержУпр". - Спеціальний випуск. - Червень, 2013.
5. Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції : матеріали наук.-практ. конф. 17 груд. 2009 р., м. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. - Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2009.
6. Колесникова К. О. Публічне адміністрування в Україні: огляд літературних джерел / К. О. Колесникова // Теорія та практика державного управління. - 2013. - № 3.
7. Публічне адміністрування в Україні : навч. посіб. / В. Б. Дзюн-дзюк, Н. М. Мельтюхова, Н. В. Фоміцька; за заг. ред. В. В. Корженка, Н. М. Мельтюхової. - Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2011.
8. Інвестиції: практика та досвід; Аналіз; Прогнози. Коментар.- 2015, №18. Пухкал О.Г. «Теоретико-методологічні підходи визначення сутності поняття публічного управління.

РОЛЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ЗАХИСТІ ПРАВ ДІТЕЙ

*Домброван Н.В., к.ю.н., Начальник відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Історія людської цивілізації свідчить про те, що і стан, і витоки економічного та духовного благополуччя суспільства, пріоритет моральних цінностей, прав та свобод особи перебувають у прямій залежності від того, наскільки держава надає можливості для всебічного розвитку дитини, захисту її законних інтересів та створення умов для її нормального психофізіологічного розвитку [1, с. 8–9].

Безумовно, захист та охорону прав дітей уповноважені та зобов'язані здійснювати багато суб'єктів: від законних представників дитини, закладів освіти й установ охорони здоров'я до правоохоронних органів.

Однак історично так склалося, що найбільші очікування щодо запобігання вчиненню злочинів дітьми та стосовно дітей суспільство покладає саме на поліцію. Для ефективної реалізації покладених на поліцію повноважень захисту дитинства виділено окремий підрозділ у поліції превенції – ювенальну превенцію.

Зозуля Є.В. визначає, що основними функціями цих підрозділів є:

1. Охоронна. Забезпечення судового захисту неповнолітнього як потерпілого, підсудного, засудженого тощо шляхом закриття кримінального провадження про злочин неповнолітнього або про посягання на злочин, зменшення розміру покарання у зв'язку з неповноліттям відповідно до Кримінального кодексу України; надання переваги виховному впливу перед примусовими заходами тощо.

2. Відновна та примирна. Ювенальна юстиція має базуватися на відновному принципі. У цьому її істотна відмінність від сучасного «дорослого» правосуддя [2, с. 150]. Правосуддя у справах неповнолітніх має бути не каральним, а передовсім таким, що відновлює порушені права та свободи жертви злочину або потерпілого від правопорушення, сприяє усвідомленню правопорушником необхідності відповідати за свої вчинки і здійсненню заходів для відшкодування завданої шкоди.

Залагодження конфліктів та вирішення ситуацій, пов'язаних з правопорушеннями, відбувається шляхом досягнення порозуміння між сторонами судового процесу із залученням їх соціального оточення та представників місцевих громад.

Ураховуючи євроінтеграційні прагнення України, варто зазначити, що проблема захисту та забезпечення прав дитини є однією з найважливіших, адже ставлення до дітей, рівень їхньої безпеки та захищеності в державі, стан їхнього всебічного розвитку є одним із показників цивілізованості та гуманності суспільства. Разом з тим очевидним є те, що, незважаючи на певні зрушення, які відбулись у сфері захисту та гарантування прав дітей протягом останніх років, наявна в Україні система захисту цих прав не забезпечує повною мірою їхню реалізацію. Це зумовлює необхідність пошуку та створення нових механізмів реалізації державної політики щодо підтримки дітей [2, с. 151].

Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» сформував такі завдання перед уповноваженими суб'єктами: здійснення соціального захисту та профілактика правопорушень серед дітей [3].

Причому профілактична спрямованість проходить червоною ниткою і крізь перелік основних та безпосередніх завдань підрозділів ювенальної превенції. До них законодавець зарахував такі:

- профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

- ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення з ними заходів індивідуальної профілактики. Для цього поліцейський підрозділу ювенальної превенції заводить обліково-профілактичну справу та вносить відомості про взяття на профілактичний облік до відповідної інформаційної підсистеми бази даних.

- участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення [2, с. 151-152].

– вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми. Поліцейські підрозділів ювенальної превенції вживають заходів та виконують відповідні функції щодо запобігання та протидії домашньому насильству в межах ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4].

– провадження діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини на здобуття загальної середньої освіти. Це напрям роботи для підрозділів ювенальної превенції з'явився після проведення Урядом роботи з удосконалення нормативно-правового регулювання та механізмів ведення обліку дітей шкільного віку та учнів із метою забезпечення здобуття ними загальної середньої освіти [5, с. 96].

Тим не менше варто звернути увагу на тенденцію до гуманізації примусового апарату нашої держави та актуалізацію дотримання конституційних прав дітей. Але все одно залишається ціла низка проблемних організаційно-правових питань. Тому варто досліджувати усі можливі шляхи реформування цих закладів та переорієнтувати їх у центри ресоціалізації для дітей.

Отже, на працівників органів Національної поліції покладено досить широкий обсяг завдань у сфері захисту прав дитини. Позитивним виявився той аспект, що порядок реалізації цих завдань визначено відповідними спеціальними підзаконними документами та деталізовано в суміжних нормативно-правових актах.

Однак варто зазначити, що є і певні недоліки. Негативним продовжує залишатися той факт, що правовий статус поліцейського підрозділу превентивної діяльності не закріплюється відповідним положенням про цей орган. Тому часто важко встановити, які функції належать до компетенції працівників превентивної діяльності, а які – до компетенції інших органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей. Окремі органи і служби намагаються нав'язати додаткові повноваження підрозділам ювенальної превенції, переклавши таким чином на них левову частку своєї роботи [5, с. 97].

До того ж досить кричущою є ситуація в штатно-організаційній структурі підрозділів ювенальної превенції: не вистачає самих ювенальних офіцерів у територіальних органах ювенальної превенції, зокрема бракує штатних фахових психологів, що призводить до значного навантаження на співробітників, які є, та ускладнює їх роботу під час реалізації окремих процесуальних дій. Всі ці аспекти негативно впливають на якість виконання функцій та реалізації відповідних завдань, а тому мають бути врегульовані нормами чинного законодавства.

Література:

1. Опацький Р. Ювенальна політика в Україні: теорія, правова основа, інституалізація : монографія / ред.: С. М. Алфьоров; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Запоріжжя : Дике Поле, 2013. 463 с.

2. Зозуля Є.В. Організаційно-правові засади діяльності Національної поліції України стосовно захисту та забезпечення прав дитини. Правовий часопис Донбасу. 2019. № 2. С. 150–157.

3. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. № 609-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95%D0%B2%D1%80>.

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>).

5. Коломоець Н.В. Основні завдання органів Національної поліції України щодо захисту прав дитини. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 2. С. 94-97.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Доценко О. С., д.ю.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування (Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна)

Ступінь захищеності кожної держави перед зовнішніми загрозами, у тому числі збройною агресією, перебуває у безпосередній залежності від внутрішньої стабільності, міцності національного державного апарату, ефективності політичної влади на усій державній території. У цьому контексті саме корупція найчастіше виступає основною внутрішньодержавною причиною політичних та економічних криз. Треба погодитись, що вона має широкий вплив на усі соціуми, оскільки підриває демократію і верховенство права, а також призводить до порушень прав людини, викривлень ринків, зниження якості життя і дозволяє організований злочинності, тероризму та іншим загрозам безпеки людей процвітати. Цей негативний феномен можна виявити в усіх країнах – великих і малих, багатих і бідних – але саме в країнах, що розвиваються, його наслідки є найбільш руйнівними [1, с.94].

У зв'язку з військовою агресією РФ проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п.20 ч. 1 ст. 106 Конституції України [2], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3] введено в дію план запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні [4]. У таких умовах, на сьогодні одним зі стратегічних пріоритетів для країни залишається боротьба зі злочинністю та корупцією. Криміногенні реалії сьогодення вимагають дієвого механізму реагування з боку держави, зокрема, забезпечення злагоджених, цілеспрямованих, спільних дій законодавчих та правоохоронних органів.

В умовах війни, виникла необхідність посилити боротьбу з корупцією шляхом внесення змін та доповнень до чинного законодавства. У цьому аспекті, варті уваги внесені зміни до Закону «Про запобігання корупції» в частині особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану [5] в якому, на період до припинення або скасування воєнного стану, вимога щодо відповідності подарунків загальноновизнаним

уявленням про гостинність та обмеження щодо вартості подарунків, встановлені ч. 2 ст. 23 цього Закону, не поширюються на:

1) одержання грошових коштів, у повному обсязі використаних (за наявності підтвердження використання одержаних грошових коштів у повному обсязі на одну або декілька із зазначених цілей);

2) одержання безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову ціну, товарів з подальшою їх передачею у власність Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, добровольчим формуванням територіальних громад, розвідувальним органам, правоохоронним органам (за наявності підтвердження передачі таких товарів у повному обсязі);

3) одержання безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову ціну, товарів, наданих як благодійна пожертва чи гуманітарна допомога особам, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України (за наявності підтвердження надання таких товарів у повному обсязі на зазначені цілі);

4) одержання безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову ціну, особами, які фактично проживають на тимчасово окупованих територіях України чи на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або особами, які були змушені залишити місце свого фактичного проживання внаслідок тимчасової окупації (загрози тимчасової окупації), ведення (загрози ведення) бойових дій.

Також, встановлено, що: а) у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, звітний період якої повністю або частково припадає на період дії воєнного стану, відомості, які мають бути зазначені у декларації відповідно до п. 7, 10 ч. 1 ст. 46 цього Закону, суб'єкт декларування має право не зазначати у декларації стосовно об'єктів декларування, передбачених пунктом 2-3 цього розділу; б) у разі одержання доходу, придбання майна, здійснення видатків, зазначених в пункті 2-3 цього розділу, повідомлення про суттєві зміни у майновому стані не подається; в) на період до припинення або скасування воєнного стану зупиняється перебіг строків здійснення заходів контролю, перевірок та моніторингу, призупинених Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 3 березня 2022 року №2115-ІХ. Перебіг строків відновлюється з дня, наступного за днем припинення або скасування воєнного стану [5].

Слід погодитись і з висновками про високі корупційні ризики цього Закону внаслідок використання загальних формулювань без конкретизації та можливості здійснення контролю за витрачанням грошових коштів та інших подарунків. Одержання грошових коштів не завжди є наслідком виникнення права власності на такі гроші і як наслідок – подарунком. Якщо грошові кошти були отримані для переказу на спецрахунки, пожертви, то жодного подарунку службовець не отримує, оскільки використовує не власні кошти. Як наслідок не виникає обов'язку повідомляти про суттєві зміни у майновому стані.

Те саме стосується й товарів. Одержання безоплатно товарів так само не є фактом виникнення права власності. Якщо мова йде про одержання товарів безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової, для передачі Збройним Силам України або іншим військовим формуванням, то їх можна передавати безпосередньо таким суб'єктам або за посередництва інших суб'єктів (наприклад, благодійних фондів, волонтерських організацій тощо).

Крім цього, незрозуміло, як можна одержати товар за ціною нижче мінімальної ринкової, за такою ціною товар можна придбати.

На одержання такого виду послуг не потрібно окремо надавати дозвіл або створювати спеціальне правове регулювання, оскільки їх можна отримувати відповідно до чинного законодавства, а саме як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси (ч. 2 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» [6]), оскільки вони надаються не тільки службовцям, але й іншим особам, які фактично проживають на тимчасово окупованих територіях України, територіях ведення бойових дій внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, або які були змушені покинути своє місце фактичного проживання внаслідок ведення (загрози ведення) бойових дій через збройну агресію Російської Федерації проти України, тимчасової окупації (загрози тимчасової окупації). Це стосується і лікарських засобів, гуманітарної допомоги тощо.

З приводу особливостей декларування у період воєнного стану є НАЗК надані роз'яснення в частині застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» [6] стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, проведення перевірок) [7].

У зв'язку з військовою агресією проти України та введенням воєнного стану в Україні діяльність НАЗК максимально концентрується на реалізації тих повноважень, які сприяють перемозі нашої держави у війні. З метою системного запобігання корупції на всіх рівнях управління Закон України «Про запобігання корупції» [6] запровадив функціонування інституту уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) є первинною ланкою антикорупційної інфраструктури, які покликані допомагати керівникам, іншим працівникам державних органів, у тому числі в період дії в Україні правового режиму воєнного стану, не допускати порушень вимог Закону «Про запобігання корупції» [8].

На період дії правового режиму воєнного стану уповноважені підрозділи (уповноважені особи), які не залучені до виконання заходів з оборони держави, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, продовжують організовувати та здійснювати передбачені Законом заходи із запобігання та виявлення корупції з урахуванням режиму організації праці в установі (зокрема, дистанційної роботи, простою) та особливостей, встановлених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [3].

Таким чином, ефективна боротьба проти корупції в Україні в умовах воєнного стану продовжується, окрім наявності відповідної політичної волі, така діяльність вимагає належного законодавчого забезпечення (комплекс нормативно-правових приписів, що регулюють механізми запобігання корупції, а також відповідальність за вчинення корупційних порушень), формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивні заходи запобігання корупції, а також її подолання в умовах воєнного стану. Побудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам (зокрема, конвенціям Організації об'єднаних націй та Ради Європи проти корупції, а також рекомендаціям Групі держав проти корупції (ГРЕКО) та Стамбульського плану дій антикорупційної мережі ОЕСР (організації економічного співробітництва й розвитку)) і передовій світовій практиці, а також враховувати особливості української юридичної системи.

Література:

1. Трепак В. М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с.
2. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
4. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 2102-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
5. Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану : Закон від 8 лип. 2022 р. № 2381-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2381-20#Text>
6. Про запобігання корупції: Закон від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
7. Роз'яснення №4 від 07.03.2022 щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, проведення перевірок)
8. Щодо діяльності з питань запобігання корупції. *Державна податкова служба України*. 2022. URL: <https://tr.tax.gov.ua/diialnist/zapobigannya-proyavam-koruptsii/-informatsiyni-materiali/581003.html>

БІЖЕНЦІ ТА ЇХ СТАН В ПРАВОВОМУ ВИМІРІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Дробишевська В. В., студентка (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Волокітенко О.М, к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

В даний час актуальним питанням є міграційна політика щодо біженців, їх стан в правовому вимірі українського законодавства. Біженці, і в цілому вимушені мігранти, не є новим явищем для України. Сьогодні коли Україна переживає складний час в боротьбі за свою недоторканність, політичну нестабільність, сумнівними залишаються норми національного законодавства щодо визначення поняття «біженець». Крім того, регулярний перегляд законодавчих актів у цій сфері, велика кількість підзаконних актів також свідчить про важливість цієї теми, увагу держави до неї, постійний контроль, удосконалення законодавства, гармонізацію з європейським законодавством.

Порушені проблеми висвітлено в наукових працях Н.М. Грабар, І.Г. Ковалишина, О.Л. Копиленка, Ю.І. Римаренка, Ю.М. Тодици, О.Ф. Фрицького, В.О. Малиновської, М.О. Шульги, С.Б. Чеховича та ін. Проблема біженців супроводжує історію існування людства і є невід'ємною частиною будь-якого суспільства. Тому що люди протягом свого існування не одноразово зустрічались з такими умовами, що змушували їх покинути свої будинки та територію своєї держави. Ці умови можуть бути різними, але найчастіше біженці з'являються в результаті збройних конфліктів. А враховуючи події сьогодення, ця тема набуває особливого значення та великої актуальності. Статус біженця – один з можливих гуманітарних статусів. І відповідно до національного законодавства тієї чи іншої країни вони можуть бути й інші, зокрема статус тимчасового притулку, вимушеного переселенця.

У свою чергу поняття «біженець» в українському законодавстві закріплено у Законі «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» Отже, біженець - особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.[1]

Поняття «біженці» вперше з'явилося в міжнародному праві під час Другої світової війни. Післявоєнні збройні конфлікти та інші надзвичайні ситуації, що зумовлювали і зумовлюють масове переміщення осіб з регіонів постійного проживання в інші, викликають необхідність спеціального міжнародно-правового регулювання статусу біженців, переміщених осіб та вимушених переселенців. Біженець має право на безпечний притулок. Однак міжнародний захист включає більше ніж фізичну безпеку. Біженці повинні отримати

щонайменше такі ж права та базову допомогу як і інший іноземець, який легально проживає, включаючи свободу думок, пересування та свободу від катувань і принизливого поводження. Економічні та соціальні права однаково застосовуються. Варто відзначити, що політика та умови прийому біженців, надані права та обов'язки, а також соціальна допомога можуть відрізнятись залежно від держави до якої потрапила особа.[1]

Особа, якій надано статус біженця в Україні, має рівні з громадянами України права, а саме право на: - пересування, вільний вибір місця проживання; вільне залишення території України, за винятком обмежень, які встановлюються законом; - працю; - господарську діяльність, яка не заборонена законом; - охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування; - відпочинок; - освіту; - свободу світогляду і віросповідання; - направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; - володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; - оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; - звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; - правову допомогу; - права у шлюбних та сімейних відносинах; - на соціальний захист (одержання грошової допомоги, пенсії, субсидії та інших видів соціального забезпечення).[3] Особа, якій надано статус біженця в Україні, користується іншими правами і свободами, які передбачені Конституцією та законами України.[2]

Серед спеціальних, або окремих прав та обов'язків, що визначають біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту від інших категорій осіб слід назвати такі: – право на тимчасове працевлаштування, навчання, медичну допомогу в порядку, встановленому законодавством України; – право на проживання у родичів, у готелі, піднаймання житлового приміщення або користування житлом, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців; – право на безоплатну правову допомогу в установленому порядку; – право на конфіденційне листування з УВКБ ООН та право на відвідання співробітниками УВКБ ООН (ч. 1 ст. 13); Однією із особливостей, що визначає адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту є те, що така категорія осіб не користується захистом держави своєї громадянської приналежності, а також не підлягає видачі такій державі.[4]

Окрім прав та обов'язків, ще одним істотним елементом правового та адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту, є їх гарантія. Вчені-юристи зазначають, що гарантії є соціально-політичним і правовим явищем, і під час вивчення цього питання слід застосовувати наступні методи: пізнавальні (дозволяють виявити змістовні теоретичні знання про об'єкт їх впливу, отримати доступ до відповідної соціальної та правової політики держави);), ідеологія (використовується політичною владою як засіб поширення демократичних ідей

вдома та за кордоном), практичні (визначається як набір юридичних інструментів, який виконує передумови для суспільного добробуту). Виходячи з цих висновків, вчені-правознавці визначають «гарантію» як систему соціально-економічних, політичних, правових та організаційних передумов, способів, засобів і умов, які створюють можливості для реалізації особами своїх прав, свобод та інтересів. [5, с. 80]

Можна зробити висновок, що політична нестабільність в країні призводить до нечітких сформованих норм та визначень таких понять як «біженець» та «осіб, які потребують додаткового захисту», правове становище яких потребує спеціального врегулювання. Біженець, який прибув в Україну, навіть незаконно перетнувши її кордон, відповідно до міжнародної системи захисту прав біженців, насамперед має право не бути висланим і отримати доступ до процедури визначення статусу біженців. Отже статус біженця це певний гуманітарний статус, який характеризує положення особи, яке в силу певних обставин, надзвичайних ситуацій та озброєних конфліктів, покинуло свою країну і запросило міжнародний статус ООН. Він не надається певним категоріям осіб виходячи з певних причин, що виключають отримання такого статусу. У разі присвоєння статусу біженця особа набуває певних прав та обов'язків свою чергу права і о обов'язки мають особливості змінюватись відповідно до держави в якій перебуває особа. Але не варто виключати обов'язкових прав так званий «базовий пакет допомоги» який містить: натуральну допомогу ,медичну допомогу, фінансову, соціальну та правову допомогу. Дане питання зараз є дуже гострим для українського суспільства, адже зараз тисячі людей вимушені покинути свої домівки через збройну агресію росії. Саме тому розуміння та знання своїх прав та обов'язків є важливою та необхідною складовою для життя усіх людей ,зокрема і українського народу, враховуючи реалії нашого часу.

Література:

1. Біженці правовий статус різновиди та особливості. URL: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/bizhentsi.html>
2. Закон України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту". Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 16, ст.146. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> (дата звернення 24.09.2022)
- 3.Адміністративний статус біженців та осіб,які потребують додаткового або тимчасового захисту.ст 114 ,2020 р. URL : <https://kigap.kpi.ua/wp-content/uploads/2021/11/zbirnyk-tez-2020-vid-27.01.21.pdf#page=114>
4. Склад адміністративно-правового статусу біженців та осіб ,які потребують додаткового або тимчасового захисту Босий Вадим Петрович, 2019 р.URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/6_spec_II_2019/9-14.pdf
5. Босий В. П. Поняття юридичних гарантій адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Випуск 1(26). Том 4. С. 78–82. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v1-4_2019/17.pdf

ДІАГНОСТИКА ПОТРЕБИ У СПІЛКУВАННІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Закалик Г.М., старша викладачка кафедри психології (Львівський інститут «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»)

Шувар Н.М., к.б.н., доцент кафедри психології (Львівський інститут «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»)

Герасимчук А.О., магістрантка (Львівський інститут «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»)

Формування навичок спілкування є однією чи із не найважливіших потреб людини в її активному пізнанні довкілля, взаємодії з іншими та налагодженні контактів, умінні домовлятися та вести цікаві бесіди. Але не завжди в підлітковому віці можна знайти дитину, яка б володіла усіма необхідними комунікативними навичками. Проблема дефіциту комунікативних здібностей постає особливо актуальною в останні десятиліття і набуває гостроти в умовах сьогодення. Спочатку карантинні умови навчання, пов'язані із Covid-19, а згодом вторгнення на наші землі російського агресора і початок війни, призвели до того, що підлітки стали ізольованими від реального світу спілкування з дорослими і ровесниками.

Підлітковий вік – це період активного розширення словника, у мові зустрічається використання абстрактних слів, з'являється і вдосконалюється семантична інтеграція, покращується референтна комунікація, особливо здатність визначати, виправляти отримувані і надіслані неінформативні повідомлення тощо [4, с.547].

Водночас виокремлюють три основні групи причин відторгнення у підлітковому віці [2, с. 23]:

- характеристики «відчуженого» підлітка, що перешкоджають нормативному спілкуванню (брехливість, агресивність, небажання допомагати товаришам, егоїзм, жадібність, неадекватність самооцінки, низька «інформаційна цінність» (Я.Л.Коломінський), низький рівень комунікативних навичок, неузгодженість цінностей, інтересів і норм підлітка із тими, що прийняті у групі тощо);

- ставлення до підлітків педагогів (як надмірно позитивне оцінювання, «захвалювання» учня, так і байдужість вчителя, ігнорування підлітка);

- особливості групи однолітків: чим вище рівень розвитку групи, тим менша імовірність виділення у її структурі «абсолютних зірок» і «відчужених» (Дж. Морено).

Тобто завдяки умінню комунікувати підлітка приймають у референтну групу, або ж він може бути відкинений групою як особа нецікава і неприваблива для неї.

Саме цим викликана потреба у виявленні психологічних особливостей спілкування дітей підліткового віку.

Для дослідження обрано групу дітей від 15,0 до 16,5 років, представників середніх і старших підлітків, які навчалися у загальній освітній школі м. Львова. Потребу у спілкуванні виявляли на основі методики «Діагностика потреби у спілкуванні» (Ю. М. Орлов, В. І. Шкуркін, Л. П. Орлова) та їх

здатність до здійснення комунікативного контролю – за допомогою методики «Діагностика комунікативного контролю» (М. Шнайдер).

Результати дослідження показали, що для 90% респондентів підліткового віку комунікація є у тій чи іншій мірі важливою, вона започатковує дружбу і товариські стосунки і є першими проявами закоханості, що особливо вираженим є у старших підлітків. Саме з художніх творів вони черпали зразки поведінки і відданості у дружбі і коханні.

Для 10% респондентів виявлено низький рівень потреби у спілкуванні, що цілком може бути пов'язано із їхніми певними психологічними якостями або ж низьким рівнем розвитку комунікативних здібностей.

При цьому необхідно зазначити, що вищий від середнього (11%) та середній (32%) рівень потреби у спілкуванні мав більшу вираженість у старших підлітків, тоді як у середніх підлітків поряд із середнім (27%), виявлено нижчий від середнього рівень (15%) потреби у спілкуванні. Незначний відсоток – 10% виявлено у кожній підгрупі підлітків з низьким рівнем потреби у спілкуванні.

Респонденти, які виявляли вищий за середній і середній рівень потреби у спілкуванні вказували, що вони отримували радість і задоволення, беручи участь у різних святах та в спілкуванні з людьми; їм подобалося спілкування з друзями, оскільки вони проявляли до них симпатію і навіть готові йти заради них на альтруїстичні вчинки. Їх тривожили сварки з близькими, за які вони довго переживали. Перебування на самоті викликало у них почуття тривоги, неспокою й напруженості. Респонденти ставилися із співчуттям до людей, у яких немає близьких друзів. Очевидно з цим пов'язано й те, що у скрутній ситуації їхні думки спрямовані більше на турботу про близьку людину, аніж про себе.

Однак підлітки не завжди здатні погодитися з думкою друзів, коли ті не мали рації, хоча ставилися до них з повагою. Вони відносилися з відразою до сцен насильства у кіно і віддавали більшу перевагу пригодницьким оповіданням. Тут потрібно відзначити, що старші підлітки все ж таки віддавали перевагу оповіданням про безкорисливе кохання й дружбу.

Поряд із тим, підлітки із нижчими за середні та низькими потребами у спілкуванні відзначали, що з дитинства не мали компанії, яка б завжди трималася разом. Більшу увагу приділяли перебуванню на самоті. Водночас, відчували при цьому стан тривоги й напруженості, який вони приглушували читання пригодницької літератури.

Дружба їм дуже швидко набридала, а успіхи будь кого – погіршували настрій. Виконання «поганої» роботи у присутності людей – надто дратувало. А в безвиході вони говорили лише частину правди, боячись не зашкодити друзям чи знайомим. Хоча їх не хвилювали неприємності друзів. Вони не готові йти на жертву заради них.

Л. Орбан - Лембрик, О. Осницького, Н. Пов'якель, В. Татенко, Т. Титаренко характеризують підлітковий вік як період значного розвитку особистісної сфери, а також здатністю саморегуляції.

Тому у дослідженні використано методику, яка може показати рівень здатності підлітків до контролю за поведінкою в процесі комунікації.

Результати дослідження за методикою «Діагностика комунікативного контролю» (М. Шнайдер) показали, що у 17% підлітків середнього підліткового і у 15% старшого підліткового віку низький рівень комунікативного контролю. Це вказує на нездатності гнучкості у спілкуванні і вони не спроможні піддаватися змінам в залежності від ситуації спілкування. Тобто їм важко співвідносити свою поведінку з поведінкою інших людей. Разом з тим, їм властива відкритість і дещо надмірна розкутість, яку оточення сприймає як зайво прямолінійну і нав'язливу. Їх поведінка важко контролюється при спілкуванні, вони проявляють більшу імпульсивність, а не гнучкість в комунікації.

Високі показники комунікативного контролю виявлені у підгрупі старших підлітків – 13% і лише 3% – серед середніх підлітків. М. Шнайдер вважає, що люди з високим комунікативним контролем постійно стежать за своїм мовленням, добре обізнані у предметі бесіди, де і як себе поводити. Вони вміло управляють своїми емоційними проявами, разом з тим ще відчують значні труднощі в спонтанності самовираження, не готові до непрогнозованих ситуацій.

Для 52% респондентів (30% із підгрупи середніх підлітків та 22% із підгрупи старших підлітків) характерний середній рівень комунікативного контролю. Для цих підлітків може відзначатися певний контроль за поведінкою в спілкуванні. Вважається, що такі особистості у розмові безпосередні і щиро ставляться до інших. Вони вже знають як можна привернути увагу співрозмовника, проявляючи певні «акторські» здібності. Їм вдавалося підібрати стиль поведінки, відповідно до осіб, з якими вони спілкувалися; вони здатні враховувати обставини спілкування. Ці підлітки усвідомлювали, що досягнути успіху в справах і в стосунках з людьми вони можуть тільки у випадку використання саме конкретного стилю поведінки, а це означає бути таким, яким їх очікують бачити оточуючі. Але стриманість в емоційних проявах, не для всіх з них сприяла опинятися у центрі уваги компанії і вони не спроможні були відстояти свою думку, що вказує на недосконалість рівня обізнаності у певних питаннях.

Тобто загалом у групі досліджуваних 68% підлітків вже здатні контролювати свою поведінку у спілкуванні, тоді як для 32% – рівень контролю мало сформований.

Як резюмує А.С. Харченко, на сьогодні існують різні підходи до розуміння процесу комунікативної саморегуляції, що зумовлено значною кількістю аспектів його вивчення [3, с. 214]. Це пов'язано з інтегральним механізмом самовиховання і, саморозвитку особистості, що є найвизначальнішою характеристикою комунікативної поведінки людини. Її розглядають як механізм, спрямований на керування психофізіологічними, психічними та емоційними станами людини, це прояв єдності внутрішніх і зовнішніх особливостей психіки, спрямованих на досягнення індивідом конкретної мети у спілкуванні. Така цілісна система об'єктивних вимог до нервових навантажень, швидкості реакцій, психофізіологічних, психічних, особистісних станів стає процесом взаємоузгодження завдань комунікативної діяльності зі станом

суб'єкта. Самоуправління є здатністю індивіда до самоусвідомлення й самопрояву власної активності. Його можна розглядати як інтегральне ядро активності, що забезпечує створення й динамічне існування у свідомості суб'єкта цілісної моделі його існування та поведінки. Воно є специфічною формою взаємодії людини з оточенням, засіб свідомої постановки завдань, мобілізації психічних та фізичних потенцій для досягнення визначених цілей. Самоуправління є необхідною передумовою самоусвідомлення й самоорганізації задля успішного вирішення завдань [1, с. 14].

Очевидним стає те, що для підлітків є виражена необхідність впровадження тренінгових занять щодо розвитку комунікативних здібностей та виробленню навичок комунікативного контролю.

Література:

1. Лисенко-Гелемб'юк К. М. Саморегуляція як чинник розв'язування міжособистісних конфліктів студентської молоді : автореф. дис.... канд. психол. наук : спец. 19.00.05 «Соціальна психологія, психологія соціальної роботи»; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ, 2011. 19 с.
2. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психологопедагогічного супроводу: монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с.
3. Харченко А. С. Психологічні особливості саморегуляції сучасних підлітків. *Молодий вчений. Психологічні науки*. 2019. № 8 (72). С. 214-217.
4. Shaffer David R., Kipp Katherine. *Developmental Psychology: Childhood and Adolescence*. Wadsworth Publishing Co Inc, 2010. 647 p.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮНАКІВ З ПРОЯВАМИ ЖАРГОНУ В ІГРОВОМУ І ДЕВІАНТНОМУ СПІЛКУВАННІ

Закалик Г. М., старша викладачка кафедри психології (Львівський інститут, Приватне акціонерне товариство «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», м.Львів, Україна)

Шувар Н. М., к. б. н , доцент кафедри психології (Львівський інститут, Приватне акціонерне товариство «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», м.Львів, Україна)

Гончарова Д. І., магістрантка (Львівський інститут, Приватне акціонерне товариство «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», м.Львів, Україна)

Здатність людини спілкуватися – це чи не найбільше диво, яким вона володіє і яким може користуватися у житті. Через слово ми отримуємо інформацію про себе, іншу людину та оточуючий світ. У спілкуванні виробляється здатність до сприйняття і розуміння один одного, здатність до прийняття іншого таким, яким він є. Спілкування видається нам найбільш знайомим, бо чуємо його змалечку й стараємося оволодіти ним, а насправді воно ж найбільш складне, як тільки робимо спробу заглянути у глибину його сутності, виходячи за межі «очевидності». Спілкування – це поєднання слів, що відображають мову, і невербальні засоби, представлені жестами, мімікою,

позами тіла тощо. Без мови було б неможливим ні спілкування, ні пізнання. Особливе значення для людини має рідна мова. «Слова та голос – більш нічого...», за висловом великого кобзаря Т. Г. Шевченка, – ось ті чинники, що заставляють серце битися, і воно оживає, коли людина чує рідну мову. У ній переплелися велична історія нації, прагнення та любов до волі, праці і щасливого майбутнього; це скорб ліричної духовності і патріотичної незламності; невимовний біль втрат і життєдайність досвіду, культури та традицій нашого народу.

Нею користуються, коли потрібно схарактеризувати людину як постать або ж показати її нікчемність, зобразити її великодушність або ж викрити блюзнірство, жалюгідність і потворство.

Наукові дослідження вказують на те, що її словниковий запас, оновлення і збагачення лексико-семантичної системи української мови в умовах сьогодення відбувається більш інтенсивно, порівняно з будь яким попереднім періодом її розвитку.

За останні роки істотно розширилися сфери використання усного мовлення і на цьому тлі особливо бурхливо відбувається розвиток просторічної, сленгової, жаргонної, арготичної, професійної, діалектної ненормативної лексики, не закріпленої в загальномовних словниках. Поряд із культурною мовою впроваджуються специфічні, емоційно забарвлені словесні вирази назв понять і предметів, що мають нормативні відповідники в літературній мові, але відступають від неї, надаючи процесу спілкування атмосфери невимушеності, іронічності, фамільярності тощо [3, с. 39]. Здавалось би, така специфіка мала б бути характерна у строго визначених верствах населення чи існувати у рамках певних вікових груп (зокрема, в юнацькому віці), статі, роду занять. Вона може мати специфічну вираженість в девіантних чи делінквентних осіб, або ж використовуватися у певних видах її діяльності.

Необхідно зазначити, що ситуація різко загострилася за останні місяці після вторгнення на нашу землю окупанта. Сленги і жаргонізми усе більше заповняють ефір засобів масової інформації, їх почали уживати будь де і будь хто, що призводить до забруднення мови і втрати її автентики. Нею хизується молодь, вважаючи себе «крутою». У сукупності це торкається не лише лінгвістичної сфери, а переходить вже у психологічну проблему.

Як зазначають науковці, уживання молоддю сленгу є тільки лексиконом на фонетичній і граматичній основі загальнонаціональної мови і відрізняється хіба що розмовним, а іноді й грубо-фамільярним забарвленням [1, с.35-36]. С. В. Дмитрієв вважає, що кожен індивід, окрім розмовного варіанта літературної мови, володіє ще й сленгом свого регіону, який є абсолютно відкритою мовною системою. Виняток становить молодіжний сленг, який не завжди розуміють представники старшого покоління через різницю вікових картин світу. У користувачів молодіжного та загальноміського сленгів – системне відображення загальноукраїнської моделі світу, якій чужі спонтанна немотивована агресія та жорстокість, ворожнеча і ненависть, а домінуючими є жартівливо-іронічна тональність, доброзичливість, висміювання та здоровий гумор [3, с. 40]. Такий молодіжний сленг може відображати ставлення до

людини і бути репрезентованим в таких картиномовних площинах, як: частини тіла людини; людина як носій фізичних рис; фізіологія і хвороби; соціальні характеристики людини; вітальні, емоційно-почуттєві, пізнавальні, естетичні та моральні цінності; певні побутові звичаї [4]. Зокрема, це такі висловлювання як: «кобила» (повнотіла жінка), «зубочистка» (висока й худа), «дюймовочка» (маленька), які можуть уживатися й більш пестливій іронічно-жартівливій або кепкувальній маркованій формі: «бичечок, кобилка, шпичечка». Серед таких сленгів можна виокремити й ті, що актуалізуються в номінації на позначення осіб популярних професій та занять: бізнесмен (бізнесовець, бізнесюк), менеджер (менгер), охоронець (викидайло), водій (драйвер) тощо [3, с. 35]. Уживані молоддю є й такі сленги, що відтворюють їх сприйняття представників, з якими молоді доводиться стикатися, наприклад: альбіна – жінка, яка торгує спиртним [4, с. 198]. Однак, останнім часом часто використовується тролінг, що може здійснюватися у широкому діапазоні: від невинних забав чи розіграшів до психологічного цькування [2, с. 16]. Особливо він поширений у віртуальному середовищі. Психологічна ілюзія «зняття заборон», викликана анонімністю, призводить до оголення істинного характеру людини, і водночас, дає максимальну схильність до впливу і легкого переконання. Інтернет-дискусія анонімних учасників форуму або соціальної мережі, подібна спілкуванню людей, які випили, а суть її відображає істинні спонукання тих, хто спілкується [6]. Така мова часто насичена жаргонами і мовними непристойностями.

Тому обрана тематика щодо виявлення психологічних особливостей юнаків з проявами жаргону в ігровому і девіантному спілкуванні є актуальною.

У дослідженні брали участь 40 осіб (30 хлопців і 10 дівчат), віком від 15,7 до 16,8 років, які навчалися середній загальноосвітній школі м. Львова. Дана група досліджуваних – це юнаки та юнки, серед яких 30 осіб – активні учасники комп'ютерних ігор та 10 осіб – активних учасників змагань старших розрядів гри у шахи.

На основі авторської анкети «Моє спілкування у грі та в соціальному середовищі» (Д. І. Гончарова, Н. М. Шувар), опитувальника «Визначення схильності до поведінки, що відхиляється» (А. Н. Орел) та методики «Діагностика агресивності» (А. Басс, А. Дарка) показано, що для даної молоді уживання молодіжного сленгу вважається нормою не лише під час онлайн ігор чи гри у шахи, але й у повсякденному спілкуванні. Однак, для «ігроманів» вираженням був і жаргон, який носив відтінок агро, тоді як у шахістів-розрядників такого не виявлено.

Сленгізмів та жаргонізмів у мові досліджуваних настільки багато, що це перевершило усі сподівання, тому подаємо лише окремі з них. Зокрема, у середовищі старших підлітків, які умовно віднесені до активних гравців в онлайн ігри відзначалися уживання таких сленгізмів як: кияльщик, баклажан – хто уживає спритне; хронічка, кольорова – те ж стосовно дівчини чи жінки; «алгеброїд» («учитель/ викладач алгебри та геометрії»), «Альоша» («людина, яка не дає списувати»), «чайник» («людина, у чомусь необізнана»), «юзер» («користувач комп'ютера»). Серед жаргонізмів поширеними були: «геймер»

(англ. *game*) – той, хто любить і часто грає в комп'ютерні ігри; «баги» – проблеми, що виникли в комп'ютерній грі; «криндж» (*cringe*) – почуте чи побачене, що викликає у людини відчуття внутрішнього дискомфорту; «бейзік» (*basic*) – це найгірша образа, яку можна сказати молодій особі і використовується, щоб зневажливо описати того, хто бездумно слідує за модними тенденціями й нічим не відрізняється від інших; «краш» (*crush; to have a crush on someone*) – може перекладатися як розчавити, розтрити, але у лексиконі молоді воно має зовсім інший відтінок – це об'єкт закоханості, що виступає мало не об'єктом ідолопоклоніння; «токсик» (*toxic*) – це токсична людина. До жаргонізмів віднесені й висловлювання: «врубуватися», «в'їхати», «вирубуватися», «гопник», «шпана», «відірватися», що часто переходили від лексичних пластів, зокрема, «блатного» жаргону.

Поряд із цим для осіб з аддиктивними проявами поведінки більше виявлено схильності як до вербальної (70% від загального числа досліджуваних), так і до прямої фізичної (55%) агресії, в окремих представників (10%) спостерігалися прояви до аутоагресії. Для 13% юнаків характерні були виражені ознаки до фізичної агресії та насильства. Для 43% досліджуваних характерний низький рівень вольового контролю за проявами емоційних реакцій. Тобто, частина з них (30%) з легкістю були схильні до подолання норм і правил, які встановлені у суспільстві. Водночас, серед досліджуваних ігromанів у 10% (4 осіб) виявлено схильність до делінквентної поведінки.

Такі юнаки та юнки у своєму житті потребували сильних відчуттів, азарту і драйву, не гребуючи ні спиртними напоями чи психоактивними речовинами, ні палінням цигарок. Лише частина з них – 41% від загального числа опитаних, потребувала компанії, а решта вочевидь занурювалися у віртуальний світ гри. Їм більше властиві лихослів'я – ненормативна лексика, що проявляється при частому вживанні слів із негативним емоційним змістом та нецензурні висловлювання, що суперечать встановленим суспільством нормам спілкування і мають аморальний характер. Тобто це вже не сленг, а виражений жаргонізмів та агро [8, с. 37]. Як зазначає Л. Широкоградюк, часто ситуації гострої конфліктної суперечки зі з'ясуванням стосунків, використання дівчатами жаргону та аргю у повному «репертуарі брутальної інвективи», йде на рині з хлопцями, що вже може розглядатися як «ненормативна лексика» та прояви вербальної агресії, які не можна ототожнювати з молодіжним сленгом [7, с. 3].

На противагу серед гравців у шахи виявлені лише специфічні ігрові сленги, які умовно можна віднести до молодіжного жаргону [5, с. 3].

Для досліджуваних із групи гравців у шахи сленгізми носили більше спортивний характер, зокрема: бліц (або блискавична гра) – гра, за якої кожному гравцеві відводиться дуже обмежений час (зазвичай 5 хвилин); блокада – ефективний засіб для обмеження рухливості фігур; абсолютний таск – неперевершений, рекордний ідейний задум в шаховій композиції; батарея – наявність двох різних далекобійних фігур на одній лінії; важковаговики або важкі фігури – у шаховій термінології тура та ферзь; відштовхування плечем – умовна назва прийому, що застосовується у випадку, коли король не пускає

короля суперника тощо. Водночас, серед цих досліджуваних виявлялися поодинокі випадки, коли вони могли проявляти вербальну агресію середнього рівня – це 13% або пряму фізичну – 5%. Цікавим фактом було й те, що серед них не виявлено жодного досліджуваного, який би проявляв адикції до спиртних напоїв чи тютюнопаління. Ці молоді люди вважали нормою прагнення до нових незвичайних, іноді гострих, відчуттів і переживань, але стосувалося це як прагнення перемоги у спортивних змаганнях. Їм цікаво було здійснювати подорожі і поїздки та змінювати маршрути, що можна розцінювати як прагнення до пізнання новизни. Їхнє життя – це використання принципу: «сім разів відміряй, один раз відріж». Вони більш вели більш впорядковане життя і навіть при покупці автомобіля вибирали б безпеку, ніж швидкість. Це особистості, яких можна віднести до позитивних девіантів, схильних мислити тверезо, обдуманно, логічно.

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що володіючи цілою низкою позитивних рис, інформаційнокомунікативна діяльність несе з собою чимало наслідків: можливості позитивного і негативного використання сленгізмів та жаргонізмів. Навіть агресія, гнів, злість – це нормальні людські емоції, які повинні бути в арсеналі емоційного набору психічно здорової людини. Однак, молодь, яка втягується у комп'ютерні ігри, починає відділятися від реального життя, що стає причиною породження надмірної схильності як до вербальної, так і невербальної фізичної агресії чи їх поєднань. Тоді й настає втрата відчуттів не лише часу, проведеного за грою, але й реальності – вони привносять жаргон у розмовну мову і не слідкують де, коли і з ким спілкуються.

Література:

1. Берегівська Є. М. Молодіжний сленг: формування та функціонування. *Питання мовознавства*. 1996. № 3. С. 32-41.
2. Данько Ю. А. Тролінг як новий вид віртуальної комунікації. *Український соціум*. 2013. № 4. С. 17-25.
3. Дмитрієв С. В. Місце сленгових номінацій особи у лексико-семантичній парадигмі української лінгвосвідомості. *Мова*. 2012. С. 32-41.
4. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови. К.: Критика, 2005. 464 с.
5. Теорія та практика профілактичної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки: український і міжнародний досвід : *монографія* / О. Янкович, О. Кікінежді, І. Козубовська, В. Поліщук, Г. Радчук та ін. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 300 с.
6. «Троллики и нолики»: Прогнозы социологов сбываются – социальные сети наполняются «агентами влияния» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://earth-chronicles.ru/news/2011-08-31-6647>
7. Широкоградюк Л. Психолого-педагогічний аналіз гендерних особливостей лихослівного слововживання. *Форування гендерної культури молоді: проблеми та перспективи* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-прак. конф. (Тернопіль, 30-31 жовтня 2003 р.). Тернопіль, ТНПУ, 2003. С. 3.

8. Ященко О. Іншокультура у свідомості та поведінці молодих: суть, зміст, наслідки. Освіта і управління. 2005. № 1. С. 37.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ГРОМАДСЬКЕ (ПУБЛІЧНЕ) МІСЦЕ

Заросило В.О., д.ю.н., професор, завідувач кафедри (Міжрегіональна академія управління персоналом)

Євчук Т.В., к.ю.н., доцент (Одеська філія Міжрегіональної академії управління персоналом)

Необхідність з'ясування сутності поняття «громадське місце» набула актуальності за даними дослідників з 60-х рр. ХХ ст.. [1] Така необхідність виникла у зв'язку з розробкою перш за все поняття громадського порядку. Це поняття розроблялося у зв'язку з окремими політичними подіями і можливістю виникнення масових акцій.

Разом з тим масові акції вдалося нейтралізувати, проте розроблення поняття громадський порядок довело, що в науці було сформульовано такий вираз: громадський порядок – це закріплений у нормах права і моралі певний порядок у громадських місцях [2].

Разом з тим поняття громадських місць не було визначено і тому трактувалося воно по різному. Цікавим є те, що визначення громадських місць стало зустрічатися у нормах кримінального права, проте громадське місце в більшості випадків це категорія адміністративного права.

Така невизначеність давала можливість кваліфікації категорії громадські місця для працівників правоохоронних органів досить своєрідно, якщо була необхідність притягти ту чи іншу особу до адміністративної чи навіть кримінальної відповідальності.

Наприклад, у коментарі до статті 206 Кримінального кодексу Української РСР «Хуліганство» місце вчинення злочину визначалося таким чином: «зазначені злочини можуть вчинятися не тільки в громадських місцях тобто на вулицях, в парках, клубах, театрах, на підприємствах, в установах, в домоволодіннях, в місцях позбавлення волі і т. ін.». [3].

Тобто громадські місця певною мірою визначалися, проте вони не були класифікованими та упорядкованими. І як вже згадувалося, що вчинення правопорушення наприклад, на підприємстві коли воно було зачинене вважалося вчиненням правопорушення в громадському місці. Слід зазначити, що певні аспекти громадських місць було визначено і в Постанові Цивільній конвенції ЄС про боротьбу з корупцією КІПС від 20.05.1974 О дальнейшем совершенствовании деятельности добровольных народных дружин по охране общественного порядка [4]

В незалежній Україні поняття громадські місця почали визначати в законодавстві ще з 2002 року. У Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» який був прийнятий 22.06.2002 наведено орієнтовний перелік громадських місць [5]. До громадських місць віднесено клуби, кінотеатри, вулиці, площі, стадіони та т. ін.

Можна констатувати, що дане визначення також було розмитим і давало можливість для різних трактувань.

Більш детально поняття громадського місця було визначено у Законі України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» [6]. У законі вперше було зроблено спробу визначення громадського місця. До громадських місць відносилися «частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, у тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони».

Зазначене визначення певною мірою охоплює всі ознаки громадських місць, проте в цьому переліку не включено такі громадські місця як вулиці, парки, сквери, дороги та т. ін.

Крім того поняття громадських місць обмежено лише територією будівлі чи її частини або споруди, а як вже згадувалося не було визначено окремі території, які також є громадськими місцями.

У визначенні не згадуються наприклад, такі частини будівель як сходи, сходові клітини, горища, підвали, ліфти, які також за певних ознак можуть бути громадськими місцями.

Слід зазначити, що сам термін громадське місце досить часто використовується у Кодексі України про адміністративні правопорушення. В цілому ряді статей Кодексу України про адміністративні правопорушення громадське місце є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони адміністративних правопорушень. До зазначених правопорушень відносяться:

- дрібне хуліганство стаття 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

- розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді, стаття 178 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

- азартні ігри, ворожіння в громадських місцях стаття 181 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

- порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях стаття 182 Кодексу України про адміністративні правопорушення

- куріння тютюнових виробів у заборонених місцях стаття 175-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення [7].

Якщо виходити зі змісту поняття громадське місце то найбільш точним є визначення публічне місце, яке зараз вживається поряд з визначенням громадське місце. Окремі дослідники доводять, що публічне місце це місце де можуть перебувати люди з метою роботи чи відпочинку. Таким чином визначальною рисою громадського чи публічного місця є його значення для громадян. Громадське місце має використовуватися громадянами для задоволення своїх політичних, ідеологічних, естетичних, економічних, культурних, оздоровчих та інших інтересів.

Публічність таких місць означає, що вони можуть використовуватися необмеженою кількістю громадян при цьому за плату чи безкоштовно.

Досить цікаву думку щодо публічних місць висловив один з дослідників у 2002 році. Він пропонував що будь-які об'єкти чи території де можуть перебувати громадяни наприклад, парк, стадіон, транспортний засіб загального користування, ділянка лісу та т. ін. можуть бути класифіковані як громадські місця, якщо на цій території проводяться певні заходи і там присутня певна кількість людей за плату чи безкоштовно.

На нашу думку, такий підхід можна визначити правильним, проте якщо на території такого громадського чи публічного місця вчинене правопорушення, то повинен бути відповідний документ про те, що дане місце є публічним.

На основі дослідження можна зробити окремі узагальнення стосовно поняття громадське місце чи публічне місце. Громадське місце чи публічне місце має наступні ознаки

- громадське місце це частина будь-якої території це може бути вулиця, парк і навіть частина лісу. На цій території відбуваються певні події, які вимагають охорони публічного порядку та публічної безпеки;

- головне завдання громадського чи публічного місця це задоволення потреб громадян у сфері культури, ідеології, економіки, тому громадяни мають право користуватися громадськими місцями безкоштовно або за плату, а держава має забезпечувати порядок їх використання;

- громадське або публічне місце відіграє досить важливу роль у суспільстві, адже саме в громадських місцях досить часто відбуваються події, які можуть докорінно змінити все суспільство;

- громадські місця повинні утримуватися у відповідному порядку . Зазначене завдання виконується державними, комунальними або громадськими організаціями, які мають відповідне право щодо їх утримання і використання;

- правопорушення, які вчиняються в громадських місцях вчиняють досить великий негативний вплив на суспільство, тому покарання за такі правопорушення є підвищеними;

- вчинення правопорушення не у громадському місці, наприклад, у приватному будинку чи квартирі, якщо воно не загрожувало інтересам громадян чи підприємств, установ та організацій , а також держави карається менше ніж правопорушення, яке вчинене в публічному місці;

- законодавством передбачено, що в разі виникнення надзвичайних ситуацій державні органи можуть обмежувати доступ до громадських місць. Такі надзвичайні ситуації визначено в окремих законах наприклад, введення воєнного стану, введення режиму надзвичайної ситуації та т. ін.

Таким чином можна запропонувати наступне визначення громадського чи публічного місця:

- громадське місце це певна територія, яка має обмеження і може бути використовуватися для задоволення різноманітних потреб громадян;

- доступ до громадського місця здійснюється безкоштовно або за плату;

- територія, яка визнана громадським місцем охороняється державними органами і за правопорушення у громадських місцях настає відповідна відповідальність.

Література:

1. Надобко Т.Ю. Поняття «громадське місце» в науці адміністративного права Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія Юриспуденція 2015 № 17 том 1. С 160-163.
2. Кузнецова Н.Ф. Уголовная ответственность за нарушение обще-ственного порядка / Н.Ф. Кузнецова. - М. : Госюриздат, 1963. - 170 с.
3. Уголовный кодекс Украинской ССР. Научно-практический комментарий. Под общей редакцией В.И. Зайчука. Изд политической литературы Украины Киев – 1969.
4. О дальнейшем совершенствовании деятельности добровольных народных дружин по охране общественного порядка https://zakononline.com.ua/documents/show/169687___169687
5. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону || від 22.06.2000р. - № 1835-III https://protocol.ua/ru/pro_uchast_gromadyan_v_ohoroni_gromadского_poryadku_i_derzavnogo_kordonu/
6. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення Закон України від 22 вересня 2005 року № 2899-IV Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 52, ст.565)
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст.213 - ст.330) Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122)
8. Подоляка А. Громадський порядок: сутність, поняття та форми за-безпечення / А. Подоляка // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2009. -№2.- С. 54-60.
9. Агапов А.Б. Постатейный комментарий к Кодексу Российской Федерации об административных правонарушениях / А.Б. Агапов. - М., 2002.- 986 с.

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Ізбаиш К. С., к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник відділу організації наукової роботи (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Аносенков А. А., к.ю.н., доцент, консультант Інституту глибинної психології і методів психокорекції

Соціальний захист поліцейських є одним із видів соціального захисту населення, що має певну специфіку, яка зумовлена виконанням їх професійної діяльності, пов'язаної з підвищеним ризиком і небезпекою. Для проведення повноцінного дослідження та трактування його результатів у цьому напрямку

насамперед слід звернутися до визначення поняття захисту, визначити його особливості та розмежування його із поняттям соціального захисту.

Великий енциклопедичний юридичний словник вказує, що соціальний захист - система юридичних, економічних, фінансових та організаційних засобів держави щодо захисту населення від соціальних ризиків [10, с. 476]. В юридичній енциклопедії зазначено, що соціальний захист - система економічних, правових, організаційних та інших заходів держави із забезпечення соціальних прав і гарантій громадян. Система включає виплату пенсій, різні види матеріальної допомоги і компенсацій, обслуговування хворих і людей похилого віку, турботу про дітей і молодь, фінансування з державних і місцевих бюджетів відповідних соціальних програм (охорона здоров'я, освіта, будівництво житла, подолання безробіття тощо) [9, с. 265].

Одним із різновидів соціального захисту є соціальний захист поліцейських. Однак дослідження праць науковців щодо сутності соціального захисту поліцейських засвідчує, що наразі немає єдиного підходу до розуміння вказаного поняття [2, 6].

Наявність заходів соціального захисту для співробітників поліції характеризує цей вид служби як найбільш значущий для держави, адже він означений специфікою, пов'язаною з постійним ризиком для життя та здоров'я. Безперечно, що від рівня соціального захисту працівників поліції здебільшого залежить якісний рівень кадрового складу власне органу поліції [5, с.31].

Так, Н.П. Борецька, досліджуючи соціальний захист, вказує, що під соціальним захистом розуміє систему закріплених державою соціальних та економічних прав і гарантій, реалізованих у межах її соціальної політики на основі механізмів забезпечення життєвого рівня, достатнього для становлення й розвитку особистості на всіх етапах життєдіяльності людини [1, с. 84].

Сучасний науковець М.І. Іншин визначає, що соціальний захист - це сукупність юридичних норм і гарантій, спрямованих на регламентацію професійної діяльності Національної поліції за рахунок коштів Державного бюджету в напрямі соціальної та матеріальної підтримки працівників поліції у зв'язку із втратою ними працездатності, інвалідністю, настанням пенсійного віку, професійними захворюваннями й іншими обставинами, передбаченими спеціальними законами [3, с. 273].

Так, на думку Д.О. Марусевича, соціальний захист поліцейських містить такі складові, як: 1) загальний соціальний захист, який передбачає гарантування Конституцією України реалізації прав поліцейських у сфері соціального захисту; 2) спеціальний соціальний захист, який визначає наявність прав поліцейського у сфері соціального захисту (визначено в законах України) та виникає у зв'язку з наявністю об'єктивних обставин і специфікою професійної діяльності; 3) додатковий соціальний захист вказує на комплекс заходів, реалізованих уповноваженими суб'єктами у сфері соціального захисту, що передбачають додаткові гарантії реалізації прав і законних інтересів поліцейських у сфері соціального захисту [5, с. 273].

Тому доцільно було б соціальний захист поліцейських розглядати як комплексне поняття, яке реалізується в межах діяльності держави за різними

напрямами. Зміст вказаної категорії становить взаємообумовлена дія всіх складових, які, діючи системно й цілеспрямовано, сприяють забезпеченню реалізації прав і законних інтересів кожного поліцейського. У контексті розгляду системності елементів соціального захисту поліцейських слід передусім зважати на діяльність суб'єктів публічної адміністрації, державних підприємств, установ із захисту прав поліцейських у соціальній сфері, забезпечення їхніх інтересів, на підставі чого можна виокремити види й підвиди соціального захисту поліцейських залежно від певних критеріїв, ознак. Таким чином, виокремлення видів соціального захисту поліцейських дозволить: по-перше, чітко визначити місце кожного виду в системі соціального захисту населення; по-друге, у розрізі виокремлених видів соціального захисту поліцейських розкрити їх зміст, призначення та функціональні особливості.

Закон України «Про Національну поліцію» передбачає, що поліцейський у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими зазначеним Законом та іншими актами законодавства [7]. У Законі України «Про Національну поліцію» використовується термін соціальний захист, зміст якого є ширшим за зміст терміну соціального забезпечення.

Закон України «Про Національну поліцію» передбачає наступні гарантії соціального захисту поліцейського: забезпечення належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків; отримання своєчасно і в повному обсязі грошового забезпечення та інших компенсаційних виплат відповідно до закону та інших нормативно-правових актів України; користування у повному обсязі гарантіями соціального та правового захисту; під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту (ст. 62). Однак, більш широкому колу гарантій соціального захисту присвячено розділ 9 «Соціальний захист поліцейських», а саме: службовий час і час відпочинку поліцейських (ст. 91), відпустки поліцейських (ст. 92), обчислення тривалості відпусток поліцейських (ст. 93), грошове забезпечення поліцейських (ст. 94), медичне забезпечення поліцейських (ст. 95), житлове забезпечення поліцейських (ст. 96), одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського (ст. 97), особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги (ст. 98), розміри одноразової грошової допомоги (ст. 99), призначення одноразової грошової допомоги (ст. 100), підстави, за яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються (ст. 101), пенсійне забезпечення поліцейських (ст. 102), навчання дітей поліцейських (ст. 103), захист прав та законних інтересів працівників поліції (ст. 104) [7].

Крім того, Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України під час дії воєнного стану» гарантує безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності [8].

Таким чином, соціальний захист поліцейських забезпечується завдяки повному комплексу організаційних, правових та соціально-економічних заходів

та гарантій, спрямованих на забезпечення соціально-економічних прав, обумовлених особливостями несення служби.

Література:

1. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми : монографія. Донецьк : Янтра, 2001. 351 с.
2. Денісова Л.Л. Правове регулювання соціального забезпечення працівників поліції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2017. 20 с.
3. Іншин М.І. Сутність і значення поняття соціального захисту працівників поліції в сучасних умовах. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету*. 2015. № 4. С. 269-277.
4. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 16.09.2022).
5. Марусевич Д.О. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту поліцейських : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний університет внутрішніх справ. Київ, 2021. 236 с.
6. Мельник К.Ю. Окремі аспекти соціального захисту осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ. *Право і безпека*. 2011. № 5. С. 180-184.
7. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липн. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 18.10.2022).
8. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» : Закон України від 15 березн. 2022 № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n130> (дата звернення 18.10.2022).
9. Юридичний словник / за ред. Б. М. Бабія. Київ: Гол. ред. Укр. рад. енцикл., 1983. 872 с.
10. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Юридична думка, 2007. 992 с.

УТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ТА ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Кабакчей І. А., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Грохольський В. Л., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Відповідно до законодавства, в Україні за певних обставин можуть утворюватись військово-цивільні адміністрації та військові адміністрації. На перший погляд можна подумати, що це однакові поняття, але це не так. Тому важливо з'ясувати особливості їх утворення, мету і завдання.

Слід відмітити, що військово-цивільні адміністрації та військові адміністрації - це державні органи які за строком дії є тимчасовими і утворюються, у разі потреби, за рішенням Президента України.

Військово-цивільні адміністрації - це тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України (у разі їх утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі проведення антитерористичної операції) або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України (у разі їх утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях) і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії актам збройної агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі відсічі збройної агресії Російської Федерації, зокрема проведення антитерористичної операції (ст. 1) [1].

Військово-цивільні адміністрації району, області на відповідній території здійснюють повноваження районних, обласних рад, державних адміністрацій та інші повноваження, визначені Законом України «Про військово-цивільні адміністрації» (ст. 1) [1].

На територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи - військові адміністрації (ст. 4) [2].

Таким чином слід відмітити, що за правовим регулюванням, метою, завданнями, повноваженнями і порядком утворення військово-цивільні адміністрації та військові адміністрації різняться.

Військово-цивільні адміністрації утворюються і функціонують відповідно до Конституції України, Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» від 03.02.2015 № 141-VIII, Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV та інших виданих відповідно до них нормативно-правових актів.

Військово-цивільні адміністрації утворюються у разі потреби за рішенням Президента України і на них покладаються завдання у виконанні повноважень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених Законом України «Про військово-цивільні адміністрації» від 03.02.2015 № 141-VIII, в районі відсічі збройної агресії Російської Федерації в районі проведення антитерористичної операції. Зокрема, військово-цивільні адміністрації населених пунктів утворюються в одному чи декількох населених пунктах (селах, селищах, містах) в яких, ці самі повноваження не виконують селищні та міські, обласні ради.

У разі утворення військово-цивільної адміністрації населених пунктів повноваження відповідних сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, сільських, селищних, міських голів припиняються з дня призначення керівника такої військово-цивільної адміністрації. Повноваження виконавчих органів зазначених рад, апаратів цих рад та їх виконавчих комітетів, посадових та службових осіб місцевого самоврядування, які працюють у таких органах та апаратах, припиняються з дня, наступного за днем прийняття рішення зазначеним керівником військово-цивільної адміністрації населених пунктів про можливість цієї військово-цивільної адміністрації здійснювати повноваження, віднесені законом до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад (ст. 3) [1].

Військово-цивільні адміністрації населених пунктів формуються з військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до законів України, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі в правоохоронних органах без виключення зі списків особового складу, а також працівників, які уклали з Антитерористичним центром при Службі безпеки України (у разі утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі проведення антитерористичної операції) або з Об'єднаним оперативним штабом Збройних Сил України (у разі утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях) трудовий договір (п. 4 ст. 3) [1].

Структуру і штатний розпис військово-цивільних адміністрацій населених пунктів затверджує за поданням керівника відповідної військово-цивільної адміністрації керівник Антитерористичного центру при Службі безпеки України, а в разі утворення військово-цивільних адміністрацій населених пунктів для виконання повноважень відповідних органів у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях - Командувач об'єднаних сил (п. 8 ст. 3) [1].

Щодо військових адміністрацій, то вони також утворюються за рішенням Президента України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування. Військові адміністрації населених пунктів утворюються в межах територій територіальних громад.

Військові адміністрації населених пунктів формуються з військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до законів України, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, служби цивільного захисту, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі в правоохоронних органах, органах та підрозділах цивільного захисту без виключення зі списків особового складу, а також працівників, які уклали трудовий договір з

обласними військовими адміністраціями (у разі їх утворення) або з Генеральним штабом Збройних Сил України (якщо у відповідній області не утворено обласну військову адміністрацію) (п. 5 ст. 4) [2].

Військову адміністрацію населеного пункту очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за пропозицією Генерального штабу Збройних Сил України або відповідної обласної державної адміністрації. Начальником військової адміністрації населеного пункту може бути призначений відповідний сільський, селищний, міський голова.

Військові адміністрації здійснюють повноваження, характерні для органів місцевої влади та місцевого самоврядування, з особливостями воєнного стану.

При утворенні військових адміністрацій населених пунктів повноваження військово-цивільних адміністрацій цих населених пунктів припиняються з дня початку здійснення відповідною військовою адміністрацією своїх повноважень.

У разі утворення районних, обласних військових адміністрацій у день набрання чинності актом Президента України про їх утворення припиняються повноваження відповідних районних, обласних військово-цивільних адміністрацій (п. 9 ст. 4) [2].

У зв'язку з широкомасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року Російської Федерації в Україні військові адміністрації утворені в кожній області та районі. Відповідні державні адміністрації та голови таких адміністрацій набули статусу військових адміністрацій та начальників таких військових адміністрацій. Сьогодні відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» існують: обласні, районні, міські, селищні, сільські військові адміністрації.

Таким чином, і військові адміністрації, і військово-цивільні адміністрації це є тимчасові державні органи, які призначаються президентом України на відповідній території. Але військові адміністрації керуються Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII і мають на меті забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території України, тоді як військово-цивільні адміністрації виконують повноваження, характерні для органів місцевої влади, у тому числі делеговані. Вони здійснюють свої права за погодженням з Командувачем об'єднаних сил. Керуються Законом України «Про військово-цивільні адміністрації» від 03.02.2015 № 141-VIII.

Література:

1. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення 21.10.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=6> (дата звернення 21.10.2022).

3. Військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації України: що в них спільного та відмінного в умовах воєнного стану? URL: <https://law.chnu.edu.ua/viiskovi-administratsii-ta-viiskovo-tsyvilni-administratsii/> (дата звернення 20.10.2022).

4. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/638-15>. (дата звернення 21.10.2022).

ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН В ПРИРОДООХОРОННІЙ СФЕРІ В КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Казанчук І. Д., к. ю.н, доцент, доцент кафедри (Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна)

В результаті бойових дій на території України окрім багатьох соціальних і економічних проблем виникла ще одна нагальна проблема – екологічна, яка вимагає невідкладного вирішення з боку держави. Нажаль фактична відсутність можливостей щодо контролю усієї території Донецької та Луганської областей, неспроможність контролюючих органів вчасно реагувати на порушення адміністративного (природоохоронного) законодавства через постійні обстріли не дозволяють об'єктивно оцінити шкоду, нанесену навколишньому природному середовищу за період збройних протистоянь. За статистичними даними, внаслідок дій країни-терориста докільню України вже завдано збитків на суму понад 1,35 трлн. грн. Але, як стверджують екологи, «навіть ця шалена сума не відображає реальної картини нанесеної українській державі шкоди». Зокрема, в Україні вже постраждало 3 млн. га. лісів, а це майже третина лісового фонду нашої держави [1]. При чому деякі з них вже втрачені назавжди.

Ризики, пов'язані із пошкодженням комунікацій, підприємств та інших об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, мають особливе значення, адже в умовах відсутності контролю та можливостей ліквідації їх негативних наслідків, потенційно збільшують масштаби негативного впливу з кожним днем. За такої ситуації проблемою слід визнати належне правове забезпечення екологічних прав людини визнані, що визнані в Україні, яка прагне стати членом Європейського Союзу, найважливішою соціальною цінністю [2]. Втім, їх ефективне дотримання залежить від рівня гарантованості. Головною ознакою гарантій щодо захисту права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля є їх правове закріплення. Держава, гарантуючи громадянам право на сприятливе навколишнє середовище, має передбачити чітку структуру його реалізації. Окрім Конституції України ці гарантії вказані в ст.ст. 10, 11, 12, 37 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3], і стосуються здебільшого питання охорони природного середовища та частково питання забезпечення екологічної безпеки. Зокрема, центральним у реалізації екологічного права є визначена законодавством система специфічних гарантій відповідно до яких суб'єкти господарської діяльності незалежно від форм власності в ході користування природними надрами повинні дотримуватися вимог чинного законодавства, нести відповідальність за його порушення і

здійснювати адміністративні й технічні заходи, спрямовані на зменшення шкідливого впливу на навколишнє природне середовище [4, с.118].

В Україні адміністративна відповідальність за порушення в сфері охорони природи і використання природних ресурсів передбачена ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3] і гл. 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення [5]. Треба визнати, що на практиці не надається належне значення ролі гарантій в реалізації суб'єктами своїх прав в природоохоронній галузі. Між тим, це інструмент збереження і відновлення стану навколишнього середовища. Без гарантованості суб'єктивних прав складно говорити про повне забезпечення правами. І тим більше вторинними стають питання практичного користування своїх прав суб'єктом. У науковій літературі питання про поняття і систему гарантій розглядається з різних точок зору. Так, на думку В.Б. Авер'янова «гарантії це норми права і засновану на них правозастосовчу діяльність, та індивідуальні юридичні акти, в яких ця діяльність фіксується [6, с. 47]». Якщо під «гарантіями» розуміти законодавчо закріплені засоби охорони суб'єктивних прав громадян і організацій, способи їх реалізації, та засоби забезпечення законності і охорони правопорядку, інтересів особистості, суспільства і держави, то «засоби» – це інструмент органів державної влади, громадських об'єднань, громадян у боротьбі за належне здійснення основних прав [7, с. 18]. Крім того, термін «гарантія» в ряді наукових концепцій застосовується для окреслення засобів, за допомогою яких здійснюється забезпечення, що є головним фактором реалізації прав людини, який неможливий без політичних, економічних, організаційних і соціальних умов. Отже, гарантії і є правові засоби, способи, за допомогою яких забезпечується реалізація прав і свобод громадян.

В системі гарантій виключне значення надано конституційним гарантіям, які мають найвищу юридичну силу і становлять основу правового регулювання суспільних відносин. В такому значенні вони виступають як принцип, що знаходить свій прояв у встановленому законом процесуальному порядку проведення тієї або іншої діяльності органів у розв'язанні адміністративних спорів про право в адміністративних відносинах, при застосуванні заходів адміністративного впливу, при розгляді скарг. За цим підходом гарантії розглядаються лише в аспекті правових засобів (правил) охорони прав. На нашу думку таке визначення надто звужує поняття гарантій, адже їх система включає не тільки засоби, спрямовані на охорону прав людини, але і засоби, за допомогою яких безпосередньо забезпечується їх реалізація на основі закону. Так, зокрема, до системи юридичних засобів реалізації прав громадян в адміністративній науці слід віднести: закріплені нормами адміністративного права межі прав і засоби конкретизації обов'язків громадянина, юридичні факти, з якими пов'язана їх реалізація; процесуальні форми здійснення прав, засоби адміністративного примусу і стимулювання правомірної реалізації прав людини. Також до кола правових гарантій слід включити: закріплення норм права засоби нагляду і контролю для виявлення випадків правопорушень; заходів правового захисту та юридичної відповідальності; запобіжні заходи; правоохоронні заходи; процесуальні форми охорони прав; заходи профілактики

і попередження правопорушень. Щодо природоохоронної сфери, заслуговує на увагу визначення, надані Ю.С. Шемшученкою та М.М. Шумило, які визначили правові гарантії як «встановлені законом засоби забезпечення використання, дотримання, виконання і застосування норм екологічного права [8, с. 34]». Важливою ознакою гарантії є активно-вольові дії організаційного характеру, спрямовані на забезпечення законності в процесі реалізації права. Це усі види контрольно-наглядової діяльності державних органів.

В умовах сьогодення уповноважені державні органи здійснюють контрольно-наглядову діяльність за дотриманням встановлених законом вимог й правил, порушення яких може заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу. Зокрема, вони видають документи дозвільного характеру в ході здійснення суб'єктами господарської діяльності (зокрема, поводження з небезпечними відходами; транспортування природного газу і нафтопродуктів трубопроводами; пошуку корисних копалин).

Відповідно, правові гарантії складаються з різних організаційно-правових механізмів, завдяки яким забезпечується сприятливі умови для реалізації прав. Неодмінною принципом гарантій є їх дієвість і ефективність. На думку Іванюшенка В.В. це означає, що гарантії (або належна правова процедура) є передбачені законом спеціальні засоби здійснення охорони прав і, у разі порушення, відновлення їх [7, с. 23]. Ефективна природоохоронна діяльність є загальною умовою дієвості всієї системи гарантій прав, законних інтересів особи та належного виконання обов'язків. Гарантії, як правові умови, повинні не тільки забезпечувати права суб'єктів у процесі виникнення, зміни і припинення правовідносин, а й у всіх випадках забезпечити людині реальне користування наданими законом природними ресурсами.

Таким чином, характеристика гарантій прав людини в природоохоронній сфері з позиції науки адміністративного права та практики адміністративного законодавства наводить на певні висновки:

По-перше, гарантії є специфічними правовими засобами забезпечення передбачених законодавством України прав людини і громадянина в природоохоронній сфері до реальної їх реалізації, охорони і захисту.

По-друге, гарантії в сфері охорони навколишнього природного середовища є системою узгоджених принципів, норм і вимог, що забезпечують процес реалізації усіма учасниками відносин своїх прав і законних інтересів в процесі використання природних ресурсів, безперешкодну і ефективну участь громадськості у вирішенні питань державної екологічної політики.

По-третьє, ефективність процесу гарантування належного стану охорони навколишнього природного середовища залежить від рівня розвитку державних інститутів, узгодженості інтересів держави і суспільства, наявності ефективного механізму реалізації адміністративно-правових норм.

Література:

1. Довкілля та війна - 2022. Офіційний сайт «Екологія. Право. Людина. URL: <http://epl.org.ua/environment-tax/dovkilliya-ta-vijna/>
2. Смирнова К. Європейська інтеграція України: актуальні питання. Право України. 2011. № 5. С. 148-152.

3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

4. Петров Є.В. Феноменологія адміністративно-господарського права України : моногр. Х. : Діа плюс, 2012. 392 с.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X (в ред. від 07.09.2022). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України* «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

6. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / [В. Б. Авер'янов, М. А. Бояринцева, І. А. Кресіна, Д. М. Лук'янець та ін.]; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Наук. думка, 2007. 587 с.

7. Іванюшенко В.В. До питання щодо поняття юридичних гарантій права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля. *Правничий вісник. Ун-т економіки та права «КРОК»*. К., 2009. Вип. 4. С. 17–25.

8. Велика українська енциклопедія. тематичний реєстр гасел з напрямку «Юридичні науки» / Укладачі: Бабка В. Л., Шумило М. М.; за ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. К: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.

ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Калайнов Д.П., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Положеннями розділу VIII «Громадський контроль поліції» Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. регламентовано звітування керівників територіальних органів (підрозділів) поліції перед громадськістю про поліцейську діяльність, а також визначено окремі питання взаємодії між органами поліції та представниками органів місцевого самоврядування й громадськості.

Водночас слід констатувати, що ці положення Закону України «Про Національну поліцію» в службову діяльність органів (підрозділів) поліції підзаконними актами не впроваджено. Відсутність відповідних нормативно-правових актів МВС чи організаційно-розпорядчих документів Національної поліції з даного питання не дає можливості налагодити дієву комунікацію поліцейських із громадськістю.

Існуючий порядок не можна вважати задовільним. Учені-адміністративісти в пошуках кращого рішення вивчають світовий (насамперед європейський) досвід (наприклад, голландський чи англійський) [1]. У голландській моделі місцевою поліцією керує «трійка», яка складається з мера, прокурора і очільника поліції, до роботи якої залучаються представники місцевої спільноти. В англійській моделі децентралізація та участь громадян стали ключовими засадами на рубежі XX та XX століть. На місцевому рівні цілі та завдання роботи місцевого уряду розробляються регіональними органами

щодо запобігання злочинам, у яких крім поліцейських представлені депутати, працівники соціальних служб, бізнес та громадськість. Поточні плани затверджують місцеві поліцейські комітети, що складаються з муніципальних депутатів, мирових суддів та незалежних фахівців. Розглядаються також незалежні контрольні механізми, як, наприклад, у міській поліції Нью-Йорка, де є: омбудсмен, зайнятий лише скаргами громадян на поліцію; спеціальні судді, які розглядають заяви на незаконні дії поліцейських; оплачувані з місцевого бюджету адвокати, які допомагають громадянам у таких справах.

Уявлення про те, як має бути організований контроль за діяльністю поліції, щоб успішно взаємодіяти з територіальними громадами, лише дуже приблизно нагадують, як діяти в нинішній ситуації.

Сьогоднішні механізми взаємодії з поліцією в нашій державі складаються, як не дивно, значною мірою з радянської спадщини. По-перше, звіти керівників відділів поліції перед місцевими депутатами є радше формальними, без будь-яких суттєвих можливостей для депутатів вплинути на оцінку роботи поліції або її плани на майбутній період. По-друге, такі механізми взаємодії, як робочі наради та комісії, назагал продовжують працювати лише там, де місцева влада проявляє ініціативу. Нарешті, в ситуації, коли в територіальній громаді бачать проблему з публічною безпекою і порядком, там намагаються її вирішити на свій страх і ризик: десь засновують приватне охоронне підприємство, десь місцева влада фінансує добровільних помічників дільничних офіцерів поліції, десь організовують «ДНД». Водночас такі форми взаємодії можуть призводити і до інших результатів, іноді прямо протилежних заявленим: десь узаконюється охоронний бізнес, десь просто роблять «показники».

На нашу думку, проблема значною мірою полягає в тому, щоб така взаємодія місцевої влади з поліцією будувалась не на випадкових експериментах та персональних зв'язках, а була більш системною, краще врегульованою законодавчо. При розробленні проєкту нормативно-правового акта, спрямованого на налагодження взаємодії органів (підрозділів) поліції з громадськістю, слід звернути увагу на визначення форми та змістовного наповнення звітів, порядок, строки та період звітування керівників органів (підрозділів) поліції перед населенням з урахуванням специфіки взаємодії органів (підрозділів) поліції з громадськістю.

Відповідно до статей 26, 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. на засіданнях сільських, селищних, міських, районних та обласних рад слухається інформація керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території. Також відповідно до ст. 8 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України заслуховують, за потреби, доповіді посадових осіб правоохоронних органів, що знаходяться на відповідній території, про виконання вимог законодавства щодо забезпечення публічної безпеки та порядку.

Тому, виходячи з вимог чинного законодавства, звіт керівника органу (підрозділу) поліції перед населенням повинен мати форму очної інформативної доповіді, яка доводиться до відома відповідного органу місцевого самоврядування на його пленарному засіданні. Указані звіти також мають бути опубліковані на офіційних веб-порталах органів поліції відповідно до ч. 1 ст. 86 Закону України «Про Національну поліцію».

На нашу думку, звіт про поліцейську діяльність може містити таку інформацію:

- особливості криміногенної ситуації на відповідній території;
- основні підсумки діяльності органу (підрозділу) поліції щодо виконання завдань, передбачених ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», зокрема про ефективність ужитих заходів у сфері: забезпечення публічного порядку в громадських місцях; ювенальної превенції; безпеки дорожнього руху; протидії сімейному насильству; боротьби з особливо тяжкими та тяжкими злочинами (у т.ч. по резонансних справах); боротьби з обігом і вживанням наркотичних засобів; боротьби з незаконним обігом зброї;
- проведена робота з профілактики правопорушень;
- підсумки моніторингу громадської думки про діяльність поліції в регіоні;
- про виконання пріоритетів, поставлених перед органом (підрозділом) поліції відповідною поліцейською комісією;
- результати розгляду звернень громадян, депутатів, представників громадських організацій, а також заходи реагування на публікації в ЗМІ про недоліки в діяльності органу (підрозділу) поліції.
- потреби органу (підрозділу) поліції, які могли б бути задоволені шляхом допомоги з боку органів місцевого самоврядування, а також результати використання допомоги, наданої у звітному періоді органами місцевого самоврядування на реалізацію покладених на поліцію завдань;
- приклади самовідданого виконання працівниками органу (підрозділу) поліції свого службового обов'язку та їх заохочення;
- приклади неналежного виконання працівниками органу (підрозділу) поліції своїх посадових обов'язків та притягнення їх до встановленої законом відповідальності.

Керівник органу (підрозділу) поліції звітує перед громадськістю органом місцевого самоврядування про діяльність підпорядкованого органу один раз на рік – у першому кварталі року, наступного за звітним. Водночас, відповідно до ч. 1 ст. 88 Закону України «Про національну поліцію», керівники територіальних підрозділів поліції не менше одного разу на два місяці проводять відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування. Час, місце і регламент звітування (відкритих зустрічей) керівників органів (підрозділів) поліції визначається за погодженням з органом місцевого самоврядування, а також із вищим керівником територіального органу поліції.

На етапі підготовки до звіту розробляється інформаційно-аналітична довідка, в якій необхідно відобразити результати проведеної роботи.

Інформаційно-аналітичну довідку не пізніше ніж за 10 днів до призначеної дати звітування необхідно надати до органу місцевого самоврядування і розмістити на офіційному веб-порталі органу (підрозділу) поліції, а також у соціальних мережах. Інформацію про звіт варто розміщувати на головній сторінці сайту. Стенд з інформацією про звіт необхідно розмістити в доступному для громадськості місці.

Слід передбачити, що за підсумками звіту перед населенням може прийматися рішення, яке повинне містити оцінку діяльності органу (підрозділу) поліції, а також рекомендації щодо покращання його діяльності.

За погодженням із керівництвом органу місцевого самоврядування проводиться акредитація представників електронних і друкованих ЗМІ для поширення інформації про діяльність поліції відповідно до ст. 9 Закону України «Про Національну поліцію». Також слід передбачити, що залежно від тематики питань, які передбачається обговорити під час відкритих зустрічей із громадськістю, для участі можуть запрошуватися працівники міжрегіональних територіальних органів поліції. Під час відкритих зустрічей із громадськістю може проходити нагородження громадян та громадських організацій за активну участь в охороні публічного порядку та безпеки. Прийняті в ході проведення відкритих зустрічей із громадськістю звернення громадян підлягають реєстрації, обліку і вирішенню в порядку, установленому нормативно-правовими актами Національної поліції України.

Керівники органів (підрозділів) поліції мають бути готові до ефективної організації взаємодії з депутатськими комісіями, які можуть створюватися в органах місцевого самоврядування для здійснення цивільного контролю за сектором безпеки і оборони (до складу якого входить Національна поліція України) (відповідно до ст. 8 Закону України «Про національну безпеку України»).

У фокусі громадського контролю мають бути також такі напрями: моніторинг умов утримання затриманих та запобігання тортурам та жорстокому поводженню; обстеження відділень поліції для оцінювання, з одного боку, умов для громадян (доступність, інформаційна відкритість, поводження з відвідувачами тощо), з іншого – умов роботи поліцейських (можливості для роботи, відпочинку тощо); контроль за поліцейськими у публічних місцях (зокрема, перевірка службових жетонів); спостереження за публічними акціями, за дотриманням установлених правил як поліцією, так і мітингувальниками. Важливим напрямом повинен стати контроль за статистикою поліцейської діяльності (наявність, доступність, достовірність).

Література:

1. Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України : зб. тез доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф.(Харків, 11 квіт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. 268 с.

2. Братель С.Г. Громадський контроль за діяльністю міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. 22 с.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ, ЩОДО ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Киян Д.В., аспірант докторантури та аспірантури (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Випробуванням для всього суспільства, діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та правоохоронних органів стало запровадження військового стану як особливого режиму, введеного на території України Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. року №64/2022 через акт військової агресії Російської Федерації.

Повномасштабна війна, що наразі триває, але цей факт не скасував потреб у здійсненні публічних закупівель.

28 лютого 2022 року Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 28.02.2022 № 169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» (далі по тексту- Постанова №169) [1] відповідно до якої замовники, визначені ч.9 ст. 3 Закону України «Про публічні закупівлі» [2] оборонні та публічні закупівлі товарів, робіт і послуг здійснюються без застосування процедур закупівель та спрощених закупівель, визначених Законами України «Про публічні закупівлі» та «Про оборонні закупівлі».

Замовник може здійснювати публічні закупівлі, вартість яких не перевищує 50 тис. гривень, з використанням електронної системи закупівель, у тому числі з використанням електронних каталогів. У разі здійснення закупівель, вартість яких не перевищує 50 тис. гривень, без використання електронної системи закупівель замовник обов'язково дотримується принципів здійснення публічних закупівель, не вносить інформацію про такі закупівлі до річного плану та не оприлюднює в електронній системі закупівель звіт про договір про закупівлю, укладений без використання електронної системи закупівель [1].

У разі здійснення закупівлі, вартість якої є меншою ніж 50 тис. гривень, без використання електронної системи закупівель замовник обов'язково дотримується принципів здійснення публічних закупівель.

Замовник не вносить інформацію про таку закупівлю до річного плану та не оприлюднює в електронній системі закупівель звіт про договір про закупівлю, укладений без використання електронної системи закупівель.

Замовник може здійснити публічну закупівлю, вартість якої є меншою ніж 50 тис. гривень, з використанням електронної системи закупівель, у тому числі з використанням електронних каталогів [3].

Закупівлі на суму понад 50 тисяч гривень потрібно здійснювати через систему Прозоро, а саме через спрощені закупівлі або використанні електронних каталогів.

В Постанові 169 вказані виключення на підставі яких можна не проводити спрощені закупівлі або закупівлі через електронні каталоги. Так, придбання товарів, робіт і послуг, вартість яких становить або перевищує 50

тисяч гривень, може здійснюватися без застосування порядку проведення спрощених закупівель та/або електронного каталогу у наступних випадках:

- інформація, що повинна бути оприлюднена в оголошенні про проведення спрощеної закупівлі, належить до інформації з обмеженим доступом або її розголошення під час дії правового режиму воєнного стану може нести загрозу національній безпеці та/або громадській безпеці і порядку (закупівля будівництва укріплень, фортифікаційний споруд, блокпостів тощо);

- замовник перебуває в районі проведення воєнних (бойових) дій на момент прийняття рішення про здійснення закупівлі або її здійснення;

- відсутня технічна можливість використання електронної системи закупівель, яка повинна бути документально підтверджена замовником.

Наприклад, потрібне укріплення будівлі, що зруйнувалась і не вистачає часу проводити процедуру публічних закупівель, бо потрібно здійснювати необхідні будівельні роботи вже зараз, тому товари чи послуги можуть бути виконані, поставлені чи надані виключно певним суб'єктом господарювання за наявності однієї з перерахованих умов:

- предмет закупівлі полягає у створенні або придбанні витвору мистецтва або художнього виконання;

- укладення договору про закупівлю з переможцем архітектурного або мистецького конкурсу;

- відсутність конкуренції з технічних причин, яка повинна бути документально підтверджена замовником;

- необхідність захисту прав інтелектуальної власності;

- укладення договору про закупівлю з постачальником "останньої надії" або з постачальником універсальної послуги на постачання електричної енергії або природного газу;

- відмінено спрощену закупівлю через відсутність учасників, у тому числі за лотом;

Наприклад, проводиться спрощена закупівлю і на неї ніхто з постачальників не прийшов. У зв'язку з цим наступну закупівлю проводять шляхом прямої закупівлі та звітування [3].

- виникла після укладення договору про закупівлю у замовника необхідність у постачанні додаткового обсягу товару у того самого постачальника, якщо в разі зміни постачальника замовник був би вимушений придбати товар з іншими технічними характеристиками, що призвело б до виникнення несумісності, пов'язаної з експлуатацією і технічним обслуговуванням. Закупівля додаткового обсягу товару у того самого постачальника здійснюється протягом трьох років після укладення договору про закупівлю, якщо загальна вартість такого постачання не перевищує 50 відсотків ціни договору про закупівлю;

- виникла після укладення договору про закупівлю у замовника необхідність закупівлі додаткових аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника. Можливість і умови таких додаткових робіт чи послуг можуть бути передбачені в основному договорі про закупівлю, який укладений за результатами проведення тендеру/спрощеної закупівлі. Закупівля додаткових

аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника здійснюється протягом трьох років після укладення договору про закупівлю, якщо загальна вартість таких робіт чи послуг не перевищує 50 відсотків ціни основного договору про закупівлю, укладеного за результатами проведення тендеру/спрощеної закупівлі;

-здійснюється закупівля послуг з адвокатської діяльності;

-здійснюється закупівля юридичних послуг, пов'язаних із захистом прав та інтересів України, у тому числі з метою захисту національної безпеки і оборони, під час врегулювання спорів, розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України;

-здійснюється закупівля товарів, робіт і послуг для забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури.

Підсумовуючи викладене, необхідно вказати, що здійснення публічних закупівель, під час дії режиму воєнного стану, без використання електронної системи закупівель, якщо вартість закупівлі становить або перевищує 50 тис. гривень, замовник/державний замовник оприлюднює звіт щодо договору про публічні закупівлі, укладений без використання електронної системи закупівель не пізніше ніж через 70 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях. В цьому випадку додаткові угоди потрібно публікувати тільки в разі оприлюднення звіту про договір щодо закупівкль на суму, яка дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень.

Література:

1. Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 169 від 28.02.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>

2. Про публічні закупівлі: Закону України від 25.12.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

3. Кулик Л. Закупівлі по постанові № 169. що змінилось для замовників URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/zakupivli-po-postnovi-169-shcho-zminilos-dlya-zamovnikiv>

ПОРУШЕННЯ ПРИСЯГИ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ПІДСТАВА ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ З ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Ківало Л.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ОНУ імені І.І. Мечникова, м. Одеса, України)

Науковий керівник: Миколенко О.І., завідувач кафедри (ОНУ імені І.І. Мечникова, м. Одеса, України)

Якість та ефективність публічного управління залежить не тільки від рівня правового забезпечення діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, а й від наповнення цих органів професійним персоналом. Якщо публічний службовець не справляється із своїми обов'язками, показує свою некомпетентність і непрофесіоналізм на займаній посаді, грубо порушує обов'язки публічного службовця, то виникає необхідність очищення влади від такого суб'єкта. Втім процедури очищення

влади від некомпетентних і недобросовісних службовців повинні здійснюватись не хаотично, не на емоціях, а в строгому дотриманні вимог національного законодавства. Власне тому, законодавство України закріплює, підстави звільнення публічного службовця з посади та процедуру юридичного оформлення рішення про звільнення.

Закон «Про державну службу» передбачає підстави та порядок «законного звільнення державного службовця». Зокрема, Закон передбачає, що звільнення з посади є винятковим дисциплінарним стягненням [1, ст. 66], а серед його підстав називає порушення Присяги державного службовця (далі – Присяга) [1, ст. 65].

Порушення Присяги є комплексним (збиральним) поняттям. По-суті, мова йде про декілька порушень державного службовця: 1) служить своїм інтересам чи інтересам окремої соціальної групи, ігноруючи та нехтуючи при цьому інтересами Українського народу, тобто в його діяльності простежується конфлікт інтересів (вчиняється у формі дії та бездіяльності); 2) порушує вимоги Конституції і законів України (вчиняється у формі дії), а також не вживає дій щодо реалізації норм Конституції і законів України у реальне життя (вчиняється у формі бездіяльності); 3) принизливо ставиться до прав, свобод і інтересів особи (вчиняється у формі дії та бездіяльності), а також не вживає заходів щодо їх захисту (у формі бездіяльності); 4) ганьбить авторитет (честь) держави (у формі діяння) та не вживає заходів для його захисту (вчиняється у формі бездіяльності); 5) нехтує і не виконує своїх обов'язків (вчиняється у формі бездіяльності) та принижує звання державного службовця (вчиняється, як правило, у формі дії).

Службове право як частина адміністративного права, на жаль, переповнене підставами дисциплінарної відповідальності, які, по-перше, складаються із комплексу, так званих, «мініпідстав» (як видно із вище наведеного прикладу, порушення Присяги, як підстава дисциплінарної відповідальності, складається із п'ять окремих «мініпідстав» відповідальності), по-друге, сформульовані таким чином, що потребують тлумачення (наприклад, висловлювання «вірно служити Українському народові» можна трактувати як завгодно, а ще більше тлумачень виникає стосовно поняття «невірно (несамовіддано) служити Українському народові»).

Закон «Про державну службу» також передбачає і таку підставу звільнення особи з посади державної служби як «вияв неповаги до держави, державних символів України, Українського народу» [1, ст. 65]. Присяга акцентує увагу на тому, що державний службовець не повинен «ганьбити честь держави», втім, окремо існує така підстава дисциплінарної відповідальності як «вияв неповаги до держави». Бачимо, що підстави дисциплінарної відповідальності державних службовців іноді неузгоджені між собою та за змістом дублюють один одного. Таких речей не повинно відбуватись, коли мова йде про закріплення в законодавстві підстав накладання правових санкцій (конституційних, адміністративних, кримінальних, дисциплінарних тощо). Дивує і той факт, що неповага до держави та неповага до Українського народу сприймається як щось рівнозначне і тотожне. Навіть у Конституції України

питання народовладдя і питання здійснення публічної влади розділені по окремим розділам (Розділ III Конституції України присвячено формам народного волевиявлення, а Розділи IV, V, VI, VII – порядку формування та повноваженням органів державної влади). Переконані, що в ст. 65 Закону слід було окремо закріпити такі підстави дисциплінарної відповідальності державних службовців як «неповага до держави» та «неповага до Українського народу».

Також Закон «Про державну службу» передбачає таку підставу звільнення особи з посади державної служби як «поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння» [1, ст. 65]. Хотілося б, щоб державну службу як і будь-який інший вид публічної служби представляли високоморальні люди. Якщо державний службовець з'являється на службу у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння, то своїми діями він принижує звання державного службовця. Слід розуміти, що приниження звання державного службовця може проявлятися у різних формах. Поява державного службовця на службі в стані сп'яніння прописана в Законі як підстава дисциплінарної відповідальності у вигляді звільнення з посади, втім існують і інші форми приниження звання державного службовця, які охоплюються такою підставою дисциплінарної відповідальності як порушення Присяги державного службовця.

Аналіз підстав звільнення публічного службовця з посади дозволив зробити наступні висновки. Більшість підстав дисциплінарної відповідальності державних службовців у вигляді звільнення з посади характеризуються наявністю наступних недоліків: 1) представлені в Законі «Про державну службу» як комплекс чисельних менших підстав (наприклад, порушення Присяги державного службовця); 2) сформульовані з порушенням вчення про склад правопорушення, а тому потребують тлумачення як з боку офіційних структур, так і з боку науковців; 3) враховують внутрішньодержавні і ігнорують зовнішньодержавні фактори, що впливають на протиправну поведінку державного службовця; 4) використовуються в державному управлінні як засоби маніпуляції та розбудови тоталітарної системи управління; 5) не враховують принцип пропорційності розміру санкції і соціальної шкідливості протиправного діяння. Все це може бути підґрунтям для чисельних звернень осіб до адміністративного суду з оскарженням рішення про їх незаконне звільнення з посади державного службовця.

Література:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 4. Ст. 43.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ВІДНОСИН ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Коваль І.І., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник Баранов С., к.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Актуальність цієї теми полягає в тому, що Україна, проголосивши людину найвищою соціальною цінністю, взяла на себе зобов'язання забезпечувати дотримання її прав, свобод та законних інтересів, створити сприятливе середовище для підтримання нормальної життєдіяльності, але високий рівень адміністративної деліктності сьогодні свідчить про невиконання державою цих завдань.

Застарілість законодавства, численні прогалини і колізії, відсутність єдиної державної стратегії попередження адміністративної деліктності в Україні це і є підтвердженням того, що інститут адміністративної відповідальності не може виконувати покладені на нього завдання превенції, покарання та перевиховання деліквента.

Положення щодо адміністративних правопорушень містяться в різних за юридичною силою нормативно-правових актах, що зазвичай призводить до невідповідностей в застосуванні санкції за той же адміністративний проступок.

Такий стан адміністративних норм, не відповідає правовій визначеності демократичної держави. Крім того, сучасні джерела адміністративних норм знаходяться за межами Кодексу України про адміністративні правопорушення, що не сприяє підвищенню його практичного застосування [1].

Відсутність або неналежна реакція на адміністративні делікти з боку правоохоронних органів та суспільства породжує серед населення правовий нігілізм, латентність і толерантність до протиправних проявів і що саме найнебезпечніше - обумовлює вчинення правопорушень у майбутньому.

Питанням інституту адміністративної відповідальності в адміністративному праві присвячено ряд дисертаційних досліджень, монографій, наукових статей, навчальних видань тощо. Це роботи таких авторів, як: Ю. Абакумова, Ст. Авер'янов, Ст. Бандурка, А. Безсмертний, Ю. Битяк, Н. Грищук В. Голосніченко, Є. Додін, Ст. Зуй, З. Кисіль, А. Комзюк, В. Колпаков, А. С. Літошенко, А. Остапенко, Н. Тищенко та інших.

До питань адміністративно-деліктного законодавства у своїх працях зверталися О. Банчук, В. Бевзенко, І. Бородін, В. Гриценко, В. Грохольський, Т. Гуржій, Е. Демський, В. Денисенко, Л. Коваль, В. Литвиненко, Д. Лук'янець, С. Овчарук, О. Остапенко, В. Стефанюк. Науковцями було надано ґрунтовну оцінку змісту адміністративно-деліктних відносин, однак ця тема сьогодні набуває все більшої актуальності.

В останні роки в адміністративному праві відбувається нормативно-правова трансформація інституту адміністративної відповідальності. На думку значної кількості вчених, зараз існує достатньо теоретичних і правових підстав для того, щоб виділити адміністративну відповідальність в окрему галузь права – адміністративно-деліктне право.

Сьогодні залишається відкритим питання про закріплення в положеннях адміністративно-деліктного норм законодавства щодо визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності. Це питання стає актуальним у зв'язку з внесенням змін в Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», за яким суб'єктами відповідальності

за порушення правил дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, разом з фізичними особами визначено та юридичних осіб, на яких зареєстровано відповідний транспортний засіб [2]. Фактично відповідальність юридичних осіб сьогодні визнається низкою інших галузевих законів.

Досить важливими є питання вдосконалення системи адміністративних стягнень за адміністративні правопорушення, часто вони є надто м'яким і не відповідними масштабам небезпечних наслідків, які наносяться адміністративними правопорушеннями. У перспективі, для юридичних осіб також необхідно розробити окрему систему адміністративних стягнень [3].

Аналізуючи діюче законодавство щодо адміністративної відповідальності неповнолітніх можна стверджувати про наявність цілого ряду прогалин та недоліків, які створюють суттєві перешкоди в боротьбі з девіантною поведінкою неповнолітніх. Так наприклад, законодавство не вказує цілей застосування заходів впливу щодо неповнолітніх та їх виховну мету можна лише зрозуміти аналізуючи зміст цих заходів. Крім того, відсутня вказівка на підстави адміністративної відповідальності неповнолітніх загалом та підстави застосування кожного конкретного заходу впливу щодо неповнолітніх.

Наразі, в законодавстві відсутнє чітке визначення змісту адміністративного проступку, за який повинна наступати адміністративна відповідальність неповнолітніх, умов їх звільнення від адміністративної відповідальності і можливості застосування до них відповідальності громадської або інших заходів державного примусу, не розроблено певну градацію заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх в залежності від їх цільового призначення і підстав застосування [4].

Існує також ряд проблемних питань, які потребують вирішення, що пов'язані з використанням процесуальних норм адміністративно-деліктного законодавства, є нагальна необхідність у вирішенні наступних завдань:

- уточненні системи учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, визначення їх адміністративно-процесуального статусу та механізму залучення до провадження;
- удосконалення порядку виконання, накладених стягнень
- чіткого визначення порядку та вимог складання адміністративно-процесуальних документів [5].

Окреслені проблеми адміністративно-деліктного законодавства потребують негайного вирішення шляхом вироблення чіткої та науково-обґрунтованої концепції створення нового кодифікованого нормативно-правового акту в адміністративно-деліктній політиці.

Вирішення цих актуальних питань розвитку інституту адміністративної відповідальності в Україні полягає в розробці та прийнятті нового Кодексу України про адміністративні правопорушення.

На жаль, сьогодні подальша доля адміністративно-деліктного права в правовій системі України остаточно не визначена. Сьогодні проявляються тенденції до повної ліквідації цього правового інституту в системі адміністративного права. Така невизначеність політиків, юристів і вчених негативно впливає на якість досліджень у сфері адміністративно-деліктного

права, і як наслідок впливає на ефективність діяльності органів адміністративної юрисдикції.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. (дата звернення 18.10.2022).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Закон України від 14 липня 2015 року № 596-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 39. Ст. 372.
3. Гришук Н. Історико-правовий генезис інституту адміністративної відповідальності: порівняльно-правові аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 12. С. 111–115.
4. Ткаля О. Проблеми та перспективи адміністративного впливу, що застосовується до неповнолітніх. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 125-129.
5. Огороднікова І. Міжнародний досвід регулювання відносин, що виникають у процесі реалізації заходів адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері оподаткування. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2011. № 1 (52). С. 236–242.

ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Ковний Ю. Є., к.е.н., адвокат

Преамбула Загальної декларації прав людини ООН, 10 грудня 1948 року вказує, що визнання притаманної гідності та рівних і невід’ємних прав усіх членів людської родини є основою свободи, справедливості та миру у світі. Етнонаціональна політика передбачає поєднання інтересів різних її суб’єктів, зазвичай концентрація відбувається щодо статусу титульної нації та представників національних меншин. Вказана дихотомія є природньо-буттєвою, але особливо характерна для держави на первинному етапі її формування.

Звернемось до досвіду сусідів. Питання правового захисту національних меншин у Північно-Східній Європі (зокрема, у Польщі, Литві, Латвії та Естонії) нерозривно пов’язані з історією регіону. Вони також притаманні політичному середовищу, особливо в контексті двосторонніх відносин між Польщею та Литвою, а також між Росією та країнами Балтії. Травматичний досвід, сповнений величезної несправедливості, яку тоталітарні режими заподіяли цим країнам під час Другої світової війни, призвели до великих демографічних змін. Відновлення незалежності в 1990-х роках і відродження національної ідентичності литовців, латишів і естонців виразилося в двох основних сферах — регулюванні громадянства і мовній політиці. Поєднання цих інструментів мало на меті відновити належне становище титульних націй у щойно відроджених державах. Прийняті тоді політичні рішення назавжди визначили напрями правового захисту національних меншин на цих територіях [1].

Україна пішла іншим шляхом – шляхом нівелювання власної ідентичності. Захист територіальної цілісності, етнонаціональної безпеки, розвиток української культури та мови тільки нещодавно стало питанням активізації боку громадськості. Можемо констатувати, що Україною втрачено покоління громадян, які не наділені патріотичною українською правосвідомістю, а мають інертну державницьку позицію.

Комплексність правової політики етнонаціонального спрямування передбачає наявності нормативно-правових, адміністративних, економічних, політичних та соціальних гарантій реалізації належної політики у сфері забезпечення прав та свобод титульної нації та статусу національних меншин.

Проблема Української політики полягає у відсутності єдиних підходів до проблеми. Різновекторність політичних режимів створює «підлаштування» правового регулювання відповідно до панівної ідеології тогочасного періоду.

Катерина Гаертель провівши аналіз політики меншин двох постреволуційних (мається на увазі Революцію Гідності) президентів – Петро Порошенко (повний термін) і Володимир Зеленський (перші два роки) зробила висновок, що політичним елітам не вдалося провести інклюзивний курс щодо етнолінгвістичних меншин. Вона доводить, що післяреволюційний уряд не зміг запровадити інклюзивну політику для меншин через те, що кожна адміністрація переслідувала різні мотиви, звертаючись до відповідних інституційних, консультативних та політичних структур. Інклюзивність постраждала, зокрема, через погане впровадження деяких відповідних нормативних рамок та посилення політизації теми меншин у внутрішніх справах України [2].

Отож вироблення єдиної спільної Стратегії етнонаціональної політики потребує наукової доктринальної уваги та виваженого підходу в післявоєнний час. Вагомо збалансувати права титульної нації, представників національних меншин, запобігти дискримінаційним проявам за етнічною та національною ознакою, захистити державну мову, її розвивати та поширювати та надати можливість спілкуватися мовою національних меншин та закріпити статус регіональної мови на належному рівні. Удосконалення управлінських відносин в післявоєнний час має відображати вищевказані принципи та розв'язати нагальні проблеми заради досягнення сталого розвитку та захисту територіальної цілісності України.

Література:

1. Kuzborska-Pacha E., Apolevič J. Legal Protection of National Minorities in Lithuania, Latvia, Estonia and Poland: Current Issues. In: Limantė, A., Pūraitė-Andrikienė, D. (eds) Legal Protection of Vulnerable Groups in Lithuania, Latvia, Estonia and Poland. European Union and its Neighbours in a Globalized World, 2022. vol 8. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-06998-7_15
2. Haertel K. National Minorities in the Post-Revolutionary Era, *Security and Human Rights* (published online ahead of print 2021). doi: <https://doi.org/10.1163/18750230-bja10007>

ПОВНОВАЖЕННЯ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Коломієць С.С. студентка (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Баранов С.О., к.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Збройна агресія Російської Федерації і її повномасштабне вторгнення на територію України змусили весь державний апарат і суспільство в цілому перейти до оперативного функціонування в умовах правового режиму воєнного стану, затвердженого Указом Президента України [1].

Відповідно, ч. 2 Указу серед інших силових і правоохоронних структур до запровадження та здійснення передбачених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» заходів і повноважень, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, було залучено Міністерство внутрішніх справ України, а в її складі Національну поліцію України та Національну гвардію України [2].

Поліція стала ще більш важливим органом в процесі забезпечення охорони публічного порядку та безпеки за умов дії режиму воєнного стану. Для цього українське законодавство наділяє їх певними повноваженнями. 15 березня народні депутати ухвалили Закон «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану» [3].

В умовах війни поліцейські отримали нові додаткові службові повноваження. Зараз поліціанти мають більш широкий спектр всіх правоохоронних дій, які їм дозволені, серед них навіть є те, що вони мають право виконувати свої обов'язки у цивільному одязі без наявності спеціального жетону. Але поліцейському суворо заборонено знімати або приховувати жетон з однострою у мирний час. Також скасували вимогу по відношенню до поліцейських щодо обов'язкового розміщення на індивідуальних засобах захисту ідентифікаційних номерів або спеціальних жетонів [4].

Також поліція наразі має безоплатну змогу за письмовим запитом одержувати інформацію від органів місцевого самоврядування, юридичних осіб (тільки державної форми власності), державних органів щодо виконання завдань і повноважень поліції та самих військовополонених, щоб мати змогу захищати нашу державу. Сам запит розглядується у триденний строк, якщо немає змоги розглянути його, то у десятиденний строк з дня отримання запиту. Якщо є причини, які перешкоджають розгляду запита-поліцію негайно про це повідомляють.

Поліцейські мають змогу у воєнний час застосовувати заходи примусу навіть підручними засобами. Вони можуть застосовувати: фізичний вплив, спеціальні засоби (засоби сльозогінної/дратівної дії, кайдани, кийки тощо), вогнепальна зброя. Але поліціанам заборонено використовувати засоби впливу не передбачених законом. У випадку до осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, можна застосовувати заходи примусу без урахування окремих обмежень та заборон, які визначенні законом. Це можна робити без

попередження, нанесення ударів спеціальними засобами без обмежень до їх локації нанесення та застосування вогнепальної зброї.

Також, поліцейським дозволено застосовувати технічні прилади, а саме: фото- та відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та фіксації правопорушень; технічні прилади та технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних і ядерних загроз; безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню; спеціальні технічні засоби перевірки на наявність стану алкогольного сп'яніння; спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- та відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів. Фото- та відеотехніка може закріплюватись на однострої, на безпілотних літальних апаратах, службових транспортних засобах, суднах чи інших плавучих засобах, а також розміщуватись по зовнішньому периметру доріг і будівель. Поліції представлено право використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- та відеотехніки, що перебуває у чужому володінні [5].

Під час воєнного стану підрозділи Національної поліції мають право конвоювати осіб, які були затримані, обвинувачені чи засуджені до позбавлення волі за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Поліція може утримувати цих осіб в ізоляторах тимчасового тримання за умов, передбачених процесуальним законодавством.

Підрозділи Національної поліції забезпечуватимуть доказово-технічний супровід слідства та проведення спеціальних вибухових робіт на місці події. Крім того, поліція в межах своєї компетенції проводить розмінування оперативного характеру при виявленні, ліквідації та знищенні вибухових речовин, щодо яких є підстави вважати, що вибуховими речовинами є предмети, знаряддя чи засоби вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень.

Поліція може збирати біометричні дані осіб, у тому числі шляхом зняття відбитків пальців, за обставин, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом [6]

Однією з особливостей діяльності поліції під час дії режиму воєнного стану є призупинення дії положення про громадський контроль за її роботою.

Відбулися зміни і у порядку проходження служби працівниками у підрозділах Національної поліції. Законодавці додали новий розділ до Дисциплінарного статуту Національної поліції України, ратифікованого законом «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», який визначає порядок проведення службового розслідування у воєнний час. Тому навіть у воєнний час, якщо поліція порушує службову дисципліну, за розпорядженням начальника поліції щодо таких осіб може бути проведено службове розслідування.

Службове розслідування призначається на підставі звернень громадян, посадових осіб, інших працівників поліції, засобів масової інформації або безпосереднього виявлення дисциплінарних порушень поліцейськими.

Формальний термін розслідування становить 15 днів, але може бути продовжений до 30 днів [3].

Поліціанта можуть відсторонити від посади на час розслідування. До поліцейських, щодо яких виявлено порушення дисципліни, може бути застосовано одне з наступних дисциплінарних стягнень: догана, сувора догана, попередження за невиконання службового розпорядку, пониження у спеціальному званні, звільнення з посади, звільнення зі служби поліції [7].

Висновки. Важливо пам'ятати, що введення воєнного стану є лише підставою для можливості посилення заходів публічної безпеки. Водночас це не означає, що поліція звільняється від дотримання передбачених законом процедур. Дії підрозділів Національної поліції в умовах воєнного стану повинні бути юридично виваженими, сприйматись громадянами, чії права та свободи обмежуються, як справедливі і законні.

Підрозділи Національної поліції здійснюють багатофункціональну діяльність від імені держави, місце і роль якої в механізмі забезпечення режиму воєнного стану полягає у реалізації національних інтересів - забезпечення конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності суспільства, убезпечення суспільства від наслідків військової агресії та протидії воєнним загрозам.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 18.10.2022).
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»: Закон України від 15 березня 2022 року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text> (дата звернення 18.10.2022).
4. Без жетону і попередження URL: <https://zib.com.ua/ua/151773.html#:text> (дата звернення 18.10.2022).
5. Моїсєєва А. Право на захист: які повноваження надано поліціантам на час дії воєнного стану. URL: <https://mind.ua/openmind/20242900> (дата звернення 18.10.2022).
6. В умовах війни поліцейські отримали додаткові повноваження. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210031_v-umovakh-vyni-poltseysk-otrimali-dodatkov-rovpnovazhennya (дата звернення 18.10.2022).
7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40, 41. Ст. 379.

ЩОДО РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ У ПРИЙНЯТОМУ ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»

Комзюк А. Т., д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України професор кафедри (Харківський Національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

Комзюк М.А., докторант, к.ю.н., доцент (Харківський Національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

Перед самим початком російської військової агресії у правовому житті України відбулась, без перебільшення, визначальна подія – Верховною Радою було прийнято Закон «Про адміністративну процедуру», значення якого для адміністративно-правової науки та практики важко переоцінити. Про необхідність врегулювання адміністративних процедур адміністративісти безперервно вели мову ще від здобуття Україною незалежності. Прийнятий Закон цінний насамперед тим, що він врегулює, як зазначено у преамбулі, відносини суб'єктів публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у дусі визначеної Конституцією України демократичної та правової держави та з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина [5].

Політики і правознавці цілком обгрунтовано називають цей Закон «тихою революцією», оскільки він суттєво змінить чинне законодавство, а також практику публічного управління. Початок реалізації Закону вимагатиме значних зусиль від усіх учасників адміністративних правовідносин. Попереду ще велика робота над приведенням у відповідність до норм цього Закону інших нормативно-правових актів, навчання публічних службовців – як здійснювати нові процедури, інформування громадян про нові права та правила [4].

Крім того, значний вплив його положення матимуть і на формування нової доктрини адміністративного права, у тому числі на розвиток теорії адміністративних актів.

Відразу підкреслимо, що термін «адміністративний акт» до прийняття Закону «Про адміністративну процедуру» у вітчизняному законодавстві не вживався, він мав лише доктринальні визначення. Наприклад, у Кодексі адміністративного судочинства України надається тлумачення терміна «індивідуальний акт» як акта (рішення) суб'єкта владних повноважень, виданого (прийнятого) на виконання владних управлінських функцій або в порядку надання адміністративних послуг, який стосується прав або інтересів визначеної в акті особи або осіб, та дія якого вичерпується його виконанням або має визначений строк [2].

Неоднозначно цей термін трактувався також у науковій та навчальній літературі. При цьому досить часто адміністративні акти визнавались загальною категорією, яка включає в себе нормативно-правові та індивідуальні акти [1, с. 218]. Відтак для позначення адміністративного акта з точки зору нинішніх підходів до його назви додавалось слово «індивідуальний» – «індивідуальний адміністративний акт», під яким розумілось одностороннє

волевиявлення адміністративного органу зовнішньої дії, що безпосередньо впливає на права, свободи чи інтереси конкретних осіб або стосується конкретної ситуації [4, с. 6].

О. Ю. Салманова, яка здійснила комплексний аналіз існуючих підходів до розуміння адміністративних актів, вважає, що ним є підзаконне, владне, одностороннє волевиявлення, рішення органів публічної адміністрації (їх посадових осіб), що прийняте в межах їх компетенції та містить індивідуальні приписи щодо виконання завдань і реалізації функцій цих органів, пов'язане з виникненням, зміною чи припиненням правовідносин із метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних або юридичних осіб [6, с. 175].

Отже, з прийняттям Закону «Про адміністративну процедуру» ці дискусії можна вважати завершеними, адже у його статті 2 закріплено офіційне визначення адміністративного акта, відповідно до якого – це рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб) [5].

З цього досить ґрунтовного визначення можна зробити висновок, що адміністративним актом є, по-перше, рішення або юридично значуща дія; по-друге, це рішення чи дія має індивідуальний характер; по-третє, це рішення чи дія, прийняте (вчинена) саме адміністративним органом, тобто органом виконавчої влади, органом влади АРК, органом місцевого самоврядування, їх посадовою особою, іншим суб'єктом, який відповідно до закону уповноважений здійснювати функції публічної адміністрації; по-четверте, це рішення чи дія приймається (вчиняється) для вирішення конкретної адміністративної справи; по-п'яте, метою його прийняття (вчинення) є забезпечення набуття, зміни, припинення чи реалізації прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

Адміністративному акту в Законі присвячено окремий розділ, в якому детально визначено вимоги до його форми та змісту, набрання ним чинності та припинення його дії, поняття нікчемності адміністративного акта, порядок та наслідки визнання його таким, порядок оскарження адміністративного акта, розгляду скарги та прийняття рішення за скаргою, відкликання або визнання адміністративного акта недійсним, а також його виконання. Кожне з цих питань заслуговує на окрему увагу, наразі ж зупинимось на одному з них – правилах виконання адміністративного акта, тим більше, що ці деякі з цих правил для адміністративно-правового регулювання є досить новими, а щодо заходів впливу, які можуть застосовуватися адміністративним органом до особи з цією метою, можна говорити взагалі як про новелу.

Насамперед у Закон йдеться про звернення адміністративного акта до виконання, проте його поняття, тобто які дії адміністративного органу свідчать про теке звернення, не визначено. Стаття 92 лише встановлює, що адміністративний акт є обов'язковим до виконання з дня набрання ним чинності, ст. 93 з незрозумілих причин повторює цю ж тезу, а ст. 94 передбачає, що виконання адміністративного акта забезпечується адміністративним

органом, який його прийняв, крім випадків, передбачених законом, у тому числі законодавством про виконавче провадження [5]. Відтак можна зробити висновок, що якихось спеціальних дій для звернення адміністративного акта до виконання цей орган не здійснює. Як виняток зверненням можна визнати передачу адміністративного акта для виконання іншим органом.

Варто звернути також увагу на визначення у Законі добровільного і примусового виконання адміністративного акта. Зокрема ст. 92 передбачає, що адміністративний акт, прийнятий на користь особи, який не потребує дій адміністративних органів, виконується (реалізується) особою добровільно [5]. Примусове ж виконання адміністративного акта, спрямованого на виконання будь-якої дії чи утримання від будь-яких дій, може бути забезпечено шляхом застосування адміністративним органом до особи певних заходів впливу. Щодо природи таких заходів необхідно провести окреме детальне дослідження, оскільки вони для теорії адміністративного права є зовсім новим інститутом.

Стаття 93 Закону передбачає три види таких заходів: 1) вчинення дій за рахунок зобов'язаної особи – адресата адміністративного акта іншою особою; 2) накладення грошового стягнення за невиконання адміністративного акта у порядку, визначеному статтею 96 цього Закону; 3) безпосередній вплив, що здійснюється з підстав та у порядку, визначених законом [5]. В той же час ні у цьому, ні в інших законах поняття «безпосередній вплив» не розкривається, відтак що під ним розуміти, залишається загадкою. У чинному законодавстві та в теорії адміністративного права відомі терміни «спеціальні заходи припинення» та «заходи поліцейського примусу», застосування яких передбачає безпосередній фізичний вплив на особу порушника, але невідомо, чи можна їх ототожнювати. До того ж дія Закону «Про адміністративну процедуру» поширюється на всі адміністративні органи, а поліцейські заходи має право застосовувати обмежене коло органів та посадових осіб.

Дана проблема не єдина, яка потребує вирішення до набрання чинності Законом «Про адміністративну процедуру», яке намічено на 15 грудня 2023 р., якщо його, звісно, не буде відтерміновано. Відтак наявний час необхідно використати не тільки для приведення інших нормативних актів у відповідність до норм даного Закону, але і для можливого уточнення окремих положень самого цього Закону.

Література:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В.Галуцько, П.Діхтієвський, О.Кузьменко та ін. ; за ред. В.Галуцька, О.Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
2. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст.446.
3. Мандюк О. О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія та практика застосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.07. Львів, 2017. 21 с.
4. Президент підписав Закон «Про адміністративну процедуру». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15073>
5. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 3475. *Офіційний вісник України*. № 49. Ст. 2675.

6. Салманова О. Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України : дис. ... докт. юрид. наук / 12.00.07. Х., 2016. 455 с.

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ДОБРОВОЛЬЧИМ ФОРМУВАННЯМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ УКРАЇНИ

Коропатов О.М., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри (Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, Україна)

Питання взаємодії Національної поліції з добровольчим формуванням територіальної громади України набуває своєї актуальності в наслідок збройної агресії з боку Російської Федерації та введення режиму воєнного стану на всій території України [1, с.128].

Питання взаємодії поліції та добровольчим формуванням територіальної громади закріплені в нормативно-правових актах, так абзац 3 статті 17 Конституції України вказує: «Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» [2].

Відповідно до п.2 статті 1 Закону України «Про основи національного спротиву» добровольче формування територіальної громади - воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони [3].

Данні формування були створені у травні 2022 року на підставі Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про основи національного спротиву" щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій» [4].

У п. 3 ст. 3 Закону України «Про основи національного спротиву» визначені завдання добровольчого формування територіальної громади: «...3) участь у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій; 5) участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та органів військового управління; 9) участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах; та ін..» [2].

Виконання завдань щодо забезпечення безпеки держави органами Національної поліції України [5] так і силами добровольчих формувань територіальної громади залежить від професійних якостей, компетентності так і взаємодії вказаних суб'єктів.

Під час режиму воєнного стану крім основних завдань на поліцейських покладаються і додаткові: протидія диверсійно-розвідувальним групам, ліквідування та фіксація наслідків обстрілів з боку сил агресора, несення служби на блок-постах, посилене патрулювання населених пунктів під час комендантської години, охорона об'єктів цивільної та військової

інфраструктури та ін. Виконання цих завдань не можливо без ефективної допомоги добровольчими формуваннями територіальної громади.

Сумісне несення служби представниками Національної поліції та добровольчих формувань територіальної громади передбачає координацію та відповідне підпорядкування, вміння використовувати можливості кожного з суб'єктів. Так при сумісному патрулюванні вулиць, під час комендантської години, поліцейські, маючи навички спілкування з громадянами, повинні брати ініціативу на себе і навчати представників територіальної оборони формам і методам перевірки особистості, оформленні необхідних матеріалів та правилам супроводження громадян, роз'яснювати особливості складання процесуальних документів, тактиці розташування під час особистого огляду та перевірки речей і документів [1, с.129].

Протидія ворожим розвідувально-диверсійним групам передбачає узгодженість дій як з боку представників добровольчих формувань територіальної громади, так і поліції, досвід затримання озброєних злочинців, що притаманна силам добровольчих формувань територіальної громади, які мають автоматичну зброю та досвід служби в Збройних силах України та інших правоохоронних органах. Саме координація щодо знешкодження та затримання членів розвідувально-диверсійних груп належить представникам територіальної оборони.

Представники добровольчих формувань територіальної громади здійснюють навчання людей щодо тактики поведінки щодо спротиву населення зовнішньої агресії. При належній взаємодії з органами Національної поліції до таких занять можуть залучатися і поліцейські, які мають більший досвід застосування процесуальних засобів, методів протидії правопорушникам і здійснення профілактичних заходів.

Аналіз питань взаємодії органів Національної поліції України з добровольчими формуваннями територіальної громади України дає можливість констатувати, що взаємодія між вказаними суб'єктами це погоджена на підставі нормативних актів за часом, простором і засобами сумісна діяльність спрямована на виконання завдань та функцій поліцією та добровольчих формувань територіальної громади, як у мирний час так і під час введення режиму воєнного стану.

Режим воєнного стану передбачає нові форми і методи взаємодії поліції та сил добровольчих формувань територіальної громади, такі як: профілактична робота з населенням щодо вибохонебезпечних речовин, медична підготовка, посилене патрулювання, супроводження відповідних вантажів (гуманітарної допомоги, вибухонебезпечних речовин, біженців, тимчасово-переміщених осіб, зброї), вивчення матеріальної частини вогнепальної зброї, несення служби на блокпостах, охорона майна постраждалих осіб, охорона місць руйнувань, доставлення військовослужбовців-правопорушників, належне реагування на вибухонебезпечні речовини та ін.

Література:

1. Коропатов О.М. Щодо взаємодії національної поліції з органами територіальної оборони України. Наукові проблеми запровадження правового

режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір: матеріали науково-практичного онлайн-заходу. 29 квітня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. с. 313. С.128-129.

2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>

4. Про внесення змін до Закону України "Про основи національного спротиву" щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій : Закон України від 03 травня 2022 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2237-20#n6>

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Коростієнко Н. С., студентка Факультету морського права (Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна)

Науковий керівник: Бортник Н.П., д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного та конституційного права Факультету морського права (Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна)

Сьогодні цілком очевидним є той факт, що корупція створює реальну загрозу національній безпеці держави та її демократичному розвитку, вона справляє негативний вплив на всі сфери суспільного життя: політику, економіку, управління та інші. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. містить положення про те, що саме необхідно розуміти під терміном «корупція», а саме: «використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [4].

На думку дослідника проблем адміністративно-правового забезпечення дотримання антикорупційних обмежень в публічній службі України А. К. Лупу, «сучасна формула антикорупційного правового регулювання, спрямована на вироблення чітких правил, вказівок та рекомендацій щодо запобігання та протидії корупційним діям у багатьох сферах» [2, с. 13].

З огляду на це, варто підкреслити важливу роль адміністративного права, норми якого спрямовані на подолання такого негативного явища, як корупція, передусім, у публічно-правовій сфері. Ця галузь права має власний метод

правового регулювання, систему адміністративних нормативно-правових актів, апарат державної адміністрації, положеннями адміністративного права визначається адміністративний процес і адміністративний примус, адміністративно-правові режими та адміністративно-правові засоби впливу [1, с. 47].

Розглядаючи проблеми впровадження та застосування окремих положень нового антикорупційного законодавства в Україні, М. П. Марчук, акцентує на тому, що одним з елементів адміністративно-правового механізму запобігання корупції є система заходів запобігання корупції. Їх, на думку науковця, варто розглядати через теорію механізму адміністративно-правового регулювання. В юридичній літературі дуже часто механізм адміністративно-правового регулювання розглядається, як система адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері дії норм адміністративного права, організовуючи їх у відповідності до функцій держави і суспільства [3, с. 189].

Тому, аналізуючи механізм адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правовий механізм запобігання корупції, можна говорити про те, що останній характеризується наявністю таких елементів, як: норми права, нормативно-правові акти, юридичні факти, правовідносини, акти застосування права й акти реалізації права [6, с. 97], які є складовими механізму адміністративно-правового регулювання. Водночас, зазначимо, що кожен окремий елемент наділений власними функціями, спрямованими на досягнення мети всього механізму. Зокрема: 1) норми права визначають загальнообов'язкові правила поведінки учасників суспільних відносин у сфері запобігання корупції, визначають правовий статус спеціальних суб'єктів, встановлюють обмеження та заборони; 2) нормативно-правові акти, здійснюють регулюючий вплив на суспільні відносини у сфері запобігання корупції, визначаючи перспективні напрями антикорупційної політики держави; 3) юридичні факти є передумовою виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері запобігання корупції, такі як, наприклад, подання декларації особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або порушення умов щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; 4) правовідносини є формою зовнішнього вираження реалізації норм антикорупційного законодавства; 5) акти застосування та реалізації права є результатом здійснення прав та обов'язків суб'єктів суспільних відносин, що виникають у сфері запобігання корупції.

Однак, недоліком системи заходів запобігання корупції є низький рівень виховних і просвітницьких заходів, які б могли сприяти формуванню у свідомості посадових осіб морально-етичних установок та переконань, спрямованих на сумлінне, компетентне, результативне і відповідальне виконання посадових обов'язків; забезпечення довіри суспільства до публічних службовців; зміцнення авторитету публічної служби, формування високої культури спілкування та поваги до прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина [5]. Впровадження таких заходів могло б сприяти зниженню рівня

корупції, оскільки в Законі міститься багато самостійних дій та суб'єктивних вимог, які залежать виключно від бажання та виховання особи.

Натомість, для досягнення мети антикорупційної політики необхідно запровадити стимули та належні умови публічної служби. Запровадження таких заходів є вкрай необхідним, адже значний вплив на виникнення та поширення корупції здійснюється через недостатній рівень доброчесності та низький рівень професійної підготовки публічних службовців; уникнення значною частиною посадових осіб відповідальності за вчинення корупційних правопорушень; недосконалість адміністративних процедур; через формальність та відсутність визначених механізмів реалізації та застосування заходів запобігання корупції, що призводить до низької ефективності антикорупційної діяльності; непослідовність здійснення реформ; відсутність механізму дієвого контролю за виконанням прийнятих рішень, постанов і законів; значну поширеність дозвільних процедур у державному управлінні; та найзгубнішою причиною є байдужість й толерантність громадськості, відсутність критичного ставлення до поширення корупції. Вирішення цих проблем має стояти на меті антикорупційної політики держави, яка здійснюватиметься комплексно та скоординовано.

Література:

1. Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.
2. Лупу А. К. Адміністративно-правове забезпечення дотримання антикорупційних обмежень в публічній службі України: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Тернопіль: Західноукраїнський національний університет, 2021. 216 с.
3. Марчук М. П. Проблеми впровадження та застосування окремих положень нового антикорупційного законодавства в Україні. *Університетські наукові записки*. 2015. № 1 (53). С. 188–195.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
5. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>
6. Хабарова Т. В. Механизм противодействия коррупции в Украине, его административно-правовая природа. *Leges et Viata*. 2016. № 1/3. С. 95–98.

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кравчук М.А., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Баранов С.О., к.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Актуальність теми полягає в тому, що в умовах сьогодення громадяни України вимушені проживати в умовах воєнного стану через збройну агресію

Російської Федерації. Умови воєнного стану, безсумнівно значною мірою впливають на всі правовідносини та інституції в країні, у тому числі і на процедури здійснення судочинства.

В той же час, згідно з Законом України «Про правовий режим воєнного стану», а саме у статті 10 цього закону вказується, що повноваження судів не можуть бути припинені, та у статті 26 цього закону що скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Однак, судова гілка влади як і інші правові інституції зазнала впливу війни, що внесло свої корективи в процес здійснення судочинства.

Треба зазначити, що через збройну агресію на певних територіях нашої держави, суди, які знаходяться в зоні ведення бойових дій, або на окупованій території не проводять судових засідань, що порушує встановлений порядок здійснення належного судочинства та забезпечення прав і свобод громадян.

З метою поліпшення ситуації та врегулювання даного питання Рада суддів України опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану від 02.03.2022. Вони полягають у наступному:

- 1) можливість відкласти розгляд справи та знімати їх з розгляду;
- 2) справи, які є невідкладними, розглядати лише за наявності письмової згоди на це всіх учасників судового провадження;
- 3) роз'яснювати громадянам можливість відкладення розгляду справ у зв'язку з воєнними діями та можливість розгляду справ в режимі відео конференції;

Через неможливість прийняття участі в судовому засіданні Рада суддів України надає рекомендації щодо встановлення процедури подання клопотання до суду:

- 1) про відкладення розгляду справи та розгляд справи за участі представника;
- 2) про участь в судовому засіданні в режимі відео конференції.

Вищезазначені клопотання рекомендується направляти до суду через систему Електронного суду або засобами поштового зв'язку [1].

03.03.2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів”, яким передбачено, що у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, робота суду може бути припинена з одночасним визначенням іншого суду, який буде здійснювати правосуддя на території суду, що припинив діяльність та який найбільш територіально наближений до суду, роботу якого припинено [2].

Через війну у різних областях України Верховний Суд змінив територіальну підслідність тих судів, які з вагомих причин не зможуть працювати під час воєнного стану. У зв'язку зі зміною ситуації на деяких територіях України Голова Верховного суду поновлює територіальну підслідність судів, наприклад: розпорядженням Голови Верховного Суду №25/0/9-22 відновлено територіальну підслідність Господарського суду Сумської області та Господарського суду Чернігівської області [3]. Також

частково відновлено діяльність судів Житомирської, Київської, Сумської та Чернігівської областей.

Верховний Суд у своєму рішенні зазначив, що: воєнний стан є поважною причиною пропуску строків, але кожен суддя буде оцінювати цю причину індивідуально, у межах своєї справи, яка розглядатиметься [4].

Підсумовуючи, треба зазначити, що нормативні акти, які приймаються у сьогоднішній у сфері судочинства, визначають діяльність певних окремих судів в залежності від ситуації, що складається в регіоні, де розташований відповідний суд. Інформація щодо оновлення та зміни роботи певних судів публікується на офіційних сайтах таких судових інстанцій [5]. Держава намагається створювати всі необхідні та комфортні умови для якісного та ефективного здійснення усіх видів судочинства в Україні за умов дії воєнного стану.

Література:

1. Рекомендації Ради суддів України щодо роботи судів в умовах воєнного стану від 02.03.2022 URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення 18.10.2022).

2. Закон України Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо визначення територіальної підсудності судових справ від 03.03.2022 №2112-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#n2> (дата звернення 18.10.2022).

3. Розпорядження Голови Верховного Суду від 22.04.2022 №25/0/9-22 URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/VSS00854?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl03 (дата звернення 18.10.2022).

4. Роз'яснення голови Верховного суду України щодо порушення судових строків розгляду справи від 08 квітня 2022 URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1267529/> (дата звернення 18.10.2022).

5. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennya-sudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu (дата звернення 18.10.2022).

ПОЗИТИВНІ СТОРОНИ МЕДІАЦІЇ

Кузніченко О.В., к.ю.н., доцент, завідувачка кафедри цивільного та трудового права Одеського національного морського університету

Дерменжи М.А., студентка 2 курсу спеціальності «Право» ННМГІ Одеського Національного Морського Університету

Актуальність теми полягає у тому, що ми живемо у часи кризи – часи обмежених ресурсів і запровадження в Україні системи позасудових способів вирішення конфліктів, що ґрунтуються на добровільності, конфіденційності, неупередженості і незалежності медіаторів - характеризуються високим рівнем виконання досягнутих домовленостей сторонами, а також економію фінансових ресурсів сторін конфлікту.

Отже, медіація є одним із найпопулярніших альтернативних способів врегулювання спорів (конфліктів) у розвинених країнах світу, що допомагає

сторонам конфлікту за допомогою медіатора налагодити комунікацію та обрати той варіант рішення, який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору. Такий варіант вирішення конфлікту дає можливість знизити рівень напруження, усвідомити наслідки рішення, а також надає сторонам відчуття справедливості та внутрішнього задоволення від процесу медіації. Процес медіації протікає швидше, ніж розгляд справи у суді, в центрі уваги знаходяться перш за все практичні аспекти (розподіл фінансів і майна, виховання дітей та ін.). В той же час, судовий розгляд у більшості випадків є досить тривалим, емоційно та фінансово виснажливим процесом для кожної людини. Потрібно зазначити, що медіація – це спосіб позасудового вирішення спору, в якому 3-я сторона допомагає сторонам конфлікту виробити рішення яке влаштовує усіх. Отже, в більшості випадків медіація це радше консенсус, а не компроміс. Звісно, досягти рішення, яке буде влаштовувати усі сторони можна і завдяки переговорам. Однак, так може статися, що обидві сторони готові піти на компроміси та назустріч один одному.

В стані конфлікту сторони слухають, але не чують один одного. Медіатор допомагає сторонам спілкуватися, застосовуючи спеціальні навички та інструменти. У різноманітних життєвих випадках можна звертатися до медіаторів. Головне - це те, щоб сторони добровільно хотіли вирішити питання в прискореному порядку.

Більшість людей схильні перекладати вирішення спору на 3-ю особу, назвемо її арбітром. Арбітром може бути суддя, керівник на роботі або навіть, батько чи матір. Що робить арбітр?

Мета арбітра - це допомогти сторонам вирішити спір. Для цього він досліджує факти, оцінює докази та аргументи і ухвалює власне рішення. Зазвичай це рішення не влаштовує сторони. Але, ми всі знаємо, що рішення, яке нам не подобається, ми виконувати його не будемо.

Медіатор — не арбітр. Він не ухвалює власне рішення. Медіатор залучає сторони до спілкування, робить усе, щоб сторони порозумілися та прийшли до спільного рішення, як результат - сторони самі ухвалюють рішення, яке їх влаштовує.

Існують певні порядки та принципи проведення медіації.

Першим принципом є конфіденційність. Все, що відбувається під час конференційних зустрічей залишається між медіатором та стороною.

Другим принципом є незалежність. Медіатор не представляє сторони. Сторони разом обирають медіатора зі списку, який надається Центром Медіації.

Третім принципом – це неупередженість. Медіатор не виловлює власних думок з приводу вирішення ситуації, яка розглядається.

Медіатор – це особа, яка пройшла спеціальне навчання отримала певні навички та вміє вчасно і головне правильно застосовувати інструменти медіації. Медіатор допомагає сторонам порозумітися та вирішити. Можна сказати, що це робота саме з перекладом сказаного однією стороною на мову іншої.

Медіатор на початку зустрічі повинен озвучити принципи медіації та основні правила спілкування, найголовніше правило – це конфіденційність.

Медіатор повинен пересвідчитися, що сторони готові дотримуватися усіх правил.

Потім медіатор розповідає сторонам про те як саме буде побудована їх співпраця. Це проходить в режимі загальних та окремих засідань. Кожний зі сторін медіатор повинен приділити однакову кількість уваги та надати можливість висловитися.

На нашу думку, потрібно виділити один з етапів медіації - приватні зустрічі. Мета цих зустрічей полягає у тому, що зрозуміти чого саме хочуть сторони та зрозуміти, які потреби керують ними.

Наприкінці кожної окремої зустрічі медіатор підсумовує питання, що обговорювалися та перевіряє конфіденційності. Медіатор заохочує сторони до пошуку якомога більше варіантів і походу перевіряє їх реальність та виконуваність. На початку спільних зустрічей медіатор перелічує питання у яких сторони вже досягли згоди. Таким чином медіатор розповідає про прогрес та залучає до подальшого спілкування.

Коли сторонам вдається дійти спільного рішення, яке буде влаштовувати усіх сторін, процес медіації не завершується на цьому. Наступним кроком є закріплення домовленості для того щоб, сторони могли їх виконати. Угода, яка буде підписана, повинна містити перелік дій та строки.

За статистикою, у Великобританії процедура медіації в 80% випадків триває 1 день. В Нідерландах 70% всіх медитаційних угод виконуються протягом 2 місяців. Для порівняння судові рішення – на рівні 30%.

Під час медіації, у майже 90% випадків сторони знаходять рішення, яке влаштовує усіх.

В свою чергу, можна навести наступні приклади розбіру медіації:

1. Медіація між новим комерційним директором і старою командою продавців (близько 10 осіб). Внаслідок медіації були з'ясовані помилки сприйняття поведінки і дій один одного, вирішені процедурні питання щодо обміну інформацією, звітування, форми комунікацій тощо.

2. Необхідність безконфліктного масового звільнення працівників внаслідок скорочення штату. Більшість з тих, кого треба звільняти є «старими кадрами». Підприємство - місто утворююче. Можливість працевлаштування для запланованих на звільнення обмежена. З'ясовано, що для підприємства є важливим скорочення витрат на персонал. Працівникам було важливо залишатися якомога довше з підприємством (з різних причин), заробітна плата не була їхнім пріоритетним інтересом. Переговори між роботодавцем і працівниками тривають у новій площині.

3. Батько не бажає зустрічей з 12-річною дочкою. Мати наполягає. Справа знаходиться у суді. Результат: під час медіації з'ясувалася, що батько не бажає зустрічатися з дочкою у себе вдома тому, що мати ходила до ворожок, а після приходів дівчини до помешкання батька у нього починалися проблеми у бізнесі. Мати факти зустрічей з ворожками не заперечувала. Домовилися, що батько і донька будуть зустрічатися на нейтральній території [1].

Підсумовуючи викладене, доходимо висновку, що медіація та переговори є альтернативними процедурами вирішення спорів, мають спільні та відмінні

ознаки. Медіація в Україні це - як спосіб вирішення цивільних, трудових спорів створить умови для пошуку життєздатних, сталих та загальноприйнятих рішень. Переваги інституту медіації для сучасного українського суспільства важко переоцінити: це заощадження часу і коштів, а також розвантаження судової гілки влади; добровільність, посередницький характер; гнучкість та індивідуальний підхід до кожного спору. Звісно, судовий спосіб вирішення спорів завжди буде актуальним та необхідним, утім, поширення застосування медіації стане проявом ціннісних орієнтирів правової держави як такої.

Література:

1. Історії з практики. URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/vrehuliuvannia-sporiv/istorii-z-praktyky/52-korotkyi-vyklad-istorii/1862-simeina-mediatsiia-zhytlovi-spori-spadkovi-spori>

ДО ПРОБЛЕМ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ В ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Кулиняк С.Л., начальник Дрогобицької районної військової адміністрації Львівської області

Дослідження основних понять і категорій завжди було важливим науковим завданням. Саме через поняття та категорії будь-яка наука, як інструмент пізнання дійсності, утворює систему зворотного зв'язку, за допомогою якої пояснюється об'єктивна реальність, встановлюються існуючі закономірності та механізми їхнього функціонування. Сформований у певній науковій галузі понятійно-категоріальний апарат обумовлює наше бачення досліджуваної реальності на всю її глибину, кожен досліджуваний об'єкт якої сприймається нами за допомогою численних інформаційних характеристик: кількісних, якісних, вартісних, просторових, часових та інших.

Актуальними є наукові розробки понять та категорій і в дослідженнях у сфері психології. Посилюється ця актуальність завдяки численным іншомовним запозиченням, але в перш за все – через критичне сприйняття внутрішньої валідності та змісту понять, їхню змістовну трансформацію, викликану розвитком суспільних відносин та багатогалузевими зв'язками.

Багатоаспектність підходів щодо тлумачення основних понять психології управління у сучасних джерелах обумовлене міждисциплінарним характером галузі науки, тісною пов'язаністю з правом, перш за все адміністративним та трудовим, публічним управлінням, політологією тощо. У той же час психологія управління є самостійною галуззю психології, якій притаманні властиві поняття та категорії. Сукупність цих факторів змушує учену спільноту перманентно оновлювати та поглиблювати знання про термінологічні характеристики понять та категорій, необхідні для потреб як самої науки, так і психологічної практики у галузі управління. А відтак, поняття та категорії потребують детального вивчення, лексикографічного опису, чіткого упорядкування та систематизації.

Універсальність та ефективність застосування термінів, понять та категорій знайшла своє відображення у численних працях представників різних напрямків психологічної науки як в Україні, так і за її межами. Компоненти понятійно-категоріального апарату досліджували представники загальної,

вікової та педагогічної психології. Вони були об'єктами досліджень у працях юридичної, соціальної та політичної психології, а також мовознавства. До змісту більшості основних психологічних понять та категорій свого часу звертали погляди С. Аш, Г. Бауер, В. Бехтерев, П. Блонський, М. Вертгеймер, Л. Виготський, К. Войтила, В. Вундт, В. Джеймс, Д. Енджелл, П. Зінченко, Я. Козельський, Г. Костюк, А. Липшиц, Ю. Макселон, В. Мясіщев, Т. Ньюком, Ю. Охорович, С. Рубінштейн, І. Сеченов, Л. Цадек, К. Юнг та багато інших.

До кола сучасних дослідників понятійно-категоріального апарату в психології слід віднести В.Б. Шапара, який у лексикографічному виданні «Сучасний тлумачний психологічний словник» впорядкував зміст понад 2500 психологічних термінів, та термінологічних сполучень, що набули широкого розповсюдження у різних напрямках психології [1]; Ю.О. Приходько та В.І. Юрченка, які дали тлумачення основних понять загальної, вікової, педагогічної і соціальної психології видавши «Психологічний словник-довідник» [2]; О.Є. Коваль, результатом праці якої є «Тематичний словник-довідник з психології та педагогіки», у якому авторка звертається на розуміння наскрізних дефініцій, зміст яких складає центральне тло психології [3]; В.В. Синявського та О.П. Сергєєнкову, які уклавши «Психологічний словник» розкривають зміст найбільш уживаних психологічних понять, термінів і категорій, що відображають сучасний стан психологічної науки та нових понять і термінів, які виникли під впливом соціально-економічних перетворень та науково-технічного прогресу [4]; Т.М. Титаренко з її лексикографічним виданням «Психологія особистості: словник-довідник» [5] та монографією «Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомогі в умовах тривалої травматизації» [6]; В.В. Рибалку, який в посібнику «Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату)» та термінологічному словнику «Словнику із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості» вцілому розглянув категоріально-поняттєвий апарат з позиції впливу на розвиток психологічної науки, його значення як багатокомпонентного і багаторівневого теоретичного і практичного інструментарію [7; 8]; О.Л. Туриніну з її навчально-методичним посібником «Методологія та методи психологічного дослідження», у якому авторка розкрила сутність та зміст основних категорій, та їхній вплив на загальну характеристику методологічних принципів наукового пізнання психології [9].

Лексикографічні описи компонентів понятійно-категоріального апарату провів Л.Ф. Бурлачук, уклавши Словник-довідник по психодіагностиці [10]. Слід зазначити, що автор також звертався до цієї проблематики і у інших численних працях у сфері загальної психології, психодіагностики та психотерапії [11; 12; 13].

Внутрішня основа, особливості та сутність ключових компонентів понятійно-категоріального апарату простежується у працях Г.П. Васияновича [14], М.В. Савчина [15; 16], О.В. Скрипченка [17; 18], О.М. Степанова [19] та інших.

У зв'язку із становленням та розвитком психології управління як самостійної галузі психологічної науки тема понятійно-категоріального апарату стала предметом дослідження у працях О.М. Бандурки [20], М.Д. Прищака [21], В.О. Татенка [22], Г.Г. Фесенка [23], О.Г. Романовського [24]. Ходаківського Є.І. [25], О.С. Юркова [26] та багато інших.

Даючи позитивну оцінку доробків зазначених авторів, варто зауважити, що у зв'язку з перманентним розвитком психологічної та управлінської науки, інституційними та просторово юрисдикційними змінами органів публічної адміністрації, окремі компоненти понятійно-категоріального апарату, що використовуються у психологічній практиці публічно управлінських відносин та в науковій літературі цієї сфери, надалі залишаються маловивченими. Таким чином, виникає необхідність з'ясування змісту та сутності цілої низки понять та їхніх словосполучень, їхнього логічного, лінгвістичного, філософського та наукового значення, взаємозв'язку між цими компонентами, а також їхньої відмінності від суміжних понять тощо.

Література:

1. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.
3. Коваль О. Тематичний словник-довідник з психології та педагогіки: Навч. посіб. Вид. 2-ге. доповн. та переробл. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 138 с.
4. Психологічний словник / авт.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергєєнкова ; ред. Н.А. Побірченко. К.: Науковий світ, 2007. 274 с.
5. Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. К.: Рута, 2001. 320 с.
6. Титаренко Т.М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомогі в умовах тривалої травматизації : монографія / НАПНУ, Інст. соц. та політ. психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.
7. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навч.-методичний посібн. К.: Ніка-центр, 2003. 204 с.
8. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник. Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 424 с.
9. Туриніна О.Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. / О.Л. Туриніна. К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2018. 206 с.
10. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. СПб.: Питер, 2001. 528 с.
11. Бурлачук, Л.Ф. Основы психотерапии : учеб. пособие для студ. вузов, которые обуч. по спец. "Психология" и "Социальная педагогика" / Л.Ф. Бурлачук [и др]. - 2-е изд. К.: Ника-Центр, 2001. 320 с.
12. Фундаментальные и прикладные психологические исследования в практиках ведущих научных школ: реалии и перспективы : междунар. коллект. моногр. / [кол. авт.: Iserman Richard и др.] ; под ред. Бурлачука Л.Ф.,

Висковатовой Т.П., Синельникова В.М. Макеевка: МЭГИ ; Донецк: Світ книги, 2012. 763 с.

13. Бурлачук Л.Ф., Кочарян А.С, Жидко М.Е. Психотерапия. Психологические модели. Учебник для вузов. - 3-е изд. допол., стереотип. СПб.: Питер, 2012. 496 с.

14. Васянович Г.П. Основи психології : навчальн. посіб. К.: Педагогічна думка, 2012. 114 с.

15. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. 276 с.

16. Савчин М.В. Василенко Л.П. Вікова психологія: Навч. посібн. К.: Академвидав, 2005. 360 с.

17. Скрипченко О.В. Основи психології і педагогіки. К.: Чернігів: РВК "Деснянська правда", 2001. 120 с. Ч.1.

18. Основи психології і педагогіки. Психічні процеси: навчально-методичний посібник. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. 146 с.

19. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2005. 520 с.

20. Бандурка А.М. Психология управления. Х.: Фортуна-пресс, 1998. 450 с.

21. Прищак М.Д., Лесько О.Й. Психологія управління в організації : навчальн. посібн. - [2-ге вид., перероб. і доп.]. - Вінниця, 2016. - 150 с.

22. Татенко В.О. Лідер XXI / Lider XXI. Соціально-психологічні студії. - К.: КОРПОРАЦІЯ, 2004. - 182 с.

23. Фесенко Г.Г. Психологія управління та конфліктологія: Конспект лекцій (для студентів спеціальності 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа»). Х.: ХНУМГ, 2013. 132 с.

24. Психологія управлінської діяльності лідера: навчальний посібник / Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Гура Т.В. та ін. Х., 2017, 100 с.

25. Ходаківський Є.І., Богоявленська Ю.В., Грабар Т.П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.

26. Психологія управління: курс лекцій для студентів денної і заочної форм навчання напряму підготовки 6.030103 «Практична психологія» / О.С. Юрков. Мукачево: МДУ, 2017. 179 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Купріянов І.І., аспірант докторантури та аспірантури (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, України)

Науковий керівник: Рудой К.М., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, України)

Становлення правової держави в Україні вимагає реального утвердження принципу верховенства права, зміцнення дисципліни та законності в країні, забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб та інших колективних суб'єктів. Важлива роль у виконанні цього завдання належить Національній поліції. Але не менш

важливим є дотримання дисципліни та законності в діяльності органів та підрозділів Національної поліції, що обумовлює необхідність створення дієвої системи прокурорського нагляду за їх діяльністю як найефективнішого засобу забезпечення дисципліни та законності. Ефективність захисту прав та свобод громадян залежить від удосконалення діяльності прокуратури, визначення науково обґрунтованих форм правового регулювання прокурорського нагляду за діяльністю органів Національної поліції України.

Особливої актуальності набуває це питання в період реформування як кримінальної юстиції, так місця та ролі прокуратури в ній. Таке реформування має ґрунтуватись на міжнародному досвіді з врахуванням особливостей сучасного етапу розвитку українського суспільства[4].

Відповідно до пункту 9 Перехідних положень Конституції України, Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 08.04.2008 р. №311/2008) органи прокуратури наділені повноваженнями щодо захисту прав і свобод людини в Україні, нагляду за додержанням і застосуванням законів, у тому числі про адміністративні правопорушення. Не дивлячись на те, що функція так званого «загального нагляду» виступає однією з питань, що має теоретичне і практичне значення, для повноцінного функціонування і визначення правового статусу прокуратури, цей нагляд функціонує і до сьогодні[1]. Ця діяльність полягає у нагляді за неухильним виконанням законів, Указів Президента, постанов Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, усіх актів управління й відповідністю їх Основному Закону; за беззастережним виконанням законів усіма працівниками поліції. Питання організації роботи органів прокуратури з окремих напрямів визначено в галузевих наказах, у яких конкретизовано завдання і пріоритети прокурорської діяльності, предмет нагляду. Основним завданням прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів, відповідно до наказу Генерального прокурора України від 20.04.2016 № 161 «Про організацію діяльності прокурорів з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян», вважається захист від неправомірних посягань гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини та громадянина, державних та суспільних інтересів[2]. Слід зазначити, що наглядова діяльність органів прокуратури спрямована, перш за все, на захист прав та законних інтересів громадян - учасників адміністративних правовідносин, забезпечення своєчасного, всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, посилення впливу заходів адміністративної відповідальності на запобігання злочинів. Статтею 250 Кодексу України про адміністративні правопорушення на прокурора покладено нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративне правопорушення, який має здійснюватися шляхом реалізації наданих йому повноважень щодо

порушення провадження в справі про адміністративне правопорушення; ознайомлення з матеріалами справи; перевірки законності дій органів (посадових осіб) при провадженні в справі; участі у розгляді справ, заяв, клопотань; надання висновків з питань, що виникають під час розгляду справи; перевірки правильності застосування відповідними органами (посадовими особами) заходів впливу за адміністративні правопорушення; внесення подання, оскарження постанови і рішення по скарзі в справі про адміністративне правопорушення тощо. Згідно Закону України «Про прокуратуру» перевірка виконання законів проводиться за заявами та іншими повідомленнями про порушення законності, що вимагають прокурорського реагування, а за наявності приводів - також з власної ініціативи прокурора[3].

Таким чином, аналіз наукових праць дозволив зробити висновок про те, що для виконання покладених на органи прокуратури завдань щодо нагляду за діяльністю Національної поліції України, вони наділені повноваженнями, які мають характер контрольних. Це такі як: – поновлення порушених прав і притягнення у встановленому законом порядку до відповідальності осіб, які допустили ці порушення; – координація діяльності по боротьбі із злочинністю, під час якої прокурор розподіляє обов'язки між учасниками координаційних заходів, контролює їх виконання, відстороняє від виконання тих чи інших спільних правоохоронних заходів окремих з них; – витребування статистичної та іншої необхідної інформації для подальшої перевірки; – розгляд заяв і скарг про порушення прав громадян та юридичних осіб органами Національної поліції; – безперешкодно за посвідченням, що підтверджує займану посаду, входити у приміщення органів Національної поліції; – вимагати для перевірки рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти і документи від органів Національної поліції; – викликати посадових осіб органів Національної поліції для надання усних або письмових пояснень щодо порушень закону. Здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, прокурор уповноважений здійснювати такі контрольні повноваження: – мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; – скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих; – ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування; – приймати процесуальні рішення, у тому числі щодо закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування.

Література:

1. Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні : монографія. Харків : ХНУВС, 2010. С. 6.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10. Ст. 88.
3. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. С. 195.

4. Гусаров С.М., Салманова О.Ю., Комзюк А.Т. та ін. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України: Монографія/ Міністерство внутрішніх справ України; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків: Факт, 2022. С. 354-356.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Куцакова А.А., ад'юнкт докторантури та аспірантури (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Грохольський В.Л., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

У 2013 році Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір було визначено стратегічним напрямком розвитку сфери освіти України. Виконання цього завдання потребує суттєвого структурного перетворення механізмів державного управління у напрямку освіти, кардинального переосмислення основних принципів та існуючих форм організації освітньої роботи, а також правового забезпечення діяльності закладів вищої освіти. Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України та запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських визначають мету, завдання, принципи й основні компоненти системи підготовки кваліфікованих фахівців для Національної поліції у закладах вищої освіти МВС України, що проводиться з урахуванням узагальнених сучасних світових тенденцій [1]. Досягнення мети реформування відомчої освіти МВС передбачає дотримання відповідних принципів, без урахування яких виконання поставлених завдань із підготовки сучасних поліцейських може мати хаотичний характер і досягти непередбачуваних наслідків. Це, у свою чергу, ставить перед керівництвом МВС України (пункти 4, 5 Положення про МВС України), Національної поліції України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання завдання щодо пошуку нових форм і методів ефективної підготовки сучасних поліцейських, ліквідацію некомплекту серед постійного складу органів і підрозділів Національної поліції України.

Підготовка поліцейських відповідно до Концепції запровадження трирівневої моделі здійснюється за наступними рівнями організації освітнього процесу для забезпечення готовності фахівців-правоохоронців до несення служби на різних посадах: 1) базовий рівень професійної освіти, котрий передбачає проходження первинної професійної підготовки за єдиними навчальними програмами (планами) терміном шість місяців. У центрах первинної професійної підготовки (Академіях поліції при ЗВО МВС) проходять навчання особи, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень патрульного поліцейського; 2) початковий і бакалаврський рівні вищої освіти: після

закінчення 2-річного контракту поліцейські, які виявили бажання просуватися по службі, мають схильність роботи й відповідні показники за напрямом поліцейської діяльності, можуть бути рекомендовані для підготовки у ЗВО МВС з урахуванням наявного рівня освіти: 1) поліцейські, які мають базову середню освіту, здобуватимуть освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра; 2) поліцейські, які мають вищу освіту, проходитимуть перепідготовку (спеціалізацію) для потреб НПУ. Особи після отримання освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра через 2 роки роботи у відповідних посадах з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані для підготовки у ЗВО МВС для здобуття освітнього ступеня бакалавра; 3) магістерський рівень вищої освіти: поліцейські, які мають освітній ступінь бакалавра й відпрацювали на відповідних посадах не менше ніж два роки, з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані до вступу до ЗВО для здобуття освітнього ступеня магістра. Безумовно, на кожному із цих рівнів є свої специфічні проблеми щодо професійного добору, методичного забезпечення, кадрового забезпечення викладацького складу, удосконалення матеріальної бази тощо. Поступовий перехід Національної поліції до європейських стандартів діяльності, складна ситуація у сфері протидії кримінальним правопорушенням, особливо тим, що вчиняються з використання вогнепальної зброї та вибухівки, умисним убивствам, розбійним нападам, терористичним актам, загрозам кібербезпеці тощо, є тими сучасними викликами, що зумовлюють потребу в новій генерації поліцейських з вищою освітою[2].

Таким чином, дослідження адміністративно-правового забезпечення підготовки поліцейських у закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України є актуальним та практично корисним. Оскільки саме фахово підготовлені поліцейські в більшості випадків вирішують складні проблеми у сфері публічного порядку та забезпечення публічної безпеки, дотримання прав громадян.

Література:

1. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%d1%80#text> (дата звернення 15.10.2022)

2. Швець Д.В. Поліцейська освіта: європейські підходи до організації та тенденції розвитку// Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС: Збірник наукових праць. Харків: ХнУВС, 2020. С. 50-54.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Львова Є.О., д.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний інститут внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

В умовах воєнного стану діяльність органів публічної влади в Україні спрямовується на дотримання прав і свобод людини і громадянина, сприяння інтеграції до Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору, формування альянсу із дружніми державами. Це є стратегічним напрямком, що вміщує сучасний комплекс захисту територіальної цілісності і суверенітету України з урахуванням інформаційної глобалізації та політичного тиску з боку терористичних держав. Водночас, українське законодавство дуже швидко сприймає стандарти Європейського Союзу, що є позитивним ефектом правової рецепції, і як наслідок - 22 червня 2022 року за прискореною процедурою Україна отримала статус кандидата у члени Європейського Союзу. [1]

Варто нагадати про те, що, з урахуванням процесів системних зрушень у системі органів публічної влади, відбуваються зміни у вимогах і до їх нормотворчої діяльності. Зокрема, в своїй діяльності усі органи публічної влади керуються положеннями Закону України «Про правовий режим воєнного стану», в якому визначено сутність правового режиму воєнного стану, його порядок введення та скасування, а також правові засади діяльності юридичних і фізичних осіб під час воєнного стану. [2]

Ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в ч.1. та 2 закріплює, що в умовах воєнного стану Президент України та Верховна Рада України діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією та законами України, а Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військове командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України.

Зокрема, з метою сприяння гармонізації законодавства України та ЄС в умовах воєнного стану у більшості сфер життя уряд та парламент держави спільно намагається імплементувати та запровадити європейські стандарти (наприклад, у площині розвитку системи правосуддя та суддівського врядування, організації трудових відносин та оплата праці працівників в умовах воєнного стану, дигіталізація, електронні платежі та документообіг, безпека життєдіяльності, транспорт, захист довкілля, тощо).

Хоча під час воєнного стану система покращення інвестиційного клімату в Україні не базується на європейських правових підставах, захист інвестицій бізнесових структур ЄС для України є одним з найважливішим питань. Позитивним є той факт, що по-перше, Україна в умовах «дилеми безпеки» змінила свою «геополітичну гіпотезу вибору» з біполярної на стратегічний курс на інтеграцію до ЄС, і відповідно змінився характер товаропотоків. По-друге, директиви і регламенти ЄС та закони України в економічній сфері безперечно

відповідають спільним цілям і є підставою для реалізації нових інвестиційних проєктів та оновлення вимог до їх документарного оформлення. (див. детальніше Наказ Державної служби статистики від 26.05.2022 р. № 108 “Про затвердження форм державного статистичного спостереження № 10-зез (квартальна) “Звіт підприємства з іноземними інвестиціями” та № 13-зез (квартальна) “Звіт підприємства про інвестиції за кордон”)[3]

Особливого оновлення нормативного підґрунтя також потребує торгівельна сфера. Наприклад, у 2021 р. Рада Європейського Союзу схвалила проєкт Угоди про спільний авіаційний простір між Україною та ЄС, що передбачає запровадження нових стандартів у систему реєстрації польотів та авіаперевезень товарів. Також, оскільки ЄС є головним торговельним партнером України, в квітні 2021 року була складена перша декларація в системі єдиного перехідного режиму (NCTS), а з 1 жовтня 2022 року для України набрали чинності положення міжнародних Конвенцій про процедуру спільного транзиту (NCTS) і про спрощення формальностей у торгівлі товарами. [4]

Відповідно, в умовах сучасних глобальних та регіональних викликів на особливу увагу заслуговує адміністративна процедура, з урахуванням набуття чинності у грудні 2023 року Закону України «Про адміністративну процедуру», що був розроблений за європейськими стандартами і врахував нові правила адміністративної процедури, ввів інститут «заінтересованої особи», визначив особливості документального оформлення в адміністративному провадженні, тощо. [5]

В цілому, проєкти адаптації законодавства в площині Україна-ЄС викликають занепокоєння через те, що ряд країн ЄС не висловлюють впевненості у обґрунтованості економічних санкцій та припинення торгівельних відносин росії проти України (наприклад, деякі представники політичної еліти Угорщини та Італії) і не сприяють подальшій співпраці щодо вдосконалення українського законодавства. Проте, це свідчить, що відкритість і транспарентність у відносинах з країнами ЄС для України є невід’ємною складовою європейської системи інформаційної безпеки. Наприклад, разом із Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством цифрової трансформації, Державною службою спеціального зв’язку та захисту інформації України, Національним агентством з питань державної служби варто сприяти приведенню нормативно-правової бази в інформаційній сфері до вимог ЄС (наприклад, адміністративної процедури у сфері обробки, надання доступу, виправлення персональних даних).

Вочевидь, що проблеми адаптації законодавства України до законодавства ЄС з питань захисту соціальних прав громадян, що мешкають сьогодні на території України в умовах воєнного окреслені наступними негативними ознаками:

- низька ціна праці українців;
- висока ціна на газ, воду та інші публічні блага;
- міграційні потоки всередині країни та за кордон;
- низька платоспроможність населення,

- необхідність реформування законодавства у сфері охорони здоров'я населення,

- енергетичні та екологічні проблеми, тощо.

Позитивним аспектом в сфері вирішення зазначеного питання має бути оновлення концепції розвитку громадянської освіти в Україні .

Отже, подальшого розвитку потребує переклад директив ЄС, що стосуються:

- процедури видання та скасування адміністративних актів з питань охорони довкілля, а саме гарантію справедливого доступу до безпечної питної води та санітарії;

- правових аспектів охорони культурної спадщини - зокрема, імплементації положень ратифікованої Україною Європейської конвенції про охорону археологічної спадщини, укладеної в Ла-Валетті 16 січня 1992 року, доповнюючи принципи, встановлені в Європейській конвенції про охорону археологічної спадщини, підписаній у Лондоні в травні 1969 року;

- реалізації права приватної власності на зброю,

- вилучення з цивільного обігу наркотичних речовин;

- вдосконалення організаційного механізму діяльності органів місцевого самоврядування України в контексті європейської інтеграції, тощо.

Ситуація, що досліджується, породжує фундаментальні передумови майбутнього України в науково-дослідних проектах Європейського Союзу і є хорошим об'єктом для подальшого наукового дослідження. Необхідність удосконалення інституційно-правової сфери в сучасних умовах розвитку європейського права, зокрема сучасне право ЄС потребує перегляду теоретичних положень, а також внесення виправлень і новел у концептуальну систему. Зазначений висновок виражає нагальну потребу подальшого реформування Конституції України з урахуванням висновків робочих груп в рамках проектів і програм співробітництва України та держав-членів Європейського Союзу.

Література:

1. Resolution on the candidate status of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia 2022/2716(RSP). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0249_EN.html

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250)

3. Про затвердження форм державного статистичного спостереження № 10-зез (квартальна) "Звіт підприємства з іноземними інвестиціями" та № 13-зез (квартальна) "Звіт підприємства про інвестиції за кордон": Наказ, Звіт, Форма Державної служби статистики від 22.05.2022 №105. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0108832-22#Text>

4. За матеріалами веб-порталу Укрінформ: URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3588240-malenkij-vstup-do-es-persi-rezultati-dii-mitnogo-bezvizu-dla-ukraini.html>

5. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX (набрання чинності відбудеться 15.12.2023) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

ОГЛЯД ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І ВАНТАЖІВ ПІД ЧАС ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ

*Ляшук Р. М., д.ю.н., доцент, професор кафедри (Національна академія
Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького)*

Прикордонний контроль є важливим елементом протидії незаконному переміщенню осіб через державний кордон, незаконній міграції, торгівлі людьми, а також незаконному переміщенню зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, боєприпасів, вибухових речовин, матеріалів і предметів, заборонених до переміщення через державний кордон.

Одним з елементів прикордонного контролю Державною прикордонною службою України (далі – ДПС України) є огляд транспортних засобів і вантажів.

Огляд транспортних засобів і вантажів – це комплекс дій та заходів щодо недопущення випадків незаконного переміщення через державний кордон осіб з використанням обладнаних схованок та їх виявлення, а також незаконного переміщення, у тому числі з використанням схованок, зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, боєприпасів, вибухових речовин, матеріалів і предметів, заборонених для переміщення через державний кордон, та виявлення викрадених транспортних засобів [1, ст. 1; 2].

Правильно організований і ретельно проведений огляд транспортних засобів і вантажів є основною умовою виявлення правопорушень. Під час виконання завдань з огляду транспортних засобів і вантажів прикордонний наряд ДПС України має:

знати будову, конструктивні особливості транспортних засобів, місця ймовірного схову порушників законодавства, матеріалів та предметів, що не підлягають переміщенню через державний кордон;

ретельно оглядати транспортні засоби закордонного прямування і вантажі, що перевозяться на них, з метою виявлення і затримання порушників законодавства;

виявляти схованки та інші місця в транспортних засобах і вантажах, у яких можуть бути заховані зброя, наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, боєприпаси, вибухові речовини, матеріали і предмети, що заборонені для ввезення в Україну і вивезення з України;

проводити ідентифікацію автотранспортних засобів з метою виявлення серед них викрадених або таких, що перетинають державний кордон з порушенням законодавства України;

у разі виявлення несправних пломб, порушень упаковки, інших ознак проникнення людей в опломбовані транспортні засоби, контейнери, вантажі вживати належних заходів для їх комісійного розкриття й огляду;

під час огляду не допускати порушень заходів безпеки та пошкоджень транспортних засобів і вантажів.

Огляд транспортних засобів і вантажів здійснюється із застосуванням заходів контролю першої та другої лінії.

Контроль першої лінії включає проведення заходів перевірки в мінімально необхідному обсязі для визначення наявності законних підстав для перетинання державного кордону транспортними засобами та вантажами. Він передбачає проведення візуального огляду транспортних засобів та вантажів без втручання в їх конструктивні особливості (зовнішній огляд транспортних засобів та вантажів, огляд кабін, купе, кают, салонів, цілісності упаковок, наявність пломб, спостереження за поведінкою пасажирів та обслуговуючого персоналу). Контроль першої лінії здійснюється відповідно до затверджених технологічних схем пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів і вантажів [2, п. 2, 3, 5].

Контроль першої лінії забезпечується шляхом:

- проведення аналізу й оцінки ризиків; установлення режиму в пунктах пропуску, пунктах контролю за здійсненням контролю та його додержанням;

- застосування технічних засобів прикордонного контролю для огляду транспортних засобів;

- використання службових собак;

- спостереження за транспортними засобами;

- створення і використання баз даних про осіб, які перетнули державний кордон, вчинили правопорушення, яким не дозволяється в'їзд в Україну, про недійсні, викрадені та втрачені паспортні документи, а також інших передбачених законом баз даних.

Контроль другої лінії – це заходи щодо додаткового вивчення наявності законних підстав для перетинання державного кордону України транспортними засобами і переміщення через нього вантажів. Рішення про застосування процедури контролю другої лінії стосовно транспортних засобів та вантажів приймається старшим зміни прикордонних нарядів у пункті пропуску [2, п. 4, 7].

Контроль другої лінії здійснюється спеціально призначеним прикордонним нарядом «Огляд транспортних засобів». Він проводиться підрозділами ДПС України у разі:

- здійснення гласних і негласних пошукових заходів із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів і використанням матеріалів оперативно-розшукової діяльності;

- спрацювання технічних засобів прикордонного контролю та службових собак;

- надходження розпорядження начальника органу охорони державного кордону;

- виконання доручень правоохоронних та розвідувальних органів щодо проведення (із залученням у разі потреби службових осіб, технічних і спеціальних засобів митних органів) огляду транспортних засобів, на яких особи прямують через державний кордон України, і майна, що їм належить, та вилучення виявлених при цьому предметів і речовин, заборонених до вивезення з України і ввезення в Україну, та предметів контрабанди [1, ст. 2, 3];

виявлення порушень, пов'язаних з незаконним переміщенням через державний кордон осіб, транспортних засобів і вантажів, під час здійснення процедури контролю першої лінії та на підставі інформувань правоохоронних (контрольних) органів і прикордонних служб суміжних держав [2, п. 8, 9].

Під час здійснення контролю другої лінії персонал ДПС України проводить такі заходи:

- установлює місця відправлення та призначення транспортного засобу, вантажу;

- проводить співбесіди з водіями, експедиторами, які супроводжують вантаж, представниками поїздних бригад, членами екіпажу повітряних та морських (річкових) суден;

- здійснює перевірку за базами даних осіб, які перетнули державний кордон, вчинили правопорушення, яким не дозволяється в'їзд в Україну, про недійсні, викрадені і втрачені паспортні документи, а також іншими передбаченими законом базами даних;

- перевіряє автомобільні транспортні засоби з метою виявлення серед них викрадених;

- здійснює повну ідентифікацію транспортних засобів;

- проводить поглиблений огляд транспортних засобів і вантажів без залучення співробітників інших контрольних служб;

- ініціює проведення спільного огляду (переогляду) транспортних засобів та вантажів;

- проводить інші заходи, передбачені чинним законодавством.

Контроль другої лінії персоналом ДПС України додатково забезпечується шляхом:

- спостереження за транспортними засобами і в разі потреби їх супроводження;

- здійснення адміністративно-правових, кримінально-процесуальних, а також оперативно-розшукових заходів;

- організації та забезпечення взаємодії з підприємствами, установами й організаціями, діяльність яких пов'язана з міжнародним сполученням;

- координації дій контрольних органів і служб.

Під час огляду транспортних засобів персоналом підрозділів ДПС України реалізуються такі складові прикордонного контролю, як виконання доручень правоохоронних органів України та перевірка автомобільних транспортних засобів, з метою виявлення серед них викрадених [2, п. 10, 11].

Отже, огляд транспортних засобів є елементом прикордонного контролю який сприяє забезпеченню ДПС України національної безпеки та правопорядку на державному кордоні та потребує якісного нормативно-правового забезпечення.

Література:

1. Про прикордонний контроль : Закон України від 5 листопада 2009 року № 1710-VI. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text> (дата звернення – 21.10.2022 року).

2. Про організацію та здійснення огляду транспортних засобів і вантажів : наказ Адміністрації ДПС України від 22 квітня 2011 р. № 260. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0260621-11#Text> (дата звернення – 21.10.2022 року).

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ

Максименко А.В., к.ю.н., заступник начальника ГУДМС України в Одеській області

Рудой К.М., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університету внутрішніх справ, м. Одеса, України)

Історичний аспект формування інститут міжнародного захисту в Україні розпочався у 1993 році, з моменту прийняття Указу Президента України «Про Міністерство України у справах національностей та міграції» від 26.04.1993 №145/93 [1]. В рамках повноважень цього Міністерства, у 1993 році було прийнято перший нормативно-правовий документ, а саме Закон України «Про біженців» [2], який врегульовував процеси прийняття заяв від шукачів захисту, надання статусу біженця, права та обов'язки зазначеної категорії мігрантів, процедури втрати та позбавлення статусу біженця.

Нажаль зазначений центральний орган виконавчої влади не знайшов свого розвитку в Україні, був ліквідований, незважаючи на підтримку міжнародної спільноти та згодом міграційна сфера зазнавала багатьох реорганізацій, до моменту утворення Державної міграційної служби України.

Основою для вказаного першого та послідуєчих нормативно правових положень у сфері міжнародного захисту стали міжнародні Конвенції в сфері прав людини і біженців, а згодом Директиви і Рекомендації Європейського Союзу та міжнародних неурядових організацій.

Протягом років незалежності України, підрозділами сфери міжнародного захисту було розглянуто понад 30 тисяч заяв про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, понад 6 тисяч осіб набули міжнародного захисту та документовані відповідними посвідченнями.

На сьогодні існує два діючих типи правових статусів сфери міжнародного захисту під назвою: «біженець» та «додатковий захист», процедури по яким передбачені Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 № 3671-VI [3] (далі за текстом - Закону) та Правилами розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2011 № 649, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05 жовтня 2011 р. за № 1146/19884 [4] (далі за текстом - Правил).

Звичайно слід вказати, що діюча нормативна база України сфери міжнародного захисту значно застаріла. Це пов'язано із відсутністю відповідного кадрового і професійного потенціалу для розробки кардинально

нових і майбутніх положень, хоча чинний Закон і досі дозволяє реалізовувати низку процедур та правових положень цієї сфери. Річ у тому, що світові міграційні потоки змінюються значно швидше ніж існуючі фундаментальні позиції, з'являються нові виклики сьогодення, підходи, гібридні форми загроз техногенного чи іншого характеру. Тому найближчими роками у світі з'являться нові форми міжнародного захисту та юридичні терміни, такі як «міграційна війна», «міграційна епідемія», «епідеміологічні біженці», «кліматичні біженці», різні форми національно-гуманітарних статусів та інше. Таким чином, для України, як державі з євроатлантичними прагненнями дуже важливо не відставати від сучасних тенденцій та готуватися до розробки нових положень сфери міжнародного захисту, що позитивно вплине на іміджеву складову на світовій арені, стане відповідним плацдармом захисту національної безпеки, суверенітету та суспільних інтересів. При цьому слід відмітити, що сфера міжнародного захисту є однією з небагатьох, що є рухомою силою при формуванні інших сфер міграції та інституту прав людини в Україні у відповідності до міжнародних принципів та критеріїв.

У 2020 році з метою удосконалення системи міжнародного захисту в Україні відбулася спроба з розробки нового Законопроекту під назвою «Про надання іноземцям та особам без громадянства захисту в Україні», зареєстрований Верховною Радою України від 24.04.2020 року за № 3387 [5]. Слід зазначити, що до Законопроекту нажалі фактично не увійшли рекомендації територіальних органів ДМС, яким було приділено поверхову увагу, що віддаляє Проект від критерію «досконалості». Зазначене пов'язано з відповідною односторонністю та втратою професійних здібностей розробниками Проекту, правові позиції яких базувались виключно на нормативному досвіді іноземних країн, ніж на створенні індивідуальної та окремої системи міжнародного захисту. Так, поза увагою залишились зауваження по таким аспектам (через обмеження обсягу роботи за кількістю аркушів, використовується лише частка зауважень):

- поняття альтернативи внутрішнього переміщення, країни попереднього постійного проживання, третьої безпечної країни;
- система возз'єднання сім'ї;
- опрацювання заяв від неповнолітніх дітей без супроводу батьків (питання щодо офіційного призначення вихователя з боку осіб однієї національності, що мають другий-третій ступені родинних відносин);
- статус довідки про звернення за захистом в Україні;
- заборона вислання або примусового повернення щодо деяких категорій, які зловживають законодавством у сфері міжнародного захисту;
- поняття: «звернення за захистом», врегулювання процесів видачі «себе за іншу особу» та особливості реєстрації заяв шукачів захисту;
- введення термінів «звернення без зволікань» та «із зволіканнями»;
- поняття ідентифікації особи та інформація по країні громадянської належності;

- врегулювання проблематики масового прибуття іноземців та осіб без громадянства до України або проведення процедур у період війни, загострення епідеміологічної ситуації;
- введення нового правового статусу під назвою гуманітарних захист, як частку національного законодавства;
- введення норм щодо обмеження прав при порушенні правил конфіденційності з боку шукачів захисту;
- особливості врегулювання деяких процесуальних дій, наприклад при відсутності прізвища або по батькові, встановленні дати, місяця та року народження;
- деталізація обмежень прав шукачів захисту в питанні зловживання процедурою по кількості звернень, у тому числі для осіб, які перебувають у міжнародному розшуку (процедури екстрадиції);
- процедури відмови у реєстрації заяв, зокрема для бенефіціарів міжнародного захисту;
- програма індивідуальної інтеграції та інші процеси побутового характеру, пов'язані з перебуванням шукачів захисту на території України;
- процеси втрати визнаних правових статусів або документів в умовах перебування за кордоном;
- застосування адміністративних санкцій, як елемент впливу з боку органів ДМС на шукачів захисту, які намагаються незаконним шляхом використати територію України для нелегально потрапляння до країн ЄС;
- процедури призупинення або припинення заяв у контексті порушення міграційного законодавства, при здійсненні спроби незаконного перетину державного кордону з України до інших країн, порушення інших умов звернення та застосування адміністративних санкцій у вигляді добровільного повернення, примусового повернення, видворення або реадмісії;
- врегулювання питань щодо звернення іноземців та осіб без громадянства під час перетину державного кордону на законних підставах або незаконним шляхом, розгляд заяв у пунктах пропуску;
- врегулювання низки питань щодо реєстрації заяв, у тому числі шляхом використання електронних сервісів, а також перекладачів, зберігання документів, фіксування фактів проведення анкетування або протоколів співбесід на аудіо та відео носії інформації;
- питання натуралізації категорії осіб, яким надано додатковий захист або національний (гуманітарний) захист;
- питання безпосереднього контакту посадовців ДМС із заявниками, що прибувають до України та можуть бути носіями відповідних хвороб, тощо.

Сучасні процеси прийняття, розгляду та винесення рішення за заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту мають відповідну структуровану систему, що базується на нормах міжнародних Конвенцій, насамперед про статус біженців і вісімнадцяти річному досвіді нашої країни, що відобразилось у провадженні попередніх двох Законів у сфері міжнародного захисту від 1993 та 2001 років [6].

Разом з тим, не зважаючи на існування такого достатнього практичного досвіду в нашій країні, низка положень чинного Закону досі спотворюються, у тому числі представниками державних і судових інстанцій, що призводить до виявлення унікальних випадків. Річ йде про існування та допущення загальних та спеціалізованих помилок.

До загальних можливо віднести: тривалий розгляд заяв як з боку органів ДМС так і з боку судових інстанцій, неправильне застосування інформації по країні походження та рішень Європейського Суду з прав людини, поверховий розгляд заяв та обставин, що змусили особу залишити країну громадянської належності або країну походження.

Спеціалізовані недоліки мають індивідуальну значимість, прикладами можуть слугувати наступне.

1. Заява про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту реєструється виключно при наявності таких критеріїв:

- заява особисто складається заявником, письмово, що виключає можливість подачі заяви у друкованому форматі або у разі письменності особи, підготовку документу з боку третіх осіб (ст.7 Закону);

- складання заяви з боку третьої особи може бути за умовами, що такий заявник є неповнолітньою або недієздатною особою (ч.3, 4 ст. 7 Закону). При цьому звертається увага, що юридичне поняття: «законний представник» - це не адвокат, а представник сфери опіки та піклування, учбового закладу або прийомні батьки (вихователі), усиновителі, дід чи баба, тощо;

- заява особисто подається заявником до посадової особи органів ДМС сфери міжнародного захисту (ч.1 ст. 7 Закону, п.2.1 Правил), тому клопотання не може бути зареєстроване, якщо документ надходить поштою, електронною поштою або іншим способом зв'язку.

- заява має відповідні критерії, що передбачено Законом та містить (ч.2, 7, 8, 9 ст. 7 Закону, підпункт «а» пункту 3.1. Правил): прізвище, ім'я (імена), по батькові заявника, дані паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, громадянство/підданство, країна постійного проживання, місце та підстави (за наявності) проживання в Україні, місце, час та спосіб перетинання державного кордону України, відомості про членів сім'ї заявника, підписи заявника або законного представника, перекладача (у разі необхідності), дата складання заяви, обставини, що змусили його залишити країну походження. До заяви також додаються документи, що посвідчують особу заявника, а також документи та матеріали, що можуть бути доказом наявності умов для визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. Окрім того, відповідно до п.8 ч.1 ст. 1 Закону, заява про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, повинна містити обґрунтування однієї з підстав, зазначених у пунктах 1 і 13 частини першої ст. 1 Закону.

Відповідно, у разі відсутності одного із зазначених критеріїв, заява про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту належить до звичайних клопотань, що розглядаються в рамках Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР[7].

2. Виходячи з Конвенції про біженців та юридичних термінів, передбачених Законом: «біженець», «додатковий захист», - особа не може користуватися захистом своєї країни (країни постійного проживання) або не бажає користуватися (повернутися) внаслідок відповідних побоювань (обставин).

Вищезазначене є доказом того, що територіальні органи ДМС не можуть розглядати заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, якщо переслідування або побоювання виникають у третій країні, приклад: громадянин країни «Т» переслідується каналами Інтерполу в державі «І» та побоюється повернення саме до «І».

Ще одним недоліком у правовому полі є приклади, коли іноземцю або особі без громадянства відмовили в оформленні документів (ст. 8 Закону) або у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту (ст. 10 Закону). Так на практиці низка посадовців органів ДМС або судових інстанцій не враховують норми ст. 17 Закону, тому вважають, що іноземець або особа без громадянства можуть декілька разів звертатися до органів ДМС із повторною заявою. Дійсно, відповідності до ст. 17 Закону, іноземець або особа без громадянства, якій відмовили в оформленні документів, у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового або додаткового захисту, або були застосовані процедури втрати чи позбавлення статусу біженця - мають право на повторне звернення, але виключно якщо в них змінюються умови, що вказує на вірогідність існування нових обставин в рамках юридичних термінів: «біженець», «додатковий захист». В інших випадках, тобто якщо в повторному зверненні не змінюються умови, відповідно до пунктів 1 та 13 частини першої статті 1 Закону, територіальні органи ДМС мають права не реагувати, тому готується відповідь в рамках Закону України «Про звернення громадян».

При цьому звертається увага на тлумачення слова «повторно», яке вказує на існування можливості другого звернутися, але не третього, четвертого чи більше разів. Так, у ч.3 ст. 17 Закону вказується, що якщо рішення державного органу влади про відмову в оформленні документів, у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового або додаткового захисту, або були застосовані процедури втрати, скасування чи позбавлення статусу біженця, якщо були оскаржені у судових інстанціях, та таким особам відмовлено у задоволенні позовних вимог, така особа повинна залишити територію України в установленний строк, якщо вона не має інших встановлених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» законних підстав для перебування в Україні.

З урахуванням зазначеного, можливо із впевненістю дійти висновку про існування низки прогалин у чинному законодавстві сфери міжнародного захисту, що потребує негайного втручання через можливість спричинення для держави зниження іміджу, загрози національної безпеки, суверенітету чи суспільних конфліктів.

Література:

1. Про Міністерство України у справах національностей та міграції: Указ Президента України від 26.04.1993 № 145/93// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145/93#Text> (дата звернення 16.10.2022)
2. Про біженців: Закон України від 24.12.1993 № 3818-XII// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3818-12#Text> (дата звернення 16.10.2022)
3. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> (дата звернення 16.10.2022)
4. «Про затвердження Правил розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2011 № 649// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1146-11#Text> (дата звернення 16.10.2022)
5. Законопроект «Про надання іноземцям та особам без громадянства захисту в Україні», зареєстрований Верховною Радою України від 24.04.2020 року за № 3387// URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-nadannya-zakhistu-inozemtsyam-ta-osobam-bez-gromadyanstva> (дата звернення 16.10.2022)
6. «Про біженців» Закон України від 24.12.1993 № 3818-XII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2557-14#Text> (дата звернення 16.10.2022)
7. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 16.10.2022)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Малішевська В. В., магістр права, головний державний інспектор Приморського відділу податків і зборів з фізичних осіб та проведення камеральних перевірок управління оподаткування фізичних осіб Головного управління ДПС в Одеській області

Рудой К.М., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університету внутрішніх справ, м. Одеса, України)

В умовах реформування та становлення системи запобігання корупції в Україні в умовах воєнного стану сформовано законодавчу базу, що відповідає міжнародним стандартам, які закріплено міжнародними договорами, і практиці запобігання корупції закордонних держав.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700-VII (зі змінами) (далі-Закон) провідну роль у системі антикорупційних органів відведено Національному агентству з питань запобігання корупції (далі-НАЗК), як координаційному центру антикорупційної політики в державі та органу з превентивними антикорупційними функціями[2].

В період дії в Україні правового режиму воєнного стану відбулось чимало змін та доповнень до Закону, так, зокрема, 03 серпня 2022 року набрав

чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану» від 08.07.2022 № 2381-IX (далі – Закон № 2381-IX). Даним Законом № 2381-IX, тимчасово скасовано для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та прирівняних до них осіб, обмеження щодо відповідності подарунків загально визнаним уявленням про гостинність та обмеження щодо вартості подарунків, встановлені частиною другою ст. 32 Закону України «Про запобігання корупції». Під час воєнного стану такі особи можуть приймати подарунки без обмеження їх вартості, якщо використовують кошти або самі подарунки (за наявності підтвердження використання одержаних грошових коштів у повному обсязі на одну або декілька із зазначених цілей) на потреби ЗСУ чи гуманітарну допомогу постраждалим від агресії російської федерації проти України, тощо.

У декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відомості про такі подарунки зазначати не потрібно, та повідомлення про суттєві зміни у майновому стані не подаватимуть.

На період дії воєнного стану скасовані антикорупційні обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності для державних службовців обмеження, встановлені пунктом 1 частини першої статті 25 цього Закону, для державних службовців (крім державних службовців категорії "А"), посадових осіб місцевого самоврядування (крім посадових осіб, посади яких віднесені до першої - третьої категорій), якщо такі особи перебувають у відпустці без збереження заробітної плати або у разі простою, за умови що трудові договори (контракти), цивільно-правові договори про надання послуг або правочини у сфері підприємницької діяльності укладаються з юридичними особами приватного права або фізичними особами - підприємцями, стосовно яких такі державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування протягом останнього року не здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб - підприємців. Такі особи зобов'язані припинити зайняття іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) чи підприємницькою діяльністю відповідно до частини другої статті 25 цього Закону протягом 15 робочих днів з дня припинення простою або закінчення відпустки [3].

Національним агентством з питань запобігання корупції відповідно до п.15 ч.1 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» надані роз'яснення, методичні консультації, зокрема, з питань застосування актів законодавства щодо застосування положень Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів.

Також, Верховною Радою України надано на ознайомлення проект Закону №7348 від 04.05.2022 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за корупційні діяння під час воєнного стану», зміни стосуються щодо державної зради, а саме:

«доповнити частиною третьою статтю 111 такого змісту:

«3. У період дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення чи скасування незаконне збагачення – набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів, вартість яких більше ніж на шість тисяч п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян перевищує її законні доходи, є державною зрадою, - карається позбавленням волі на строк до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна та з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю» [4].

Зміни в антикорупційному законодавстві, зокрема, щодо отриманих коштів, ціль яких – збір коштів, майна для потреб Української армії та(або) осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії не є особистим доходом особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування[5]. Такі зміни відбуваються для створення умов під час воєнного стану, допомоги Української армії та (або) осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії.

Таким чином, у період дії воєнного стану, корупційні ризики не повинні бути поза межами уваги. Необхідність підвищення рівня доброчесності посадових осіб під час виконання функціональних повноважень усіх органів влади, має бути важливим напрямком для досягнення стратегічних результатів запобігання корупції в Україні.

Література:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2015 № 1700-VII// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення 15.10.2022)

2. Малишевська В.В., Рудой К.М. Адміністративно-правові аспекти запобігання корупції в Україні. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (м. Одеса, 22 жовтня 2021 р.) Одеса: ОДУВС, 2021. С.125-127.

3. Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану: Закон України від 08.07.2022 № 2381-IX // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2381-20#Text> (дата звернення 16.10.2022)

4. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за корупційні діяння під час дії воєнного стану від 04.05.2022 № 7348// URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39559> (дата звернення 16.10.2022)

5. Роз'яснення НАЗК від 28.02.2022 №2 щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану// URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-vid-28-02-2022-2-shhodo-zastosuvannya-okremyh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyi-stosovno-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-v-umovah-voyennogo-stanu/> (дата звернення 16.10.2022)

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Мамедов А., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Стариченко А., доктор філософії, викладач кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Входження України в європейський правовий простір та адаптація вітчизняного законодавства до Європейського Союзу, передбачає собою повномасштабне реформування правової системи на основі принципів та стандартів, що сформувались на загальноєвропейському рівні.

Розпочаті в Україні адміністративна та судова реформи, створення в Україні системи адміністративних судів, розробка нормативної бази регулювання адміністративного судочинства, аналіз та удосконалення нормативно-правових актів щодо здійснення суб'єктами владних повноважень своїх функцій відбуваються із врахуванням в цих процесах міжнародних стандартів, окремих теоретичних положень доктрини та позитивного практичного досвіду зарубіжних держав.

Особливе місце в цьому процесі займають питання правового врегулювання відносин органів публічного адміністрування із приватними особами, а також вироблення механізмів судового захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб у адміністративно-правовій сфері.

Зокрема, запровадження в Україні з початку двохтисячних років адміністративного судочинства й утворення адміністративних судів своєю метою має гарантування права кожного оскаржувати в суді рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, що, в свою чергу, повинно забезпечити реалізацію конституційного принципу відповідальності держави за свою діяльність перед людиною.

Досвід багатьох європейських країн доводить, що адміністративні суди є доступним і ефективним інструментом захисту прав, свобод і інтересів людини від порушень з боку органів державної влади та місцевого самоврядування.

Європейські стандарти оскарження в адміністративно-правовій сфері повинні відігравати ключову роль в переході та інтеграції вітчизняного законодавства до Європейського рівня захисту прав, свобод людини та громадянина у адміністративно-правовій сфері, в тому числі, мова йде не лише про судове оскарження, а й позасудове оскарження.

Врахування здобутків європейських держав в сфері адміністративного процесу, правових стандартів, вироблених на загальноєвропейському рівні, дослідження практики Європейського суду з прав людини є необхідним для розробки і вдосконалення теоретичного та нормативного підґрунтя функціонування адміністративних судів та суб'єктів публічної адміністрації.

Розглядаючи питання стандартів адміністративного процесу, необхідно також розкрити зміст такої наукової категорії як «правові адміністративні стандарти» та «адміністративний процес».

На сьогоднішній день в науці адміністративного права не склалося єдиного та чіткого розуміння поняття адміністративного процесу. Вченими-адміністративістами пропонуються різні підходи до розуміння поняття адміністративного процесу, а отже звідси і впливають визначення адміністративного процесу. Проте, всі вони належать, переважно, до однієї із двох наукових концепцій – «юрисдикційної» або «управлінської».

У вузькому розумінні адміністративного процесу, а саме відповідно до юрисдикційної концепції, адміністративний процес розглядається як:

1) як провадження у справах про адміністративні правопорушення та застосування до правопорушників адміністративних стягнень, а також як розгляд справ щодо застосування заходів адміністративного примусу [1];

2) як врегульований нормами адміністративно-процесуального права порядок застосування заходів адміністративного примусу, передусім, адміністративних стягнень за вчинення адміністративних правопорушень [2];

3) як діяльність повноважених органів щодо реалізації санкцій адміністративноправових норм [3];

4) як регламентовану законом діяльність щодо вирішення спорів, які виникають між сторонами адміністративного правовідношення, які не знаходяться між собою у відносинах службового підкорення, а також щодо застосування заходів адміністративного примусу [4].

У вузькому розумінні адміністративний процес – це врегульований нормами адміністративно-процесуального права порядок застосування заходів адміністративного примусу, насамперед, адміністративних стягнень. Тобто, можемо розуміти адміністративний процес як провадження в справах про адміністративні правопорушення. У цьому розумінні адміністративний процес має виключно юрисдикційний (правоохоронний) зміст.

Відповідно до другого підходу (так званий «управлінський»), його ще називають «широким розумінням адміністративного процесу», адміністративний процес пропонується розглядати як урегульований нормами адміністративно-процесуального права порядок розгляду індивідуально-конкретних справ у сфері виконавчої діяльності органів державного управління, а у передбачених законодавством випадках і іншими уповноваженими на це органами. Іншими словами, в широкому розумінні адміністративний процес – це вся сукупність адміністративних проваджень.

Такий підхід передбачає поширення поняття адміністративного процесу не тільки на юрисдикційну, а й на регулятивну, тобто всю нормотворчу та правозастосовну діяльність адміністративних органів. Щодо органів виконавчої влади та інших державно-управлінських структур, органів місцевого самоврядування, може застосовуватися термін «публічна адміністрація». Отже, адміністративний процес у широкому розумінні охоплює діяльність публічної адміністрації [5].

Щодо етимології слова «стандарт», відповідно до одного з визначень, що наведені в тлумачних словниках англійської мови, стандарт (standard) – це ознаки певного явища, що встановлені компетентним органом, звичаєм або за загальною згодою як модель чи приклад. Таким чином, стандарт – це певний

зразок (еталон, модель), що приймається за вихідний для порівняння з ним інших подібних об'єктів чи явищ.

Здебільшого, правові стандарти, а тому числі стандарти в сфері адміністративного процесу, урегульовуються та закріплюються в таких правових галузях, які потребують уніфікації та узагальнення практики поведінки суб'єктів права, в тому числі Європейської практики та досвіду інших демократичних держав світу, основна мета яких усунення юридичних колізій в правових нормах, підвищення рівня ефективності діяльності органів публічної влади з метою нівелювання порушення прав людини та громадянина з метою забезпечення надання адміністративних послуг та здійснення державного управління відповідно до Європейських стандартів, та забезпечення права на оскарження, у разі порушення прав, що є важливою складовою забезпечення відповідальності органів державної влади і місцевого самоврядування перед громадянином, що визнається одним із основних та ґрунтовних принципів адміністративного права в Європі і знайшло свій вияв у багатьох документах Ради Європи та практиці Європейського суду з прав людини. В правовому просторі традиційним стало застосування поняття «міжнародні стандарти прав людини».

На нашу думку, стандарти адміністративного права та процесу можуть розглядатись як невід'ємна частина міжнародних стандартів прав людини, в тому числі і щодо захисту прав людини, оскільки встановлені та основною метою яких є забезпечення належного рівня здійснення органами публічної влади своїх функцій та ефективного судового захисту прав і свобод людини у відносинах в тому числі і з органами державної влади та місцевого самоврядування. Слід зазначити, що врахування сучасної європейської практики реалізації повноважень адміністративними органами, стало надзвичайно популярними в період обмежень щодо пересування громадян, комендантської години та інших обмежувальних заходів, викликаних поширенням корона вірусної хвороби в усьому світі.

Отже, стандарти адміністративного процесу можна визначити як систему правових норм, принципів та правових звичаїв, що встановлюють обов'язковий (мінімальний) рівень гарантованості прав особи в адміністративному процесі та способи реалізації таких прав.

Аналізуючи Конвенцію про захист прав людини та основних свобод 1950 року, можемо окреслити систему стандартів адміністративного процесу наступним чином: 1) право на доступ до суду; 2) право на справедливий судовий процес, розгляд справи судом, створеним на підставі закону; незалежність та неупередженість суду; публічний розгляд справи та проголошення рішення суду; справедливий судовий розгляд; розгляд справи впродовж розумного строку; 3) ефективність судового контролю за актами та діями (бездіяльністю) органів публічної влади та дієвість рішення суду [6].

Отже, беручи до уваги, що стандарти Конвенції є мінімальним рівнем забезпечення прав людини та громадянина в судовому процесі, а також наявність особливостей їх застосування при розгляді адміністративних справ, для України важливим є врахування здобутків європейських держав в галузі

судового захисту прав особи у відносинах з органами публічної влади та більш високих стандартів, втілених в законодавстві окремих європейських держав.

Література:

1. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2006. С. 203; Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2т.: Т.1: Загальна частина/ Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). К.: Вид. «Юридична думка», 2004. С.477-478; Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2007. С.256.
2. Гладун З. Адміністративне право України: Навч. посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. С.153.
3. Козлов Ю. М. Административное право: Учебник. М.: Юрист, 2007. С.436.
4. Миколенко А. И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: Учебное пособие. Х.: Одиссей, 2006. С. 113-114.
5. В.О. Тімашов. Поняття адміністративного процесу, його ознаки, принципи, структура, класифікація.
6. Хворостянкіна А. В. Європейські стандарти адміністративного процесу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6738. (дата звернення 18.10.2022).

ЩОДО ЗАГАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ

Манько Д. Г., д.ю.н., доцент завідувач кафедри державно-правових дисциплін (Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса, Україна)

Забезпечення ефективного функціонування держави з умовою урахування потреб сучасного суспільства, щодо реалізації наявних в них прав і свобод, можливо виключно із використанням інформаційно-комунікаційних технологій у багатьох сферах державно-правового життя.

Діджиталізація державно-правової сфери передбачає, в першу чергу, модернізацію державного управління, а саме: розробку архітектури функцій органів державної влади; збору даних; застосування інформаційних технологій; формування системи інформаційної безпеки; подолання корупції.

З цього приводу, окремі науковці зазначають, що «розвиток діджиталізованого уряду є важливим для України, оскільки це полегшить взаємодію громадян з органами державного управління та знизить бюрократичне навантаження. Враховуючи, що Україна страждає від низької довіри до державних інституцій, розвиток цифрового уряду є одним із інструментів, який допоможе підвищити прозорість та зміцнити довіру до її державного управління. Таким чином, діджиталізація та цифровізація розглядаються як комплексний інструмент для боротьби з корупцією, прискорення надання послуг громадянам та кращого залучення суспільства у формування державної політики за допомогою різноманітних інструментів, пов'язаних із електронною демократією» [1, с. 6-7].

Характерною ознакою сучасного етапу діджиталізації є те, що комунікації стають гетерогенними: вертикальна, ієрархічна комунікація втрачає актуальність, відбувається перехід до мережевої структури комунікації.

Фактично, в державній сфері, поряд із такими, що використовуються вже достатньо активно централізованими інформаційними платформами, приміром Дія, ЄДРПОУ, все частіше виникають пропозиції щодо доцільності використання децентралізованих інформаційних платформ заснованих на технології блокчейну.

Ще з кінця 20-го століття, концепція good governance передбачала нові ролі людей та інституцій зі зміщенням у бік так званої «сервісної держави». Так, поступово споживачі послуг набували нових ролей, стаючи оцінювачами, розробниками та співвиробниками послуг, а їхні неформальні спільноти висували організований і наполегливий запит щодо змін у публічному секторі.

У цьому аспекті, М. О. Петришина вказує, що «питання, що пов'язані з підвищенням ефективності управління, а також рівня якості взаємодії громадянина із державою, зокрема, у напрямку пошуку нових шляхів упровадження досвіду зарубіжних країн у сфері ефективного виконання державою сервісних та управлінських функцій сьогодні є вкрай актуальними. Вирішення проблеми надмірної бюрократизації процесу управління вбачається, у тому числі, у впровадженні діджиталізації останнього» [3, с.106].

В свою чергу, на Думку Александра Кудя, «стрімке поширення цифрових технологій та особливо технологій розподіленого реєстру (блокчейн) у публічній і господарській сферах актуалізувало питання про модернізацію публічного управління як системи з усіма відповідними компонентами та зв'язками між ними.

Спільним «знаменником» для цих двох зазначених сфер – публічної та господарської – є те, що блокчейн пропонує нову модель налагодження процесів, що стає можливим завдяки інформаційним платформам. Це непросте, але амбітне завдання вимагає одночасно і належного наукового підґрунтя, і пілотного тестування із запуском реальних прототипів та отримання зворотного зв'язку» [2, с. 16].

Безумовно, запровадження децентралізованих інформаційних платформ, як перспективного напрямку розвитку форм організації публічного управління, є дуже цікавою пропозицією. Ми можемо побачити високу ефективність та прозорість технологій розподіленого реєстру (блокчейн) на прикладі комерційної сфери.

Технологія блокчейн, що принципово покладена в основу децентралізованих інформаційних платформ, може значно поліпшити структуру, управління та процес ухвалення рішень у конкретних реаліях, роблячи їх менш залежними від координації зверху вниз. Окремо треба зазначити, що крім децентралізації як однієї зі своїх ключових ознак «блокчейн відрізняється об'єктом свого обліку та технологічним рішенням реалізації цього. Мова йде про високий рівень шифрування, відкритий протокол, розподілене зберігання інформації, можливості передачі цифрових даних між адресами обліку без посередників, що забезпечує надійність і прозорість операцій» [4].

Технології блокчейн є реєстром записів, що постійно поповнюється та до якого можна лише додавати дані, але при цьому не можна видаляти чи змінювати дані, збережені у попередніх блоках.

Але, такі технології, при тотальному їх використанні у сфері публічного управління, мають і високу ступінь ризиків, найголовніші з них:

1) Мета-досконалість – кінцевою метою публічної політики має бути людський розвиток (суспільне благо), а не досконалість операцій, що оптимізуються за будь-яким критерієм технологій блокчейн;

2) Абсолютизація – спрямованість технологій блокчейн до абсолютної децентралізації яка, по суті, унеможливорює існування держави та може породити новітні форми соціальної нестабільності й хаосу;

3) Ізольованість – за архітектурою технологій блокчейн, спільне замінюється множиною індивідуального, повністю відокремленого та з відсутністю механізмів злиття, а такі процеси неминуче призводять до ізоляції, втрати потреб соціальної комунікації і політичної нестабільності.

Попри зазначені ризики, вважаємо, що раціональне використання централізованих та децентралізованих інформаційних платформ у організації публічного управління має великі перспективи реальної модернізації функціонування сучасної держави та встановлення оптимальних, транспарентних та високоефективних механізмів комунікації тріади соціум-право-держава.

Література:

1. Атаманова Н. В., Смирнов М.Д. Діджиталізація державно-правової сфери в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 1. 2022. С.3-8.

2. Кудь Александр. Модернізація системи публічного управління в епоху інформаційних платформ : монографія; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, ННІ «Ін-т держ. упр.» ; ГО «Наук.-дослід. Центр екон.-прав. рішень у сфері застосування технологій розподіл. реєстру». Харків : Право, 2022. 432 с

3. Петришина М. О., Гриньов С. О. Діджиталізація як напрям державної політики України. *Молодий вчений*. 2019. № 11(1). С. 106-109.

4. Kud A. The Phenomenon of Virtual Assets: Economic and Legal Aspects. *International Journal of Education and Science*. 2020. Vol. 3. No. 3. p. 13–24. URL:https://culturehealth.org/ijes_archive/IJES.2020.4.2.pdf DOI:10.26697/ijes.2020.4.3.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ТА В СТАРОДАВНІЙ ІСТОРІЇ

Медведєва В.М., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Сірко В.С., к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Корупція – це антисоціальний феномен, транскордонне явище чи, можливо, закономірний процес, який супроводжує людство з моменту виникнення перших згадок державності й продовжує існувати донині?

Насправді, все зазначене і є корупцією – «людською хворобою», що поглинає все на своєму шляху: від індивіда до соціуму, від державного апарату до окремого посадовця, від однієї країни до всього світу.

На міжнародній арені корупція вже давно сприймається як явище, що становить серйозну загрозу національній безпеці, функціонуванню публічної влади на основі права й закону, верховенству закону, демократії та прав людини, рівності й соціальної справедливості; ускладнює економічний розвиток і загрожує основам ринкової економіки [1]. Ще понад два тисячоліття тому це був головний чинник політичних змін, явище, що неминуче спричиняє падіння некомпетентних режимів і зміну їх більш міцною владою [2, с. 14].

У стародавньому Римі й Афінах боротьба з корупцією була насамперед справою суспільної моралі та контролю. В цих державах-полісах справді вживали певних заходів, що мали обмежити ймовірність надання таємних послуг та операцій. Так, наприклад, часто членів рад чи зборів обирали жеребкуванням, бо вважали, що випадок – найкраща запорука об'єктивності. Для виборних посад встановлювалися короткі терміни без права переобрання. Зокрема, в стародавньому Римі претора, як і більшість магістрів, обирали на один рік, а обов'язки він виконував безоплатно. Але така система створювала можливість підкупу виборців заможними громадянами. Цицерон у своїх судових виступах наводив багато фактів зловживання під час виборів на посаду претора й інших магістратів, а також при виконанні ними своїх обов'язків [3; 4, с. 14].

Сучасні державно-правові реформи в Україні повинні були сформувати платформу для подальшого соціально-економічного розвитку країни, зміцнити престиж державної служби, а також сприяти вдосконаленню адміністративно-правового статусу державного службовця. Окрім того, реформи повинні були сформувати сучасні адміністративно-правові засоби запобігання та протидії корупції в системі державної служби, однак замість очікуваного зниження рівня корупції остання має тенденцію до зростання.

Усі дані обставини викликають серйозну заклопотаність як в інститутах державної влади, так і в громадянському суспільстві України [5, с. 60]. Сьогодні міжнародне співтовариство з метою підвищення ефективності боротьби з корупцією розробляє різні правові рекомендації, наполягає на необхідності вдосконалення антикорупційного законодавства. Утім успіх реалізації зазначених рекомендацій в Україні передбачає врахування сформованої правової системи.

Так, В. Баштанник зазначає, що в історії України застосовувалися різні державно-правові засоби боротьби з корупцією, як власне правові, так і організаційні, а також були періоди, коли застосовувався системний підхід у боротьбі з нею [6, с. 25].

Також я підтримую думку А. Суббота, що в Україні необхідно об'єднати і координувати роботу держави та громадянського суспільства, налагодивши їх діалог і взаємодію за допомогою прийняття ефективної нормативної бази [5, с. 62].

Сучасну правову базу боротьби з корупцією в Україні становить Закон

України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII, що визначає правові й організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст і порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Аналіз нормативно-правових актів свідчить, що в Україні боротьба з корупцією базується на основних принципах, викладених у ст. 3 раніше чинного Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». До даних принципів належать:

- а. верховенство права;
- б. законність;
- в. комплексне здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних й інших заходів;
- г. пріоритетність заходів боротьби з корупцією;
- д. невідворотність відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;
- е. відкритість і прозорість діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування;
- ж. участь громадськості в заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів;
- з. забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, заподіяної корупційними правопорушеннями.

В нашій країні існує система заходів спрямована на протидію корупції, а саме такі:

1. заходи попередження корупційних правопорушень – це моніторинг корупційних правопорушень загалом і окремих видів; розробка антикорупційних стандартів, що перешкоджають виникненню або обмежують інтенсивність чи сферу дії явищ, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень; антикорупційна експертиза правових актів; пропаганда антикорупційних стандартів; сприяння гласності та відкритості рішень, прийнятих особами, які мають публічний статус; антикорупційна освіта й виховання;
2. заходи припинення корупційних правопорушень – це застосування уповноваженими на те органами (посадовими особами) до правопорушників передбачених нормативно-правовими актами заходів адміністративного та дисциплінарного впливу, зокрема заходів затримання, огляду особистих речей та транспортних засобів, вилучення речей і документів, коли вичерпано інші заходи впливу;
3. заходи відповідальності за корупційні правопорушення – прямо передбачені у відповідних законодавчих актах держави заходи цивільноправової, адміністративної, дисциплінарної та кримінальної відповідальності.

На мою думку, основною метою державної політики в галузі протидії корупції повинно бути створення ефективної системи запобігання і протидії корупції, виявлення та подолання її соціальних передумов і наслідків, викриття корупційних діянь, обов'язкової відповідальності винних. Успішна протидія

корупції можлива за умов наявності належного антикорупційного законодавства, ефективного його застосування відповідними органами державної влади та координованості, поінформованості громадськості про здійснення заходів із запобігання та протидії корупції, взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики, підтримки антикорупційних заходів громадянським суспільством. Тому ефективність реалізації заходів щодо запобігання корупційній злочинності не може бути досягнуто шляхом поодиноких і несистемних дій на різних рівнях, а потребує довгострокових соціально-економічних, політичних та правових перетворень. Ця діяльність має ґрунтуватися на поєднанні низки запобіжних і репресивних заходів.

Література:

1. Основи законодавства про антикорупційну політику: Модельний закон, прийнятий на двадцять другому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД постановою № 22-15 від 15 листопада 2003 року. Верховна рада України.
2. Рогульський С.С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.07. Київ, 2005. 187 с.
3. Подопрыгора А.А. Основы Римского гражданского права. К.:Вентури, 1995.
4. Рогульський С. С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : КНУ, 2005. 19 с.
5. Суббот А. Участь громадськості в запобіганні та протидії корупції [Електронний ресурс] / А. Суббот // Вісн. Нац. акад. прокуратури України. – 2014. – № 4. – С. 56–62.
6. Баштанник В. В. Формування державної антикорупційної політики в умовах модернізації влади / В. В. Баштанник // Наук. розвідки з держ. та муніцип. упр. – К., 2012. – Вип. 1. – С. 25–34.

ІДЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Моргунов О.А., д.ю.н., професор перший проректор (Харківський національний університет внутрішніх справ)

Євроінтеграційний вибір України, революція гідності, непростий процес пробудження громадянського суспільства і усвідомлення ним національної самоідентичності, Герої небесної сотні, окупація Криму, АТО, тисячі загиблих з ім'ям України на устах, біль і сльози родин, мільйони переселенців, і ось уже майже рік російсько-української війни, який ми, громадяни України, не просто прожили, а перехворіли серцем і душею, рік, який з отриманням незалежності можна сміливо назвати початком нової держави. Творення Української держави неможливе без кардинальної зміни ідеології виконавчої влади – від владарювання держави над людиною і суспільством до служіння держави інтересам людини і суспільства, зміни розуміння соціальної цінності галузі адміністративного права, яка має опосередковуватись новим, якісно відмінним

від колишнього правовим режимом регулювання відносин між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами та громадянами, державної служби, надання адміністративних послуг та здійснення адміністративних процедур, адміністративної відповідальності, функціонування адміністративної юстиції [1, с. 19].

Так, у 2022 р. виповнилося 315 років з дати виходу першого тому «Трактату про поліцію» відомого французького науковця Ніколаса Даламара. Поява цього твору стала потужним імпульсом для розвитку формування адміністративного права і системи адміністративного законодавства. За ці три століття наука адміністративного права пройшла складний еволюційний шлях пошуку власної методології, об'єкта і загалом розкриття феноменології адміністративного права. На формування адміністративного права справили потужний вплив суб'єктивні фактори, оскільки воно великою мірою залежить від зміни політичних режимів і форм правління в країні. Крім того, на відміну від цивільного та кримінального права, сучасне розуміння адміністративного права нараховує трохи більше 110 років. Науковці Західної Європи та практика західноєвропейського законодавства зробили основний вклад у розвиток адміністративного права [2, с. 73].

Насамперед, зосередимо увагу на ідеологічній функції адміністративного права. Ідеологія – це відображення та відтворення на ідейно-теоретичному ґрунті не лише політичної дійсності, але й всього життя соціуму в цілому, яке містить соціальні, економічні, культурно-національні, інформаційні, екологічні та інші відносини, без яких не можливо уявити розвиток сучасного суспільства [3, с. 136]. У багатьох випадках саме ідеологія є тим фактором, який визначає економічний, політичний, соціальний розвиток. Це, у свою чергу, дає підстави стверджувати про неоднорідність її складу та виділяти в структурі ідеологічної функції адміністративного права виховну, інформаційну (комунікативну) та соціально-культурну підфункції, які в сукупності спрямовані на формування правової ідеології, котра несе в собі як власне правові цінності, так і цінності, що лежать в основі організації та функціонування держави. Зважаючи на той факт, що в юридичній науці тривають дискусії щодо ролі та місця виховної, інформаційної, соціально-культурної функцій права, вважаємо за доцільне навести аргументи щодо зазначеного підходу до структурних елементів ідеологічної функції адміністративного права, реалізація якої впливає на інтенсивність сучасного ідеологічного буття щодо самовизначеності держави і формування громадянського суспільства і встановлює орієнтири майбутнього розвитку України як самобутньої цивілізаційної одиниці [4, с. 202].

У правовій ідеології можуть відбиватися інтереси великих соціальних груп (класів, професійних, релігійних, етнічних), хоча конкретна правова теорія або концепція завжди формулюється безпосередньо тим чи іншим науковцем [5, с. 534–536]. Ідеологічні елементи публічно-правових та інших відносин виявляють психологічний зріз поведінки людей. До свого виникнення зміст конкретного діяння людини проходять крізь їхню свідомість людей, в якій складається модель, варіант майбутніх стосунків з огляду на існуючі

загальнолюдські цінності й суспільні пріоритети. Сучасне українське право виражає загальнолюдські принципи, захист яких є ідеологією нашої держави і суспільства. Перехід до ринкових відносин та вільної підприємницької діяльності, соціальна спрямованість державної політики щодо найуразливіших прошарків суспільства, відродження духовності і національної культури – усе це ідеологія українського суспільства і держави, яка втілена в правових нормах і правовідносинах [5, с. 335], зокрема у сфері дії норм адміністративного права.

Генеральним напрямом розвитку сучасного адміністративного права в Україні на сьогоднішній день є запровадження нових демократичних засад, направлених на встановлення партнерських основ у публічно-правових відносинах влади та особи, а також на забезпечення праві свобод людини і громадянина (реалізації та захисту прав і свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб). Засновником та ідейним натхненником цього напрямку став талановитий український вчений В. Б. Авер'янов. Йому належить авторський пріоритет у розробці та втіленні в життя основних положень людиноцентристської концепції адміністративного права, що стало підґрунтям нової адміністративно-правової доктрини в Україні. У центрі наукових інтересів науковця були проблеми демократизації адміністративного права, публічно-сервісної діяльності держави та інших публічних інституцій, адаптація та гармонізація українського адміністративного права та права Європейського Союзу [6, с. 83]. Так, відносини щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина є важливою складовою предмета адміністративного права, яка, проте, не утворює його окремий інститут чи підгалузь, тобто ці відносини регулюються нормами всіх структурних частин і Загального, і Особливого адміністративного права. Під забезпеченням прав і свобод громадян варто розуміти визнання та врегулювання з належною повнотою цих прав і свобод, надання реальної можливості користуватися ними, сприяння реалізації (позитивне гарантування), охорону та захист від порушень, поновлення у разі їх допущення та відповідальність держави за них. Із інститутів та підгалузей адміністративного права, які найбільше потребують удосконалення і оновлення з точки зору регулювання зазначених відносин, на особливу увагу заслуговують адміністративний примус як складова інструментів публічного управління, адміністративно-деліктне право, адміністративні процедури та інститут адміністративного оскарження, які належать до Загального адміністративного права [7, с. 151–152].

Так, О. Р. Радишевська наголошує, що правові системи європейських держав, функціонуючи у «геометрії чотирьох площин» – національного, європейського, міжнародного і глобального права, – стають ключовими творцями права. Одні держави активно беруть участь у формуванні стратегій цивілізаційного розвитку людського існування на глобальному рівні, формуючи глобальне охоронооздоровче право (англ. Global health law); інші – працюють над виробленням загальних «правил гри» на наднаціональному регіональному рівні, розвиваючи європейське охоронооздоровче право (англ. European health law), ще інші – спрямовують свої зусилля на врегулювання питань охорони здоров'я на національному рівні, приймаючи кодифіковані нормативно-правові

акти зі сфери громадського здоров'я та обґрунтовуючи об'єктивність функціонування окремої галузі – медичного права. Подібні виклики стоять і перед Україною: на порядку денному запровадження єдиного медичного простору як ключового стандарту в сфері охорони здоров'я; реалізація Концепції розвитку системи громадського здоров'я України; прийняття Медичного кодексу України, морально-етичною основою якого могли б стати норми «Клятви Гіппократа», а аксіологічною – ціннісні виміри адміністративного права, що забезпечить утвердження України як європейської правової, демократичної, соціальної, сервісної держави. Адже право на здоров'я – основоположне право людини, в основі якого лежить особливе благо – життя людини! [8, с. 43].

Сьогодні назріла необхідність систематизації правових норм, законодавчих і підзаконних актів за сферами суспільно-правових відносин. Маємо ряд кодексів: Митний, Податковий тощо. Розпочато розробку Медичного, Виборчого та інших, що цілком відповідає багатовіковій правовій традиції і сучасній світовій практиці. Все це свідчить про глобальні процеси систематизації (інкорпорації та кодифікації), що відбуваються в нашій країні. Значних змін зазнало й саме адміністративне право як на теренах України, так і всього пострадянського простору й навіть у провідних країнах світу. Норми, сформовані у надрах адміністративного права в часи найбільшого розвитку державоцентристського підходу, нині відіграють роль синергуючого каталізатора формалізації правових норм у різних соціально-економічних сферах. Поява нової системи українського права з поділом відповідно до сфер використання: медична, протипожежна, будівельна, спортивна тощо, як науки, як законодавства, як практичної правореалізуючої діяльності наразі цілком відповідає реаліям. Таким чином, ми вже не можемо ігнорувати сучасного стану речей. А цей стан характеризується нехтуванням елементарних аксіом теорії права. Ми опинились у стані колапсу й розвалу, що характеризується такими термінами, як «правовий нігілізм громадян», «безвідповідальність посадових осіб», «нікчемність правових норм» тощо. Що маємо робити, коли радянська модель системи права і системи законодавства застаріла, а сучасна, – вже не відповідає ані цій застарілій, ані класичній європейській і, головне, сучасним реаліям життя? Як вийти з глухого кута, де галузі права й галузі законодавства конфліктують між собою? Що робити в ситуації, коли гілки влади “атрофувались” і «зрослись» між собою й саме дерево держави вже не живиться соками народовладдя, а перетворюється на покруч, нездатний до нормального життя згідно з Конституцією, міжнародними стандартами і загальнолюдськими цінностями? Звісно, кожен фахівець може дати власні рецепти, ми ж розглянули правову сторону питання. Право – цементуюча субстанція, без якої держава не може існувати [9, с. 77].

Інноваційний розвиток сучасного адміністративного права є неабияк важливим. В умовах російсько-української війни підґрунтям формування його світоглядності є виявлення саме ідеологічних смислів у загальнодержавному та геополітичному вимірах, шляхом формування (подальшого вибудовування) адміністративно-правової доктрини, політики держави у тісному взаємозв'язку

з іншими сферами суспільної взаємодії. Так, міждисциплінарний підхід у врегулюванні адміністративного та багатьох інших галузей є перспективним шляхом розвитку науки адміністративного права.

Література:

1. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види, та організаційно-правові питання реалізації: моногр. Харків : Нац. ун-ту внутрішніх справ, 2002. 336 с.
2. Панасюк Р. П. Наукові аспекти розвитку адміністративного права. *Наукові праці МАУП*. Серія : Юридичні науки. 2017. Вип. 1. С. 73-79.
3. Дроботов С. Реалізація функцій права в умовах розвитку демократичної, правової держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2011. 219 с.
4. Пирожкова Ю. В. Ідеологічна функція адміністративного права як індикатор національної ідентичності: сучасні орієнтири. *Вісник Запорізького національного університету*. Юридичні науки. 2016. № 3. С. 199-205.
5. Цвік М.В. та ін. Загальна теорія держави і права : підручник ; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків : Право, 2011. 584 с.
6. Завальна Ж. В. Розвиток концепцій адміністративного права на території сучасної України: ретроспективний аналіз. *Форум права*. 2015. № 5. С. 80–84.
7. Комзюк А. Т., Липій Є. А. Відносини щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина як складова предмета адміністративного права. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 144-153.
8. Радишевська О. Р. Аксіологічні детермінанти вітчизняного і європейського адміністративного права (на прикладі права на здоров'я і його охорону). *Публічне право*. 2019. № 4. С. 37-46.
9. Петков С. В. Місце адміністративного права в сучасній системі права: концептуальний вектор і сутнісний вимір. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Право. 2014. № 1. С. 72-78.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

Нікітін А.А., к.ю.н., доцент, доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Однією з найважливіших складових державотворення, забезпечення національних інтересів майже в усіх сферах суспільного й державного життя є функціонування сектору безпеки й оборони. Одним з провідних суб'єктів сектору безпеки й оборони слід вважати Національну поліцію України, яка у своїй повсякденній діяльності виконує, порівняно з іншими суб'єктами, найбільшу кількість завдань щодо забезпечення громадської безпеки та порядку, підтримуючи стан захищеності національних інтересів, прав і свобод людини та громадянина від значної кількості загроз.

Суб'єктами сектору безпеки й оборони є: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику, а також інші державні органи й органи місцевого самоврядування, які здійснюють свої функції із забезпечення національної безпеки у взаємодії з органами, які входять до складу сектору безпеки й оборони.

Нині, попри виняткову складність соціально-політичної, економічної і криміногенної ситуації, діяльність Національної поліції слід розглядати як один з основних та ефективних інструментів державної політики у сфері функціонування сектору безпеки й оборони, особливо внутрішньої безпеки держави, що обумовлює й характеризує її місце серед інших суб'єктів цих суспільних відносин.

Проблема організації діяльності Національної поліції як суб'єкта СБО частково висвітлена у працях українських правознавців. Так, В.В. Безега розглянув правові засади діяльності Національної поліції як суб'єкта СБО, визначив поняття, та з'ясував види та форми взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами сектору безпеки й оборони. Встановив шляхи вдосконалення діяльності Національної поліції як суб'єкта СБО [1, с. 56-65]. Батраченко, О.В. здійснив аналіз особливостей забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку, встановив рівні та види, форми та методи правоохоронної діяльності Національної поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, як одного з елементів сектору безпеки й оборони, охарактеризував правовідносини взаємодії і координації у сфері забезпечення Національною поліцією публічної безпеки і порядку [2, с. 67-75]. Ліпкан В.А. розкрив зміст національної безпеки як об'єкта адміністративно-правової науки, дослідив зміст і структуру адміністративно-правових відносин у сфері національної безпеки, обґрунтував необхідність побудови загальної теорії національної безпеки [3, с. 48-53]. Наведені праці або частково розкривають організацію діяльності Національної поліції як суб'єкта СБО, або не враховують положення оновленого законодавства у цій сфері. На сьогодні існує потреба в дослідженні та деталізації організації діяльності Національної поліції як суб'єкта СБО.

Основні завдання у діяльності поліції щодо забезпечення СБО можемо виділити наступні: захист конституційних прав і свобод громадян, суспільства та держави в цілому; охорона суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу держави; збереження та охорона чинного конституційного ладу; боротьба зі злочинністю, зниження рівня злочинності та тяжкості злочинів; гарантування державного захисту прав і свобод людини і громадянина; служіння суспільству шляхом підтримання публічної безпеки і

порядку; сприяння безпеці та зниження кількості випадків громадських заворушень; підвищення рівня безпеки населення.

Під час виконання поставлених задач поліція повинна дотримуватись загальних вимог, принципів які закріплені в нормативно-правових актах та є обов'язковими для виконання. Принципи діяльності поліції – є основними положеннями, які закріплені як в національному законодавстві так і в міжнародному, які ратифіковані вищим законодавчим органом влади нашої держави.

Підтримуємо думку В.О. Кущенко, що ж до забезпечення безпеки України, на що саме і спрямована діяльність НПУ, повинно ґрунтуватися на наступних принципах: пріоритетність безпеки народу України, збалансованість діяльності у сфері забезпечення безпеки України, безперервність (розроблення та реалізація заходів щодо підвищення національної безпеки), активність та інтелектуальність, адекватність, оперативність, поєднання об'єктивного та суб'єктивного, режимність тощо [4, с. 249].

Нині діючі принципи, якими керуються органи НПУ відповідають вимогам СБО та дотримання прав людини правоохоронними органами, що характерні для нашої держави. Мова йдеться саме про ті з них, що містяться у Розділі 2 Закону № 580-VIII, серед яких:

- принцип верховенства права;
- принцип дотримання прав і свобод людини;
- принцип законності;
- принцип відкритості та прозорості;
- принцип політичної нейтральності;
- принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства;
- принцип безперервності.

Принципи діяльності НПУ як суб'єктів СБО є стабільні, перевірені на практиці як у розвинутих міжнародних, європейських країнах так і в нашій державі. Вони є провідними положеннями, якими можуть і повинні керуватися поліцейські при захисті та збереженні прав і свобод особи. Серед вищезазначених принципів пріоритетними визначаємо принцип захисту прав і свобод людини й громадянина, законність і верховенство право.

Висновок:

- необхідно деталізувати та розмежувати повноваження між підрозділами НПУ щодо захисту та забезпечення безпеки держави, а також закріплення видів відповідальності працівників поліції щодо неналежного виконання повноважень;

- пропонуємо передбачити в робочих програмах навчальних дисциплін закладів освіти зі специфічними умовами навчання теми, які б були присвячені саме організації діяльності підрозділів Національної поліції у сфері СБО, залучати до практичної складової представників закордонних держав з досвідом роботи у сфері СБО;

- забезпечення функціонування сектору безпеки й оборони органами та підрозділами Національної поліції – це законодавчо встановлений комплекс заходів правового, організаційного та фінансового характеру, який

спрямований на виконання завдань і функцій щодо захисту державного суверенітету, територіальної цілісності й демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру органами та підрозділами Національної поліції.

Література:

1. Безега В. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони. Дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Київ. 2020. С. 311

2. Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку. Дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Суми. 2017. С. 218

3. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України. Монографія. Київ. 2003. С. 600

4. Куценко В.О. Національна безпека України в сучасних умовах євроінтеграції. Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (24 листопада 2017 року): у 2 т. Київ. Національна академія прокуратури України. С. 249

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

Нікітін В.С., аспірантка докторантури та аспірантури (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Серед науковців існують різні думки стосовно терміну та по-різному визначаються її ознаки та характерні риси.

Впершу чергу доречно зазначити думку Р.Я. Шая, котрий визначає сутність правоохоронної діяльності через такі ознаки:

- а) це діяльність, спрямована на охорону права від будь-яких порушень;
- б) здійснюється через застосування нормативно-правових актів;
- в) відповідає приписам матеріального закону;
- г) передбачає дотримання законодавчої процедури;
- д) пов'язана із застосуванням примусу;
- е) реалізується спеціально уповноваженими на те органами [1, с. 15].

В свою чергу, з даного питання висловився також дослідник А.П. Гель, котре відносить до системи ознак: а) владний характер; б) застосування законних заходів впливу до правопорушників у встановленій формі; в) правозастосовчий характер; г) реалізація спеціально уповноваженими органами[2, с. 47-48].

Більша кількість юридичних дослідників трактують термін правоохоронної діяльності через визначення суб'єктів, які уповноважені її здійснювати[3, с. 233]. Для прикладу дослідник, А. М. Кучук під правоохоронною діяльністю розуміє професійну діяльність спеціально уповноважених державою органів та організацій, що здійснюється на підставі та відповідно до закону, а у випадках, встановлених законом, – у відповідній процесуальній формі із застосуванням правових засобів й спрямована на

охорону прав та свобод людини і громадянина, законності та правопорядку, усіх врегульованих правом суспільних відносин [4, с. 12].

В. Г. Фатхутдінова, правоохоронну діяльність характеризує, як здійснювану на основі КУ та в межах наданих повноважень, спрямовану на забезпечення виконання НПА, зміцнення законності та правопорядку, гарантування і забезпечення конституційних прав та інтересів громадян [5, с. 9].

Цікавою є позиція В. М. Дубінчака, який досліджує правоохоронну діяльність, як активну форму поведінки уповноважених суб'єктів, при цьому на законодавчому рівні надано можливість примусових засобів, що націлена на охорону та захист прав, свобод і законних інтересів осіб, та реалізує правоохоронну функцію держави [6, с. 15].

У свою чергу, С. Ф. Денисюк вважає, що широке трактування правоохоронної діяльності більшою мірою відображає існуючий порядок реалізації охоронної функції права і правоохоронної функції держави. Саме ці останні інститути можуть бути віднесені до непостійних суб'єктів правоохоронної системи. Такими вони стають лише тоді, коли виникли обставини, необхідність здійснити правову охорону тих чи інших правовідносин [7, с. 36].

Відповідно, об'єктами правоохоронної діяльності в сучасній державі виступають:

- 1) невід'ємні права і свободи у позитивістському розумінні;
- 2) основи конституційного ладу та місцевого самоврядування;
- 3) режим законності у суспільстві;
- 4) правопорядок як стан суспільних відносин;
- 5) питання безпеки особи, суспільства і держави;
- 6) стан правосвідомості і правової культури в суспільстві [8, с. 85].

До основних напрямків правоохоронної діяльності відносять такі: попередження; виявлення; припинення; розкриття; розслідування; притягнення до юридичної відповідальності; виконання заходів юридичної відповідальності. У правоохоронній діяльності за функціональним критерієм виділяється попереджувальний, охоронний (захисний), регулятивний і контрольно наглядовий напрямки [9, с. 153].

Будь-який напрям в подальшому передбачає досягнення результату:

- 1) усунення порушень норм КУ;
- 2) справедливий розгляд;
- 3) виявлення і усунення порушень закону;
- 4) розкриття злочинів і викриття осіб, винних в їх вчиненні;
- 5) підготовка матеріалів для розгляду конкретних справ у суді;
- 6) надання кваліфікованої юридичної допомоги;
- 7) створення умов для нормальної діяльності судів та інших органів [10, с.

29].

Зазначимо, що сутність правоохоронної діяльності також полягає у єдиній системі її сутнісних характеристик як систематичної роботи по охороні правопорядку, здійснюваної у певних формах та видах, що є нормативно

визначеними та регламентованими (гносеологічна сутність); роботи по охороні інтересів певної частини соціального класу за допомогою різноманітних, у тому числі і класова сутність; засобу забезпечення правового панування ідей правлячої (пануючої) релігії та поєднання релігійних постулатів і політичних положень (релігійна сутність)[11, с. 16]; способу забезпечення національного розвитку, національної єдності та охорони національних інтересів і самобутності пануючого національного соціуму (національна сутність); засобу гарантування рівних можливостей суб'єктів права та охорони загальнолюдських цінностей (загальносоціальна сутність) [12].

Окрім того, правоохоронна діяльність здійснюється за допомогою застосування правових заходів, наприклад позбавлення волі за вчинення злочину, накладання адміністративного стягнення, стягнення майнової шкоди тощо)[13, с. 17–18].

Саме за допомогою моделювання черговості проведення тих або інших правоохоронних дій, а також специфіки їх проведення можна надати процесові правоохоронної діяльності рис наукової обґрунтованості та системного характеру [14].

Тому, виходячи з того, що однією з ознак правоохоронної діяльності є те, що вона реалізується на підставі та відповідно до закону і переважно у відповідній процесуальній формі, важливим є саме адміністративно-правове регулювання правоохоронної діяльності.

В цьому контексті ми підтримуємо погляди М. В. Корнієнка, який, досліджуючи зміст сучасної парадигми правоохоронної діяльності, приходить до таких висновків:

по-перше, правоохоронна діяльність є основним напрямом діяльності органів державної влади, в межах якого реалізується правоохоронна функція держави;

по-друге, суб'єкти правоохоронної діяльності в переважній більшості є органами, на які покладається, передусім, завдання організації та виконання приписів чинних законів (при цьому надається право видання відповідних організаційно-розпорядчих та правових актів), правоохоронна діяльність має розглядатися як управлінська [15, с. 36]

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що правоохоронна діяльність – одна з важливих форм діяльності держави, що реалізується через вповноважені нею органи державної влади. Направлена на збереження законності у суспільстві, додержання правопорядку та захист конституційних прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина в Україні.

Правоохоронна діяльність являє собою зумовлений потребами людини особливий вид соціальної діяльності, яка визначена нормами права та об'єктивною необхідністю впливу на суспільні відносини. Вона знаходить своє практичне втілення у процесі функціонування правоохоронних органів, які повинні попереджати, запобігати правопорушенням і застосовувати державний примус або громадський вплив на осіб, які порушили встановлений законом порядок у суспільстві[16, с. 41].

Література:

1. Шай Р.Я. Природа та сутність правоохоронної діяльності. Наше право. 2014. № 5. С. 10-16.
2. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Правознавство : підручник. Київ: Правова єдність, 2009. 792 с.
3. Тацій В. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи). Право України. 2012. №№ 11-12. С. 233-240.
4. Кучук А.М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Київ, 2006. 22 с.
5. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Правознавство : підручник. Київ: Правова єдність, 2009. 792 с.
6. Дубінчак В.М. Правоохоронна діяльність: сутність, суб'єкти, засоби забезпечення (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / В. М. Дубінчак. – К., 2010. – 20 с.
7. Денисюк С.Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 / С.Ф. Денисюк. – Дніпропетровськ, 2010. – 36 с.
8. Ведерніков Ю.А. Правоохоронна діяльність в Україні: теоретико-правовий аспект / Ю.А. Ведерніков, А. М. Кучук. – К. : Знання України, 2009. – 219 с.
9. Юсупов В. Процедурні основи діяльності правоохоронних органів України / В. Юсупов // Публічне право. – 2013. – № 3 (11). – С. 153-158.
10. Кампо В. Українські реформи: політика і право: популярний нарис / В. Кампо. –К.: IFES, 1995. –29с.
11. Фатхутдінов В. Г. Правоохоронна діяльність: природа, сутність, гуманізм (теоретико-правові та методологічні аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / В.Г. Фатхутдінов. – К., 2006. – 16 с.
12. Гірич В.М. До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1153/> (дата звернення: 18.09.2020).
13. Басай В.Д. Судові та правоохоронні органи України / В.Д. Басай. – Івано Франківськ, 2002. – 820 с.
14. Конституція України : Закон України від 28червня 1996р. No254к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України. –1996. –No30. –Ст.141.
15. Корнієнко М.В. Правоохоронна діяльність: адміністративно-правовий аспект / М.В. Корнієнко // Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. – 2013. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 34-36.
16. Хамула П.І. Правоохоронні органи в системі органів державної влади : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00. 01

«Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Харків, 2016. 21 с.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Набок К., курсант 2-го курсу факультету (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Денисова А.В., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Адміністративне право України, являє собою галузь права, що покликана регулювати, забезпечувати певну групу суспільних відносин. Найбільш головним є те, що вони розвиваються, існують у сфері публічного управління у зв'язку з організацією та функціонуванням системи виконавчої влади на всіх рівнях управління у державі. Щодо регулювання, адміністративне право регулює правовідносини, які виникають із приводу організації публічного адміністрування. Загальне поняття адміністративного правопорушення дає стаття 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Адміністративне правопорушення (проступок)- це протиправна винна, дія чи бездіяльність, що посягає на державний, громадський порядок, права і свободи громадян, за що законодавством передбачено адміністративна відповідальність. Особливу увагу потрібно звернути на те, що вік притягнення до адміністративної відповідальності настає з 16 років. Одні з захищених членів нашого суспільства є неповнолітні особи, у наслідок цього, слід звернути увагу на їх притягнення до адміністративної відповідальності. Неповнолітні - це особи, які не досягли 18 років, тобто віку, з досягненням якого закон пов'язує настання повної дієздатності. Неповнолітні, які не досягли встановленого в законі віку (14 років згідно з Кримінальним кодексом України та 16 років згідно з КпАП України), є малолітніми і юридичній відповідальності, у тому числі адміністративній, не підлягають, оскільки визнаються нездатними усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними. До того ж адміністративна відповідальність неповнолітнього може настати тільки тоді, коли 16 років йому виповнилось саме до моменту вчинення протиправного діяння, а не до вирішення питання про притягнення його до адміністративної відповідальності. Щодо заходів адміністративного впливу, які застосовуються до неповнолітніх, можемо зазначити:

1. Застосовуються на основі норм адміністративного права та заходами державного примусу, що робить їх схожими на адміністративні стягнення.

2. Підставою застосування є адміністративний проступок.

Аналізуючи ст. 13 КУпАП, правопорушення, за які неповнолітніх можна притягнути до відповідальності, умовно поділяються на три групи: а) правопорушення, за вчинення яких до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, передбачені ст. 24-1 КУпАП; б) правопорушення, за вчинення яких неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах, або до зазначених осіб можуть бути застосовані заходи впливу; в)

правопорушення, за вчинення яких неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності виключно на загальних підставах.

3. Можуть бути застосовані органом адміністративної юрисдикції тільки до особи, яка безпосередньо вчинила адміністративний проступок та є деліктоздатною, що є спорідненим з адміністративними стягненнями. Але можуть бути застосовані лише до неповнолітніх віком від 16 до 18 років.

До неповнолітніх віком 16-18 років, які скоїли адміністративні проступки, можуть бути застосовані заходи, передбачені ст. 241 КпАП, а саме:

- зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим;
- попередження;
- догана або сувора догана;
- передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінують, або під нагляд педагогічному чи трудовому колективу за їх згодою,

а також окремим громадянам на їх прохання.

Так, звичайно є випадки, коли перевиховання малолітніх правопорушників можливе без застосування заходів адміністративної відповідальності, тому слід пам'ятати, що неповнолітній є ще до кінця несформованою особистістю та більшою мірою здатний до зміни свого світобачення, ніж доросла людина. У зв'язку із цим є можливість його виправлення за допомогою застосування, наприклад, заходів впливу або передбачених законом видів адміністративної відповідальності, втім лише тою мірою, в якій вони необхідні й сприятимуть виправленню неповнолітньої особи, адже занадто суворе покарання може призвести не до зміни поведінки винної особи на краще, а до посилення її антисоціальних настроїв.

Маю зазначити, що особливостями адміністративної відповідальності неповнолітніх є:

- Застосування заходів впливу, що становлять виховний та нематеріальний характер;
- До неповнолітніх не застосовується адміністративний арешт;
- Вчинення правопорушення неповнолітніх є обставиною, що пом'якшує адміністративну відповідальність;

Темою даної наукової роботи «Адміністративна відповідальність неповнолітніх» захоплювалося, цікавилася дуже багато вчених, багато вчених писало наукові статті, реферати, присвячені саме неповнолітнім правопорушникам, такі вчені як: О.Л. Чернецький, Т.М. Іванова, А.Т. Комзюк, В.О. Шамрай доклали найбільше зусиль у розвитку саме цієї теми.

Отже, якщо зазначити висновок даної наукової статті, то зазначу, що притягнення до відповідальності неповнолітніх має ряд особливостей, що детерміновані спочатку їх віком і несформованою до кінця психікою та особистістю. Значення цих особливостей насамперед поєднує з наявністю заходів впливу, що можуть застосовуватися до неповнолітніх у випадку ними адміністративних правопорушень. Проте існує виняток із цього правила є лише вчинення особою у віці від 16 до 18 років. Менш сувора відповідальність неповнолітніх за вчинення адміністративних правопорушень порівнюючи із

загальними суб'єктами обґрунтована й необхідна, а тому, враховуючи мету такої відповідальності, ми не вважаємо, що необхідне її посилення.

Література:

1. Ткаля О. В. Особливості заходів адміністративного впливу, щозастосовуються до неповнолітніх. Новітні кримінально-правові дослідження. 2016. С. 87–90.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 08.10.2020).
3. Савранчук Л. Л. Відповідальність неповнолітніх за адміністративним законодавством: проблеми та перспективи. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 6. С. 245–248.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Остапенко О. І., д.ю.н., професор, професор кафедри (Національний університет «Львівська політехніка»)

Байк О.І., д.ю.н., доцент, професор кафедри (Національний університет «Львівська політехніка»)

Сьогодні стратегія національної оборони України та її реалізація передбачає поточне та колективне прогнозування людських ресурсів для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань як у мирний час, так і в особливий період [1], за умови удосконалення системи мобілізаційної підготовки та мобілізації, у тому числі, забезпечення створення необхідної кількості підготовленого військового резерву.

Серед основних завдань Кабінету Міністрів України важливе місце займають заходи щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, спрямовані на забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України (ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»). До таких заходів належить забезпечення боєздатності Збройних Сил України шляхом визначення у межах бюджетних асигнувань на оборону громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу і навчальні збори [2].

Звернемо увагу на те, що на регіональному рівні публічного управління Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачає повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі оборонної роботи, що пов'язані (ст. 36):

- зі сприянням організації призову громадян на військову службу за призовом осіб офіцерського складу, строкову військову та альтернативну (невійськову) службу, а також їх мобілізації;
- з підготовкою молоді до служби в Збройних Силах України;
- з організацією навчальних (перевірочних) та спеціальних військових зборів;

– із забезпеченням доведення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також населення наказу військового комісара про оголошення мобілізації;

– з організацією та участю у здійсненні заходів, пов'язаних з мобілізаційною підготовкою, підготовкою і виконанням завдань територіальної оборони, на відповідній території [3].

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» відносить до відомих місцевих державних адміністрацій вирішення питань, що пов'язані з оборонною роботою та мобілізаційною підготовкою. До повноважень місцевих державних адміністрацій у галузі оборони належать (ст. 27 Закону):

1) забезпечення виконання законодавства про територіальну оборону, військовий обов'язок посадовими особами і громадянами, підприємствами, установами і організаціями;

2) здійснення заходів, пов'язаних з територіальною обороною, мобілізаційною підготовкою, цивільним захистом на відповідній території;

3) сприяння підготовці молоді до військової служби, проведенню призову громадян на строкову військову та альтернативну (невійськову) службу на відповідній території [4].

Варто зазначити, що з урахуванням того, що в Україні Указом Президента введено воєнний стан, набув актуальності Закон України «Про військово-цивільні адміністрації», яким визначено організацію, повноваження і порядок їх діяльності для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі збройного конфлікту [5].

Актуальним залишається розгляд адміністративної юрисдикції територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки щодо додержання порядку і правил ведення військового обліку в Україні. Це викликано тим, що законодавець відмінив низку статей Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) на підставі Закону України № 1357-IX від 30.03.2021 р., які передбачали підвідомчість розгляду військовими комісаріатами справ:

1) про неявку на виклик у військовий комісаріат;

2) про неподання у військові комісаріати списків юнаків, які підлягають приписці до призовних дільниць;

3) про прийняття на роботу військовозобов'язаних призовників, які не перебувають на військовому обліку;

4) про незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників, про їх виклик у військові комісаріати, про перешкоду їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці;

5) про несвоєчасне подання документів, необхідних для ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників, несповіщення їх про виклик у військові комісаріати;

6) про неподання відомостей про військовозобов'язаних і призовників [6].

Не применшуючи важливість вчиненого законодавцем удосконалення щодо регулювання відносин у сфері військового обліку (ст.ст. 210, 210-1, 211 КУпАП), зазначимо, що наведені вище протиправні дії чи бездіяльність

продовжують мати місце як зі сторони призовників, військовозобов'язаних, резервістів, так і зі сторони органів виконавчої влади (посадових осіб), відповідальних за дотримання правил військового обліку.

Вважаємо, що зміст статей 210, 210-1, 211 КУпАП не передбачає реалізації та особливостей порушень правил ведення військового обліку, тим більше, що законодавець передбачив посилення відповідальності за вчинення таких правопорушень повторно в особливий період.

Територіальні центри комплектування та соціальної підтримки згідно зі ст. 235 КУпАП мають повноваження розглядати:

- 1) порушення призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку (ст. 210 КУпАП);
- 2) порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію (ст. 210-1 КУпАП);
- 3) зіпсуття військово-облікових документів чи втрата їх з необережності (ст. 211 КУпАП).

Аналогічні повноваження щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення (ст.ст. 210, 210-1, 211 КУпАП) мають Центральне управління та регіональні органи Служби безпеки України (ст. 235-2 КУпАП). Водночас зауважимо, що адміністративна юрисдикція цих органів та уповноважених ними посадових осіб поширюється у частині правопорушень, вчинених військовозобов'язаними чи резервістами, які перебувають у запасі Служби безпеки України.

За загальним правилом статтею 255 КУпАП передбачено перелік осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення. Варто зазначити, що ст. 255 КУпАП не передбачає переліку посадових осіб, закріплених у ст.ст. 235, 235-2 КУпАП на право складання протоколів про адміністративні правопорушення, водночас надаючи їм можливість складати протоколи, користуючись повноваженнями посадової особи іншого органу державної влади.

Беручи до уваги викладене, зазначимо, що адміністративно-юрисдикційна діяльність територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки щодо порушення правил військового обліку здійснюється відповідно до чинного законодавства України та інших нормативно-правових актів, що регламентують проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях. Водночас спірними залишаються положення щодо: 1) опису протиправної поведінки суб'єктів, викладених у ст.ст. 210, 210-1, 211 КУпАП; 2) тлумачення термінів, що характеризують проходження військової служби і мають правове значення для кваліфікації даного виду правопорушень.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.

5. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 87.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

ПРАВА ТА ГАРАНТІЇ ВИКРИВАЧІВ ВІДПОВІДНО ДО КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

Побиванець С. О., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Денисова А.В., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Почнемо з того хто такий викривач корупції? Закон України «Про запобігання корупції» у розділі VIII «Захист викривачів» визначає вимоги щодо віднесення особи до викривача корупції, гарантії захисту викривачів, забезпечення умов для здійснення повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень чи інших порушень Закону України «Про запобігання корупції».

Викривач – це особа, яка надає достовірну інформацію про корупційне правопорушення, якщо ця інформація стала їй відома під час її трудової, професійної, господарської, громадської діяльності.[1]

Та в українському законодавстві є різниця між викривачем та заявником. Заявник це по суті будь-яка людина що повідомила про корупцію якщо переконана, що її інформація є достовірною. Та не завжди той, хто повідомив про корупцію, є викривачем.

Відмінності між викривачем та заявником полягають у тому, що:

1. Закон України «Про запобігання корупції» має вимоги до джерела, з якого викривачу стала відома інформація про корупцію. Джерелом інформації може бути:

трудова і професійна діяльність – тобто, коли про корупційні правопорушення дізнаються під час роботи, а також господарська діяльність, громадська діяльність, наукова діяльність, проходженням служби чи навчання,

2. Викривач володіє фактичними даними про обставини правопорушення: місце вчинення правопорушення, час його вчинення, особу, яка вчинила корупцію. Ця інформація може бути перевірена і підтверджує можливе вчинення корупції. Також можна надавати документи, які підтверджують вчинення злочину.

3. Викривач повідомляє про корупцію, використовуючи передбачені законом способи.[2]

Отож якщо всі умови дотримані тоді і тільки тоді ця особа буде вважатися викривачем. Але якщо хоча б один пункт буде пропущено особа буде вважатися заявником.

Кнали повідомлення про корупційне правопорушеннябувають такі:

Внутрішні – тобто керівник або уповноважений особі чи особі органу або юридичній особі, де викривач працює;

Регулярні – тобто спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції, органам досудового розслідування, органам, відповідальним за здійснення контролю за дотриманням законів у відповідних сферахтощо.

Зовнішні – ЗМІ та громадські об'єднання.[3]

Згідно з частиною першої статті 53 Закону України «Про запобігання корупції» викривачі, їх близькі особи перебувають під захистом держави.

За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненням повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»

Для захисту прав та представництва своїх інтересів викривач може користуватися всіма видами правової допомоги, передбаченої Законом України «Про безоплатну правову допомогу», або залучити адвоката самостійно.

Національне агентство з питань запобігання корупції гарантує доволі широке коло прав викривача

Національне агентство з питань запобігання корупції в разі звернення викривача:

здійснює представництво в суді інтересів викривача у випадках, якщо викривач неспроможний самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження, а представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси викривача, не здійснюють або неналежним чином здійснюють його захист;

має право бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій, у тому числі на закритих судових засіданнях, за умови згоди викривача, в інтересах якого судовий розгляд оголошено закритим;

має право звертатися до суду з позовом (заявою) про захист прав і свобод викривачів, брати участь у судовому розгляді справ, провадження в яких відкрито за його позовами (заявами, клопотаннями (поданнями));

має право вступати у справи, провадження в яких відкрито за позовами (заявами, клопотаннями (поданнями) викривачів, на будь-якій стадії їх судового розгляду;[4]

Перелік прав викривача:

бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені Законом України «Про запобігання корупції»;

подавати докази на підтвердження своєї заяви;

отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав повідомлення, підтвердження його прийняття і реєстрації;

давати пояснення, свідчення або відмовитися їх давати;

на безоплатну правову допомогу у зв'язку із захистом прав викривача;

на конфіденційність;

повідомляти про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» без зазначення відомостей про себе (анонімно);

у разі загрози життю і здоров'ю на забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла або на відмову від таких заходів;

на відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір;

на винагороду у визначених законом випадках;

на отримання психологічної допомоги;

на звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках;

отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування за фактом повідомлення ним інформації.

Варто додати що права викривача з'являються від початку повідомлення інформації у відповідні органи про факти пов'язаних з корупцією правопорушень, або інших порушень згідно Закону України «Про запобігання корупції». Також права та гарантії захисту викривача застосовуються і до його близьких осіб. У висновку практика розкриття корупційних правопорушень через викривачів доволі нова і це не прижилася в нашому суспільстві через низьку довіру до антикорупційних органів і невпевненість в гарантіях анонімності які надаються.

Література:

1. Державна податкова служба України Офіційний портал від 14.10.2014 № 1700-VII.

2. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю офіційний вебпортал

3. Права та гарантії захисту викривачів відповідно до закону України «Про запобігання корупції» веб сайт НАЗК

4. Права та гарантії захисту викривача (стаття 53-3 Закону України «Про запобігання корупції»)

ІТАЛІЙСЬКИЙ ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ ТА МОЖЛИВІСТЬ ПЕРЕЙНЯТТЯ ДОСВІДУ В СУЧАСНЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Погребняк О.Г., к.ю.н. (Одеський державний університет внутрішніх справ м. Одеса, Україна)

На сучасному етапі розвитку України як правової, соціальної, демократичної та незалежної держави, що має курс на євроінтеграцію, вкрай важливим є з'ясування питань практичної реалізації адміністративних процедур із урахуванням новоствореного Закону «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р., який набере чинності 15.12.2023 р. [1, 1] та використовуючи

досвід європейських країн, у яких питання процедур уже є законодавчо визначеним. Зокрема, серед таких країн варто вивчати досвід Італії, адже у своїй історичній та правовій площині країна має власну лінію розбудови, впровадження та функціонування адміністративних процедур. Цікавим для України може бути також позитивна практика функціонування інституту адміністративних процедур Італії із урахуванням того, що як і в нашій державі, шлях становлення законодавчої основи адміністративних процедур в Італії був досить тривалим та не простим.

Варто зазначити, що відповідно до італійської юридичної доктринаю адміністративна процедура сприймається як «форма адміністративної функції». Іншими словами, адміністративне повноваження не проявляється в одиничному акті, а здійснюється за допомогою комплексної діяльності, яка є адміністративною функцією. Адміністративна процедура в італійській доктрині є способом, з якого здійснюється вищевказана адміністративна функція. З цього випливає, що здійснення адміністративного повноваження не є можливим поза формою адміністративної процедури, яка таким чином розглядається як основний елемент адміністративної діяльності уповноважених управлінських суб'єктів. У той же час, в італійському праві під адміністративною процедурою розуміється послідовність правових дій, упорядкованих між собою та реалізованих публічним органом, який здійснює адміністративне повноваження. Така послідовність дій завершується виданням адміністративного рішення. У свою чергу адміністративне рішення є правовим актом, що має особливі характерні риси, оскільки воно характеризується односторонністю з погляду структури, і імперативністю з погляду правових наслідків. Тут варто акцентувати увагу на тому, що в італійській правовій системі немає різниці між адміністративно-процедурною та адміністративно-юрисдикційною діяльністю. Це не випадково, а є логічним наслідком насамперед концептуальних уявлень італійської юридичної доктрини. Так, після набуття чинності Конституцією Італії 1948 р. окремі італійські вчені-адміністративісти почали стверджувати, що для усіх видів адміністративно-процесуальної діяльності, незалежно від характеру справи, що підлягає розгляду, необхідно передбачати максимальний рівень гарантій щодо прав громадян на участь у процедурах та на доступ до адміністративних справ. При цьому на уповноважених суб'єктів, котрі приймають відповідні рішення, покладається обов'язок мотивування рішень, що видаються органами влади. Вищевикладене бачення було підтримане також італійським законодавцем, і у перспективі згодом, у 1990 р. було прийнято Закон «Про адміністративні процедури». Однак, варто звернути увагу, що до прийняття єдиного законодавчого акта, в Італії спочатку був відсутній загальний закон про адміністративні процедури, натомість існували лише спеціальні закони, кожен із яких регулював певні аспекти окремої адміністративної процедури [3, с. 982]. До них додавалися закони, настільки ж фрагментарні та розрізнені, які регулювали оскарження адміністративних рішень у адміністративних судах. Проте, навіть такий стан речей не завадив юридичній доктрині та судовій практиці виділити принципи та норми загального характеру, які могли

застосовуватися також там, де були відсутні явно виражені положення закону. Так було створено широкий арсенал положень, що регламентували діяльність органів виконавчої влади та, зокрема, численні аспекти адміністративних процедур [2, с. 136]. А саме, варто зазначити такі як: право громадян на участь в управлінні державними справами, обов'язок мотивування та аргументування рішень органів публічної влади, режим недійсності адміністративно-правових актів та наслідки бездіяльності органів влади. Такий стан речей надто вирізняв процедури за їх окремими напрямками, видами та професійною діяльністю публічних управлінців. Проблема оптимізації та уніфікації перетворилася на важливу та потребувала нагального вирішення. Незважаючи на результати, досягнуті юридичною доктриною та судовою практикою, відчувалася потреба у необхідності прийняття загального закону, єдиного для усіх адміністративних процедур. Проблема була вирішена саме з ухваленням Закону «Про адміністративні процедури» 7 серпня 1990 р. Цей Закон закріпив серію уніфікованих принципів, які застосовуються до усіх адміністративних процедур, за винятком випадків, коли окремі закони передбачають інше, встановлюючи більш високий рівень гарантій. Згідно з одностайною думкою італійських вчених-адміністративістів, дана реформа стала ключовим пунктом у відносинах між громадянами та органами виконавчої влади. Переходячи до аналізу змісту Закону 1990 р., слід зазначити, що Закон закріпив інноваційні результати вищезгаданих дискусій. І не випадковим є той факт, що багато положень Закону присвячені власне питанню участі громадян та інших зацікавлених суб'єктів в адміністративних процедурах. Такий стан речей дозволив чітко закріпити статус усіх можливих учасників адміністративних процедур. Чіткий статус отримали не лише органи публічного управління, але і особи, що є заявниками у процедурному зверненні та/або зацікавлені у результаті справи.

Протягом наступних років Закон 1990 р. багаторазово піддавався внесенню змін та доповнень, які мали подвійну мету – реалізувати подальше спрощення адміністративних процедур та заповнити деякі прогалини попереднього законодавчого тексту. Зокрема, однією з проблем, що потребувала вирішення була проблема відсутності правового регулювання вступу в силу нормативно-правового акта, а також питання визнання його недійсним. Проте, менше ніж за рік питання було вирішено, у відповідних доповненнях Закону 1990 р., на законодавчому рівні було чітко визначено процедуру вступу в силу нормативного акта [4, с. 3781]. Отже, італійський досвід є прикладом того, який шлях нормативного становлення пройшла адміністративна процедура та яку позитивну роль відіграє законодавство щодо даного питання. Звісно ж, питань законодавчого прогресу у сфері визначення та функціонування адміністративної процедури в Італії можна навести чимало. Такий стан речей лише підтверджує безумовну важливість та необхідність теоретичного, практичного та нормативного урегулювання питання адміністративної процедури для будь-якої європейської країни. Україна має свою власну історію становлення адміністративної процедури, власний досвід законодавчого розвитку. Так, можливо законодавство буде потребувати

доопрацювань, можливо буде необхідність змінювати норми та наповнювати їх новітнім сенсом, однак, значним кроком для нас є прийняття такого законодавчого акта. Адже, Закон України «Про адміністративну процедуру» 2022 р. [1], що набирає чинності є важливою складовою європейського курсу України.

Література:

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.22 р. № 2073-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-IX#Text> (дата звернення: 29.07.2022 р.) (набирає чинності).
2. Погребняк О.Г. Закордонний досвід провадження адміністративних процедур державної реєстрації шлюбу та встановлення батьківства. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 4. С. 136–141.
3. Benvenuti F. Scritti giuridici. Milano : Vita e Pensiero, 2006. V.I. P. 1117.
4. Galetta D. U. Il procedimento amministrativo nella scienza del diritto amministrativo in Italia: linee generali di sviluppo e critica di alcune recenti «involuzioni». *Foro amministrativo T.A.R.* 2011. № 11. P. 3779–3790.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Рева В. Р., курсант (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Сірко В. С., к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Питання корупції є актуальним у будь-який час. Перші моменти вимагання «хабаря» сягають ще Стародавніх часів. На сьогоднішній день мало що змінилося. Випадки корупції трапляються майже в усіх сферах нашого життя, та у будь-якій країні. В залежності від методів та способів вирішення цього питання залежить рівень корумпованості в державі. В індексі сприйняття корупції міжнародної організації Трансперенсі Інтернешнл за 2020 рік Україна посіла 117 місце зі 180 країн, що досліджувалися. За 2 роки стан значно погіршився і у 2022 році Україна опустилася на 122 місце зі 180. В Конституції України в ст. 1 зазначено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава[1]. А в правовій державі випадки корупції не допустимі.

Проблематика цього аспекту полягає у тому що, в потрібно зробити дуже багато роботи для покращення цього показника корумпованості. Для досягнення цієї мети затребувані всі можливі засоби, що охоплюють не тільки адміністративно-правові, а й кримінально правові, кримінально-процесуальні та цивільно-правові.

Відповідно до ЗУ «Про запобігання корупції» корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи

юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей[2].

Адміністративно-правовий механізм боротьби з корупцією включає в себе встановлення норм права, які забороняють вчинення корупційних діянь, а також запровадження адміністративно-правової відповідальності у випадку їх скоєння, визначення переліку правоохоронних органів, що ведуть боротьбу із корупцією та їх повноваження.

Боротьба з проявами корупції має ґрунтуватися на поєднанні профілактичних, правоохоронних і репресивних заходів. При цьому пріоритет повинен надаватися профілактичним заходам загальносоціального і спеціального кримінологічного спрямування. Основною метою державної політики у галузі боротьби з корупцією є створення дієвої системи запобігання і протидії корупції, виявлення та подолання її соціальних передумов і наслідків, викриття корупційних діянь, обов'язкової відповідальності винних у їх вчиненні.

Зменшення рівня корупції до безпечного в Україні, можливе також за умови вивчення та втілення в життя закордонного досвіду боротьби із цим вкрай негативним соціальним явищем, в першу чергу успішно діючих в інших країнах політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції.

Новіков О. В. у своїй дисертації аналізує досвід країн що досягли певного успіху в цій сфері.

Великобританія. Високі стандарти громадянської поведінки в Британії є результатом політичних і законодавчих заходів, моральних змін та ефективнішого соціального контролю за державними службовцями. Ця країна має найдавніші традиції боротьби з корупцією. Система антикорупційних механізмів тут врегульована на законодавчому рівні. Перший закон про корупцію в державних органах був прийнятий ще в 1889 році, закони про попередження корупції - в 1906 і 1916 роках були реакцією суспільства на поширення цього соціально-політичного явища. На відміну від традиційних правових принципів, ці закони вимагають від посадових осіб доводити свою невинність.

В основу боротьби з корупцією в Німеччині покладено завдання знищення матеріальної, насамперед фінансової бази злочинних угруповань. Це досягається двома шляхами: конфіскаційним (конфіскація майна) і створенням належної правової бази для унеможливлення «відмивання» брудних грошей. Особливо слід виділити обов'язок банківських установ надавати правоохоронним органам інформацію про операції з грошима у розмірі понад 20 тис. німецьких марок за умов, що ця інформація буде використана виключно для розслідування. Законом закріплено правило: якщо громадянин робить внесок в банк у розмірі понад 50 тис. німецьких марок, він зобов'язаний пред'явити посвідчення особи.

Яскравим прикладом «культури прозорості» є Південна Корея. Так з 1999 р. в Сеулі діє програма «OPEN» - система контролю за розглядом заяв громадян чиновниками міської адміністрації, яка викликала справжню сенсацію серед національних антикорупційних програм. Програма є показником реалізованої політичної волі на боротьбу з корупцією[3].

Отже, як видно, за кордоном антикорупційне законодавство розвивається у бік використання всього арсеналу правових засобів з акцентом на попередження.

Шляхом створення системи запобігання корупційним проявам на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики, періодичний перегляд та забезпечення відповідності актуальним корупційним викликам і загрозам. З цією метою:

- утворене Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), яке забезпечує ефективне виконання покладених на нього функцій у сфері антикорупційної політики;
- на основі аналізу якісних даних про корупцію здійснюється формування антикорупційної політики;
- системою уповноважених органів (Верховна Рада України, Національна рада з питань антикорупційної політики при Президенті України, НАЗК) здійснюється моніторинг реалізації антикорупційної політики, що забезпечує ефективне і своєчасне коригування антикорупційної політики;
- до формування, моніторингу та реалізації антикорупційної політики активно залучається громадськість.

Отже, враховуючи стан корумпованості нашої держави і рівень її у світовому рейтингу, нашій владі потрібно як можна більше уваги приділяти боротьбі з корупцією. На мою думку, гарні починання у нас є. Але створити один орган мало, потрібно постійно контролювати його діяльність. Постійно слідкувати за змінами та активніше запроваджувати покарання проти корупціонерів. Використовувати позитивний закордонний досвід. І через декілька років рівень корупції в Україні значно зменшиться.

Література:

1. Конституція України: Закон України прийнятий на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 28 ст.532.
2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради. 2014.
3. Новіков О. В. Публічно-правове забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку. Київ. 2020.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗБОРУ ТА ПЕРЕВІРКИ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ

Рибаченко С. П. аспірант, (Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса, Україна)

Безпековою складовою суверенітету будь якої держави є охорона її кодонів та захист національних інтересів. На думку дослідників, охорона державного кордону України уявляє собою систему прикордонних, технічних та інших заходів щодо забезпечення недоторканності державного кордону України й захисту національних інтересів держави у прикордонному просторі у мирний час [1, с.312].

Запобігання адміністративним правопорушенням посідає суттєве місце у загальнодержавній системі здійснення превентивної діяльності, оскільки є найбільш дієвим шляхом забезпечення правопорядку і законності, головним чином тому, що сприяє виявленню та усуненню їх витоків, коренів, попередження самої можливості вчинення протиправного діяння.

Запобігання вчиненню адміністративних правопорушень - це соціально спрямована діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян з виявлення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антигромадських установок громадян, та забезпечення під час здійснення такої діяльності прав та свобод громадян [2, с. 82-94].

Запобіжна діяльність у сфері прикордонних відносин покладається законом «Про Державну прикордонну службу» на цей орган. У п. 5 статті 19, зазначеного закону, закріплюється в якості одного з обов'язків ДПСУ «організація запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції ДПСУ, їх виявлення та припинення, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення згідно із законами», а у п. 9 цієї статті на прикордонну службу покладається обов'язок «виявлення причин та умов, що призводять до порушень законодавства про державний кордон України, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення» [3].

У правоохоронній діяльності ДПСУ використовуються як правові, так і не правові адміністративні засоби до яких прийнято відносити організаційні, технічні, виховні та ін.

Аналіз правоохоронної діяльності ДПСУ показує, що значимим компонентом ДПСУ є технічне забезпечення охорони кордону із залученням усіх видів контролю і спостереження в пунктах пропуску та уздовж лінії державного кордону.

Підрозділи ДПСУ при здійсненні оперативно-службової діяльності використовують технічні засоби прикордонного контролю (далі – ТЗПК) відповідно до вимог законів «Про державний кордон України», «Про Державну прикордонну службу України» [3], «Про прикордонний контроль» [4], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення інженерно-технічного облаштування та утримання державного кордону», «Інструкції з організації інженерного забезпечення охорони державного кордону України» [5], «Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему прикордонного контролю «Гарт-1» Держприкордонслужби» [6], які були затверджені відомчими наказами.

Стаття 2 Закону «Про прикордонний контроль» закріплює перелік організаційних засад здійснення прикордонного контролю, серед яких у підпункті 2 п.5 зазначається «застосування технічних засобів прикордонного контролю, використання службових собак та інших тварин» [4].

Подальша деталізація правового забезпечення використання інженерно-технічних засобів під час здійснення прикордонного контролю надається у ст. 19 наведеного Закону. Так у п. 10 за підрозділами ДПСУ закріплюється право

створювати і використовувати інформаційні системи, у тому числі банки даних щодо осіб, які перетнули державний кордон України, осіб, які вчинили правопорушення, протидію яким віднесено до компетенції ДПСУ, осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежується право виїзду з України, при виявленні недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та в інших випадках, передбачених законами України [4]. А у п.47 наведеної статті закріплено право ДПСУ закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах автоматичну фото- і відеотехніку та використовувати отриману з неї інформацію для запобігання, виявлення або фіксування правопорушень та забезпечення публічної безпеки і правопорядку в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, контрольних пунктах в'їзду-виїзду, а також у контрольованих прикордонних районах та у межах виключної (морської) економічної зони України.

Пунктом 49 ДПСУ надається право «використовувати та застосовувати з метою забезпечення захисту та охорони державного кордону України засоби візуального і технічного спостереження та фіксації, технічні засоби прикордонного контролю, світлотехнічні та сигналізаційні засоби, інші технічні засоби охорони державного кордону, а також інженерні боєприпаси, споруди і загородження» [4].

До адміністративно-запобіжних засобів на державному кордоні, на нашу думку, належать наступні засоби технічного контролю: засоби візуального і технічного спостереження та фіксації, світлотехнічні та сигналізаційні засоби, інші електронно-технічні засоби охорони державного кордону, а також засоби інженерно - технічного контролю (інженерні боєприпаси, споруди і загородження), інформаційні, довідкові системи та електронні банки даних.

Застосування ТЗПК один з ефективних засобів забезпечення прикордонної безпеки та створення технічних умов для запобігання вчиненню правопорушень. Таким чином, ТЗПК призначені для підвищення надійності, якості, оперативності й культури прикордонного контролю а також для запобігання вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень [5].

Слід зазначити, що застосування ТЗПК мають наступні технологічні і процедурні особливості: 1) застосовуються підрозділами ДПСУ та їх посадовими особами на підставі діючих підзаконних нормативних актів; 2) вимагають наявності сертифікованого технічного обладнання та спеціалістів з їх обслуговування; 3) дотримання встановлених стандартів до утворення інженерних споруд та їх поточного обслуговування.

Для забезпечення охорони державного кордону ДПС активно використовує технічні засоби збору та перевірки інформації за відповідними базами даних. Сучасним представником такого виду засобів є автоматизована система паспортного контролю «ГАРТ-1».

Система «Гарт-1» - це сукупність організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та телекомунікаційних засобів, що забезпечують обробку інформації (уведення, записування, зчитування, зберігання, знищення, приймання, передавання) щодо прикордонного контролю осіб і транспортних

засобів, які перетинають державний кордон України, та автоматизований доступ до інформації, що зберігається в базах даних системи «Гарт-1» [6].

Основними завданнями та функціями системи «Гарт-1» є : 1) формування баз даних про осіб, які перетнули державний кордон України, у тому числі з фіксуванням їх біометричних даних, осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та інших баз даних, що створюються та використовуються відповідно до законодавства; 2) автоматизація процесів перевірки відомостей про осіб, які перетинають державний кордон України, за базами даних осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та іншими базами даних, що створюються та використовуються відповідно до законодавства; 3) надання користувачам доступу до інформації, що зберігається в системі «Гарт-1» [6].

Для підвищення якості застосування технічних засобів при здійсненні оперативної-службової діяльності у пунктах пропуску на державному кордоні та з метою створення технічних умов для проведення заходів запобігання правопорушенням, на наш погляд, слід запровадити у пунктах пропуску через державний кордон підсистеми розпізнавання обличчя інформаційно-телекомунікаційної системи прикордонного контролю «Гарт-1». Це на наш погляд, дозволить забезпечити протягом найближчих років подальше розгортання високошвидкісних цифрових потоків до органів та підрозділів ДПСУ на найбільш активних ділянках протиправної діяльності.

З метою підвищення ефективності пропускних операцій на державному кордоні слід прискорити діяльність ДПСУ з: 1) впровадження в експлуатацію нового програмного забезпечення та переведення пунктів пропуску на режим роботи он-лайн; 2) удосконалення та розповсюдження по всіх пунктах пропуску програмного забезпечення автоматизованої системи постановки на контроль і виявлення осіб, яким тимчасово обмежено право виїзду з України на підставі постанов державних виконавців (боржники, платники аліментів).

Підсумовуючи викладене, пропонуємо наступні висновки та узагальнення: 1) під технічними засобами прикордонного контролю пропонується розуміти сукупність технічних засобів охорони державного кордону та складових інженерної інфраструктури, яка призвана забезпечити ефективність та якість їх застосування для забезпечення охорони державного кордону та запобігання вчинення правопорушень. 2) Своєчасне та належне застосування підрозділами ДПСУ та їх посадовими особами технічних засобів збору та перевірки інформації дозволяє створити технічні та забезпечити технологічні умови для забезпечення виконання службово-оперативних завдань, запобігання вчинення

більшості видів адміністративних та кримінальних правопорушень, організацію ефективної взаємодії правоохоронних органів у сфері прикордонних відносин. 3) Застосування сучасних зразків технічних засобів прикордонного контролю та нових методик їх використання надасть змогу підвищити ефективність системи охорони державного кордону України.

Література:

1. Баранов С.О. Запобігання вчинення адміністративних правопорушень на державному кордоні технічними засобами. Сучасне суспільство: кол. моногр. Розділ 3.9. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. 356 с. С.312-322.
2. Остапенко О. І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект). Львів: Львів. ін-т внутр. справ при Укр. акад. внутр. справ, с. 2. 1999. 103 с.
3. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3.04.2003 р. № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 27, Ст.208.
4. Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 р. № 1710-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, № 6, ст.46.
5. Інструкція з організації інженерного забезпечення охорони державного кордону України: наказ МВС України від 02.03.2019 № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0510-19#Text> (Дата звернення 19.09.2022).
6. Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему прикордонного контролю «Гарт-1» Державної прикордонної служби України від 30.09.2008 № 810. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-08#Text>. (Дата звернення 19.09.2022).

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ

Ройляну В. К. здобувач вищої освіти (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, України)

Науковий керівник: Баранов С.О., к.ю.н., доцент, професор кафедри, (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, України)

Захист прав людини має пріоритетне значення для будь-якої демократичної держави у зв'язку з необхідністю гарантування забезпечення базовими правами та свободами як своїх громадян так осіб – іноземців, що постійно або тимчасово перебувають на її території.

Україна, прагнучи, щоб права і свободи людини, їх гарантії визначали зміст і спрямованість діяльності держави проводить активну людиноцентриську політику не тільки у відношення власних громадян але й у сфері міграційних відносин стосовно так званих, особливих категорій іноземних громадян.

Особливі категорії іноземних громадян - це ті особи, які з певних причин не можуть перебувати на території країни свого громадянства, оскільки їхнє подальше перебування загрожуватиме їхньому життю, здоров'ю чи свободі. Оскільки ці люди фактично є іноземцями, вони повинні дотримуватися всіх норм щодо прав, обов'язків та обмежень, які встановлені для іноземців та осіб без громадянства в Україні. Водночас підстави їх перебування в Україні

визначають їхній адміністративно-правовий статус на відміну від інших іноземців.

Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» визначає «біженця» як особу, яка не є громадянином України та не перебуває в країні свого громадянства через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою раси, релігії, національності, громадянства (підданства), належності до соціальної групи або політичні переконання, і не користується захистом цієї країни, або не бажає ним користуватися через такий страх, або не має національності (громадянства) [1].

Біженці не можуть бути видворені або примусово повернуті до країни, де їхнє життя або свобода знаходиться під загрозою через їх расову, релігійну, національну приналежність, громадянство, належність до певної соціальної групи чи політичні переконання, за винятком осіб, засуджених в Україні за тяжкі чи особливі злочини.

Особи, яким надано статус біженця, користуються такими самими правами, як і громадяни України: на пересування, вільний вибір місця проживання, працю, не заборонену законом господарську діяльність, охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, освіту та соціальний захист [1].

Питання, пов'язані з правовим статусом біженців, регулюються Конституцією, Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» та іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Конституція України в статті 2 закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [2]. Відповідно до цього, в усіх сферах діяльності держави цей конституційний принцип ґрунтується на правових нормах незалежно від особливостей тієї чи іншої галузі права.

З огляду на конкретні обставини процесу здійснення виконавчої влади сфера державного управління є найширшою сферою, в якій створюються необхідні умови для практичної реалізації та захисту правового статусу біженців.

Слід відзначити, що адміністративно-правовий статус біженців пов'язаний з їх конституційним статусом. Особливості цього зв'язку визначаються специфікою зв'язків конституційних та адміністративних норм права, що стосуються прав, свобод та обов'язків біженців.

Таким чином, конституційний статус біженців складає соціально-правову основу для адміністративно-правового статусу біженців, а адміністративно-правовий статус у певній своїй частині є конкретизацією конституційного статусу біженців, а в іншій – повинен відповідати конституційному статусу особи взагалі та конституційному статусу біженців [3, 207].

На нашу думку, співвідношення конституційного статусу та адміністративного статусу біженців полягає в тому, що конституція чітко

визначає конституційні права та обов'язки біженців, а ці права та обов'язки згодом регулюються законом в адміністративному законодавстві. Водночас адміністративні законодавчі норми регулюють сфери суспільних відносин, які не врегульовані або недостатньо врегульовані конституційними законодавчими нормами.

У підсумку зазначимо, що найефективнішим засобом правового захисту біженців є створення внутрішньодержавної правової системи для регулювання правовідносин між державою та конкретними суб'єктами. Найбільш повно цей зв'язок втілюється у встановленні певного правового статусу для біженців.

Взагалі правовий статус особи є однією з найважливіших політико-правових категорій і нерозривно пов'язаний зі ступенем демократичності країни, правової держави та соціальною структурою суспільства.

Тож, правовий статус особи – це складний, багатогранний правовий механізм, який залежить від багатьох чинників. На наш погляд, неможливо побудувати демократичне громадянське суспільство, якщо інтереси держави переважають інтереси особистості.

Література:

1. Закон України Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: від 8 липня 2011 року. *Офіційний вісник України*. 2011. № 59. ст. 2347.

2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Тимчик Г.С. Теоретичні аспекти поняття адміністративно - правового статусу біженців. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2012. Серія ПРАВО. Випуск 19. Том 3. с. 206-208.

ПРИНЦИП ЕФЕКТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УКРАЇНІ

Рудой К.М., д.ю.н., професор, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м.Одеса, України)

Відповідно до міжнародного та європейського права з прав людини поняття доступу до правосуддя зобов'язує держави гарантувати право кожної особи на звернення до суду (за певних обставин, до альтернативного органу вирішення спорів), з метою отримання юридичного захисту, у разі якщо права особи були порушені. Таким чином, це також право, яке допомагає особі домогтися реалізації своїх прав.

Аналіз положень статті 245 Кодексу адміністративного судочинства України визначає, що адміністративний суд не обмежений у виборі способів відновлення права особи, порушеного владними суб'єктами, і вправі обрати найбільш ефективний спосіб відновлення порушеного права, який відповідає характеру такого порушення з урахуванням обставин конкретної справи; перебирання неpritаманних суду повноважень державного органу не відбувається за відсутності обставин для застосування дискреції. Правосуддя визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах. Загальною декларацією прав

людини 1948 року передбачено, що кожна людина має право на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом (стаття 8).

Право на ефективний засіб захисту закріплено також у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (стаття 2) і в Конвенції про захист прав людини та основних свобод (стаття 13). При цьому під ефективним засобом (способом) слід розуміти такий, що призводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект [1].

Указом Президента України № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки» затверджено, що незалежне та неупереджене правосуддя є запорукою сталого розвитку суспільства і держави, гарантією додержання прав і свобод людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави, зростання добробуту та якості життя, створення привабливого інвестиційного клімату, своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права[3].

Принцип ефективності захисту прав та інтересів особи в адміністративному судочинстві закріплено відповідними статтями КАС України: частинах першій та другій статті 2 (завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень; у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони, зокрема, розсудливо); частині другій статті 5 (захист порушених прав, свобод чи інтересів особи, яка звернулася до суду, може здійснюватися лише судом також в інший спосіб, який не суперечить закону і забезпечує ефективний захист прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень); абзаці 2 частини другої статті 9 (суд може вийти за межі позовних вимог, якщо це необхідно для ефективного захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень); частині четвертій статті 242 (судове рішення має відповідати завданню адміністративного судочинства, а саме бути справедливим та неупередженим, своєчасно вирішувати спір у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень).

Таким чином, ефективно працююча система суб'єктів владних повноважень (органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування) є тим механізмом, який ефективно захищає права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, що унеможливорює виникнення спорів у публічно-правовій сфері та, відповідно, не викликає необхідність звернення до адміністративного суду; частина друга статті 2 КАС України орієнтує відповідачів (суб'єктів владних повноважень) забезпечувати ефективний захист

та зобов'язує, у разі порушення таких прав, свобод чи інтересів, поновити їх до моменту ініціювання особою судового провадження[2].

При цьому ефективність судового захисту прав та інтересів особи в адміністративному судочинстві включає ефективність розгляду та вирішення справи, ефективність способу захисту, ефективність судового рішення та ефективність його виконання; всі ці складові є змістом принципу ефективного правосуддя, що виступає критерієм для оцінки судової гілки влади та є запорукою довіри до неї з боку громадян, а також інших суб'єктів.

Література:

1. Мамченко Н. Верховний Суд визначив поняття «ефективне правосуддя» та вказав на обов'язок суб'єкта влади поновлювати порушені права особи без звернення такої особи до адміністративного суду// Судово-юридична газета (електронний ресурс). 15 жовтня 2022.

2. Судова реформа// URL: https://minjust.gov.ua/cat_414 (дата звернення 16.10.2022)

3. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: Указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> (дата звернення 16.10.2022)

РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ НАЦПОЛІЦІЇ НА ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сірко В. С., к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м.Одеса, України)

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року . Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Запровадження воєнного стану змінило життя та діяльність усіх верств населення країни та інституцій. Нові повноваження отримали ЗСУ, а також правоохоронні органи України. Так, набули чинності зміни до Закону України «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліціантів на період введення в Україні воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування.

Ключові права та обов'язки які надано поліціантам у воєнний час:

- НПУ зможе отримувати безоплатно інформацію від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, зокрема щодо військовополонених, згідно до ч. 36 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» [2].

- Національна поліція отримує право на конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі [2].

- Атестування поліцейських не проводиться на час воєнного стану, закріплено в ч. 6 ст. 57 ЗУ «Про Національну поліцію» [2].

- Поліцейським призовного віку на весь період їх служби отримують відстрочку від призову – абзац 2-й, ч.6 ст. 59 ЗУ «Про Національну поліцію» [2].

- Громадський контроль за діяльністю поліції, визначений статтями 86, 88 та 90 ЗУ «Про Національну поліцію», не здійснюється на час воєнного часу – ч. 1 ст. 90-1 ЗУ «Про Національну поліцію» [2].

- Поліцейським представлено право застосовувати заходи примусу до осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування окремих обмежень та заборон, визначених законом (зокрема, дозволяється застосування заходів примусу без попередження, нанесення ударів спеціальними засобами без обмежень щодо локації їх нанесення, а також застосування вогнепальної зброї) [2].

Законодавцем було доповнено Дисциплінарний статут Національної поліції України, затверджений Законом «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», новим розділом, яким регламентовано порядок здійснення службового розслідування в період дії воєнного часу [3].

Таким чином, навіть в період дії воєнного часу, у разі порушення поліцейським службової дисципліни, за наказом керівника поліції, може бути проведене службове розслідування щодо такої особи.

Отже, в умовах війни поліцейські отримали додаткові повноваження щодо захисту свого життя та здоров'я, захисту інших осіб. З ведення активних бойових дій відбувається розширення повноважень правоохоронних органів, що викликане потребами забезпечення правового режиму, стабілізації ситуації в країні, забезпечення громадського порядку та ін.

Література:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389 від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Про Національну поліцію. Закон України № 580 від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України 2018, № 29, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Стариченко А.О., доктор філософії, викладач кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса. Україна)

Актуальність даної теми полягає у тому, що домашнє насильство є поширеною негативною ознакою, що може описати українське суспільство, де через різноманітні економічні, соціальні, психологічні причини, безробіття, соціально-побутову невлаштованість, алкоголізм та наркоманію може страждати хоча б один член сім'ї, що провокує виникнення сімейного неблагополуччя. Від насильства можуть потерпати всі члени родини, але найчастіше це торкається слабких і залежних членів сім'ї, а саме це стосується дітей, жінок, людей похилого віку, осіб з обмеженими можливостями. За статистикою найбільше потерпають від насильства в сім'ї жінки та неповнолітні діти. На сьогоднішній день насильство сильно поширилось в українських родинах. Тому актуальність роботи полягає у дослідженні у можливості максимального запобігання та протидії домашньому насильству підрозділами поліції та встановлення нормативно правової бази, щодо проблематики цього питання, та відповідальності за її порушення.

У січні 2018 року вступив в силу Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в якому запроваджено комплексний підхід та визначено систему заходів щодо запобігання та протидії фізичному, психологічному та сексуальному насильству в сім'ї. Згідно із статтею цього закону, домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.[4]

Насильство має різноманітні форми прояву: побутове насильство, жорстоке поводження у сім'ї, фізичне, психологічне, емоційне та сексуальне насильство. Наприклад щороку від насильства в Україні страждає понад 150 тисяч жінок. За даними Нацсоцслужби, лише за I півріччя 2021 року від жінок надійшло 86 955 звернень з приводу домашнього насильства (для порівняння: 14 564 звернення надійшло від чоловіків та 1778 – від дітей).[5]

Реагування на факти домашнього насильства здійснюється підрозділами Національної поліції України в межах їх повноважень визначених Законом України «Про Національну поліцію». Звернення від громадян надходять у вигляді листів, під час їх особистого прийому посадовими особами, з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку або за допомогою засобів телефонного зв'язку через контактні центри, телефонні «гарячі лінії».[1]

В Україні наразі працюють 86 мобільні підрозділи поліції з протидії домашньому насильству («ПОЛІНА»). Відповідно до статистичних даних, які

були оприлюдненні за результатами цього проекту, 83 % потерпілих це жінки та 17 % – чоловіки. Але не можна точно стверджувати, що ці цифри є універсальними, оскільки в поліцію із загальної кількості потерпілих звертаються лише 10–15 % осіб. Підрозділ під назвою «Поліна» це мобільна група реагування на факти вчинення домашнього насильства складається з поліцейських, які пройшли спеціальну професійну підготовку. Це працівники превенції, дільничні офіцери поліції, інспектори ювенальної превенції, патрульні поліцейські. Основні завдання поліцейських групи - своєчасне реагування на факти домашнього насильства, профілактична робота, надання допомоги постраждалим особам та винесення термінових заборонних приписів. Запобігання домашньому насильству - система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

З метою протидії домашньому насильству у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» запроваджено комплексний підхід для боротьби з цим явищем. Розділ 5, стаття 24 вказаного закону «Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству» передбачає можливість застосування таких заходів.

До спеціальних заходів протидії домашньому насильству належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Поліцейські застосовують тільки два спеціальні заходи протидії і домашньому насильству: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи. [4]

Відповідно до чинного законодавства особи, які вчинили домашнє насильство, несуть кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність. Так, адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства передбачена статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення. [3] Поряд з притягненням до адміністративної чи кримінальної відповідальності до особи, яка вчинила домашнє насильство, можливе застосування також заходів цивільно-правової відповідальності, які полягають в необхідності відшкодування потерпілому завданої моральної та матеріальної шкоди. Також чимало статей Кримінального

Кодексу України передбачають відповідальність за злочини, які нерідко вчиняються стосовно членів сім'ї та виступають проявами сімейного насильства (статті 115–117, 119–123, 125–129 та ін.). Конкретно стаття 126-1 визначає поняття домашнє насильство та встановлює санкцію за вчинення таких дій, а стаття 91-1 визначає обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.[2]

Отже, проблема домашнього насильства не нова, вона існувала ще з початку зародження людства, з початку зародження громад і понять сімейних звичаїв. Але те, що сьогодні деякі країни світу навчилися більш реально боротися із цією проблемою, а деякі поки просто замовчують, але загалом це не означає, що проблеми не існує взагалі. Прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» є вагомою зміною в кращий бік, але, щоб він працював на повну, треба докласти багато зусиль усього населення країни та органів виконавчої влади. І це так, адже все населення країни, від малого до старшого, має працювати в потрібному напрямі, щоб ця проблема не була такою нагальною й глобальною. Також – стабільність і продуктивність в організації спеціалізованих служб підтримки осіб, що постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. У 2021 році були запущені процеси створення притулків, консультативних служб, які надають первинну допомогу, та денних центрів соціально-психологічної допомоги. Попередження насильства сім'ї актуальне не тільки на загальнодержавному рівні, але й на місцевому рівні для забезпечення умов, в яких більшість потерпілих від насильства мали б доступ до якісних послуг, сприяючи поширенню ідеї «нульової» терпимості до насильства в суспільстві.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 19.10.2022).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 19.10.2022).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 № 8073 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 19.10.2022).
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2018 № 2229-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 19.10.2022).
5. Найкращі практики у боротьбі з домашнім насильством: основні факти щодо домашнього насильства «Women Network». URL: <http://feminist.org.ua/news/n10/example/index.php?id=209> (дата звернення: 19.10.2022).

СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ПРОФІЛАКТИЧНА» ТА «ПРЕВЕНТИВНА» ДІЯЛЬНІСТЬ

Ульянов О.І. к.ю.н., доцент, професор кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

З'ясування питання співвідношення термінів «профілактична» та «превентивна» діяльність, на наш погляд, має як теоретичне так і практичне значення. В теоретичному сенсі, розуміння цих термінів дасть змогу встановити складові цих понять, їх схожість та розбіжності. В практичному сенсі, дасть змогу визначити, які конкретні дії будуть застосовуватись як при превентивних, так і при профілактичних заходах.

Слід звернути увагу на те, що Закон України «Про Національну поліцію» в розділі IV в якому прописані повноваження поліції у ст. 23, застосовує два терміни, вказуючи на те, що поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень. Всього прописано 27 заходів, при цьому у Законі не визначено, поняття ні превентивної ні профілактичної діяльності, а відтак не зрозуміло, що відноситься до того чи іншого виду діяльності.

Аналіз Законів України «Про Національну поліцію, та про «Про міліцію» дає змогу дійти висновку, що обидва закони відносять одні і ті самі дії, в першому випадку працівників поліції до превентивних заходів, в другому працівників міліції до профілактичних.

Досліджуючи питання правових засад профілактичної роботи Національної поліції України, С.М. Школа зазначає, що одним із основних повноважень поліції є профілактика (превенція) правопорушень, що полягає в цілеспрямованій діяльності підрозділів і служб поліції з метою виявлення, усунення і зниження негативного впливу чинників, що зумовлюють учинення кримінальних і адміністративних правопорушень, формування позитивного середовища соціалізації й коригування поведінки осіб, схильних до вчинення правопорушень. Профілактика правопорушень здійснюється в рамках адміністративної діяльності поліції – підзаконної, цілеспрямованої виконавчо-розпорядчої діяльності уповноважених суб'єктів з організації та здійснення охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням і припинення їх [1, с. 129]

У енциклопедичній літературі та тлумачних словниках термін «профілактика» (від грец. *prophylaktios* – запобіжний) розуміють у двох значеннях: по-перше, – це сукупність заходів, що запобігають виникненню (попередженню) й поширенню хвороби, сприяють охороні здоров'я населення; по-друге, – це сукупність заходів, які запобігають передчасним поламкам та спрацюванню машин, механізмів тощо, відвертають аварії на виробництві, транспорті [2].

В Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції затвердженої наказом МВС України від 28.07.2017 року №650 [3] зазначено, що превентивна (профілактична) робота ДОП - діяльність, передбачена законодавством України, що спрямована на попередження кримінальних та інших правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законом

відносно осіб, які перебувають на превентивному обліку, здійснення поліцейського піклування.

Серед основних напрямів діяльності дільничних офіцерів поліції відповідно до інструкції - здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень.

Таким чином відомчий нормативний акт ототожнює поняття превенція та профілактика.

Що стосується поняття слова превентивний то його походження від: (франц. *préventif*, від латів.(латинський) *praevenio* — випереджаю, запобігаю), застережливий, запобіжний, випереджаючий дії осоружної сторони.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» превенція розглядається як запобігання злочинам [4].

В тлумачному словнику української мови слово превентивний трактується як попередження чогось, або запобігання чомусь [5].

Таким чином, різні джерела дають схожі визначення словам «превенція» та «превентивний» з суттєвими ознаками цих понять, а саме «перед», «випередження», «попередження», «запобігання» тощо. Змістом поняття «превенція» є одна суттєва ознака – «перед», тобто будь-яка дія чи подія повинна передувати іншій, вона повинна випереджувати очікувані наслідки інших дій або подій. Сполучення з «перед» виражають часові відношення та уживаються для позначення: 1) випередження в чому-небудь; 2) для позначення того, що відбувається напередодні настання чого-небудь; 3) що відбувається напередодні чийх-небудь дій [6.].

В сучасному словнику іншомовних слів, превенція тлумачиться дещо по іншому. Пре... (лат. *prae* – попереду) – префікс, що означає передування. Превенція (лат. *praeventio* < *praevenio* – попереджую) – спеціальне запобігання. Превентивний (лат. *praeventivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії суперника [7].

Синонімами слова «превентивний» є: запобіжний, профілактичний, попереджувальний [8].

Слід зазначити, що серед науковців існує думка про те, що розрізнення цих понять є надуманим, таким, що суперечить буквальному змісту вказаних слів. Адже кожне з них за своїм змістом означає одне й те саме: чомусь запобігти, не допустити. Усі ці слова є взаємозамінними синонімами. Тому заходи рівнозначно можуть бути або попереджувальними, або профілактичними, або запобіжними, чи превентивними. Так само діяльність однаково може бути або попереджувальною, або профілактичною, або запобіжною, чи превентивною [9].

Таким чином обсяг поняття «превенція» можливо розглядати як складову випереджальних дій, які спрямовані на недопущення настання небажаних наслідків. Цілком очевидно, що «превенція» у своїй семантиці може бути заміненна термінами «попередження», «запобігання», «профілактика».

Література:

1. Школа С.М. Правові засади профілактичної роботи національної поліції України // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції №3/2016,- 129-132С.
2. Тлумачний словник української мови <http://eslovnkyk.com/>
3. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: наказ МВС України від 28.07.2017 року №650.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с
- 5 Тлумачний словник сучасної української мови / Укладачі Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко. / За ред. доктора філолог. наук, проф. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – 800 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
7. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
8. Український лінгвістичний портал: Словники України on-line [електронний ресурс] / Український мовно-інформаційний фонд НАН України – Електро. дані, 2012: <http://www.ulif.org.ua/UMIF/>
9. О. М. Джу́жа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.. ; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНИ

Хабєєв В.М., студент (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Волокітенко О.М., к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Слова першої статті Конституції України несуть на собі досить великий тягар тих ідей, які виборювала наша нація. Наша держава вважає своїм обов'язком, а не правом, захистити і прихистити тих, хто потребує допомоги й притулку звертається до нас. Нашою державою підписана Конвенція про статус біженців до якої Україна приєдналася 10 січня 2002 року, а також ми гарантуємо біженцям всі права відповідно до Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року, та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950, яка була ратифікована нашою країною 17 липня 1997 року. Проте, наша держава не забуває й про самих українців. які внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, покинувши свій дім отримали статус біженців і переселенців. В кожному з паспортів громадянина України для виїзду за кордон є такі слова: “Іменем України Міністр закордонних справ України просить усіх кого це може стосуватися усіма можливими засобами полегшити поїздку пред'явника паспорта надавати йому необхідну допомогу та захист.” Проте, починаючи від цих слів в закордонному паспорті до використання “Дії” в цілях забезпечення доступності й зменшення тиску на

адміністративний апарат держави, Україна отримала значний досвід у врегулюванні кризи біженців. Прикладом рішення такої кризи, є врегулювання питання біженців з Республіки Афганістан.

Україна здійснила загалом шість авіарейсів для евакуації людей із Афганістану, вивізнивши близько 160 громадян України, а також громадян інших держав. На той момент, до Державної міграційної служби із заявою про визнання біженцем звернулося 370 громадян Афганістану. Їх запит було отримано й задоволено.[1]

Проте, навіть такий досвід не міг підготувати наш державний апарат до викликів сьогодення. Внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, за оцінками ООН, з початку російського вторгнення 24 лютого було зафіксовано 9 136 006 перетинів кордону на виїзд з України. Понад 4,6 мільйона в'їхали до Польщі, але близько 2,5 мільйона повернулися в Україну. Станом на 11 липня в материковій Європі перебуває 5 740 419 українських біженців. Станом на 4 липня близько 91 тисячі біженців прибули до Великобританії. При цьому окупантами було депортовано два мільйони українців. [2]

Масштаби цієї катастрофи стануть зрозумілі лише з роками, проте все зараз перед нами стоїть питання, що в самій Україні дає статус біженця?

Особа, якій надано статус біженця, має рівні з громадянами права на: - пересування, вільний вибір місця проживання; вільне залишення території України, за винятком обмежень, які встановлюються законом; - працю; - господарську діяльність, яка не заборонена законом; - охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування; - відпочинок; - освіту; - свободу світогляду і віросповідання; - направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; - володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; - оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; - звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого з прав людини; - правову допомогу; - права у шлюбних та сімейних відносинах; - на соціальний захист (одержання грошової допомоги, пенсії, субсидії та інших видів соціального забезпечення) Особа, якій надано статус біженця, користується іншими правами і свободами, які передбачені НПА різних країн та самої України.[3]

Такі права мають й наші біженці в країнах Європи. Міжнародне співробітництво в цьому питанні дуже важливе, адже скоординовані зусилля декількох дипломатичних та адміністративних апаратів, набагато ефективніше ніж зусилля лише одного з них. З правової точки зору в цьому також є сенс, адже користуючись ст. 4 Закону України «Про правовий статус іноземців» іноземцям може надаватися притулок. Саме консульські установи країн регулюють, гарантують та захищають права своїх громадян які отримали статус біженці на рівні з державою яка їх прихистила.

На цих етапах постає питання оформлення всіх необхідних документів щодо надання статусу біженця проводиться на підставі особистої заяви особи або її законного представника. Термін подання такої заяви залежить від того, на законних підставах особа перетнула державний кордон України чи ні. Якщо перетин кордону відбулася в порядку, встановленому законодавством, особа може подати заяву про надання статусу біженця в 3-денний термін. У разі незаконного перетинання державного кордону України - протягом однієї доби. При правовому регулюванні питань, пов'язаних з наданням статусу біженця, важливе значення має врегулювання всіх процедур механізму реєстрації та отримання статусу біженця. Це пов'язано з тим, що при отриманні такого статусу особа також наділяється певними правами і обов'язками. До обов'язків зазначеної категорії осіб Закон України «Про біженців» відносить: обов'язок надавати до відповідного органу міграційної служби відомості, які є необхідними для вирішення питання про надання статусу біженця; при одержанні направлення органу міграційної служби виїхати в певне місце тимчасового проживання в триденний термін і зареєструватися в місцевому органі внутрішніх справ; дотримуватися встановленого в Україні порядку перебування на її території; проходити медичний огляд на вимогу органів охорони здоров'я. [4]

Коли України стикнулася з проблемою кризи біженців, проблема із документами постала дуже гостро. Дуже вдало на виправлення цієї ситуації почало працювати Міністерство цифрової інформації. Завдяки платформи “Дія” українці отримали можливість внести новий документ - посвідчення біженця.

Посвідчення біженця є паспортним документом, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його біженцем в Україні і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених відповідним законом.[5]

Отже, незважаючи на тяжку й кропітку роботу, Україна та її державний апарат вміло протистоять викликам, що постають перед нами знову і знову. Наші консульські установи не полишають намагань захистити якомога більше українців гарантуючи їм дотримання прав, щоб вони повернулися додому коли загроза нарешті мине. Для багатьох українців реальність стала відсутність місця яке б мало значення “дім”, дім не держава, а дім - як родинне місце. Проте, українська нація завжди показувала своє бажання жити краще - справами, а не словами. Україна переродиться коли українці які тікали від жаху війни, отримають досвід прогресивного європейського суспільства, отримають практичні навички, захопляться новими ідеями, а з цим приде нова політична думка, з цього Україна відродиться, або цитуючи слова Тараса Григоровича Шевченка: “Борітеся - поборете!”

Література:

1. У ДМС ПОВІДОМИЛИ, СКІЛЬКИ ГРОМАДЯН АФГАНІСТАНУ ПОПРОСИЛИ ПРО СТАТУС БІЖЕНЦЯ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс]:URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/news-afghanistan-bizhentsi/31441836.html> (дата звернення: 04.10.2022)

2. КІЛЬКІСТЬ БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО УЖЕ ПЕРЕВИЩИЛА 9 МЛН ОСІБ, - ООН [Електронний

ресурс]:URL:<https://espreso.tv/kilkist-bizhentsiv-z-ukraini-pislya-24-lyutogo-uzhe-perevishchila-9-mln-osib-oon> (дата звернення: 05.10.2022)

3. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ[Електронний.ресурс]:URL:https://pidru4niki.com/1171041255840/pravo/osoblivosti_administrativno-pravovogo_statusu_bizhentsiv (дата звернення: 05.10.2022)

4. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ [Електронний.ресурс]:URL:<https://yport.inf.ua/administrativno-pravovoy-status8260.html> (дата звернення: 05.10.2022)

5. ПОРТАЛ ДІЯ - ПОСВІДЧЕННЯ БІЖЕНЦЯ [Електронний.ресурс]:URL:<https://guide.diia.gov.ua/view/oformlennia-zamist-vtrachenoho-abo-vykradenoho-ta-obmin-posvidchennia-bizhentsia-3d335019-387a-4a4a-bfee-d94d1e63914f> (дата звернення: 08.10.2022)

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПРАВО І ЙОГО МІСЦЕ У СИСТЕМІ СУЧАСНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Цюпка Д. курсантка (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Сірко В.С., к.ю.н., доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Поліцейському праву як правовій категорії присвячено значну кількість сучасних досліджень, що свідчить про актуальність теми, а також про наявність деяких дискусійних питань. Звернення до предмета поліцейського права є актуальним ще й тому, що у зв'язку з розширенням співробітництва з європейськими країнами відбувається інтеграція деяких нових правових норм, що діють на території іноземних держав та показують свою ефективність у сфері поліцейської діяльності, у вітчизняну систему поліцейського законодавства.

Запорукою успішного функціонування всіх сфер життя суспільства (економічної, політичної, соціальної та інших) є розумна та чітко регламентована управлінська діяльність держави, виконання завдань якої безпосередньо залежить від порядку в державі, безпеки всього суспільства та окремої особистості, що може бути забезпечене лише за допомогою поліцейської діяльності. Особливий характер поліцейської діяльності розкривається у понятті охорони, яка становить основу цієї діяльності і об'єднує всі суспільні відносини в цій сфері в одну галузь, яка потребує певної сукупності адміністративно-правових норм - норм поліцейського права. Однак на сьогоднішній день не існує єдиної позиції з приводу трактування поняття «поліцейське право», його місця в системі сучасного адміністративного права, а також розуміння необхідності існування поліцейського права як навчальної дисципліни.

Певною мірою становлення сучасної вітчизняної поліцейстики як науки про поліцейське право було започатковано В.Гвоздецьким, який проаналізував питання розвитку в Україні поліцейського права як самостійної галузі сучасного права й науки, що регулює відносини у сфері державного управління

правоохоронною діяльністю. Цілком слушним є зауваження вченого, що «поліцейська сфера розглядатиметься в контексті втілення в життя міжнародно-правових стандартів підтримання правопорядку, визначених Генеральною Асамблеєю ООН та Радою Європи як основні принципи діяльності поліцейських організацій, зважаючи на те, що головне призначення поліції – служіння суспільству, зокрема надання послуг та допомоги тим членам громади, які з особистих, економічних, соціальних чи інших причин потребують негайної допомоги» [1, с. 7].

Заслуговує на увагу позиція Д.В. Швеця, який констатує, що в сучасних умовах зусилля Міністерства внутрішніх справ України з модернізації сучасної поліцейстики отримують нові засади як в науковому, так і навчальному напрямках [2, с.40].

Під поліцейським правом можна розуміти сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері поліцейської діяльності, тобто діяльності органів виконавчої влади (посадових осіб) та інших уповноважених на те суб'єктів, що здійснюється з метою забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави, пов'язаної з безпосереднім вторгненням...у права і свободи фізичних та юридичних осіб та протікає поза рамками кримінального та кримінально-виконавчого процесів.

Наука поліцейського права в цьому контексті досліджує всю сукупність правових норм, що регламентують поліцейську діяльність, правовідносини, що виникають на основі цієї діяльності, а також визначає форми, принципи та завдання цієї діяльності. Проте досі серед вчених точаться дискусії про компоненти, які мають входити до моделі поліцейської науки. Одна з таких моделей передбачає, що «система поліцейського наукового дослідження повинна включати науку про безпеку поліції, сингулярну науку поліції і множинні науки поліції» [3, с.165].

Але ця модель має свій істотний недолік, що виражається у вузькому застосуванні поняття «науки про безпеку поліції», оскільки поліцейська діяльність передбачає не лише дії, спрямовані на безпеку. Найбільш підходящою, на думку вчених, є модель, яка «характеризується багатьма науками поліції, але систематично об'єднана всередині особливої наукової форми, яку можна назвати «система поліцейсько-наукового дослідження». Система поліцейсько-наукового дослідження – форма науки, яка інтегрує наукові поліцейські дисципліни та їх елементи. Дана система займається розробкою проблем визначення системи принципів, категорій, методів, методології поліцейського права і може бути поділена на такі галузі та напрямки: загальні засади поліцейського права та поліцейської діяльності; методика та регламент процесу навчання поліцейських; юридичні науки, пов'язані із правоохоронною діяльністю; розробка технічної системи та засобів, що застосовуються поліцейськими у процесі правоохоронної діяльності; основи організації поліцейської діяльності [4, с.73].

Крім того, для кращого розуміння поліцейського права та його науки слід звернутися до предмета поліцейського права. Предметом поліцейського права є відносини, які складаються в процесі застосування заходів адміністративного

примусу або в ході оперативно-розшукових заходів, але при цьому мають більшу єдність і цілісність, ніж суспільні відносини, які є предметом регулювання адміністративного права. Наука поліцейського права вивчає чинне адміністративне та поліцейське законодавство, і не абстрактно, а в тісному зв'язку з життям громадян, з роботою апарату управління.

Цей факт свідчить про те, що поліцейіст має можливість на основі порівняння, зіставлення чинного поліцейського законодавства з реальною практикою поліцейської діяльності виявити необхідність прийняття або усунення тих чи інших правових норм у сфері поліцейської діяльності, виявити прогалини в законодавстві, заповнивши їх додатковими нормами. Тому наука поліцейського права вивчає все чинне поліцейське законодавство, категоріальний апарат поліцейського права та реальну практику поліцейської діяльності та її управління. Ці елементи тісно пов'язані між собою та утворюють єдину систему знань поліцейського права. Свою особливість має метод правового регулювання поліцейського права і проявляється вона в тому, що відносини будуються за «вертикаллю» (влада-підпорядкування). Крім того, важливою рисою поліцейсько-правового регулювання слід вважати особливу увагу до застосування процесуальних форм. Проте слід зазначити, що рівень процесуального забезпечення у поліцейському праві значно нижчий, ніж у кримінально-процесуальному. Це пов'язано з тим, що поліцейська діяльність потребує оперативності дій або інакше це може вплинути на рівень забезпечення порядку та безпеки.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє констатувати, що поліцейське право розвивається у напрямку відокремлення від адміністративного та інших видів законодавства, і надалі воно може бути визнане самостійною галуззю права.

Література:

1. Гвоздецький В. Становлення поліцейістики як науки про поліцейське право. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 4 (16). С. 7-9.
 2. Швець Д. В. Сучасна поліцейістика як науковий та навчальний напрям у діяльності МВС України. *Проблеми сучасної поліцейістики: тези доп. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 37-41.
 3. Карабін Т. О. Проблеми формування поліцейського права у системі особливого адміністративного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. 2021. Випуск 68. С. 162-167.
- Лошицький М. Поліцейське право в системі права України. *Публічне право*. 2012. №3 (7). С. 71-75.

ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ УКРАЇНИ

Щербань І., курсантка (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Науковий керівник: Денисова А.В., д.ю.н., професор, завідувачка кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Одним з основних прав сучасної людини є свобода вільного пересування та вільної міграції. Це право закріплене у безлічі міжнародних документів. Кожна держава має дотримуватися цього права та на рівні свого законодавства створювати усі умови для безперешкодного його виконання.

Міжнародне законодавство спрямоване на спрощення можливостей усіма членами суспільства пересуватися між кордонами різних країн світу. У цьому контексті важливим є питання визначення правового статусу біженця та можливості отримання притулку у будь-якій країні.

Удосконалення міжнародного правового регулювання у галузі визнання статусу біженця та надання відповідних прав на сьогодні залишається досить актуальним та є пріоритетним для міжнародної спільноти. Так відбувається через те що, - законодавство окремих країн часто не відповідає міжнародним вимогам, щодо визначення статусу біженця. [1]

Через збройну агресію росії з 24 лютого кордон України перетнули понад 9 мільйонів людей. Про це із посиланням на дані верховного комісара з питань біженців ООН повідомляє Reuters. “Понад 9 млн людей перетнули кордон з України з часу російського вторгнення до країни”, – пише видання. Загалом 24 лютого в ООН зареєстрували 9 136 006 перетинів кордону з України. Лідером прийому українських біженців у Євросоюзі стала Польща: на 11 липня в країні офіційно зареєстровано 1 221 596 українців, які рятуються від війни. Близько 900 тис. знайшли притулок у Німеччині, 391 тис. – у Чехії, приблизно по 150 тис. – у Туреччині та Італії. Трохи більш ніж по 80 тис. біженців залишаються у Молдові, Румунії та Словаччині. У Росії станом на 12 липня перебував 1 625 531 біженець з України. З'ясувати точну кількість біженців у РФ неможливо: окупант не надає даних про те, як відбувається реєстрація біженців і який статус вони набувають. [2]

Відповідно до Конвенції 1951 р. всі особи, що шукають притулку, повинні мати доступ до справедливих і ефективних процедур розгляду їх заяв про надання притулку. Компетентні державні органи повинні приймати заяви таких осіб для визначення можливості розгляду їхніх клопотань про отримання статусу біженця, а також надати необхідну допомогу заявнику, включаючи надання перекладача та передачу його справи на розгляд. У разі невизнання заявника біженцем йому повинен бути наданий термін для подачі апеляції з проханням переглянути рішення у той же самий, або в інший адміністративний або судовий орган, відповідно до чинної системи. При цьому біженець повинен отримати дозвіл на перебування в країні на час розгляду його клопотання, включаючи час, необхідний для розгляду його апеляції. Єдиним винятком є випадок, коли за першою заявою встановлено, що вона очевидно являє собою зловживання відповідним правом. Біженці повинні бути забезпечені рівними правами і свободами з громадянами країни притулку або, принаймні, з іншими іноземцями, що проживають на території держави притулку. Відмова від будь-яких форм дискримінації прямо стверджується у статті 3 Конвенції 1951 р [3]

Статус біженця передбачає досить схоже коло прав з особою яка потребує тимчасового захисту, але головна різниця в тому, що не всі права стають доступними особі, яка перетнула кордон з моменту звернення з заявою про

отримання статусу біженця. Так наприклад особі з відповідним статусом надається:

- житло (як правило, це спальне місце в центрі для біженців);
- безкоштовне харчування;
- медична допомога (обмежена);
- безкоштовний проїзд у громадському транспорті.

Але головною особливістю при зверненні за отриманням статусу біженця є те, що протягом 6 місяців особа не може працевлаштовуватись, поки йде розгляд її заяви про надання статусу біженця, навіть, якщо до цього часу особа жила та працювала в цій державі.

Тож з метою отримання доступу до всіх соціальних прав, які пропонують держави ЄС, краще звернутись за отриманням тимчасового захисту. В такому разі всі права та міри захисту будуть надані особі негайно, на відміну від заявника на отримання статусу біженця, який зможе скористатись більшою частиною прав тільки після отримання відповідного статусу, а отже - не раніше ніж через кілька місяців. [4]

Література:

1. Інтернет видання “ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ” 25.05.2019 URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2968/>
2. Інтернет видання Reuters стаття від 13.07.2022 URL: <https://www.reuters.com/world/europe/over-9-million-border-crossings-registered-ukraine-un-agency-2022-07-13/>
3. Конвенція ООН 1951 року про статус біженців та Протокол 1967 года про статус біженців URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text
4. Liga Zakon стаття “Тимчасовий захист чи статус біженця: в чому принципова різниця?” від 23.03.2022 URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/210033_timchasoviy-zakhist-chi-status-bzhentsya-v-chomu-printsipova-rznitsya

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ

Ярмакі В. Х., к.ю.н., доцент, доцент кафедри (Одеський державний університет внутрішніх справ)

На сьогодні не існує єдиного підходу до визначення поняття «адміністративна юстиція». В широкому сенсі – це система спеціальних судових і квазісудових органів (відокремлених від загальних судів цивільної і кримінальної юрисдикції) по контролю за дотриманням законності у сфері державного управління. У більш вузькому розумінні цього терміна – це особливий процесуальний порядок розгляду адміністративних справ та вирішення адміністративно-правових спорів між громадянином або юридичною особою – з одного боку, та органом державного управління – з іншого [1]. Але на наш погляд більш вдалим є визначення, запропоноване О.В. Кузьменко, яка розглядає адміністративну юстицію як систему спеціалізованих судових органів, створених для розгляду і вирішення суперечок про право у визначеній

законодавством процесуальній формі, що виникають з приводу діяльності публічної адміністрації між громадянами чи юридичними особами, з одного боку, і органами публічної адміністрації, їхніми посадовими особами – з іншого, в результаті чого може бути прийнято рішення про визнання недійсності і (чи) скасування незаконного акта, чи інше відновлення порушеного суб'єктивного права зацікавленої особи [2, с. 46–47].

Слід зазначити, що адміністративну юстицію не можна розглядати окремо від адміністративного судочинства: процесуальною складовою адміністративної юстиції є адміністративне судочинство, тобто урегульована законом діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ. Завдання адміністративного судочинства обумовлюють більшість його особливостей, тобто те, що відрізняє його від інших видів судочинства. Воно відображає спрямованість адміністративного судочинства, його кінцеву мету, а предмет вказує на сферу правовідносин, на яку поширюється юрисдикція судів, що здійснюють адміністративне судочинство. До того ж воно обумовлене специфікою публічно-правових відносин, яка полягає у тому, що учасники таких правовідносин, як правило, мають не рівні можливості. Складність захисту у сфері таких відносин пояснюється підпорядкованістю, підлеглістю осіб у цих відносинах органам та посадовим особам, які здійснюють управлінські функції і мають право приймати обов'язкові рішення. Тому надійність такого захисту повинна забезпечуватися розглядом адміністративних спорів незалежним авторитетним органом (судом), перед яким особа і суб'єкт владних повноважень є рівними. Адже в адміністративному процесі особі, яка потребує судового захисту, як правило, протистойть потужний адміністративний апарат. У зв'язку з цим у сторін задалегідь складаються не рівні початкові можливості, і щоб збалансувати їх, адміністративний суд повинен відігравати активну роль у судовому процесі задля сприяння особі у захисті її прав, свобод чи законних інтересів. Це зобов'язує адміністративний суд вживати всіх заходів, передбачених законом, аби права людини і громадянина, які влада порушила, були захищені. Активна роль суду обумовлена тим, що переважно саме з вини публічної адміністрації виникають конфлікти, які змушують особу звертатися до суду, оскільки адміністрація не вжила достатніх заходів для їх запобігання [3, с. 12].

У країнах існують два основні варіанти організації судового вирішення адміністративних суперечок. Один із них втілений у більшості розвинутих країн континентально-європейської системи права і передбачає існування у межах судової влади окремої спеціалізованої гілки адміністративних судів (Франція, Німеччина, Італія, Польща, Туреччина) або спеціалізованих адміністративних палат у структурі загальних судів (Іспанія, Нідерланди, Швейцарія). Безумовною перевагою такої моделі є професіоналізм і досвідченість професійних суддів, що забезпечується їхньою чіткою спеціалізацією. Особливість цієї моделі полягає також в існуванні особливої процедури розгляду судами адміністративних справ [4, с. 11].

Відповідь на питання, хто і як буде здійснювати адміністративну юстицію в державі, неоднозначний. Конституції як основні закони держав можуть закріпити цю функцію за різними державними органами: за загальними судами (Ізраїль, Данія); за спеціальними адміністративними судами (Франція, Німеччина); адміністративними органами (адміністративними трибуналами у Великобританії, Шотландія і Уельс; адміністративними комісіями, агенціями у США); за змішаними органами-адміністративними або загальними судами та адміністративно-юрисдикційними органами адміністрації (Бельгія, Індія, Канада, Нідерланди, Єгипет, Швейцарія та ін.). Це питання вирішується кожною державою в залежності від сили, числа і дійсності інших гарантій, що захищають права і свободи громадян від посягань представників державних адміністративних органів.

Щодо побудови системи адміністративних судів в Україні, особливу увагу привертає досвід організації та діяльності судів адміністративної юрисдикції Німеччини і Франції, як держав, близьких до України у географічному і в геополітичному планах, а також у правовому відношенні. Це виражено, передусім, у подібності структури права, розумінні правової норми, системи джерел права. Окрім цього, і Франція, і Німеччина є членами Європейського Союзу, до якого намагається приєднатися й Україна, і це зумовлює врахування міжнародних, зокрема європейських прикладів функціонування судових систем зарубіжних країн.

Франція і Німеччина є класичним прикладом моделі, яка передбачає існування спеціалізованих адміністративних судів. Найдавніше коріння має Французька адміністративна юстиція, її становлення сягає кінця XVIII ст. На думку Корфь С.А., зародження адміністративної юстиції у Франції стало результатом недовіри революціонерів до суддів звичайних судів, які представляли аристократію [5]. На законодавчому рівні таким суддям було заборонено контролювати діяльність адміністрації. Інститут адміністративної юстиції у Франції характеризується міцним зв'язком між органами адміністративної юстиції і адміністрацією. Як вбачається з книги другої французького Кодексу про адміністративну юстицію, який набрав чинності 1 січня 2001 р., цей зв'язок проявляється, зокрема, у тому, що адміністративні суди поряд із судовими повноваженнями здійснюють і окремі адміністративні [6]. Державна рада, яка є найвищим судовим органом адміністративної юстиції, одночасно наділена повноваженнями у сфері законодавчої і виконавчої влади. Судді адміністративних судів одночасно є радниками і виконують консультативні функції щодо діяльності адміністрації. Адміністративна юстиція в Німеччині органічно входить до єдиної системи правосуддя. Порівняно з французькою, у німецькій доктрині більш послідовно інтегрований принцип розподілу влади. Конституційні права людини від порушень з боку законодавчого органу захищають Федеральний і земельні конституційні суди. Якщо права порушує виконавча влада, то захист надають адміністративні суди. Адміністративні суди мають триланкову систему: на рівні земель діють адміністративні суди як суди першої інстанції; на федеральному рівні діє Федеральний адміністративний суд як суд першої і ревізійної інстанції. У

судоустрої Німеччини поряд із загальними адміністративними судами діють ще дві вертикалі спеціалізованих судів, які вирішують спори публічно-правового характеру – фінансові суди, суди з розгляду соціальних спорів, а також Федеральний патентний суд. Однакове застосування права всіма судами загальної юрисдикції Німеччини на найвищому рівні забезпечує Загальний сенат верховних судів Федерації, який ухвалює рішення у разі виявлення розбіжностей у застосуванні норм права вищими судовими інстанціями Федерації [4, с. 13]. Відповідно до Положення про адміністративні суди адміністративне судочинство здійснюється незалежними, відокремленими від адміністративних органів судами. Таким чином, на відміну від Франції, адміністративні суди Німеччини діють у межах загальної системи правосуддя і повністю відокремлені від адміністрації.

Окремо зупинившись на досвіді інших країн, слід зазначити, що в Польщі в результаті зміни Конституції було створено Верховний адміністративний суд, а роль судів першої інстанції зводиться до визначення законності рішення адміністративного органу. В Угорщині не існує окремих адміністративних судів, хоча у Верховному суді існує адміністративний відділ, у місцевих судах діють адміністративні палати, а скарги на рішення адміністративних органів мають подаватися до місцевих окружних або міських судів. В Болгарії запроваджено систему адміністративних судів, яка складається з 28 адміністративних судів на районному рівні та Вищого адміністративного суду. Спеціалізованих адміністративних судів там не має. В свою чергу, Словенія має один адміністративний суд, який розглядає майже всі скарги на рішення адміністративних органів, на його рішення можна подавати касаційні скарги та апеляції до Верховного суду. В Литві діє адміністративна судова система у складі Верховного адміністративного суду, п'яти регіональних адміністративних судів, а також міських, регіональних та національної комісій з вирішення адміністративних спорів. В Естонії діють чотири адміністративні суди першої інстанції, які не мають юрисдикції стосовно адміністративних правопорушень, і чітко визначено їхні повноваження щодо «справжніх» адміністративних рішень органів влади, апеляції на їх рішення подаються до двох з трьох регіональних окружних судів, що мають адміністративні палати, а касаційні скарги на ці рішення розглядає адміністративна палата Верховного суду [7].

Отже, організаційна побудова адміністративної юстиції в окремих країнах має свої особливості, які не завжди можна розглянути в рамках традиційних моделей, запропонованих в літературі. Адміністративна юстиція може існувати в різноманітних організаційних формах, а тому зводити її виключно до функціонування системи незалежних адміністративних судів (тобто до адміністративного судочинства) є помилковим. При цьому, при порівнянні різних способів організації вирішення адміністративних спорів, вочевидь перевага належить судовій формі захисту прав і свобод особи. Водночас слід зазначити, що в Україні цей інститут створений за зразком континентальної моделі та реалізується у формі адміністративного судочинства.

Література:

1. Курінний Є. Адміністративна юстиція як невід’ємна складова адміністративно-правового захисту. Підприємництво, господарство, право. 2004. №2. С.20 -25.
2. Кузьменко О.В. Адміністративна юстиція в Україні: Навч. посіб. К. 2007.
3. Александрова Н.В. Основи адміністративного судочинства в Україні: навч. посіб. для юр. факультетів та юр. клінік /За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. 2-ге вид., доп. і перероб. К. 2009. 248 с.
4. Коліушко І.Б. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / Автори –упорядники І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда. К. 2003. 536 с.
5. Корфь С.А. Административная юстиция въ России. С.Петербургъ, 1910. Т. 2. С. 392 –393.
6. Вігьє Ж. Адміністративна юстиція Переклад з франц. А.Корнійчука. К. 2008. 160 с.
7. Адміністративне судочинство України: Підручник / За загальною редакцією О.М. Пасенюка, Голови Вищого адміністративного суду України. К. 2009. 670 с.

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ПРЕДМЕТ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ: НОВЕЛЛИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

***Яценко В. П.,** к.ю.н., доцент, доцент кафедри (Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна)*

***Бушин В. С.,** капрал групи ФІ-19-403 факультету №1 (Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна)*

Криптовалюта в Україні починає приваблювати все більше нових користувачів, які вбачають в цьому інструмент майбутнього, а саме засіб зберігання своїх активів або регулювання окремих механізмів свого бізнесу. Хтось використовує криптовалюту як спосіб заробітку або інвестування, хтось як захист від інфляції. Але є люди, які знайшли в криптовалюті довгоочікуваний інструмент, який підтримує їх незаконні дії. В результаті чого криптовалюта перетворилась з нішевої інновації на одну з найгарячіших тем, що потребують втручання міжнародних чи національних регуляторів. У зв'язку з зростаючою динамікою корупційних правопорушень, пов'язаних із криптовалютою, ігнорувати це глобальне явище більше не можна, що в свою чергу потребує проведення ретельного аналізу існуючого переліку заходів щодо боротьби з корупцією.

Згідно рейтингу платіжної платформи Triple A, Україна займає перше місце у рейтингу країн із найбільшою кількістю власників криптовалют. В Україні живе понад 5,5 млн. власників криптовалют. І хоча в абсолютному вимірі це менше, ніж в Індії, Росії, США чи Нігерії, за відсотком населення, яке володіє цифровими активами, Україна посіла перше місце із 12,73% населення. Загальна кількість власників криптовалют у світі, за оцінкою Triple A, становить понад 100 млн, або близько 3,9% населення Землі. Платформа

стверджує, що 18 000 бізнесів вже використовують криптовалюту як платіжний засіб [1].

Розкриття даної теми направлене на проведення аналізу дій, пов'язаних з криптовалютою у сферах особливо схильних до корупційних ризиків. Важливим завданням залишається створення переліку заходів, реалізація яких може обмежити або, принаймні, перешкодити незаконному використанню криптовалют.

На початку треба визначитись з поняттям «криптовалюти». Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) трактує поняття «криптовалюта» як різновид віртуальних активів. Відповідно до визначення, що наводиться у стандартах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей Financial Action Task Force (FATF), віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або передавати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Віртуальні активи не охоплюють цифрового вираження стандартних (фіатних) валют, цінних паперів та інших фінансових активів [2].

Криптовалюта як вид віртуальних активів є активом, що створюється, обліковується та відчужується, як правило, в розподіленому реєстрі та не посвідчує майнових та/або немайнових прав власника криптовалюти. Під розподіленим реєстром можна розуміти електронну базу даних, що містить записи про виконані операції, і яка формується, зберігається та оновлюється на основі алгоритмів, що забезпечують узгодженість даних між усіма програмно-технічними комплексами, які підтримують функціонування такої бази даних. Іншими словами, криптовалюти – це цифрові (віртуальні) гроші у формі токенів, що створені та обліковуються у розподіленому реєстрі [3].

На теперішній час Україна починає стикатися з проблематикою пов'язаною з отриманням неправомірної вигоди у виді криптовалюти службовими особами. Прикладом слугує випадок затримання Службою безпеки України співробітника кіберполіції у Житомирі, що здійснював вимагання хабару у криптовалютах, а саме в біткоінах [4].

Найчастіші токени, в яких приймається хабар є «Bitcoin» та «Ethereum». Це обумовлюється тим, що дані токени найменш волатильні, і таким чином дозволяють прогнозувати більш стабільний дохід.

Мотиви використання криптовалюти замість звичайних фінансових інструментів впливають з їхніх привабливих характеристик, які проявляються в тому, що службова особа не покриває високі транзакційні витрати, пов'язані з обміном валюти або міжнародним переказом, а також їх анонімний характер, завдяки якому службова особа може більш ефективно приховати факт отримання неправомірної вигоди [5].

В даний час відсутня достатня нормативно-правова база, що регулює механізм розслідування правопорушень, пов'язаних із обігом криптовалюти, і виникає безліч юридичних питань. Наприклад, яка юрисдикція застосовується до транзакцій, які проводяться з використанням блокчейну? Хоча існує значний потенціал використання блокчейну у боротьбі з корупцією, може пройти ще кілька років, перш ніж ця практика набуде широкого поширення.

Серед практичних порад вирішення проблеми поширення корупційних правопорушень, пов'язаних з використанням криптовалюти в Україні слід виокремити наступні:

1. Закріплення на законодавчому рівні, а саме у нормах Закону України «Про запобігання корупції» правової дефініції криптовалюти як предмета неправомірної вигоди.

2. Проведення організаційних заходів з питань консультування спеціалістами практичних працівників правоохоронних органів щодо особливостей документування та збирання доказової бази при здійсненні розслідування правопорушень пов'язаних із незаконним обігом активів, а саме криптовалюти.

3. Створення спеціально уповноважених підрозділів у складі Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, що здійснюватимуть розшук активів, предметом яких є криптовалюта.

Література:

1. Україна — на першому місці за кількістю власників криптовалют. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/10/10/73248498/> (дата звернення: 03.11.2022)

2. Поле віртуальних активів в Україні. URL: <https://agtl.com.ua/ru/pravove-pole-v%D1%96rtualnih-aktiv%D1%96v-v-ukrain%D1%96/>

3. Декларування: Роз'яснення НАЗК від 29.12.2021 №11. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/hii-nematerialni-aktyvy/> (дата звернення: 05.11.2022)

4. СБУ затримала кіберполіцейського, який вимагав хабар у биткоїнах. URL: <https://news.finance.ua/ru/news/-/465953/sbu-zaderzhala-kiberpolitsejskogo-kotoryj-treboval-vzyatku-v-bitkoinah-foto> (дата звернення: 06.11.2022)

5. Ciupa Katarzyna. Cryptocurrencies: opportunities, risks and challenges for anti-corruption compliance systems: 2019 OECD Global anti-corruption & integrity forum. URL: <https://www.oecd.org/corruption/integrity-forum/academic-papers/Ciupa-Katarzyna-cryptocurrencies.pdf> (дата звернення: 07.11.2022)

6. Bitcoin, corruption and the blockchain. URL: <https://ngm.com.au/bitcoin-blockchain-and-corruption/> (дата звернення: 07.11.2022)

ЗМІСТ	
Швець Дмитро ВСТУПНЕ СЛОВО	3
Грохольський В. Л. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ НАСЕЛЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	4
Денисова А.В. БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ	8
Кузніченко С.О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ЯК ОСОБЛИВИЙ НАПРЯМОК ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	10
Миколенко О.І. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	13
Стеценко С.Г. ТИПОВІ ТА ЗРАЗКОВІ СПРАВИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ	15
Ярмакі Х.П. ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	18
Бааджи Н.А. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ	21
Бабич А. РОЛЬ РІШЕНЬ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	24
Баранов С.О. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПІД ЧАС ДІЇ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	28

Біла В., Стариченко А. ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ТА СВОБОД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
Бльок Н.В. ПРО ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	36
Божко Д., Баранов С. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ В СУДАХ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	39
Болгар О. В. ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	42
Бортник Н. П., Мельник Н. О. БІЖЕНЦІ ТА ВПО – СУЧАСНА ПРОБЛЕМА ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	47
Булат А., Денисова А.В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	49
Буртова В.В., Баранов С.О. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ І БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	51
Вдовиченко О.М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	54
Верещак Е. С., Пісоцька К. О. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯН ЗА ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	57
Влад А., Денисова А.В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	59

Волокітенко О.М. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	61
Галуцько В.М., Кузьменко Ю.В. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: У РАЗІ СМЕРТІ ЧИ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	64
Голинська Л.О., Рудой К.М. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	68
Гуцаленко У.В., Сірко В.С. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	71
Дмуховська А., Денисова А.В. ПОНЯТТЯ І ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	74
Домброван Н.В. РОЛЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ЗАХИСТІ ПРАВ ДІТЕЙ	77
Доценко О. С. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	80
Дробишевська В. В. БІЖЕНЦІ ТА ЇХ СТАН В ПРАВОВОМУ ВИМІРІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА	84
Закалик Г.М., Шувар Н.М, Герасимчук А. О. ДІАГНОСТИКА ПОТРЕБИ У СПІЛКУВАННІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	87
Закалик Г. М., Шувар Н. М., Гончарова Д. І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮНАКІВ З ПРОЯВАМИ ЖАРГОНУ В ІГРОВОМУ І ДЕВІАНТНОМУ СПІЛКУВАННІ	90
Заросило В.О., Євчук Т.В. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ГРОМАДСЬКЕ (ПУБЛІЧНЕ) МІСЦЕ	95

Ізбаиш К. С., Аносенков А. А. СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ	98
Кабакчей І. А., Грохольський В. Л. УТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ТА ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УКРАЇНІ	101
Казанчук І. Д. ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН В ПРИРОДООХОРОННІЙ СФЕРІ В КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	105
Калаянов Д.П. ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	108
Киян Д.В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ, ЩОДО ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	112
Ківало Л.В., Миколенко О.І. ПОРУШЕННЯ ПРИСЯГИ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ПІДСТАВА ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ З ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ	114
Коваль І.І., Баранов С., ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ВІДНОСИН ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	116
Ковний Ю.Є. ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	119
Коломієць С.С., Баранов С.О. ПОВНОВАЖЕННЯ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	121
Комзюк А. Т., Комзюк М.А. ЩОДО РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ У ПРИЙНЯТОМУ ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»	124
Коропатов О.М. ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ДОБРОВОЛЬЧИМ ФОРМУВАННЯМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ УКРАЇНИ	127

Коростієнко Н. С., Бортник Н.П. РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	129
Кравчук М.А., Баранов С.О. ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	131
Кузніченко О.В., Дерменжи М.А. ПОЗИТИВНІ СТОРОНИ МЕДІАЦІЇ	133
Кулиняк С.Л. ДО ПРОБЛЕМ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ В ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ	136
Купріянов І.І., Рудой К.М. ОСОБЛИВОСТІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	139
Куцакова А.А., Грохольський В.Л. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ	142
Львова Є.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ	144
Ляшук Р.М. ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ОГЛЯД ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І ВАНТАЖІВ ПІД ЧАС ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ	147
Максименко А.В., Рудой К.М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ	150
Малішевська В. В., Рудой К.М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	155
Мамедов А., Стариченко А. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО	158

СУДОЧИНСТВА	
Манько Д. Г. ЩОДО ЗАГАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ	161
Медведєва В.М., Сірко В.С. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ТА В СТАРОДАВНІЙ ІСТОРІЇ	163
Моргунов О.А. ІДЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	166
Нікітін А.А. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ	170
Нікітін В.С. ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ	173
Набок К., Денисова А.В. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ	177
Остапенко О. І., Баїк О.І. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	179
Побиванець С. О., Денисова А.В. ПРАВА ТА ГАРАНТІЇ ВИКРИВАЧІВ ВІДПОВІДНО ДО КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ	182
Погребняк О.Г. ІТАЛІЙСЬКИЙ ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ ТА МОЖЛИВІСТЬ ПЕРЕЙНЯТТЯ ДОСВІДУ В СУЧАСНЕ	184
Рева В. Р., Сірко В. С. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	187

Рибаченко С. П. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗБОРУ ТА ПЕРЕВІРКИ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ	189
Ройляну В. К., Баранов С.О. ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ	193
Рудой К.М. ПРИНЦИП ЕФЕКТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УКРАЇНІ	195
Сірко В. С. РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ НАЦПОЛІЦІЇ НА ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	197
Стариченко А.О. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	199
Ульянов О.І. СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ПРОФІЛАКТИЧНА» ТА «ПРЕВЕНТИВНА» ДІЯЛЬНІСТЬ	202
Хабєєв В.М., Волокітенко О.М. ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ	204
Цюпка Д., Сірко В.С. ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПРАВО І ЙОГО МІСЦЕ У СИСТЕМІ СУЧАСНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	207
Щербань І., Денисова А.В. ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ УКРАЇНИ	209
Ярмакі В. Х. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ	211
Яценко В. П., Бушин В. С. КРИПТОВАЛЮТА ЯК ПРЕДМЕТ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ: НОВЕЛЛИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ	215

